

אספקלריא לקהלה

אספקלריא לפרשת פקודי תשפ"ד

הלכות שבת למעשה

חינוך

חידות

אספקלריא לדף היומי

סיפור

ניתן להגיש תגובות לכל המאמרים, בכתובת המערכת:

2248228@gmail.com

המערכת אינה אחראית לתוכן המאמרים וסגנונם

אסור להדפיס ולפרסם את החיבור או חלקו למטרת מסחר בלא רשות מפורשת בכתב מהמו"ל (ישראל אברהם קלאר)

אספקלריא לפרשת פקודי תשפ"ד 1

אשרי האיש - פנינים והארות מכל הדורות / ישראל אברהם קלאר 2

והיה כעץ' - מעלות האיש המשובח נרמזות בכך שהוא כ'עץ' - כיצד? 2
בא לומר ממעלותיו והנהגותיו של אותו חכם, שנמשל לאילן ששרשיו
מרובים..... 2

אזורך - עולם התפילה / הרב חיים שולביץ, עיה"ק ירושלים 3
תפילת שמונה עשרה..... 3

אמונה ובטחון / הרב אברהם דניאל עבשטיין, מח"ס 'מי מנוחות', לויקווד 4
ברכת ה' היא תעשירי!!..... 4

אהל תורה / הרב יהודה אייזנשטיין, מח"ס 'אהל מועד', ישיבת מיר ירושלים 5
מהות ה'קטורת' לכפרה או להשראת השכינה (ההבדל בין המקראות
בפרשת תצוה לפרשת פקודי)..... 5

ביאורים והארות / הרב משה הלוי הורן, מח"ס 'תפארת ציון' בסוג' תקפו כהן,
מג"ש בישיבת תפארת ישראל, בני ברק 6
עשיית המשכן - ככל אשר צוה ה' את משה כן עשו 6
ויהי נועם - שובה ה' עד מתי והנחם על עבדך 6
הקמת המשכן - ע"י משה..... 6
הנחת הארון במשכן..... 6

בית המשפט / הרב ישי יצחק שרגא, ר"מ בישיבת לב אליהו ומח"ס תורת העובר,
ירושלים 7
בן ירושלים שהיה בליל י"ד בעיר, ודעתו לחזור לירושלים, ונתעכב בעיר
האם דינו כפרוז או כמוקף - ביאור שיטת מרן האור לציון..... 7

דעת כהן / הרב שמואל מנחם כהן, ראש ישיבת 'תל ציון' 8
הכפורת והכרובים..... 8

הכי איתמר / הרב איתמר טעפ, מח"ס 'הכי איתמר', קרית ספר 9
התורה חסה על ממונם של ישראל..... 9

השבת של מ"י / הרב יחיאל פישל רוזנר, מח"ס 'מנחת יחיאל' ו'השבת של מ"י'. לה
פניני עיון בפרשת פקודי..... 9

ויברך דוד / הרב דוד אריה הילדסהיים, מח"ס 'ויברך דוד' ומעורכי ספרי הגאון מרוגוטשוב .....לט
טעם תקנת ברכת המינים ונוסחה האמיתי.....לט

ויצבור יוסף / הרב יוסף צברי, רב ומו"צ בעיר אלעד, ומח"ס 'ויען יוסף', 'שלחן מלכים' וש"ס .....מה
אזהרת איסור הוצאה.....מה
שליחות בצלאל מאת כל ישראל לעשיית המשכן.....מו
לישנא דקרא גבי הקטרת הקטורת.....מז

חזרת הש"ץ / הרב אברהם שץ, ראש כולל טהרות 'תפארת שלמה' בשכונת רמת שלמה, ירושלים עיה"ק .....מט
האם ויתר הקב"ה על חטא העגל או לא.....מט

להתענג על ה' / הרב יעקב מנשה, מגיד מישרים בשכונת פסגת זאב .....נב
משכן - משכון.....נב

מי הדעת - תלמוד תורה בפרשת השבוע / הרב יוסף קסלר, מח"ס 'משנת ברכה', מודיעין עילית .....נז
ביאור הדין ודברים בין מרדכי לאסתר.....נז
תלמוד תורה וקיום המצוות.....נט

משאת משה / הרב מנחם ישראל חזן, מודיעין עילית .....סה
ענן כבוד ה'.....סה

מתורתו של הצפנת פענח / הרב אברהם ישעיהו הכהן בירנהק, מו"ל 'צפנת פענח החדשות', מודיעין עילית .....עד
עבודה שנעשית ע"י חלל ללא בגדי כהונה.....עד

נגוהות בפרשה / הרב ישראל מאיר אסטריק, מח"ס 'יאמר ישראל (רחובות) .....עו
סוד ההשפעה.....עו

נחלי מים - נושאים בפרשת השבוע / הרב דב יעקב ברטמן, טורונטו .....עח
אלה פקודי המשכן משכן העדות.....עח

נחשבה / הרב יחיאל הלוי נוביק, ראש כולל דעת יוסף - אשדוד, עורך ספרי מרן הגר"ש רוזובסקי זצ"ל .....פ
איש אמונים רב ברכות.....פ

רגע חושבים / הרב בנימין טאובה, קרית ספר .....פב
הקלעים - צורך העבודה.....פב

שבט מישראל / הרב ישראל פרידמן, רב קהילת טשארטקוב, מח"ס 'שבט מישראל', מאנשעסטער ..... פד
לשמוח בחודש אדר גם בזמנים הקשים ..... פד

שימו לב אל הנשמה / הרב נפתלי שמואל רייך, משפיע דישיבת 'תורת דוד', מונסי ניו יורק ..... צ
יסוד החיים וחיוזוק הגדול ביותר של יהודי: 'כאשר ציווה ה' את משה' ..... צ

שלהבת התורה / הרב שלמה משי זהב, מח"ס שלהבת התורה, מחשבת שלמה, מחיית עמלק ..... צו
פריקת ובניית המשכן בשבעת ימי מילואים, איך הותר בשבת ..... צו

תאיר נרי / הרב חיים מאיר נריה ..... ק
מדוע הבית השני הוזכר ראשון בפסוק ..... ק
האם הגוי מסדר הפרקים למד את פירוש הרמב"ן ..... קא

תבונות שורש - הארות בפרשה על פי שורשי התיבות / הרב אשר זאב שרייבר, מח"ס תבונות כפיו, תבונות מועד ..... קג
והיה קדש ..... קג
'דברי שיר' על 'תומר דבורה' (ו) ..... קו

הלכות שבת למעשה ..... קט

הלכות שבת למעשה / הרב יהודה אייזנשטיין, מרבני ישיבת מיר, ירושלים ..... קי
תשובה מעשית בענין 'תוספת שבת' ..... קי

חינוך ..... קיג

חינוך בפרשה / הרב יחיאל מיכל מונדרוביץ, מפקח בתלמודי תורה ומרצה חינוכי קיד ..... קיד
טוב להודות! ..... קיד

חידות ..... קיז

פתשגן הכתב - חידה לפרשת השבוע/ מבית 'לא יסור שבט מיהודה' ..... קיז
חידת 'פתשגן הכתב' לפרשת השבוע ..... קיז
פתרון חידת 'פתשגן הכתב' ..... קיח

חידודי אספקלריא / חידון אל"ף בי"ת בפרשת השבוע! ..... קיט
חידות 'חידודי אספקלריא' לפרשת פקודי ..... קיט
פתרונות חידודי אספקלריא פרשת פקודי ..... קכ

אספקלריא לדרך היומי..... קכא

אספקלריא לדרך היומי - הארות במסכת הנלמדת ..... קכב
הרב יוסף דוב הערצאג, ארה"ב..... קכב

סיפור ..... קכז

בומרנג - דרמה סוחפת בהמשכים בעלת מסר חד ביותר / הרב חנוך חיים וינשטוק
קכח.....
פרק מ"ט "מהומה על לא מאומה"..... קכח

סיפור / מתוך המדור 'אמונה ובטחון' באספקלריא הנוכחי ..... קלו
מצא כסף בפי אמתחתו מדי יום!..... קלו

אספקלריא לפרשת פקודי תשפ"ד

אשרי האיש - פנינים והארות מכל הדורות / ישראל אברהם קלאר

אשרי האיש גו'. רבי יודן אומר: המזמור הזה משובח מכל המזמורים (מד' שוח"ט)
'והיה כעץ' - מעלות האיש המשובח נרמזות בכך שהוא כ'עץ' - כיצד?

בפסוק נאמר על אודות האיש שלא הלך בעצת הרשעים ואשר בתורת ה' חפצו: 'וְהָיָה כְּעֵץ (תהלים א, ג).
יש מהמפרשים שפירשו שפסוק זה מתאר את הטובה שישפיע השי"ת על אדם זה, אבל לפי סיעה גדולה של מפרשים כוונת הכתוב לתאר את שבחו של תלמיד חכם זה, וכל אחד מהם הלך בדרכו לבאר מה מעלה היא זו להיות "כעץ"...
נביא כמה מהם בסייעתא דשמיא.

*

בין המפרשים כך הוא רבינו המאירי, שמפרש את כוונת הכתוב כך:
אחרי שהזכיר שיהגה בתורה ('כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה'), הזכיר שלא די בכך, אלא צריך גם גמילות חסדים! שיהיה כמו עץ שנהנים ממנו בני אדם.

*

גם רבינו המלבי"ם מבאר ש"והיה כעץ" הוא שבח, ומבאר באופן אחר:
אדם זה הוא כמו עץ, שיש לו חשיבות עצמית, ותכלית קיומו היא גם בשביל עצמו. ההדגשה היא שהוא כעץ ולא כעשב שתכליתו רק קיום מינו.

*

ביאור נוסף מוצאים בילקוט מעם לועז (ירושלמי) בשם הספר שערי חיים, לבאר שבמלים "והיה כעץ" טמונה הוראה עבורנו איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם:
כמו שעץ גדל לאט לאט, כך גם הרוצה לרכוש את הדרך הטובה צריך להתקדם לאט לאט, ואז אינו נופל ממדרגתו.

*

בא לומר ממעלותיו והנהגותיו של אותו חכם, שנמשל לאילן ששרשיו מרובים

אחת הגישות בביאור מעלתו של "האיש" שהוא "כעץ", הינה, שהכוונה שהוא כאילן ששרשיו מרובים - כדברי המשנה באבות המיוסדים על פסוק נוסף שנאמר בו "והיה כעץ", ובשונה מכאן - שם מוזכר בפירוש עניין שילוח השורשים:

"הוא (רבי אלעזר בן עזריה) היה אומר:

כָּל שְׁחֻכְמָתוֹ מְרַבָּה מִמַּעֲשָׂיו, לְמָה הוּא דוֹמֶה? לְאֵילָן שֶׁעֲנָפוֹ מְרַבִּין וְשָׂרְשָׁיו מְעֻטִין, וְהָרוּחַ בָּאָה וְעוֹקְרָתוֹ וְהוֹפְכָתוֹ עַל פָּנָיו, שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה יז, ו): 'וְהָיָה כְּעֵרְעֵר בְּעֵרְבָה וְלֹא יִרְאֶה כִּי יָבֹוא טוֹב וְשָׂכֵן חֲרָרִים בְּמִדְבָּר אֶרֶץ מְלָחָה וְלֹא תֵשֵׁב'.

אָבֵל, כָּל שֶׁמַּעֲשָׂיו מְרַבִּין מִחֻכְמָתוֹ, לְמָה הוּא דוֹמֶה? לְאֵילָן שֶׁעֲנָפוֹ מְעֻטִין וְשָׂרְשָׁיו מְרַבִּין, שֶׁאֵפְלוּ כָּל הָרוּחוֹת שֶׁבְּעוֹלָם בָּאוֹת וְנוֹשְׁבוֹת בּוֹ - אֵין מְזִיזִין אוֹתוֹ מִמְּקוֹמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה שם): 'וְהָיָה כְּעֵץ שֶׁתוֹלַע מִן הַיָּם, וְעַל יוֹבֵל יִשְׁלַח שָׂרְשָׁיו, וְלֹא יִרְאֶה כִּי יָבֹא חֶם, וְהָיָה עָלָיו רֵעָן, וּבִשְׁנַת בִּצְרָת לֹא יִדָּאָג, וְלֹא יִמִּישׁ מַעֲשׂוֹת פְּרִי'."

*

מהראוי לציין, כי ייתכן שבמלה "שתול" עצמה יש משמעות של עץ השולח שרשים עמוקים. יש שהביאו קצת נטייה לכך מלשון מדרש 'שוחר טוב' על הפסוק (תהלים צב, יד) 'שתולים בבית ה' בחצרות אלקינו יפריחו', שנאמר שם בזו הלשון: "ומה הארז שבלבנון שרשיו מרובין וכו' כן ישראל שתולים בבית ה'".

אאזרך - עולם התפילה / הרב חיים שולביץ, עיה"ק ירושלים

תפילת שמונה עשרה

פְּאָשֶׁר צְוֵה הוֹי"ה אֶת מֹשֶׁה

י"ח הציוויים

בירושלמי (תענית פ"ב ה"ב) שמונה עשרה ברכות שבכל יום, ולמה שמונה עשרה, רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן כנגד שמנה עשר ציוויין שכתוב בפרשת משכן שניא.

וכתב הרוקח ששייכות תפילת שמונה עשרה אל י"ח פסוקי 'צוה ה' את משה', היא משום שאות צ' היא האות הי"ח בסדר האותיות, וכבר דרשו בירושלמי (ר"ה פ"ד ה"ח) את הכתוב (תהלים יז א) 'שמעה ה' צדק זו קריאת שמע, האזינה תפילתי זו תפילה', ועדיין צריך להוסיף טעם ודעת בשייכות אות צ' למנין י"ח, ומה עניינם לעבודת התפילה.

הציווי הי"ט

ואמנם בפרשה זו נאמרו י"ט פעמים 'כאשר צוה ה' את משה, ובירושלמי שם א"ר חייא בר אדא מלבד 'ואותו אהליאב בן אחיסמך למטה דן', והיינו שאין מונים את הפעם הראשונה שנאמר בפרשה זו (לח כב) 'כאשר צוה ה' את משה', ובפשוטו היינו לפי שאותו קיום נאמר על בצלאל, קודם שהוזכרה שותפתו של אהליאב.

ויש להתבונן בזה, שלכאורה ראוי לומר 'מלבד ובצלאל וגו' עשה את כל אשר צוה', ולמה נקטו את הכתוב 'ואותו אהליאב' שאחריו, וביותר שהרי כל החלק הראשון בפרשה מדבר בעשיית בצלאל ואהליאב יחדיו, ומה נגרע בציווי ראשון זה.

זאת ועוד, שהרי אמרו על בצלאל (ב"ר א יד) אפילו דברים שלא אמר לו רבו הסכימה דעתו למה שנאמר למשה בסיני, וכן בדברים שנמנו בעשיית משה עצמו, מצינו דברים שעשה מכח הבנתו, אף שלא צוהו עליהם השי"ת, כהעמדת המנורה לדרום והשלחן לצפון, ואיך נכללו כולם ב'כאשר צוה ה' את משה'.

ארבעה פעמים י"ח

^א ולהלן יובאו דברי הגמ' בברכות (כח.) שהעמידה את י"ח הברכות כנגד שלשה דברים אחרים, והובאו גם בירושלמי ובמדרש (ויק"ר א ח), אלא שהוסיפו עליהם רמז כנגד י"ח ציוויים.

^ב בפני משה ביאר שהשייכות היא משום שתפילות נגד תמידים תקנום, וצריך לומר כי אף שהציוויים נאמרו בהקמת המשכן, מכל מקום יש להם שייכות לעבודת הקרבנות במשכן, וזה דוחק.

^ג וראה בזהר (ח"א רמד.) שדרש מקרא זה על סדר התפילה 'שמעה יהוה צדק בקדמיתא, בגין דאיהו סדורא דשבחא דמריה, ולבתר הקשיבה רנתי האזינה תפילתי'.

^ד אלא שיש לדון אם החסרון הוא מצד ההזכרה שגם אהליאב השתתף עמו, או שמא אדרבא החסרון הוא במה שצווי זה הוזכר על בצלאל לבדו, ואילו אהליאב הוזכר אח"כ בפני עצמו. וראה תורה תמימה כאן.

כתבו האר"י (שעה"כ תפלת השחר ג) והגר"א (בסידור רנ"ה) שבכל חלק מארבעת חלקי התפילה, העומדים כנגד ארבעת העולמות, יש מנין י"ח, א. ברכות השחר שהם בעולם העשיה, כוללות י"ח ברכות. ב. בפסוקי דזמרה שהם כנגד עולם היצירה, יש י"ח אזכרות ב'יהי כבוד', וכן י"ח אזכרות בשירת היס"ה. ג. בברכות ק"ש שהם כנגד עול הבריאה יש י"ח אזכרות. ד. בתפילת שמונה עשרה, בה עולים לעולם האצילות יש י"ח ברכות.

וכתב הגר"א שעל כך אמרו בברכות (כח.) 'הני שמונה עשרה כנגד מי אמר רבי הלל בריה דרבי שמואל בר נחמני כנגד שמונה עשרה אזכרות שאמר דוד בהבו לה' בני אליהם. רב יוסף אמר כנגד שמונה עשרה אזכרות שבקריאת שמע. אמר רבי תנחום אמר רבי יהושע בן לוי כנגד שמונה עשרה חוליות שבשדרה. והיינו, שי"ח ברכות השחר הן כנגד י"ח חוליות שבשדרה המעמידה את האדם בעולם המעשה. וי"ח שבפסוקי דזמרה, הם כנגד האזכרות במזמור הבו לה', שכולם באו לשבח את הבורא, כתכלית עולם היצירה. וי"ח אזכרות בק"ש, בעולם הבריאה.

ובדבריהם נפתח פתח כחודו של מחט, להתבונן איך יסוד התפילה עומד על מנין ח"י, וכדלהלן.

ח"י עולמים

בשערי אורה (ש"ה) כתב 'חי העולמים היא מידת יסוד החיים שמושך ע"ן החיים מן הבינה, וכולן נמשכין מקו האמצעי שהוא גוף האילן [ת"ת], עד שמגיעים למידת יסוד, ואז נקראת ח"י העולמים', ולעיל שם (ש"ב) האריך בביאור מידת יסוד, שבה נמשכים החיים, והיא המולידה בנים ממקורם באימא היא בינה, והיסוד עצמו נקרא 'חי העולם', אך כאשר הוא מצרף את המלכות לבינה, אזי מתגלה שהוא דר בין שני עולמים, ולכך נקרא 'חי העולמים'.

ותפיסת הדברים למיעוט ערכנו היא, כי הנה היסוד הוא הממשיך את חיי האדם בהעמדת דורות, ולפיכך יוסף שהתעלה בשמירת מידת יסוד, נאמר בו 'עוד יוסף חי', ולכך נקרא 'צדיק', כאמור (משלי י כה) 'צדיק יסוד עולם'.

עיקר תכליתו של היסוד הוא ליחוד קדושה וברכה, כי העבודה במידת יסוד היא שמירת הקדושה, וממילא נמשכת בו הברכה, כמבואר בדברי הגר"א (בסידור רנ"ה) שמידת יסוד

^ה ולכך בסיום פסוקי דזמרה אומרים 'הבוחר בשיירי זמרה, מלך אל חי העולמים', כי בברכה זו נכללים כל שבחי עולם היצירה, והיסוד מעלם אל עולם הבריאה.

^י ביאר הגר"א (ביאורי אגדות ברכות כח.) דהיינו ה' אזכרות בשמע, ה' בודהיה, ח' בויאמר, ו'אלוקיכם' בכלל זה. ^י הגר"א (ביאורי אגדות שם) כתב שד' פעמים י"ח, הם כנגד שם ע"ב [הוי"ה במילוי יודין], ולכן הוזכרו בגמ' ד' פעמים, דהיינו י"ח אזכרות ב'יהו לה', י"ח בק"ש, וי"ח חוליות שבשדרה, וכנגדם י"ח ברכות בתפילה, ויחד הם ע"ב. וממה שכלל גם מנין י"ח ברכות שבתפילה, מבואר שמנין זה משלים את בנין ע"ב עם שאר י"ח, וכדבריו בסידור, שהם מסודרים כנגד עולמות אבי"ע.

^ח ומקורו בזהר (ח"א קלה). 'באר לחי ראי, מאי "באר" דא שכינתא, "לחי" דא חי העולמים, "צדיק" חי העולמים, ולית לאפרשא לון, חי הוא בתרי עלמין, חי לעילא דאיהו עלמא עלאה [בינה], חי לגבי עלמא תתאה [מלכות], ועלמא תתאה בגיניה קיימא ונהרא.

אין לה ביטוי של שפע מצד עצמה, אלא כל עניינה הוא להמשיך את שפע כל המידות, ולהעבירו אל מלכות המזדווגת לוט, וזו היא הברכה, כמבואר בנפש החיים (ש"ב) שהיא מלשון הברכה, דהיינו המשכת שפע אל תוך הקרקע המגדלתו.

וכפי שהיסוד הוא סיום הגוף, ובו נמשך השפע, כך ברכת 'שים שלום' שהיא כנגד היסוד, כולה המשכת שפע וריבוי ברכה, וזאת היא עבודת 'צדיק' לחבר שמים לארץ, ולהמשיך שפע קודש מהעליונים לתחתונים, ולכך אמרו (חגיגה יב): שהארץ עומדת על עמוד אחד וצדיק שמו, שנאמר 'וצדיק יסוד עולם'. ואכן יוסף ששמר מדת יסוד, נעשה משביר להביא שפע וברכה לעולם, כאמור (בראשית מז מג) 'הא לכם זרע וגו' ויאמרו החיתנו'.

הרי שהמשכת הברכה על ידי הקדושה, תלויה בייחוד המגלה את כח החיים, שמהותו הוא חיבור אל נביעה ממקור עליון, כענין 'מים חיים', כי אין 'חי' אלא בהיותו מחובר למקור חיים, ולכך צדיק אפילו במיתתו קרוי חי (ברכות יח.), כי בעבודתו הוא מוסיף גילוי יחוד קוב"ה ושכינתיה, ובכך מצרף את המלכות לבינה, ועל ידו מתגלה 'חי העולמים'.

התפילה ב'חי עולמים'

וזהו עומק ענין התפילה, שהיא עבודה שבלב, בה מבטא האדם את התפעלותו, והתפעלות מורה על חיות, כי מאן דלא חלי ולא מרגיש, הרי לבו חלל בקרבו, וכפי עוצם חיותו כך יכולת התפעלותו, ונמצא שדרגת האדם בעבודת תפילתו, מגלה את עוצמת החיים המפעפים בקרבו, והחיים הנמשכים ממח האדם דרך שדרתו, תלויים בעבודת כריעתו עדי פקיקת י"ח חוליות שדרתו, כי התעוררות המשפיע היא כפי בקשת המקבל.

והיינו שיש שני צדדים בחיבור האדם בתפילה, כי כנגד שפע עליון היורד בתשע מידותיו ית', שהוא הנקרא 'אור ישר', עולה עבודתנו בתפילה כ'אור חוזר', ואף הוא עולה בתשע מידותיו ית"א, ונמצאו יחדיו י"ח, והוא החיבור של ח"י חוליות השדרה מהמוח עד היסודי"ב.

עומק סדר הציוויים

מעתה מה ימתקו דברי הגר"א (שנות אליהו ברכות פ"ד מ"ג) שכתב כי הטעם שלא מנו את 'כאשר צוה ה' הראשון בפרשה, הוא לפי שהציווי הראשון הוא הכלל, ולא נמנו אלא הציוויים הפרטיים^ג, ועומק כוונתו כאמור, כי היסוד אין לו דבר מעצמו, אלא כל כוחו

^ט ראה שם שנקט אף ביסוד דלית ליה מגרמיה מידי, וכן כתב בביאורי אגדות (ברכות ו: אות כה), ותקו"ז (כא, נא): שהיסוד נקרא מנוחה, לפי שאין לו מעצמו כלום, אלא רק מחזיק כל הברכות, ועליו אמרו אם אין שלום אין כלום. ^י ראה ביאור הגר"א לתקו"ז (יג): שהתפילה היא יחוד קוב"ה ושכינתיה ע"י יסוד חי עלמין המייחדם, ולכן צריך לכרוע בברוך [-יסוד], וכן שיתפקקו י"ח חוליות השדרה, שבה נמשך היסוד. ובביאורו לספי"צ (פ"א מ"א) כתב שכל ההרגש בא מן המוח ונמשך בח"י חוליות בשדרה שנגדם תקנו ח"י ברכות.

^{יא} ואכן סדר הברכות מתחילה הוא באור חוזר, כי הם בקשות לצרכנו, 'השיבנו', 'סלח לנו', 'ראה בענינו' ואף ג' ברכות ראשונות הם סידור שבח כדי שישמע תפילתנו, ואילו הברכות מ'תקע בשופר' הם על כבוד שמים, להמשיך אור ישר.

^{יב} אף זאת בביאור הגר"א לספי"צ (פ"א מ"א) 'ח"י חוליות כנגד ח"י ברכות, שהן בצדיק ח"י עלמין, וברכות לראש צדיק, שבו נכללין ט' ספירות מלמעלה למטה ומלמטה למעלה'. הרי שהחיות היא בהעלאת מ"ן וקבלת מ"ד.

^{יג} ובביאור מהרז"ו (ויק"ר א ח) הרחיב בזה, עיי"ש.

להעברת שפע, והם הפרטים הכלולים בו, אך הוא עצמו אינו נמנה, כי אין כח יחודי לכלל של יסוד.

ובזה נמצא טעם לשייכות אות צ' אל מנין י"ח, כי מה שנקבעה כאות הי"ח בסדר האותיות, הוא לפי שהיסוד הוא קצה הקומה^י, ובו נמשך כל שפע הדעת, ושלימות ענייני הצ' היא בעת המשכת השפע, שאז הוא 'חייט', כי עד שם נמשכת הקומה שאין רגליה יורדת מות, לעומת המלכות שאינה משפיעה אלא מקבלת^{טז}.

אכן לאידך, בסדר קיום הציוויים הוצב הי"ט כראשון, לפי שכל כוחו של היסוד הוא בהמשכה, ואף שאינו נותן דבר משלו, הרי הוא קובע להיכן ימשך שפע כל הפרטים, ולכן אף שלא נאמר למשה היכן להעמיד את הכלים, הרי זה הוא כוחו לקבוע מי בצפון ומי בדרום, כי הוא המוליך את דור דעה, בהיותו ביסוד אבא המבריא מראש עד סוף יסוד ז"א (ע"ח לב א"י).

ולכך נאמר ציווי זה אודות בצלאל לבדו, כי אף בצלאל נכלל בעצמו של יסוד^{יח}, ולכן אפילו דברים שלא אמר לו רבו הסכימה דעתו למה שנאמר למשה בסיני, עד שהיה יודע לצרף אותיות בהן נבראו שמים וארץ, כי הוא עומד במקום חיבור עליונים ותחתונים, ומקום זה שייך לשבט יהודה^{יט},

^י וראה בביאור הגר"א לספיי"צ (פ"א מ"א) שכנגד ח"י חוליות בשדרה תקנו ח"י ברכות, ועוד חוליא קטנה בסוף השדרה שנגדה תקנו ברכת המינים, הרי י"ט. ולהאמור, תקנת הברכה הי"ט היא כנגד החוליא שבסוף השדרה, לפי ששם ניכר כח היסוד, שהוא מכוון כרצון חכמים, וכנגד סטיית המינים.

^{טז} כמבואר בשערי אורה (ש"ב) 'שלשה שמות הם, צדיק, צדק, וצדקה. מידת אל חי [יסוד] נקראת צדיק, ומידת אדני [מלכות] נקראת צדק, ובהיות צדיק משפיע ברכתו בצדק, אותו השפע והאצילות נקרא צדקה, נמצאו שלשת שמות הללו מתאחדים כאחד, צדיק לתת, צדק לקבל, צדקה הוא סוד המתנה והדיבוק והחיבור'. והיינו שבעת השפעתו אזי ניתנת צדקה, ובכך הוא חי, כי 'צדקה תציל ממות'. וראה בביאור הגר"א לתיקון^ז (כא ד"ה דאיהי) שבשבת אומרים 'נשמת כל חי, כי כל' הוא צדיק, הכולל כל האברים, ונקרא ח"י עלמין, דכולל ח"י טורי אפרסמוני דכיא, שהן ח"י חולין, והוא אבר חי דכל דאכיל מניה הוא חי, ומניה פרחין נשמתין לכל חי, וזהו 'כל חי' דכליל כל ח"י.

^{טז} ואכן, סדר ניקודי ההיות באשרי, נמשך מכתר עד יסוד ביצדיק הוי"ה, ואילו 'קרוב הוי"ה' הוא מלכות בלא ניקוד, וש"ת הם נ"ה, כנגד הרגלים היורדות.

^{יז} וכן מצינו בברכת המינים, שהיא הברכה הי"ט, וניקודה הוא בקמץ, דהיינו כתר, כי תיקון סטיית המינים הוא בצירוף לשורש עליון. וראה פע"ח (שער העמידה פי"ט).

^{יח} כמבואר בזהר (ח"ב קנב). 'בצלאל, בצל אל, ומאן איהו, דא צדיק, דאיהו יתיב בצל אל, ההוא דאקרי אל עליון, ואיהו יתיב כגוונא דההוא אל, ההוא אל נטיל שית סטרין, וההוא צדיק נטיל לון', הרי שהארת הדעת של משה נכי יסוד אבא גנוז בדעת 'אל עליון' נמשכת ע"י בצלאל אל היסוד. ועוד אמרו (ח"ג קסב): 'בצלאל איהו רביעאה לתלת נהורין'. והיינו כי שמות ג"ר שהן מוחין, הם אהי"ה הוי"ה אהי"ה, אהי"ה בכתר ובבינה והוי"ה בחכמה, והארת שלשתן מתקבצת ביסוד, והרי זה ג"פ 'חיים' בגי' צדיק, וזהו 'צדיק באמונתו יחיה'.

^{יט} הוא יסוד מלכות, עליו אמרו (יומא יב. זבחים נב.) שרצועה יוצאת מחלקו של יהודה ובה מזבח בנוי, כמבואר בהרחבה בספר המקדש פר' ויחי.

ולכך הציווי הראשון נאמר בו לבדו. אך שאר הציוויים נאמרו כאשר המטרף אתו אהליאב
בן אחיסמך ממטה דן, ועשה עמו את כל פרטי המשכן, כדי להמשיך את הקודש עד הקצה
התחתון.

לתגובות: h0527690963@gmail.com

כ חלוקת דרגות יהודה ודן מבוארת בזהר (ח"א רמג.), ובזהר כאן (ח"ב רכג.) ביאר כן את שותפות בצלאל ואהליאב,
וראה לשון הרמח"ל כאן 'המשכן הוא הכנה למקדש, ובית המקדש נבנה על ידי שלמה שבא מיהודה, לכך המשכן
ג"כ נעשה על ידי בצלאל הבא מיהודה, להכין הכנה למלכות בית דוד וכו' ועכ"פ הוצרך שיהיה אחד משבט דן עמו,
והענין הוא, התיקונים הראשיים הם צריכים לעשות על ידי היותר חשובים שבישראל, והם מתקנים בשביל כל ישראל.
ולכך בצלאל עשה המשכן שהיה משבט יהודה, החשוב שבשבטים, והוא תיקן בשביל כולם. אבל שלימות התיקון
הוא, שהשפל שבישראל יהיה נכלל עם הראש, כדי שהתיקון יעלה כהוגן, בסוד, כל ישראל ערבים זה לזה. ולכך
בצלאל שהיה משבט יהודה היה המתקן, אבל התיקון היה שאחד משבט דן השפל שבשבטים, יהיה עמו, להעלות
התיקון כראוי.

אמונה ובטחון / הרב אברהם דניאל עבשטיין, מח"ס 'מי מנוחות', לייקווד

ברכת ה' היא תעשירי!!

וַיְבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁפָּן אֶל מֹשֶׁה אֶת הָאֵהָל וְאֶת כָּל פְּלִי קַרְסָיו קַרְשָׁיו בְּרִיחָיו וְעַמֻּדָיו וְאֲדָנָיו.
(לט, לג)

ופי' רש"י: "ויביאו את המשכן וגו' - שלא היו יכולין להקימו, ולפי שלא עשה משה שום מלאכה במשכן, הניח לו הקדוש ברוך הוא הקמתו, שלא היה יכול להקימו שום אדם מחמת כובד הקרשים, שאין כח באדם לזקפן, ומשה העמידו. אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא, איך אפשר הקמתו על ידי אדם, אמר לו, עסוק אתה בידך נראה כמקימו, והוא נזקף וקם מאליו, וזהו שנאמר (שמות מ, יז): "הוקם המשכן", הוקם מאליו. מדרש רבי תנחומא, "עכ"ל.

מבואר שהמשכן הוקם על ידי נס, שהרי בדרך הטבע לא יכל שום אדם להקימו מחמת כובד הקרשים. לכן הוצרך הקב"ה לעשות נס ולשנות את הטבע שיוכל משה רבינו להקימו. ויש לעיין ולהתבונן, מדוע השי"ת צוה שיעשו את המשכן ע"י קרשים כבדים מאוד, שלא יוכלו כלל ישראל להקימו בכוחות עצמם, הרי כל תכלית עשיית המשכן היה כדי שיקימוהו ויבנוהו הם עצמם!

ושכנתי בתוכם

ונראה לבאר, בהקדם ביאור תכלית המשכן. הנה כתיב (שמות כה, ח): "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", וידועה דרשת חז"ל (מקורו באלשיך הק'): "בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כל אחד ואחד", ע"כ. א"כ לא הייתה התכלית - בעצם בנייתו, אלא התכלית הייתה כדי שתשרה שכינתו ית' בתוך כל אחד ואחד. ר"ל, שע"י המשכן תשרה השכינה בתוך לבבו של כל אחד ואחד, וע"י זה יחיה כל ימיו בתודעה פנימית עם השי"ת.

להרחיב הדברים, נקדים דתנן באבות (פרק ה' משנה ה'): "עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש. לא הפילה אשה מריח בשר הקדש, ולא הסריח בשר הקדש מעולם, ולא נראה זבוב בבית המטבחים, ולא אירע קרי לכהן גדול ביום הכפורים, ולא כבו גשמים אש של עצי המערכה, ולא נצחה הרוח את עמוד העשן, ולא נמצא פסול בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים, עומדים צפופים ומשתחווים רווחים, ולא הזיק נחש ועקרב בירושלים מעולם, ולא אמר אדם לחברו צר לי המקום שאלין בירושלים", ע"כ.

א"כ במקום המקדש נעשו ניסים בתמידות. ויש לבאר טעמו של דבר.

תכלית הבריאה - אין עוד מלבדו

וביאר המשגיח רבי יחזקאל לעוינשטיין זצ"ל (אור יחזקאל, אמונה עמ' מב) וז"ל, "עשרה ניסים נעשו לאבותינו בבית המקדש - ומבארים בזה דהיינו רק כלפי חוץ, אבל כלפי פנים

כל ביהמ"ק היה מלא נסים, שהנהגת הקב"ה במקדש הייתה הנהגה גלויה, וראו הכל בחוש את הנהגתו יתברך, ולא היה כלל מקום לטבע. יסוד זה חייב להכיר כל אחד ואחד, כי זה עיקר עבודת האדם לידע כי אין טבע בבריאה והכל נוצר על ידי הקב"ה ואין עוד מלבדו, והכרה זו היא תכלית כל הבריאה כולה ואיתא בחז"ל (דברים רבה ב, יט): "אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו - פתת הקב"ה כל ז' רקיעים והראה שאין עוד מלבדו". יתרו - נתן ממש בעבודת אלילים שאמר (שמות יח, יא): "עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים". נעמן - הודה במקצת שנאמר (מלכים ב' ה, טו): "הנה נא ידעתי כי אין אלקים בכל הארץ כי אם בישראל". רחב - המשילו על השמים והארץ שנאמר (יהושע ב, יא): "כי ה' אלקיכם הוא אלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד". אין עוד - אף בחללו של עולם שנאמר (דברים ד, לה): "כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד". אין עוד - אף בחללו של עולם. וזו עיקר עבודתנו בעוה"ז לידע שאין עוד מלבדו. ולהגיע ליסוד זה לאו מילתא זוטרתא היא, שהרי חזינן שיתרו על אף כל גדולתו לא הגיע להבנה שאין עוד מלבדו. ולהכרה זו זכינו בזמן שביהמ"ק קיים שראו בחוש שאין הטבע שולט כלל ורק אין עוד מלבדו, וכל שירגיש יותר יסוד ועיקר זה יהיה מכלל המתאבלים על ירושלים שהרי יודע ומבין מהות עיקר עבודתו, ומכיר שבזמן ביהמ"ק ראו הכל בחוש שאין עוד מלבדו. זו עיקר עבודת האדם להגיע להכרה ביסוד זה, ובהכרה אפילו מועטת יכול לזכות לדברים גדולים ונוראים, ולכן ישתדל כל אחד להקנות לעצמו הכרה ביסודות אלו, עכ"ל.

מבואר מדבריו, שעיקר תכלית הניסים שהיו במקדש, להורות על האמונה - ש"אין עוד מלבדו", שראו הנהגת השי"ת, שהוא שליט על הכל, ואין שום טבע כלל. זו עיקר עבודת האדם בהאי עלמא לבא להכרה זו ועי"ז יזכה לדברים גדולים.

ידועים דברי הרמב"ן (סוף פר' בא) שכתב וז"ל, "ומן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כולה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם, בין ברבים בין ביחיד, אלא אם יעשה המצות יצליחנו שכרו, ואם יעבור עליהם יכריתנו ענשו, הכל בגזרת עליון", עכ"ל. הרי, כשאנו רואים ניסים גלויים, אנו רואים בחוש שהשי"ת יכול לשנות הטבע בהנהגתו, וע"כ הוא יתברך מנהיג גם את הטבע, וכל קיומו של הטבע הוא רק משום שהוא יתברך שליט עליו, וברצונו יכול לשנותו. וע"י כל הניסים שהיו במקדש ראו זאת, וכל אחד ואחד בא להכרה ש"אין עוד מלבדו", ואין שום טבע כלל, וזהו יסוד התורה כולה כמש"כ הרמב"ן.

טעם כובד הקרשים

ולפי זה מובן היטב מדוע הקרשים היו כבדים באופן שלא יכלו עמ"י להקים המשכן בדרך הטבע, והוצרכו לנס. דמכיון שכל תכלית המשכן הייתה כדי להביא לאמונה שלימה בהשי"ת, ועי"ז ישרה ה' שכינתו בתוך כל אחד ואחד, ע"כ עיקר הקמת המשכן הוצרך להיות בדוקא ע"י נס נגלה, שע"י ראו כל ישראל הנהגת השי"ת שהוא השליט גם על

הנהגת הטבע, וביכולתו לשנות את הטבע, ובאו לאמונה שלימה בהשי"ת, וזכו שהשכינה תשרה ביניהם.

כאילו נבנה בית המקדש בימיו

לפי הנ"ל מובנים היטב דברי הגמ' בסנהדרין (צב, א): "ואמר רבי אלעזר: גדולה דעה, שניתנה בין שתי אותיות, שנאמר: "כי א-ל דעות ה'". ואמר רבי אלעזר: גדול מקדש שניתן בין שתי אותיות שנאמר: פעלת ה' מקדש ה' כוננו ידיך... ואמר רבי אלעזר: **כל אדם שיש בו דעה כאילו נבנה בית המקדש בימיו**, שזה ניתן בין שתי אותיות וזה ניתן בין שתי אותיות", ע"כ. מבואר בדברי הגמ' שמי שיש בו דעת, הרי הוא כאילו נבנה בית המקדש בימיו. וצ"ב מה הקשר בין זה שיש לו דעת, לבנין בית המקדש?

ולפי הנ"ל מובן היטב, שכל תכלית המקדש הייתה לבא להך "דעה" שהיא האמונה השלימה בהשי"ת, והיינו ההכרה - ש"אין עוד מלבדו", ומי שיש לו הך "דעה" הגיע לתכלית בנין המקדש, וע"כ נחשב כאילו נבנה המקדש בימיו, שזו עיקר תכלית המקדש.

זוכה לעשירות

וממשיכה הגמ' (סנהדרין שם): "ואמר רבי אלעזר: **כל אדם שיש בו דעה לסוף מתעשר**, שנאמר: ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים", ע"כ.

והק' המפרשים מדכתיב (קהלת ט, יא): "שבת י וראה תחת השמש כי לא לקלים המרוץ ולא לגבורים המלחמה וגם **לא לחכמים לחם וגם לא לנבונים עשר** וגם לא ליודעים חן כי עת ופגע יקרה את כלם", ע"כ. מקרא מלא דבר הכתוב, שאפילו מי שיש לו דעת וחכמה, אין זו סיבה שישגי פרנסה ועושר, שפרנסה תלויה בגזירת השי"ת ולא בחכמת האדם וכישוריו?

ולפי הנ"ל לא קשה מידי, שאין כוונת הגמ' - "דעה" בחכמת הטבע, שיודע כל מיני חכמות שע"י ישיג פרנסתו, כגון שיודע באיזה אופן עליו לעסוק בהשתדלות בעניני הטבע שע"כ יתעשר וכדומה. אלא כוונת הגמ', הדעה של - "אין עוד מלבדו", והיינו אמונה שלימה בהשי"ת, ועם דעת כזו, זוכה לעשירות. זו התועלת של האמונה ובטחון בהשי"ת, שעל ידיהם זוכה לכל טוב שבעולם, ואפילו לעשירות [עי' במהרש"א שכתב כעין זה, שע"י שיש לו דעת, יודע לבקש ממי שהעושר שלו, כדברי הגמ' מה יעשה אדם ויתעשר, ומסיק הגמ': "יבקש רחמים ממי שהעושר שלו".]

השלחן - עשירות

עוד עצה מצינו בדברי הגמ' בב"ב (כה, ב) באיזה אופן יזכה לעשירות. ז"ל הגמ': "אמר רבי יצחק: הרוצה שיחכים - ידרים, ושיעשיר - יצפין, וסימניך: שלחן בצפון ומנורה בדרום, ורבי יהושע בן לוי אמר: לעולם ידרים, שמתוך שמתחכם מתעשר, שנאמר: אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד", ע"כ. וביארו המפרשים (רש"י) שכוונת הגמ', דמי שרוצה לזכות לחכמה, כשיתפלל יתפלל לצד דרום. ומי שרוצה לזכות לעשירות, יתפלל לצד צפון.

והטעם לזה משום שהמנורה בדרום, והמנורה היא שורש חכמת התורה - כי נר מצוה ותורה אור, ומינה יכול לזכות לאור התורה. והשלחן היה בצפון, שהשלחן מורה על פרנסה. ויש להוסיף שאחד מן הניסים שנעשו במקדש בלחם הפנים, אומרת הגמ' (חגיגה כו, ב) שהיו מגביהין את השלחן, ומראין בו לעולי רגלים לחם הפנים, ואומרים להם: ראו חיבתכם לפני המקום, סילוקו כסידורו. דאמר רבי יהושע בן לוי: נס גדול נעשה בלחם הפנים - כסידורו כך סילוקו, שנאמר לשום לחם חם ביום הלקחו", ע"כ. ופי' רש"י שהנס היה, שהלחם היה חם ביום שלקחוהו מעל השלחן, כיום שסדרוהו עליו. ותוס' כתב שהנס היה שהיה הלחם רך ביום שלקחוהו מעל השלחן כמו ביום שסדרוהו עליו. עכ"פ לדברי שניהם היה בו מעשה ניסים.

וא"כ י"ל, דמה שאמרו שיפנה לצד צפון שהיה בו השלחן, היינו שיבא לידי הכרה שהפרנסה באה מאת השי"ת. ועם אמונה כזו, זוכה לעשירות. דכשרואה שהלחם יכול להתקיים - חם ורך, בנס נגלה, בא להכרה שהשי"ת הוא המפרנס, ועם "דעה" זו יזכה לעשירות כדברי הגמ' הנ"ל.

אמונה בעסק השתדלות

ועבודה זו, לבא לידי אמונה שלימה בהשי"ת מוטלת על כל אחד ואחד, ובפרט בתוך עסקי ההשתדלות, שהגם שמוטל עלינו לעשות השתדלות בעניני הטבע, לענינים שצריכין השתדלות, כגון פרנסה, רפואה, שידוכים, וכדומה. מ"מ צריך שיקיים באמונה שלימה, ולהאמין שבאמת אין שום כח להנהגת הטבע, וכל הצלחתו אינה תלויה כלל בהשתדלותו ובסיבות שעוסק בהם, וחז"ש לומר "כוחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה". אלא אדרבא, יאמין "כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל". והמאמין בזה, זוכה לתכלית של המקדש כדברי ר' יחזקאל לעוינשטיין זצ"ל. ולא עוד, אלא זוכה לכל טוב שבעולם, ובודאי יצליח בכל עניניו, ויזכה גם לעשירות כדברי הגמ'.

מעשה פלא:

האדמו"ר רבי אהרן ראטה זצ"ל בעל ה"שומר אמונים" סיפר על עצמו, שבימי בחרותו, כאשר למד אצל הגה"ק מוהר"ר ישעי' זילברשטיין זצ"ל האב"ד ור"מ דק"ק ווייטצן בעמ"ס "מעשי למלך", היה לו זמן אחד שלא קיבל מביתו שום תמיכה כספית, וממקום אחר לא רצה ליהנות (וידוע שבימים ההם לא היו פנימיות ובתי תבשיל בישיבות כהיום, וכל אחד אכל כל יום אצל בעל הבית אחר), ואת בית מלונו ויתר הצטרכויותיו היה צריך לשלם מכיסו, ולא היה אפילו שוה פרוטה לפורטה לכל הצטרכויותיו וגם לחלק לצדקה כדרכו בקודש, והיה בדחקות גדול ל"ע, ולא השגיח על מצוקתו, ושום דבר לא הפריע את התמדתו בלימודו ואת עבודתו בתפילתו, והתחזק בגודל בטחונו בה'. פעם אחת הציק לו מצבו מאד ויסב פניו אל הקיר ושפך שיחתו לפני קונו, שפתותיו נעות וקולו לא נשמע לשום אדם, וכך התפלל: "רבנו של עולם הזן ומפרנס לכל באי עולם מקרני ראמים עד ביצי כינים, הלא גלוי וידוע לפני כסא כבודך את כל דחקותי ומצוקותי, הזמן לי היום את כל הצטרכותי ולא אצטרך לידי מתנת בשר ודם", ועשה חשבון במחשבתו בבקשתו לפני יוצרו כמה ממון הוא

צריך לאותו היום. וכאשר סיים תפילתו, התחזק מאד בבטחונו בה' אלוקיו, וצדיק באמונתו יחיה, ותיכף פתח את התיק שלו ומצא שם כסף כפי אמתחתו כפי הצטרכותו לאותו היום, וכה עשה מדי יום ביומו ומצא די מחסורו שנתנו לו מן השמים כפי שביקש מאת ה' יתברך וככה עבר עליו במשך חצי שנה!! [הקדמת ספר שולחן הטהור, עמ' 180]

לתגובות: adebstein@gmail.com

אהל תורה / הרב יהודה אייזנשטיין, מח"ס 'אהל מועד', ישיבת מיר ירושלים

מהות ה'קטורת' לכפרה או להשראת השכינה (ההבדל בין המקראות בפרשת תצוה לפרשת פקודי)

אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁפַּן הָעֵדוּת (לח, כא)

הקטורת לא בא להשראת השכינה אלא לכפרה

א [בפרשת תרומה ותצוה, מפרטת התורה את כלי המשכן, ובסוף פרק כט נאמר: "וְנַעֲדָתִי שְׁמָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִקְדָּשׁ בְּכַבְדִּי. וְקִדְשֹׁתַי אֶת אֹהֶל מוֹעֵד כּו'. וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהֵייתִי לָהֶם לְאֱלֹהִים". ואחר כך בפרק ל, כותבת התורה את הציווי על "מזבח הקטורת".

ועלינו להבין, מדוע "מזבח הקטורת" יצא מן הכלל (מכל כלי המשכן שנכתבו בפרשת תרומה), ונכתב בנפרד אחרי כל כלי המשכן, ואחרי שכבר נאמר "ונועדתי שמה לבני ישראל כו' ושכנתי".

ומצינו את ביאור הדבר בדברי הגר"א (אדרת אליהו סוף פרשת תצוה), ואלו דבריו: "ועשית מזבח מקטר כו'. לא הוזכר בעשיית כלי המשכן, והזהיר תחילה המשכן וכליו והבגדים וקריבת אהרן למזבח, ואחר כך אמר עשיית התמיד, ואמר בזה אשכון בתוככם, ואחר כך הזהיר עשיית מזבח הקטורת וכסף הכיפורים - יורה שזה לא היה מעכב להשראת השכינה, רק אלו היה לכפרת ישראל. וכן אמר בכסף הכיפורים "לכפר על נפשותיכם".

ומבואר לנו מדברי הגר"א: א [שכל כלי המשכן באו במטרה בעבור השראת השכינה, ואילו הקטורת לא היתה מעכבת. ב [שה"קטורת" בא במטרה בעבור כפרת עוונות.

הקטורת בא לכבוד ולשמחה

ב [אך יש להקשות סתירה על ב' הענינים.

הענין השני, לכאורה נסתר מדברי התנחומא (פר' תצוה סי' טו) שמובא שם:

"אמר הקב"ה, מכל הקרבנות שאתם מקריבין אין חביב עלי כקטורת. תדע, שכל הקרבנות כולן לצרכיהן של ישראל, כיצד החטאת היתה באה על החטא והאשם, כן העולה באה על הרהור הלב, השלמים אינן באין אלא לכפרה שהן באין על מצות עשה, אבל הקטורת אינה באה לא על החטא ולא על עון ולא על האשם, אלא על השמחה הוי שמן וקטרת ישמח לב".

הרי מבואר מדברי התנחומא, שאדרבה כל הקרבנות באות על החטא, ואילו הקטורת לא באה על החטא אלא על השמחה.

ולכאורה זה סותר את דברי הגר"א הנ"ל, שאמר שהקטורת באה לכפרה.

עוד צריך להבין, מהו ענין ה"שמחה" שיש בקטורת.

ומצינו בספורנו בסוף פרשת תצוה (ל, א) שכותב: "ולא הוזכר זה המזבח עם שאר הכלים בפרשת תרומה, כי לא היתה הכונה בו להשכיך האל יתברך בתוכנו, כמו שהיה הענין בשאר הכלים, כאמרו "ושכנתי בתוכם", ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו (כה, ח-ט). גם לא היה ענינו להוריד מראה כבודו בבית, כענין מעשה הקרבנות, כאמרו (כט, מג) "ונועדתי שמה לבני ישראל", וכן העיד משה רבינו באמרו (ויקרא ט, ו) "זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה'". אבל היה ענין זה המזבח לכבד את האל יתברך, אחרי בואו לקבל ברצון עבודת עמו בקרבנות הבקר והערב, ולשחר פניו במנחת קטורת, על דרך "הבו לה' כבוד שמו", "שאו מנחה ובאו לפניו"^{כא}.

ומבואר מדברי הספורנו כדברי המדרש הנ"ל, שמהות הקטורת באה לכבוד לשם יתברך, וזה כנראה השמחה המבוארת בדברי התנחומא.

הקטורת בא לכפרה

ג] מאידך בגמ' בזבחים (פח, ב) אמרו: "תני רב חנניה, מנין לקטורת שמכפרת? שנאמר "ויתן את הקטורת ויכפר על העם". ותני דבי רבי ישמעאל, על מה קטורת מכפרת? על לשון הרע, יבוא דבר שבחשאי ויכפר על מעשה חשאי".

הרי כאן מבואר, שהקטורת באה לכפרה. וזה סיוע לדברי הגר"א.

נמצא עולה לנו סתירה מדברי הגר"א והגמרא בזבחים - שמבואר שהקטורת באה לכפרה, ומאידך בדברי הספורנו והתנחומא - מבואר שזה לא בא לכפרה.

ובאמת שמצינו סתירה זו בדברי התנחומא עצמו, שהרי התנחומא עצמו (שם בתחילת הדברים) כותב: "וכשהיה ענין הקטורת מתמר ועולה ופונה למעלה ונעשה כאשכול, היה יודע שנתכפרו עונות ישראל".

הרי כאן מפורש בדבריו, שהקטורת באה לכפרה. וזה סותר לדבריו (שהבאנו לעיל) שכותב שזה בא לרצון ולכבוד.

מקראות בפרשת פקודי

ד] גם יסוד הגר"א שכותב, שהקטורת לא היתה מעכבת להשראת השכינה, לכאורה זה נסתר מהמקראות בפרשת פקודי (וכדלהלן).

שמתחילה (פרק מ פסוק ה) נאמר: "וַיִּתֶּן אֶת מִזְבַּח הַזֹּהֵב לְקִטְרֵת לְפָנֵי אֲרוֹן הָעֵדוּת כו". ושוב נאמר (פסוק כו-כז): "וַיִּשֶׂם אֶת מִזְבַּח הַזֹּהֵב בְּאֵהָל מוֹעֵד לְפָנֵי הַפְּרָכֶת, וַיִּקְטֵר עָלָיו

^{כא} וכע"ז כותב הרמב"ן (ל, א): "הנה מזבח הקטורת מן הכלים הפנימיים היה, ראוי שיזכירונו עם השולחן והמנורה שהוא מונח עמהם, וכן הזכירים במעשה בפרשת ויקהל (לו, כה). אבל הטעם להזכירו כאן אחר המשכן וכל כליו והקרבנות, בעבור שאמר בתשלומו הכל (כט, מג-מה) "ונקדש בכבודי", "ושכנתי בתוך בני ישראל", אמר כי עוד יתחייב להם שיעשו מזבח מקטר קטורת להקטיר לכבוד השם". וע"ע במקראות דברי הימים (ב, ב-ה) וברש"י שם.

קְטֹרֶת סַמִּים". ורק אחר כך נאמר (פסוק לג-לח): "וַיִּכַּל מֹשֶׁה אֶת הַמִּלְאָכָה. וַיִּכַּס הָעֲנַן אֶת אֹהֶל מוֹעֵד וַיְכַבֹּד ה' מֵלֵא אֶת הַמִּשְׁכָּן כו'. כִּי עָנַן ה' עַל הַמִּשְׁכָּן יוֹמָם וְאֵשׁ תִּהְיֶה לַיְלָה בּוֹ לְעֵינֵי כָל בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּכָל מִסְעֵיהֶם".

הרי להדיא, שגם הקטורת באה בכלל כל שאר הכלים, ושרק אחרי הקטורת שרתה השכינה.

וכ"ה בהדיא בתנחומא (שם בהמשך הדברים) שכותב: "להודיעך כמה קטורת חביבה, א"ר יצחק בן אליעזר, תדע לך שנעשה המשכן וכל כליו ושחט את הקרבנות והקריבו וערך על המזבח וסדר את השלחן ואת המנורה ואת הכל, ולא ירדה שכינה עד שהקריבו את הקטורת".

הרי להדיא שלא ירדה השכינה עד אחר הקטורת, וזה סותר את דברי הגר"א ואת סדר המקראות בפרשת תצוה.

"אלה פקודי המשכן משכן העדות"

הן לצורך ביאור הדברים, נציע כאן את דברי חז"ל במדרש (תנחומא פקודי סי' ו; וכע"ז בשמו"ר נא, ד), שאמרו עה"פ (לח, כא) "אלה פקודי המשכן משכן העדות":

"משכן העדות, עדות לכל באי העולם שנמחל להם על מעשה העגל. למה הדבר דומה? למלך שנשא אשה והיה מחבבה, כעס עליה והלך לו, היו שכנותיה אומרות: שוב בעליך אינו חוזר לך. לימים בא ונכנס עמד בפלטרין ואכל ושתה עמה, ועדיין שכנותיה לא היו מאמינות שנתרצה לה, ומתוך כך ראו ריח בשמים עולה מן הבית, ידעו הכל שנתרצה לה. כך הקב"ה חיבב את ישראל, ונתן להם את התורה וקרא אותם "ממלכת כהנים וגוי קדוש". לאחר ארבעים יום סרחו, אמרו הגויים שוב אינו חוזר עליהם. עמד משה ובקש רחמים, ואמר לו "סלחתי כדבריך". אמר משה, מי מודיע לאומות? אמר ליה "ועשו לי מקדש". כיון שראו אומות העולם הריח של קטורת מתמר ועולה מתוך המשכן, ידעו שנתרצה להם הקב"ה".

מבואר מדברי חז"ל, שה"קטורת" ענינה, להראות שהקב"ה נתרצה לנו.

והנה הענין והמושג של ה"רצון", מבואר ברבינו יונה (שע"ת א, מב) שכותב, שמלבד המחילה על החטאים, יש ענין נוסף למחות כעב פשעיו וכענן חטאתיו ושיחפוץ בו וירצהו ויעתר לו כאשר אם לא חטא. והוסיף, כי יתכן להיות העון נסלח ונפדה מן היסורים ומכל גזירה ואין לה' חפץ בו ומנחה לא ירצה מידו. ותאות הצדיקים מן ההצלחות להפק רצון מהשם ושיחפוץ בהם ורצונו החיים הקיימים והאמתיים והאור הגדול הכולל כל הנעימות ע"ש.

וזה הכונה בנוסח של אבינו מלכנו שאומרים: "מחה העבר פשעינו וחטאתינו מנגד עיניך", גם אחרי שכבר ביקשנו "סלח ומחל לכל עונותינו" - כי הגם שהחטא סלח ויצא מכלל העונש, מ"מ יתכן שאין לה' חפץ ורצון בו - ולא חזר להיות רצוי כמו קודם החטא.

וכך גם בחטא העגל מבאר הגר"א (בשה"ש), הגם שהקב"ה אמר "סלחתי כדבריך" כבר בי' בתשרי (יום הכפורים), מ"מ רק בט"ו תשרי שחזרה ושרתה השכינה, אז עלו גם לדרגה של הריצוי.

וכפי שמבאר השיח יצחק (סידור הגר"א תפילת 'אתה בחרתנו'), ש"אתה בחרתנו מכל העמים" מיוחס נגד פסח. "אהבת אותנו" נגד שבועות. ו"רצית בנו" מיוחס נגד חג הסוכות, לפי שאז רצה בנו הקב"ה אחרי כפרת חטא העגל ושב והשרה שכינתו.

ומוסיף, שלשון ריצוי מורה על ריצוי אחרי כפרה, כלשון הפסוק שנאמר (ויקרא א, ד) "ונרצה לו לכפר עליו". וסוכות הוא זמן הריצוי אחרי יום הכיפור.

[וכך מבאר הגר"א (שה"ש א, טז) את נוסח תפילת "אהבה רבה". "אהבה רבה אהבתנו" - שבתחילה בימי האבות ובמועד צאתנו ממצרים היה אהבתך רבה עלינו. ואח"כ כשעשו את העגל אמרת אכלה אותם כו'. ושוב "חמלה גדולה ויתירה חמלת עלינו" - וסלחת לעוננו, כי החמלה הוא אחר הכעס.

ומוסיף לבאר מה שאומרים "גדולה ויתירה" - פירוש שהשפעת עלינו עוד יותר טובה מבראשונה, שנתת לוחות וצוית לעשות המשכן להיותך שוכן בינינו שלא היה לנו מקדם.

ובאד"א (פר' כי תשא) הוסיף הגר"א, שענני הכבוד שהיו לאחר הכפרה היו בדרגה אחרת מהעננים שהיו ביציאת מצרים, דאילו אז לא היו לעיני כל ישראל כי אם לעיני הנביאים שבהם, ואילו אחר מחילת חטא העגל היו העננים לעיני כל ישראל, כמש"כ בסוף הפרשה (מ, לח) "כי ענן ה' על המשכן כו' לעיני כל בית ישראל"כב].

ומעתה, ה'קטורת' היא עדות על הריצוי - שהקב"ה לא רק שסלח, אלא שגם נתרצה להם, וחזר והשרה שכינתו ביניהם.

ישׁוב הדברים

ו] ועפ"ז נשוב לכל דברינו בתחילה.

ראשית לכאורה זה כונת חז"ל בתנחומא, שהקטורת באה לשמחה, בהשוואה למה שמצינו בחג הסוכות שמוגדר "זמן שמחתינו" בעבור שזכינו לריצוי הנ"ל.

וגם מובנים היטב דברי הספורנו שכותב שהקטורת לא באה במטרה להשראת השכינה, כמו בשאר הכלים, אלא: "היה ענין זה המזבח לכבוד את האל יתברך אחרי בואו לקבל ברצון עבודת עמו בקרבנות הבקר והערב".

כב והנה ידועים דברי הספורנו, שאחרי חטא העגל לא שבו למעלה שהיו בו קודם, ובכדי שתשרה השכינה הוצרכו לעשיית המשכן, מה שלא היה נצרך עד אז. ובפשטות כל זה סותר את דברי הגר"א, אבל במקו"א ביארנו שיתכן שאין בזה סתירה ואכ"מ.

ולפי"ז נמצא, שאמנם הקטורת לא בא ממש לכפרה, אך אין הכונה שאין לה שייכות לענין הכפרה, אדרבה הוא בא אחרי שכבר יש סליחת עונות, ומעיד על רמת הכפרה שהיא מושלמת להיות בדרגה כמו קודם החטא.

וממילא, הגם שלא בא הקטורת לכפרה עצמה, אבל מכוחו ועל ידו היה ראייה ניצחת שהקב"ה נתרצה להם מלבד מה שמחל וסלח להם.

ומתיישבים דברי הגר"א יחד עם הגמ' בזבחים, למול דברי הספורנו והתנחומא.

[ז] ולפי"ז נבוא גם ליישב את הסתירה האם הקטורת היתה מעכבת להשראת השכינה או לא. ונראה שהדבר תלוי קודם חטא העגל או אחר חטא העגל.

בפרשיות תרומה ותצוה שעוסקות קודם חטא העגל, אז באמת ירדה שהכינה לשרות גם מבלי הקטורת, ואז היה הקטורת רק ענין של כבוד ותו לא.

אבל בפרשת פקודי שעוסק אחר חטא העגל, אז באמת לא ירדה השכינה לשרות רק אחרי הקטרת הקטורת אשר מעיד על מה שהקב"ה רצה בנו כבתחילה, ומכח זה חזרה גם השכינה לשרות.

לתגובות: 5322906@gmail.com

להאזנה לשיעורים: 0733-718134

ביאורים והארות / הרב משה הלוי הורן, מח"ס 'תפארת ציון' בסוג' תקפו כהן, מג"ש בישיבת תפארת ישראל, בני ברק

עשיית המשכן - ככל אשר צוה ה' את משה כן עשו

וְתָכַל כָּל עֲבֹדַת מִשְׁכַּן אֱהָל מוֹעֵד וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה כִּן עָשׂוּ
(לט, לב)

הסדר צ"ב דהו"ל לומר "ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה וכו' ותכל וכו' שמקודם עשו ככל אשר צוה וכו' ולאחמ"כ "ותכל וכו'".

וי"ל שבא לאמר שאף ה"ותכל" היינו הגמר, אין הפירוש שהם גמרו עבודתם וממילא "ותכל וכו'" - שכבר לא "נשאר" עבודה, אלא אף ה"ותכל" עצמו היה "ככל אשר צוה ה' את משה כן עשו", וכמו שביאר הביה"ל שבמשכן כל פרט ופרט היה "כאשר צוה ה'" ובזה היה תיקון לחטא העגל, וממילא שאף ה"ותכל" לא היה מילתא ד"ממילא" אלא "כאשר צוה ה'". [נראה עוד בגליון הקודם שדקדקנו כן בפסוק (לעיל לו, ו) "ויכלא העם מהביא" שפרש"י שם שהוא לשון "מניעה" ועל דרך הנ"ל, עיי"ש].

והראוני שכבר עמד בדקדוק זה האלשיך וביאר וז"ל: קשה היה לו לומר ויעשו בני ישראל ראשונה ואחר כך יאמר ותכל, אך יאמר כי גם שהקב"ה מסייע את עושי המצוות מעלה הקב"ה על העוסק בה כאילו הוא עשאה כולה. והנה בעבודת המשכן כאשר כתבנו למעלה לא היו בישראל בקיאים במלאכה, אך היתה נעשית מאליה על ידי השגחתו יתברך. וזהו ותכל כל עבודת כאילו כלתה מאליה כי מן השמים היתה נעשית. ואעפ"כ מעלה אליהם הכתוב כאילו ישראל עשו הכל. וזהו ויעשו בני ישראל ככל וכו' בכ"ף הדמיון לומר אע"פ שהיו נראים כעושים אך הוא יתברך היה עושה את הכל. נמצאו עושים ככל אשר צוה ה' ולא ממש אשר צוה, עם כל זה מעלה עליהם הוא ית' שעשו ממש את הכל. וזהו כן עשו, עכ"ל.

ועפ"י דבריו הק' יש להוסיף, שהנה במשכן היו סודות גדולים וטעמים עמוקים ולא כולם השיגו הכל, והנה כבר ביאר הבית הלוי (פר' כי תשא) שחטא העגל היה שחשבו להשיג עפ"י שכלם תיקונים וסודות, והחסרון בזה היה שלא היה זה ב"צווי ה'", ובזה ביאר שלכך בכל פרט ופרט הוזכר בפרשה דידן "כאשר צוה ה' את משה" לאמר שזה היה התיקון לחטא העגל והיינו מה שכעת עשו "כאשר צוה ה'", עיי"ש, העתקנו כל לשונו בהערה כ"ג.

---

^{כ"ג} וזה לשונו "והנה במעשה העגל כבר דברו רבים מה ראו ישראל על ככה והיאך דור דעה כאותו הדור נכשלו בחטא גדול כזה. ואשר נראה דידוע דבכל מצוה יש בה טעמים וכוונות הרמוזים לסודות נסתרים וע"י קיום המצוה נעשים תיקונים וסדרים בכל העולמות העליונים כמבואר כל זה בספרי הראשונים, והנה נתפוס לדמיון מצוה של מלאכת

ועפ"י נראה לומר שכאן נתגלה שאף שהם לא ידעו סודות וטעמי המשכן ואין בכחם להקימו לבד [כי אינם יודעים עומק סודותיו וע"ד האלשיך הנ"ל שלא כולם היו בקיאים במלאכה] מ"מ מאחר והם עשו "כאשר צוה ה'" נחשב להם הדבר ש"כן עשו" והיינו, כאילו עשו "הכל" - והשיגו כל התיקונים והסודות וכל טעמי המשכן לפי שורשו בעולמות העליונים, וזהו דכתי' "ותכל וכו'" - מלאכת המשכן לפי סודותיה וכו' שנעשית ע"י הקב"ה, ומ"מ נחשב להם שעשו "ככל אשר צוה ה' את משה" בכ"ף הדמיון - כאילו עשו ככל טעמי וסודות המשכן, "כן עשו".

ובזה ראו ישראל שעיקר העבודה היא "כאשר צוה ה'" וכאשר האדם עושה ב"צווי ה'" ושלא עפ"י השגת שכלו אזי משיג יותר ממה שפועל בהבנת שכלו, והיינו ממה שנחשב להם כאן שעשו "ככל אשר צוה ה' את משה" וכנ"ל שבזה נחשב להם כאילו השיגו "כל" סודות וטעמי המשכן, היפך מטעותם בחטא העגל לילך אחר שכלם, ועי'.

ויסודה"ד יש ללמוד מדברי הנפה"ח ש"א פכ"ב שכותב ש"כשיקיימם איש ישראל כראוי, אף אם לא יכוין, וגם לא ידע טעמי המצות וסודות כונתם, עכ"ז נתקיימו המצות, ויותקנו על ידיהם העולמות, ויתרבה בהם קדושה ואור בכל מצוה לפי שעתה מקורה וענינה כו',

המשכן שהיה בו השראת שכינה וגילוי כבודו יתברך הלא ודאי שכל מה שנעשה בו בכל פרטיו יש בהם טעמים נעלמים אשר רק בהשתלם בו כל הפרטים או היה ראוי להשראת שכינת כבודו יתברך דהמשכן כולו בכללו וכל כליו כל אחד בפרט רומזים לסודות עליונים וסדרי מעשה מרכבה וסדרי מעשה בראשית וכולל כל העולמות והתקשרותם זה בזה ועבור זה היה מקום מוכן להשראת שכינה. והנה לכאורה יעלה בדעת האדם לפי שכל האנושי אשר אם היה נמצא בעולם אדם מיוחד אשר כבר בא בסוד ה' ויודע סודות סדרי בראשית ומרכבה יוכל להבין מעצמו מהם היאך לעשות המשכן בכל הפרטים שבו ועל ידי ידיעתו בהסודות והכוונות יבין מן המוקדם אל המאוחר ויהיה יכול לידע מזה היאך לבנות משכן כבוד לה'. וענין זה הוא דביקשו ישראל אז אחרי שראו דמשה אשר היה עומד בין ה' ובינם לא בא רצו לעשות מקום מיוחד שיהיה מסוגל אשר בו יהיה השראת שכינתו וכמו דבאמת היה אחרי כן במשכן ועל ידי ידיעתן בהנסתרים רצו להבין מזה המעשה אשר יעשו. ועוד לא סמכו על חכמת עצמן ועל כן הלכו אל אהרן הכהן שהיה גדול מהם והוא ידע עומק הדברים בסודותיהם יותר מכולם וביקשו ממנו קום עשה לנו כו' והכוונה שיהיה מקום מיוחד להשראת שכינה, ונמצא מחשבתם של ישראל היה בזה לטובה שיזכו ע"י מלאכתם זו להשראת שכינה אצלם. [ואפשר נמצא כתוב כדברים האלה על ספר. אמנם אנכי לא ראיתי כל זה ומדעתי אני כותב כן]. אמנם טעו בזה טעות אחד דהן אמת דמעשה האדם בעולם התחתון גורם תיקונים וסדרים טובים בכל העולמות כולם כי כן גזר הבורא יתברך אשר העולמות יהיו מתנהגים ע"פ מעשה האדם בזה העולם. אמנם כל זה הוא רק אם אותה המעשה צייתה עליו התורה לעשותה. וכן במעשה המשכן רק אז אשר ציום ה' לעשותו בכל פרטיו ואז כשיקיימו ציויו לעשותו ככל אשר ציום אז נעשו כל התיקונים למעלה ובזכות זה שעשו ציויו של מקום זכו שיהיה אותו מקום מוכן וראוי להשרות בו השכינה. אבל אם יעשה האדם איזו מעשה שלא נצטווה עליו בתורה רק מדעת עצמו אז אותו מעשה אינו מועיל כלום דהמעשה מצד עצמו לא יפעל בזה שישרה שכינתו עליהם. ועיקר התיקונים בכל המעשים הוא מה שעושה רצון בוראו ובלא"ה אינם רק תחבולות אנושי וכל ההתחכמות לא יועילו מאומה כי מי יאמר לו מה תפעל. ואדרבה עוד לחטא גדול יחשב. וע"כ נכשלו במעשיהם ויצא ממנו העגל. ואחר כן יצא מזה מה שיצא. ובזה מבואר מה שכשביקש משה רבינו רחמים עליהם אמר בתפלתו וראה כי עמך הגוי הזה, פירוש דגם חטאם לא היה מחמת שרצו לסור מעבודתך חלילה רק אדרבה עיקר הדבר היה לסיבת תשוקתם שיהיה קרבתיך להם:

ובזה נבין מה דבפרשת פקודי דעל כל פרט ופרט ועל מעשה ומעשה שעשו במשכן כתוב מפורש כאשר צוה ה' את משה ותיבות הללו כתובים כמעט בכל פסוק ופסוק שבאותה פרשה והלא דבר הוא. רק הענין דמעשה המשכן הרי בא לכפר עליהם על מעשה העגל וכמו דאיתא במדרש רבה פרשה ויקהל (מח ו) חטאו בנזמים דכתיב פרקו נזמי הזהב ובנזמים נתרצה להם הביאו חח ונזם (שמות לה), וכיון דעיקר חטאם בעגל היה מה שרצו להתחכם מעצמם לעשות ע"פ ידיעתם וחכמתם מעשה אשר לא נצטוו עליו ולזה במעשה המשכן שבא לכפר נאמר על כל אשר עשו כאשר צוה ה', כלומר דהגם דבצלאל היה יודע לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ והיה יודע רמזים וסודות במלאכתו עם כל זה במלאכתו היה כל כוונתם רק כאשר צוה ה' ונתכוונו רק לעשות ציויו ורצונו יתברך לא משום שהשכל של עצמם מחייבם לעשות כן, וזהו שכיפר להם על חטא העגל, עכ"ל.

שכן קבע הבורא יתברך שמו טבעם של כל העולמות, שיתנהגו על ידי מעשי האדם, וכל מצוה היא העולה מעצמה לפעול פעולתה המיוחדת לה", עכ"ד.

וכן יעוי' בפנ"י בברכות (לב, ב) שכאשר מקיים האדם מצוה ב"צווי ה'" נחשב לו כאילו השיג כל הנ' שערי בינה. (וז"ל "דהא מי שעושה מצוה בפועל כמו שצוה הקב"ה, יש לו שכר המצוה אע"פ שלא נתכוון לטעם המצוה כמו שהיתה, דזה בודאי אי אפשר אפילו לאדם גדול כמשה רבינו שהרי חמשים שערי בינה נבראו בעולם ולא זכה משה אלא למ"ט כו', משא"כ כשעושה בפועל לקיים גזירת המלך, יש לו שכרו משלם בכל החמישים שערים", עכ"ד).

וראה מש"כ הרמח"ל (דע"ת סי' קנ"ח) "כי האדם המצוה ועושה, יש כח בידו מסור ממנו יתברך שיתקן במעשיו התיקונים המצטרפים בבריאה, משא"כ באינו מצוה כו'. כי הכל תלוי בכח העליון הורמנא דמלכא שביד המצוה לבדו" עכ"ד, והרי שהכח לפעול התיקונים המצטרפים בבריאה הוא רק כאשר האדם "מצווה" ועושה, ודבר זה ראו ישראל כאן שע"י שעשו "כאשר צוה ה'" שנחשב להם שעשו "ככל" אשר צוה ה' וכדפירש האלשיך, ועי'.

ומוטעם מאוד עפי"ז מש"כ הרמ"ק באו"י (זח"ד, קי"ג, א): וכיוצב"ז במעשה המשכן כתי' ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה כן עשו, לרמוז אל שתי בחינות שהיו במשכן כדרדשו בזוהר, עכ"ל. והיינו שבקרא זה נתפרש שעשיית בני ישראל היא כנגד ב' הבחינות של המשכן [משכן של מטה ומשכן של מעלה] וכמש"נ שכאשר עשו "בצווי ה'" אזי נחשב להם "ככל" אשר צוה ה' והיינו גם המשכן של מעלה, וכמש"נ.

*

ויהי נועם - שובה ה' עד מתי והנחם על עבדך

וַיֵּרָא מֹשֶׁה אֶת כָּל הַמְּלָאכָה וְהִנֵּה עָשׂוּ אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' בֵּן עָשׂוּ וַיִּבְרַךְ אֹתָם מֹשֶׁה (לט, מג)

וברש"י: אמר להם יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם (תהלים צ) ויהי נועם ה' אלקיני עלינו וגו', עכ"ל. והנה מזמור זה שבירכם משה "ויהי נועם וכו'", עוסק בענין התשובה וכדכתי' שם "תשב אנוש וכו' שת עוונתינו וכו' שובה ה' עד מתי והנחם על עבדך".

והנה בנין המשכן היה כתיקון לחטא העגל והיינו במה שעשו כל דבר "כאשר צוה ה' את משה" היה בזה בחינת תשובה באותו המקום ובאותו הזמן על חטא העגל שהיה שלא עפ"י "צווי ה'" וכדביאר הביה"ל.

ולזה הוא שבירכם משה במזמור זה, כי בעצם עשיית המשכן "כאשר צוה ה'" הוי מעשה תשובה על חטא העגל ומעתה יש מקום לברכם "ויהי נועם וכו'" - הנאמר על התשובה.

*

הקמת המשכן - ע"י משה

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. בַּיּוֹם הַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ תָּקִים אֶת מִשְׁכַּן אֱהֵל מוֹעֵד
(מ, א-ב)

הנה משה רבינו ע"ה נצטווה להקים המשכן, וכן מבואר ברש"י בפר' תרומה (לעיל כ"ו, ל) עה"פ: "והקמת את המשכן כמשפטו אשר הראית בהר" שבקרא זה נצטווה משה להקים המשכן ועיי"ש ברא"ם ובגו"א. וכן יעוי' ברש"י במגילה (כו, א ד"ה אבל) שהביא להא דאיתא בתוספתא שלמדו דין מעלין בקודש מהקמת המשכן שבצלאל עשה ומשה שהיה גדול ממנו הקימו, ומבואר שמתייחסת הקמת המשכן אל משה. וכן מצינו שמשא עבד בכל הז' ימי המילואים והוא חנך המשכן. וע"ע ברש"י בפר' נשא (במדבר ז, א).

ונראה בביאור הדברים, דהנה כתב הרמב"ן בהקדמה לחומש שמות "וכשבאו אל הר סיני ועשו המשכן ושב הקב"ה והשרה שכינתו ביניהם אז שבו אל מעלות אבותם שהיה סוד אלוק עלי אהליהם והם הם המרכבה ואז נחשבו גאולים".

והנה בפר' שמות (לעיל ג, י"א - י"ב) עה"פ: "מי אנכי כי אלך אל פרעה וכי אוציא את בני ישראל ממצרים. ויאמר כי אהי' עמך וזה לך האות כי אנכי שלחתיך בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלוקים על ההר הזה" ועיי"ש בחי' הגרי"ז שביאר דכיון שהיציאה ממצרים והאותות והמופתים צריכים להיעשות ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו כדדרשינן "ויוצאנו ד' ממצרים לא ע"י מלאך ולא ע"י שרף ולא ע"י שליח אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו", על כן שאל משה "מי אנכי וגו'" היינו הלא בעי שיהא ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו, והקב"ה השיב לו ע"ז "כי אהיה עמך" והיינו דבכל המעשים שתעשה אהיה אני עמך בזה וכמו שאמרו חז"ל דשכינה היתה מדברת מתוך גרונו של משה, וא"כ נמצא דשפיר תהיה הגאולה והיציאה על ידי הקב"ה בעצמו, עכ"ד.

ונראה שלכך משה בדוקא הוא הקים המשכן, שכיון שהגאולה צריכה שתיעשה על ידי משה בעצמו, ה"נ הקמת המשכן שעל ידו "נחשבו גאולים" והיינו שזהו גמר הגאולה צריך שתיעשה על ידי משה.

*

הנחת הארון במשכן

וַיָּבֵא אֶת הָאָרוֹן אֶל הַמִּשְׁכָּן וַיִּשֶׂם אֶת פְּרוֹכֶת הַמָּסַךְ וַיִּסָּךְ עַל אָרוֹן הָעֵדוּת כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה
(מ, כא)

יל"ד שלגבי השולחן והמנורה המזבח והכיוור כתי' "וישם" או "ויתן", ואילו גבי ארון כתי' "ויבא".

ויל"פ שהנה הארון אינו מן המידה כדאי' בכ"ד, ולכן לא נופל עליו לשון "שימה" או נתינה" שמשמעותו שימה ונתינה "במקום" מסויים, ולכן כתי' לשון "הבאה".

וי"ל עוד שהנה בארון היה את הלוחות, והנה גבי ס"ת יש דינים היאך לנהוג ב"העברתו" ממקום למקום (עי' ברכות דף י"ח ע"א, ורמב"ם פ"י מס"ת הי"א, ושו"ע יו"ד רפ"ב ג) שיש לנהוג בו כבוד רב. וא"כ כבר יש משמעות ל"הבאה" של הארון, והיינו שיש "דינים" היאך "מביאים" אותו, משא"כ בשאר כלים אין בהם "דיני הבאה" ולכן כתי' לשון "וישם" או "ויתן".

בית המשפט / הרב ישי יצחק שרגא, ר"מ בישיבת לב אליהו ומח"ס תורת העובר, ירושלים

**בן ירושלים שהיה בליל י"ד בעיר, ודעתו לחזור לירושלים,
ונתעכב בעיר האם דינו כפרוז או כמוקף - ביאור שיטת מרן
האור לציון**

כ' האור לציון (שם פנ"ה ה"ח): דבן ירושלים שהיה בליל י"ג בעיר, דאם היתה דעתו בתחילת ליל י"ד לחזור לירושלים באותו ערב, ולבסוף התעכב ונשאר בעיר, קורא את המגילה בט"ו בבני ירושלים.

וביאור הוראה זו, דהנה כ' השו"ע: בן עיר שהלך לכרך, או בן כרך שהלך לעיר, אם היה דעתו לחזור למקומו בזמן קריאה ונתעכב ולא חזר, קורא כמקומו; ואם לא היה בדעתו לחזור אלא לאחר זמן הקריאה, קורא עם אנשי המקום שהוא שם.

וד' השו"ע המה העתקת לשון הרמב"ם, ונחלקו עמודי עולם כיצד לפרש דבריו, ונפרש דבריו כפי הכרעת הכס"מ וגדולי האחרונים עד המ"ב, בהנוגע לנ"ד.

וביאור דבריו כך הם: דבן כרך שהלך לעיר, והיה דעתו לחזור לכרך בט"ו לכרך, ונתעכב ולא חזר, קורא כמו בני הכרך בט"ו, אף בהיותו בעיר.

וכ"כ המ"ב (ס"ק יב) וז"ל: ועתה נבאר הסעיף לענין אופן השני, דהיינו בן כרך שהלך לעיר, אם היה דעתו בעת נסיעתו לחזור למקומו בזמן קריאה, דהיינו שיחזור משם בליל י"ד קודם שיאיר היום, דהוא זמן קריאה, ואף שלבסוף היה שנתעכב ולא חזר קוראו כמקומו, דהיינו ביום ט"ו. עכ"ל. ופשטות דבריו מורין דאף אם נתעכב שם בט"ו, ג"כ קורא כמקומו בט"ו.

ואין לומר שכל ד' המ"ב אמורים רק אם לא חזר בליל י"ד, אבל חזר בליל ט"ו, דכיון שסו"ס בליל ט"ו הגיע לכרך קורא בבני הכרך. אבל אם גם בליל ט"ו נשאר בעיר, א"כ הפסיד ג"כ את הקריאה לגמרי, ונשאר קרח מכאן ומכאן, דבעיר לא יכל לקרא כיון שהיתה דעתו לקרא בכרך, ובכרך לא היה כלל, וא"כ נמצא שהפסיד לגמרי.

דכל זה אינו נכון. והעיקר שאף אם בליל ט"ו היה בעיר, מ"מ כיון שדעתו היתה לחזור לכרך, מ"מ קורא בבני הכרך אף בהיותו בעיר. ומש"כ המ"ב בסו"ד: ואף שלבסוף היה שנתעכב ולא חזר קוראו כמקומו, דהיינו ביום ט"ו. רצונו לומר אף אם נשאר בעיר גם בליל ט"ו. וכל זה נכלל במש"כ השו"ע: אם היה דעתו לחזור למקומו קורא כמקומו, אף אם היה בליל ט"ו בעיר, מ"מ כיון שדעתו לחזור למקומו קורא כמקומו.

והדברים מפורשים יותר בענין זה בד' המ"ב, במקרה הפוך, והיינו בבן עיר שהלך לכרך, והיתה דעתו לחזור לעיר ולא חזר, דכ' המ"ב בהדיא שקורא בכרך בי"ד, וז"ל המ"ב: בן עיר שהלך לכרך, אם היה דעתו בעת נסיעתו לחזור למקומו בזמן קריאה, ר"ל בזמן קריאה של

ט"ו, אף שלבסוף רואה שהוא מוכרח להתעכב שם גם על יום ט"ו, מ"מ אינו נקרא בשם מוקף וקורא ביום י"ד בהיותו בכרך. ע"כ.

ומינה לנ"ד, דאפי' שהוא ביום ט"ו בהיותו בעיר קורא כמקומו הראשון, כיון שדעתו ביציאתו הייתה לחזור לירושלים, לפני עלות השחר דיום י"ד.

ולפ"ז נראה ברור דבן כרך שהיה בעיר והיה דעתו לחזור לכרך קודם יום ט"ו, דאף אם נאנס ולא חזר, דקורא בט"ו בהיותו בעיר, וכמש"כ באורל"צ.

ונמצא דלשיטת המ"ב, בן כרך אינו נפטר מפורים לגמרי, רק בהתקיים ב' תנאים, דצריך להיות בי"ד בכרך ודעתו להיות בכרך, ובט"ו צריך להיות בעיר ודעתו להיות בעיר. ודו"ק.

(ומש"כ באור לציון (פנ"ה הערה י) וז"ל: ובכל אופן, אין כדאי לחזור שוב ולהתחייב שני ימים במצוות פורים, ודי בקיום מצות פורים ושמחתו יום אחד. ע"כ. לפו"ר לא נתפרשו הדברים).

דעת כהן / הרב שמואל מנחם כהן, ראש ישיבת 'תל

ציון'

הכפורת והכרובים

וַיִּקַּח וַיִּתֵּן אֶת הָעֵדוּת אֶל הָאָרוֹן וַיִּשֶׂם אֶת הַפְּדִים עַל הָאָרוֹן וַיִּתֵּן אֶת הַכַּפֹּרֶת עַל הָאָרוֹן מִלְמַעְלָה. וַיָּבֵא אֶת הָאָרוֹן אֶל הַמִּשְׁכָּן וַיִּשֶׂם אֶת פְּרֻכַת הַמָּסַךְ וַיִּסֹּךְ עַל אָרוֹן הָעֵדוּת כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה (מ, כ-כא)

ולעיל בפרשת תרומה כתוב: "ונתתה את הפרכת תחת הקרסים והבאת שמה מבית לפרכת את ארון העדות והבדילה הפרכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים: ונתת את הכפרת על ארון העדת בקדש הקדשים" (כו, לג-לד) והקשה המלבי"ם מדוע אצלנו כתוב שהוא נתן את הכפורת על הארון ואחר כך הביא את הארון לקודש הקודשים, ושם כתוב שהוא מביא את הארון לקודש הקודשים ורק אחר כך הוא נותן עליו את הכפורת?

ותירץ המלבי"ם ששם מדובר בשבעת ימי המילואים וכאן מדובר על יום השמיני, וצריך לבאר את טעם השינוי בזה, מדוע בשבעת ימי המילואים הביא משה את הארון לקדש הקדשים ורק אחר כך נתן עליו את הכפורת, ואילו ביום השמיני הוא נתן את הכפורת בחוץ, ולאחר מכן הוא שם את הכפורת על הארון?

והנה לכאורה הכפורת היא רק כיסוי לארון וחלק ממנו, אך נראה שהיא היתה גם חלק מקדש הקדשים, והיא נעשית לצורך השראת השכינה בו, כי השכינה שורה על הכרובים וזו צורת השראת השכינה בו.

ונראה שהכפורת מלבד היותה כיסוי לארון וחלק ממנו יש לה תפקיד להשרות את השכינה, כי השכינה שוכנת על הכרובים כמו שמבואר בפסוקים שה' מדבר עם משה מעל הכרובים וה' נקרא 'שוכן הכרובים'.

ויסוד לדבר זה שתפקיד הכפורת והכרובים הוא להיות מקום לשכינה [מלבד היותם כיסוי לארון] מדברי הרמב"ן בפרשת תרומה (כה, כא ד"ה ואל הארון) שכתב ליישב את קושית רש"י שם מדוע כתוב תחילה: "ונתת אל הארון את העדת אשר אתן אליך" (כה, טז) ולאחר מכן כתובים כמה פסוקים על עשיית הכפורת והכרובים, ואז כתוב שוב: "ונתת את הכפרת על הארון מלמעלה ואל הארון תתן את העדת אשר אתן אליך" (כה, כא), מדוע הוצרך לומר שוב שיתן את העדות לארון?

וכתב על זה הרמב"ן שם: "אבל פירושו, כי בעבור שיצוה בכרובים להיותם פורשי כנפים למעלה, ולא אמר למה יעשם כלל, ומה שימשו במשכן, ולמה יהיו בענין הזה, לכך אמר עתה ונתת הכפרת עם כרוביו, שהכל דבר אחד על הארון מלמעלה, כי אל הארון תתן את העדות אשר אתן אליך, כדי שיהיה לי כסא כבוד, כי אני אועד לך שם ואשכין שכינתי עליהם, ודברתי אתך מעל הכפרת מבין שני הכרובים, בעבור שהוא על ארון העדות. והנה הוא כמרכבה אשר ראה יחזקאל שאמר היא החיה אשר ראיתי תחת אלהי ישראל בנהר

כבר ואדע כי כרובים המה (יחזקאל י כ), ולכך נקרא יושב הכרובים (ש"א ד ד), כי היו פורשי כנפים להורות שהם המרכבה נושאי הכבוד, וכמו שנאמר (דהי"א כח יח) ולתבנית המרכבה הכרובים זהב לפורשים וסוככים על ארון ברית ה', כאשר הזכרתי (בהקדמה לפרשת תרומה):

ויש לומר לפי זה שהתורה באה לומר כאן שהכפורת משמשת לשני הדברים הללו, ומצד היותה כיסוי לארון צריך להניחה עליו בחוץ ולהכניסו עם הכפורת פנימה, אך מצד היותה מקום מושב השכינה צריך להכניסה אחר הכנסת הארון, כדי לבטא בזה שבהכנסה זו לא רק שמכסים את הארון, אלא גם מכינים מקום לשכינת ה' במשכן.

אמנם גם מצד היות הכפורת והכרובים מקום לשכינת ה' מקומם הוא על ארון העדות ורק אחר הכנסת הלוחות לתוכו, משום שכל היותם מקום השראת שכינה הוא רק משום שהם על הארון ועל העדות, אך יש להם תפקיד נוסף מלבד היותם 'כיסוי כלי' שהם מקום השראת השכינה ומצד זה צריך להכניסם אחרי הכנסת הארון והלוחות כדי לבטא שיש להם תפקיד נוסף מלבד היותם 'כיסוי כלי'.

והנה שלמה המלך עשה כרובים נוספים בבית עולמים, והעמידם על רצפת בית קדשי הקדשים, וצריך להבין את טעם הדבר וגדרו.

ולמה שנתבאר נראה שכיון שהכרובים הם מקום השראת השכינה, ראויים הם להיות חלק מהבית וחלק מבית קדשי הקדשים בבית עולמים, ומאידך גיסא כיון שלהשראת השכינה צריך שהם יהיו על ארון העדות עשו שני זוגות כרובים, אחד על הארון כדי לומר שהשראת השכינה היא רק על ידי הלוחות, ואחד על הארץ כדי לומר שהכרובים שהם מקום השראת השכינה הם חלק מבית קדשי הקדשים.

שוב ראיתי שהרמב"ן בפרשת תרומה (כו, לג-לד ד"ה והבאת שמה) עמד על מה שהתורה כתבה שם שיביא את הארון לקודש הקודשים ואחר כך שיתן את הכפורת על ארון העדות בקודש הקודשים, וכתב שבאמת היו נותנים אותה בחוץ כמבואר בפרשתנו, וביאר את לשון הפסוק שם וכתב: "וכן אמר ונתת את הכפורת על ארון העדות בקדש הקדשים, להודיע שהכפרת עם כרוביו על הארון יהיו כלם שם בקדש הקדשים הנזכר שהוא מבית לפרכת", וצריך ביאור שכיון שהכפורת היא על הארון פשוט הדבר שהיא בקודש הקודשים, ומה צריך הכתוב לומר זאת?

ולדברינו מבואר היטב, שהכתוב בא לומר שלכפורת יש תפקיד נוסף בבית קדשי הקדשים מלבד היותה 'כיסוי הארון', משום שהיא צריכה להיות מקום מושב לשכינה, וכעין מעשה המרכבה העליונה, כמבואר בדברי הרמב"ן הנ"ל.

הכי איתמר / הרב איתמר טעפ, מח"ס 'הכי איתמר',

קרית ספר

התורה חסה על ממונם של ישראל

ביום החדש הראשון באחד לחדש תקים את משפן אהל מועד (מ, ב)

יש להבין ההבדל בין המקומות במקדש שאמרו בהם שהתורה חסה על ממונם של ישראל, כחצוצרות שהיו מכסף (ר"ה כז.) והקלפי שהיתה מעץ (יומא לט.) ומחתה של כסף (שם מד:), והא דבעינן שמן כתיב רק למאור ולא למנחות (מנחות פו:), כי המנחות מרובות וצריכות שמן הרבה (רש"י). אך לאידך בכמה מקומות אמרו שאין עניות במקום עשירות (שבת קב: זבחים פח: ועו"מ), ורוב המקדש היה משופע בזהב וכסף ועשירות גדולה, א"כ למה דוקא בכמה מקומות חשו לממונם של ישראל. ועוד דלמה לא עשו כן מעצמם, כמו הדברים שנמנו במתני' ביומא (לז.) ברזים לכיור ומוכני ונברשת וטבלה ודלתות, שחלקם מסתמא הי' צריך ממון יותר מהקלפי. ועוד שגם הדין דאין עניות במקום עשירות, משמע שהוא גם כשאינו מגזה"כ.

ומציינים ליום תרועה (ר"ה שם) שהדבר תלוי בשיקול דעת חכמים, וא"כ באמת אינו גזירת הכתוב. ובתפארת ישראל (תמיד פ"ה ה, שקלים פ"ח סקל"ד) כתב דהכל לפי ההפסד, ולפי כבוד העבודה, ולפי הצורך. ולכאורה הוא פירוט כונת היום תרועה. וכן מציינים לתשובה מאהבה (סימן ד').

ואפשר שכשהידור בעשירות אינו מגזירת הכתוב אז חשו לממונם של ישראל, ולכן אפילו אם מותר להדר בו מ"מ אין צריך. ואף שהלשון בגמ' הוא "התורה חסה על ממונם של ישראל", יתכן שדרשו בזה טעמא דקרא למה לא מצינו עליהם בתורה ציווי באופן של עשירות, אבל לאו היינו שמפורש בתורה לחוס על הממון, וא"כ חכמים הוא שלמדו מזה לחוס ולא לעשות בדוקא בעשירות. וכך גם נראה מהא דהכהן מטמא הבית המנוגע רק אחר שפינו הבית מכליו (ויקרא יד לו), ואמרו עלה חז"ל (תו"כ נגעים פי"ב מ"ה) דהתורה חסה על ממונם של ישראל, הרי שגם בשאר דברים שאינם מהלכות המקדש כשאמרו שה"תורה חסה" לאו היינו שהוא מפורש בתורה, אלא שכך פי' חז"ל כוונת התורה.

ולכאורה ראייה לזה מהגורלות והקלפי ששבחו בן גמלא לעשותם של זהב (יומא לז.) ולא אמרו שאם לא נצטוו על כך אסור, וכן שאר דברים דאיתא במתני' שם שעשאום זהב. ולמה לא חשו בזה לבל תוסיף או עכ"פ לשינוי ממשמעות התורה, אלא לאו צ"ל שבתורה לא מפורש מידי, וחכמים הם שפירשו שמחסיון סגי בשל כסף או עץ כל דבר לפי עניינו, ומיניה וביה מונח בזה שאם בכ"ז נדב ליבם לעשות בעשירות שרי. ולפי"ז ה"ה שמן דמנחות היה מותר להדר בו ולהביאו מטיפה ראשונה, אלא שאי"צ מחסכון.

וכך נראה מהרמב"ם לענין כלי המקדש (בית הבחירה פ"א הי"ח-יט), שכתב דמנורה ושולחן ומזבח הקטורת וכליהם, וכל כלי שרת, אין עושין אותן אלא מן המתכת בלבד,

[ושל עץ או עצם או אבן או של זכוכית פסולין]. היו עניים עושין אותן אפילו של בדיל, ואם העשירו עושין אותן זהב. וסיים ד"אפילו המזרקות והשפודין והמגרפות של מזבח העולה והמידות, אם יש כח בציבור עושין אותן של זהב, אפילו שערי העזרה מחפין אותן זהב אם מצאה ידם". הרי לפנינו כהנ"ל דהא דהתורה חסה על ממונם של ישראל, אינו גזה"כ שאסור לעשות אותם הדברים בעשירות, אלא שהוא רק להידור, ולכך היכא דהעשירו מותר. ומ"מ היכא דגזה"כ היא לעשותם מזהב או כסף כגון "עשה לך שתי חצוצרות כסף" וגו', התם אין מורידין מהם מטעם דהתורה חסה. ואין מעלין מצד בל תוסיף, או שאם משנים מהכתוב בתורה שוב אינה מצוה כלל.

ועל אף שעדיין צ"ב בטעמא דקרא, למה יש מקומות שהעשירות היא בדוקא מגזה"כ ויש מקומות שהוא רק להידור ואמרינן בהו דהתורה חסה, והוא מכבשי דרחמנא, מ"מ מובנים דברי חז"ל האומרים בכמה מקומות כך ובמה מקומות כך.

השבת של מ"י / הרב יחיאל פישל רוזנר, מח"ס 'מנחת יחיאל' ו'השבת של מ"י'

פניני עיון בפרשת פקודי

לח, כה: אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁפָּן מִשְׁפַּן הָעֵדוּת אֲשֶׁר פָּקַד עַל פִּי מֹשֶׁה עֲבַדְתָּ הַלְוִיִּם.

בספר עץ הדעת טוב [למהר"ח ויטאל זצ"ל] כתב ירצה לומר כי ישראל יען חטאו בעגל הוצרך לתת שקלים לנדבת המשכן לכפר על נפשותם מחטא העגל כמבואר אצלנו בפרשת כי תשא, אך הלוויים לא חטאו בעגל לא הוצרכו לכפרה כלל ולא נתנו שקלים לנדבה ההיא, ולא עוד אלא שהקב"ה בחר בהם לעבוד וכו', משא"כ בישראל. נמצא כי הערב רב שחטאו במעשה לא נתכפרו כלל ולא לקח מידם נדבה למשכן, וישראל שחטאו חטא קל שלא מיחו נתנו נדבה ונתכפרו, אבל נתרחקו מעבודת המשכן בגופם, והלוויים שלא חטאו כלל לא הוצרכו לכפרה ונבחרו לעבודה, וזהו שאמרו משכן העדות הוא עבודת הלוויים כנ"ל, ולא מנדבת הלוויים.

*

לח, כז: וַיְהִי מֵאֵת כֹּפֶר הַכֶּסֶף לְצַקֵּת אֶת אֲדָנֵי הַקֹּדֶשׁ.

הלשון כאן צריכה ביאור אמאי כתיב לצקת לשון עתיד, דהכי הוי ליה למימר במאת ככר הכסף יצקו את אדני הקודש, שהרי הכל כבר נעשה ורק באו ליתן חשבון. ויתורץ עפ"י מה שדיקדק האלשיך וז"ל: מה שאמרו ויהי מאת ככר הכסף לצקת את אדני הקודש וגו', למה הודיענו ענין היציקה, והיה ראוי יאמר ויהי מאת ככר הכסף למאת אדני הקודש. ועוד אומרו מאת אדנים למאת הככר צ"ב, כי נהפוך הוא וראוי יאמר מאת הככר למאת אדנים. ועוד אומרו ככר לאדן, הוא מיותר. ואחר שהאריך כתב: והנה ידוע כי דרך הזהב וכסף והנתכים לחסר משיעורם בהתכה, ואלה הותכו ולא חסרו כלום. וזהו אומרו ויהיה מאת ככר הכסף לצקת, שהיו שיעור זה כדי לצקת ולהיתוך, ואף על פי כן מאת אדנים למאת הככר, כי האדנים אחר העשותם היו שוים למאת הככר אשר היו מתחילה, ולא על פי השערה בניכוי הראוי לחסר לכל אחד, כי אם ככר לאדן שוה בלי פחת כלל.

*

לח, כז-כט: וַיְהִי מֵאֵת כֹּפֶר הַכֶּסֶף לְצַקֵּת אֶת אֲדָנֵי הַקֹּדֶשׁ וּגו' וַנְחַשֵּׁת הַתְּנוּפָה שְׁבַעִים כֶּכֶר וּגו'.

המעין יראה דנתנו פירוט מה עשו עם הכסף והנחושת ולא נתנו פירוט מה עשו עם הזהב. אבל הזהב שלא נתנו כולם לא חשב עליהם לצורך מה בא, שאם ימנה אותו יבייש את העם שלא נתן זהב, אבל תרומת כסף ונחושת שנתנו כולם מונה לצורך מה באו. ורבינו אפרים כתב שכיון שעשו את העגל מזהב לא רצה משה להזכיר את עוונותיהם של ישראל.

ובתולדות יצחק כתב שמשה עשה את חשבון ההוצאות מפני אלו שחשדו בו כדאיתא במדרש רבה, ולכך לא הוצרך ליתן חשבון על הזהב שניתן ע"י אנשים הנכבדים, שהיקרים והמעולים אינם חושדים, אבל על הכסף שכולם נתנו ועל הנחושת הוצרך ליתן חשבון.

*

לח, כח: וְאֵת הָאֶלֶף וְשִׁבְעֵי הַמֵּאוֹת וְחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים עָשָׂה וְיָוִם לְעִמּוּדִים.

בתוספות השלם כתב בזה"ל הקוראים הדייקנים רגילים לקרות בקול רם ואת האלף וז' מאות וע"ה עשה ויום, ונראה הטעם לפי שמשה רבינו עשה חשבון לגזברים להיכן הוציא כל הזהב וכל הכסף, אז שכח הווים ואז נחסר לו מן הכסף ואלף וז' מאות וע"ה והיו חושדין בו שהוא לקחו לעצמו, והיה מצטער עד מאד, עד שלבסוף נזכר על הווים, ואז צעק בקול רם הנה שכחתי את האלף וז' מאות וע"ה, ועל כן נהגו אף עתה לקרוא הפסוק בקול רם. ורבינו בחיי כתב שבת קול אמרה כן.

לט, כט: וְאֵת הָאֲבִנֵי שֵׁשׁ מְשֻׁזָּר וְהַתְּכֵלֶת וְאֲרָגְמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי.

בהגהות ר"ש מדעסויא [על תוספות יומא ו, א] הקשה למאן דאמר שם דאבנטו של כהן גדול לא זהו אבנטו של כהן הדיוט, אמאי לא נזכר אבנט בבגדי אהרן [לחוד, וכאן כתיב פסוק כז לאהרן ולבניו], ועוד דא"כ למה לא כתיב בהדיא עשיית אבנט של שש לבניו וצ"ע. ובאילת השחר הקשה עוד דצריך טעם דבכל מקום הקדים תכלת וארגמן ותולעת שני, לשש, וכאן להיפך הקדים את השש.

*

לט, לג: וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁפָּן אֶל מֹשֶׁה.

אמרו בתנחומא דהיו מבקשין להעמידו ולא היו יכולין להעמידו וכשהן חושבין להעמידו הוא נופל וכו', אמר משה רבש"ע איני יכול להעמידו, אמר לו עסוק בידך ואתה מראה להעמידו והוא עומד מאליו, ואיתא שם בסופו דכל זה כדי שיבוא משה ויטול את שכרו לפי שהיה מצטער שלא עשה בו כלום.

ולכאורה עדיין קשה אכתי לא עשה בו כלום שהרי רק עסק בידיו כאילו ובעצם זה הוקם מאליו. שמעתי ליישב דבעצם גם כשאדם עושה ממש וכי הוא עושה, הקב"ה נתן לו החיות והכח לעשות והעיקר הוא הכוונה והלב כדכתיב תנה בני לבך לי, א"כ גם כשמשה עוסק בידיו ועושה מה שיכול סגי בזה.

והנה רש"י בחומש כותב דלכך לא היו יכולין להעמידו מחמת כובד הקרשים שאין כח באדם לזוקפן. ובחיי דוד כתב עוד אפשר לפרש דלכך לא היו יכולין להעמידו, לפי שנאמר [מ, יח-יט] "ויקם משה את המשכן ויתן את אדניו ויקם את עמודיו ויפרוש את האוהל על המשכן", הרי דהקים את המשכן דהיינו יריעות התכלת קודם לשימת הקרשים והיו היריעות עומדות דרך נס עכ"ד.

ובאמת הספורנו פירש כן, אולם רש"י לא רצה לפרש כן, לפי מה דפירש במנחות [צט, א ד"ה ויקם] שמשה החזיק באויר את היריעות התחתונות עד שהקים את כולן.

לט, לז: אֶת הַמִּנְחָה הַטְּהֵרָה אֶת נִרְתִּיָּה נִרְתְּהָ. הַמַּעֲרָכָה.

לכאורה כפל לשון הוא שלא לצורך, שהרי נרותיה היינו נרות המערכה אין אחרים זולתם. וברמב"ן עה"ת עמד בזה, וכתב שיתכן שדרך המנורה [היינו במנורה דעלמא] להיות בהן נרות לנוי או להרבות בנרות לפרקים, ואין כן במנורת הקודש כי לא היה בה רק שבעת הנרות, ועל כן פירש נרות המערכה כי הן אשר יערוך אותן בין הערבים ולא יותר. וכעין זה ברבינו בחיי שבא ללמד שלא להוסיף על הנרות ולא לגרוע מהן. ועיין במנחות [פ"ג מ"ז] שבעה נרותיה מעכבין זה את זה.

לט, לח: וְאֵת מִזְבַּח הַזֶּהָב וְאֵת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְאֵת קְטֹרֶת הַסַּמִּים.

בצבא הלוי כתב צריך ביאור שהפסיק בין מזבח הזהב לקטורת הסמים בשמן המשחה, וכן בכי תשא [לח, טו] ואת מזבח הקטורת ואת בדיו ואת שמן המשחה ואת קטורת הסמים, וגם בפרשת ויקהל בפרשת עשיית מזבח הזהב [לז, כט] כתיב ויעש את שמן המשחה קודש ואת קטורת הסמים טהור, ונמצא שבג' מקומות הפסיק בין מזבח הקטורת לקטורת בשמן המשחה וכל זה צ"ע עכ"ד.

א] ומצאתי בתוספות השלם [לה, טו] שהקשה כן למה כתב שמן המשחה בין מזבח הקטורת לבין הקטורת, לפי שעתיד קורח לערער על אהרן שנמשח בשמן המשחה ולקה בקטורת, ועוד בכל מקום הקדים שמן לקטורת שמן זכינו לריחו ולסיכתו ולא קטורת כדאיתא בברכות מג, ב עכ"ד. ונדמה להוסיף הסבר לתירוץ הראשון דכוונתו לרמוז דקטורת לא נצרך למזבח הזהב לחוד, אלא נצרך גם כן להעניש את קורח שעירער על אהרן שנמשח בשמן המשחה, וכאילו נאמר דמי שאינו מאמין בשמן המשחה ילקה בקטורת.

אמנם גם זה צריך להבין מאי קמ"ל בזה, הרי זה מפורש בתורה שאהרן נמשח בשמן המשחה וגם מפורש דקורח שערער כנגדו לקה בקטורת, א"כ מה הפסוק אתי לאשמועינן בזה.

וצריך לומר דזה דרך התורה דתובעין מהאדם על הדברים הגדולים וגם הדברים הקטנים לא נשכחים מלתבוע עליהן גם כן, וגם כאן חוץ מתביעה על קורח על עצם המחלוקת שעשה שהוא דבר גדול שראוי לעונש, תובעין ממנו גם כן שכאן לא היה לו לחלוק כלל שהרי שמן המשחה שהיו תלויין לו לאהרן בעקרי זקנו כמין ב' טפי מרגליות כדאיתא בהוריות [יב, א] זהו עדות תמידית שהקב"ה בחר באהרן לכהן גדול שהיה עומד שם השמן בדרך ניסית, ואפ"ה קורח לא לקח מוסר מזה שמשח מפי הגבורה מינה את אהרן לכהן גדול.

ב] במשאת המלך יישב דכיון דמזבח שנעקר מקטירין קטורת במקומו [זבחים נט.], ממילא אין הקטורת שייכת דוקא למזבח הקטורת, ולכן גם לא כתב את כלי מזבח הקטורת כיון דאינם שייכין למזבח.

ויש להעיר דלפי מה שכתב במשך חכמה לקמן [מ, ה] על הפסוק ונתת את מזבח הזהב לקטורת לפני ארון העדות דמזבח שנעקר מקטירין קטורת במקומו זהו דוקא במקדש שהיה המקום קדוש, אבל לא במשכן שהיה מטלטל ממקום למקום ונמשח המשכן אבל המקום לא היה קדוש כמו שביארתי במקום אחר בפרשת תרומה, לכן אם נעקר המזבח אין מקטירין במקומו עיין שם.

א"כ לפי"ז לכאורה הדרא קושיא לדוכתא דמאחר דבג' מקומות האמור לעיל איירי בקטורת ומזבח הקטורת של המשכן ולא של המקדש שבזה אין הדין של מזבח שנעקר מקטירין קטורת במקומו, א"כ למה הפסיק בשמן המשחה בין מזבח הקטורת לקטורת.

ובאמת בהעמק דבר לעיל [לה, טו] פירש שנזכר שמן המשחה כאן אף שאינו שייך דוקא למזבח הקטורת לפי שנצטוה משה על שמן המשחה וקטורת הסמים יחדיו בפרשת כי תשא, והקטורת הוזכרה כאן יחד עם מזבח הקטורת. וכ"כ רבינו מיוחס [לט, לח], והוסיף שלכן הזכיר את שמן המשחה תחילה משום שגם לעיל [לז, לט] מוזכר דשמן המשחה נעשה תחילה [וא"כ זו הסיבה להפסק בינתיים].

*

לט, מג: וַיֵּרָא מֹשֶׁה אֶת כָּל הַמְּלָאכָה וּגּוֹ' וַיְבָרֶךְ אֹתָם מֹשֶׁה.

פירש"י אמר להם יהי רצון שתשרה שכינה במעשי ידיכם ויהי נועם ה' אלוקינו עלינו וגו'. לכאורה די במה שתשרה שכינה במעשי ידיכם, ובשביל מה הוצרכו לתוספת ויהי נועם וגו'.

שמעתי בשם הגאון ר' יצחק הוטנר זצ"ל שאמר דגם כשיש השראת השכינה בתוכינו וזה דבר טוב מאד עבורנו, אך דרך שיחשב למקבל שהוא מחובר לדבר זה רק כשיש לו הנאה ושמחה מזה, וזהו ויהי נועם ה' אלוקינו עלינו שנרגיש כמה נעים שהקב"ה נמצא אתנו אז זהו קבלה מושלמת עכ"ד.

וחשבתי על דרך זה מה שאומרים "שחתן בר מצוה נכנס לנועם עול תורה ומצוות", כי בלי "נועם" חסר בקבלה כמו שנתבאר.

ויברך דוד / הרב דוד אריה הילדסהיים, מח"ס 'ויברך דוד' ומעורכי ספרי הגאון מרוגוטשוב

טעם תקנת ברכת המינים ונוסחה האמיתי

פְּאֶשֶׁר צָוָה ה' פֶּן עֲשׂוּ (לט, מג)

כתב בעל הטורים להלן (מ לב): "והם י"ח פעמים כאשר צוה ה' את משה, וכל אשר צוה ה'. וכנגדם תקנו י"ח ברכות. ואחד כאשר צוה ה' כן עשו ותקנו כנגדו ברכת המינים"^{כד}.
ואמרתי לברר מעט את עניינה של הברכה הזו, ולמה נשתנה נוסח הברכה בדורות האחרונים.

כידוע, הברכה הנקראת "ברכת המינים" לא נתקנה על ידי אנשי כנסת הגדולה שהם עזרא ובית דינו, אלא נוספה אחרי החורבן ביבנה, כדאיתא בברכות כ"ח ע"ב: "אמר רבי לוי ברכת המינים ביבנה תקנוה... ת"ר שמעון הפקולי הסדיר י"ח ברכות לפני רבן גמליאל על הסדר ביבנה, אמר להם ר"ג לחכמים כלום יש אדם שיודע לתקן ברכת המינים, עמד שמואל הקטן ותקנה".

ולא מבואר בגמרא כל כך מהו עניינה של ברכת המינים ולשם מה הוצרכו לתקנה, ורש"י שם פירש "ביבנה תקנוה. לאחר זמן מרובה". ולא מובן מה רצונו לומר בזה [וכמה מפרשים נדחקו בביאור דבריו], אכן בדקדוקי סופרים ובדפוס וונציא הגירסא היא: "לאחר זמן מרובה קרוב לתרבותו של ישו הנוצרי שלמדם להפך דברי אלהים חיים", ובגמרות שלנו הושמטו מילים אלו על ידי הצנזורה [והוחזרו בדפוס עזו והדר בשולי הגליון].

וברש"י (מגילה י"ז ע"ב) כתב: כלו המינים. תלמידי ישו הנוצרי, לכך סמכו לה ברכת המינים [וגם שם נשמט מרוב הגמרות ע"י הצנזורה והוחזר במהדורת עזו והדר].

ובארחות חיים (הלכות תפילה סי' י"ז) כתב בשם בה"ג: "ברכת המינים בתר ישו בר פנדירא הוא דאיתקן דנפישו להו מיני".

ובאשכול (הלכות תפילה) כתב: "וכיון דאווש הני מיני באותן הימים ואתחברו בהדי מלכות חייבת משום הכי חשש רבן גמליאל ובית דינו וכל סיעת החכמים שהיו שם ותקנו ברכה זו כנגד מפלתן".

ומבואר מדברי רש"י והבה"ג והאשכול שברכת המינים נתקנה כנגד הנוצרים, ובסידורים ארץ ישראלים מזמן הגאונים שנמצאו בגניזה הקהירית הנוסח: "למשומדים אל תהי תקוה אם לא ישובו לתורתך, הנצרים והמינים כרגע יאבדו, ימחו מספר חיים ועם צדיקים אל

^{כד} ובתוספות השלם (מ לג) כתוב: לכך י"ח כאשר צוה כנגד י"ח ברכות, ושל ואתו אהליאב כנגד למשומדים ביבנה תקנוה, ולא הבנתי מהו 'של ואתו אהליאב', וצ"ע.

יכתבו, בא"י מכניע זדים". ויש שגרסו במקום "אם לא ישובו לתורתך", "ומלכות זדון מהרה תעקר בימינו".

ומהנוסח "הנצרים והמינים" נראה שעיקר תקנת ברכה זו היתה כנגד הנוצרים ימ"ש, אך כללו עמם גם את שאר הכתות שחלקו על דברי חכמים, כמו הצדוקים האיסיים וכדו'.

ונוסח הראשונים האשכנזים בברכה זו הוא: **ולמשומדים אל תהי תקוה וכל המינים כרגע יאבדו וכל אויבי עמך מהרה יכרתו ומלכות זדון מהרה תעקר וכו'** (ויש כמה חילופי גירסאות בראשונים עצמם).

ולפי דברי האשכול ניחא מה שנזכר בברכה זו (בנוסח הראשונים) "מלכות זדון מהרה תעקר" שלכאורה אינו ענין לשאר הברכה שהיא כנגד המשומדים שבעם ישראל, אך לפי דבריו עיקר תקנת הברכה היה משום ד"אתחברו בהדי מלכות חייבת", דהיינו שהתחברו עם מלכות אדום הרשעה, ולכן מוסיפים בתוך הברכה קללה גם על מלכות אדום.

אמנם לכאורה דבריו תמוהים, שהרי ידוע שבאותו זמן הרומאים היו עובדי אלילים ורדפו את הנוצרים, ולא התחברו עמם כלל [נורק בזמן האמוראים קיבלו הרומאים את הנצרות]. ואולי יש לומר שכבר באותו זמן היו שליטים רומאים שאהבו את הנוצרים בסתר וקיבלו את הלשנותיהם ועלילותיהם וסייעו להם לגלגל על ישראל גזירות וצרות שונות, ולכן תקנו בברכה זו בקשה גם על מפלת רומי.

למה נשתנה נוסח הברכה בדורות האחרונים

כידוע, הנוסח "ולמלשינים" המקובל בדורות האחרונים אינו קיים באף חיבור שנדפס לפני תקופת הצנזורה, והוא שינוי של המדפיסים מאימת הצנזורה הנוצרית [וכבר בזמן הראשונים נטפלו המומרים ימ"ש לברכה זו בויכוחיהם ודיבותיהם, ראה בויכוח רבינו יחיאל מפריס, ועוד].

ובשו"ת משפט צדק להג"ר מאיר ב"ר שם טוב מלמד (תלמידו של מהר"ר יוסף בן עזרא בעל העצמות יוסף) ח"ב סי' ט' נשאל בזה"ל:

"ברוב גלילות ישראל נוהגים בברכת המינים לומר למשומדים אל תהי להם תקוה וש"צ אחד משנה מטבע שהורגלו רוב העולם וכל המינים והמוסרים מהרה מהארץ יכרתו, ואינו אומר למשומדים רק אומר למלשינים אל תהי להם תקוה, והתרו בו לומר למשומדים ולא רצה לומר כן, ומרננים העולם לומר שאינו אומר משום שיש לו קרובים משומדים שהמירו שפיר קא עביד או לא".

והשיב ע"ז בתשובה ארוכה מאוד, וכתב שלכאורה יש לסלק את אותו ש"ץ משום מה שאמרו טעה בברכת המינים מסלקין אותו, וכ"ש זה שהתרו בו ואינו רוצה לחזור בו, וגם אם יש לו קרובים שנשתמדו על כרחו צריך לקללם אחר שכך תקנו חכמים, ואם נשתמדו לאנסם אינם בכלל הקללה שבברכה זו, וכתב:

"הרי מצינו שהרא"ש כתב שנוסחא הכתובה היא ולמשומדים, והגם שבנוסחאות של הספרדים שהם בידינו כתוב למלשינים מפני החקירה שעושים במקום הדפוס כנודע בע"ז,

אבל לעולם יצטרך לומר למשומדים, וכן אומרים הספרדים, וכן שמעתי שאומרים התושבים היינו הגיריגוש, ואין לשנות מטבע וכו' ואם כן ש"צ צריך לומר כן".

והביא את דבריו בקצרה הכנה"ג או"ח סי' קי"ח בהגהת הטור, וז"ל: "נסח הברכה למשומדים אל תהי תקוה, ובקצת סדורים שכתוב למלשינים הוא מפני החקירה שעושין בעלי הדפוס. משפט צדק. ובקושטנדינא יע"א ראיתי לבני רומניא היו אומרים ולמלשינים אל תהי תקוה".

וכן הביאו הכנה"ג שם סי' קכ"ו בהגהת הטור, וז"ל: "שליח צבור שאומר בברכת המינים למלשינים במקום למשומדים לא טוב עשה בימיו ויאמר למשומדים, ואם אחר ההתראה אינו אומר למשומדים נסתפק בעל משפט צדק בח"ב סי' ט' אם מסלקין אותו", עכ"ל [בכנה"ג הנדפס בשני המקומות במקום "למשומדים" כתוב "לכופרים" מאימת הצנזורה].

ובמג"א סי' קכ"ו סק"א כתב: "ואם לא רצה לומר ולמשומדים רק ולמלשינים ספק אם מסלקין אותו (כנסת הגדולה, משפט צדק ח"ב ט') ובסי' קי"ח כתב שבני רומנים אומרים ולמלשינים" (במג"א הנדפס כתוב "לכופרים" במקום "למשומדים" מאימת הצנזורה). ובמחצית השקל שם כתב על דברי המג"א: "שבני רומנים אומרים כו'. מפחד אויב".

ובמגן גבורים שם באלף המגן סק"א כתב: "ועיין מ"א מה שכתב בשם כנה"ג, ומהתימא שלא כתב שמנהגנו הוא לומר ולמלשינים כבני רומניא". ובמשנ"ב שם סק"ד כתב: "אם לא רצה לומר לכופרים אלא ולמלשינים אין מסלקין אותו מפני שיש מקומות שאומרים לכתחילה ולמלשינים", ובשעה"צ ציין מקורו במגן גבורים.

והנה ברור שגם נוסח רומניא המקורי היה 'למשומדים', כמו שהוא בכל סידוריהם הישנים, וכן בשו"ת משפט צדק הנ"ל העיד: "וכן שמעתי שאומרים התושבים היינו הגיריגוש", וידוע ש"הגיריגוש" הם בני רומניא המכונים גם "רומניוטים"^{כה}. ומה שכתב המגן גבורים שמנהגם לומר ולמלשינים, ודאי גם זה היה מאימת הצנזורה, ומפחד המומרים שהוציאו את דיבת היהודים רעה בפני השלטונות שהם מחרפים את הנוצרים בתפילתם, וכמו שכתב המחצית השקל, אך ודאי אין כוונתו שזהו הנוסח האמיתי.

והמעין יראה שאף שמקור דברי המשנ"ב הוא במגן גבורים (כמו שציין בשעה"צ) מכל מקום המשנ"ב שינה מלשונו של המגן גבורים, ולא כתב "שמנהגינו הוא לומר ולמלשינים", אלא כתב רק שאין מסלקין אותו מפני שיש מקומות שאומרים כך. ונראה ברור שהמשנ"ב לא רצה לכתוב כלשון המגן גבורים, כי ודאי שאין לנוסח הצנזורה תורת 'מנהג', שהרי רק מפחד האויב אומרים כך. ולכן שינה את הלשון וכתב רק שבזמנינו מי שלא אומר ולמשומדים אין עליו חשד שמץ מינות ח"ו, כי ידוע שרבים אומרים כך מפחד אויב.

^{כה} כך מכונים בני ארצות הבלקן (יון וטורקיה ועוד) שהם צאצאי התושבים הקדמונים של הארצות הללו, ומחזיקים במנהגייהם הקדומים (לאפוקי מהקהילות החדשות שנתיישבו שם, מגורשי ספרד ועוד).

ובסידור בית יעקב של היעב"ץ גם כן נדפס נוסח ולמלשינים, אכן בספר לוח ארש האריך היעב"ץ מאוד להתרעם בחריפות על השינוי שעשו המדפיסים, ונעתיק קצת מלשונו:

"ולמשמדים. כן הוא הוא הנוסחא הישנה הנאמנה. ואין צורך לשנות ולהמיר ארש הנכונה. בעבור אנשים בוערים וכסילים מבקשי תואנה. כאשר כה עשו קצת מדפיסים חסרי לב שנו הנוסח כלו והחליפוהו במגונה. מיראת עלילות דברים. חורשי און וצורפי שקרים. מאויבי היהודים כותבי שטנה. ובגלל הדבר הזה השחיתו את דרכם. להחליף ולקלקל הלשונות והענינים... ולא הבינו אל עושיהם. מתקני הברכות והתפלות. שהיו מאה ועשרים זקנים. ומהם כמה נביאים. וברכת המינים ביבנה תקנוה במושב סנהדרין (ושמואל הקטן שתקנה. כבר נודע בתלמוד ונתפרסם מענינו. שהיה קרוב למדרגת הנבואה. ופעם אחד שכחה. והשקיף בה שתיים ושלוש שעות. עם שהוא תקנה והמציאה. מכלל שיש בה כוונות נסתרות וסודות גדולות נרמזות בתיבותיה ואותיותיה (וכנודע מכל תקוני ברכות. כי שגבו דברי סתרים הגנוזים בהן) ולא הרשה לעצמו לאמרה בכל לשון שיזדמן. כמו אלה המדפיסים... שלא טרחו בה. אפילו רביעית שעה. והמציאו נוסח חדש... וכבר אמרו רבותינו ז"ל כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות. אינו אלא טועה. ולא יצא ידי חובתו. על כן לא נירא בהמיר אר"ש השקר באמת. כי שפת אמת תעמוד לעד. אינה הפקר. וגם נצח ישראל לא ישקר. ולא ימצא בפי שאריתם לשון תרמית. לא ייראו מאנוש עריץ. כי מורא שמים עליהם אשר לגדולתו אין חקר...".

ואחר כך האריך היעב"ץ מאוד לבאר שאין בתיבות הברכה הזאת שום דבר נגד אלו שהמירו את דתם, וכך אין בה שום דבר נגד הדת הנוצרית אלא רק נגד אלה שפרקו מעליהם כל עול ועושים כל התועבות, ובתוך דבריו כתב:

"על פי הדברים האלה כרתי אתך המעיין קורא בצדק נשפט באמונה. ברית המדע והתבונה. להשיב עטרת האמת לישנה. להעמיד הנוסח הקדמון על חזקתו. שהיא ולמשומדים אל תהי תקוה. כמו שהוא בנוסחאות הישנות המאומות ונאמנות. לא ולמלשינים."

ועוד האריך לבאר שמלכות הזדון שנזכרה בברכה זו אין הכוונה בה למלכויות אשר אנו יושבים בצילם, וסיום דבריו הוא:

"ואנחנו בשם ה' אלקינו נזכיר ונאמר לשון הברכה. כאשר תקנוהו לנו רבותינו ז"ל הקדושים ההולכים בדרכי ה' ומבקשים טובת העולם בכללו ומתחננים בעד תקון והצלחת כל אומה. כאשר יאות לאנשים חכמים נבונים ומשכילים בכל חכמה. ושומר מצוה לא ידע דבר רע כל מאומה. ויזכו לראות בנחמה."

אכן למותר לומר שברכה זו אכן נתקנה ונוסדה כנגד הדת הנוצרית וכנגד נושאת דגלה מלכות אדום הרשעה, כמו שכתבו הראשונים, ומעולם לא עלה על דעתו הגדולה של היעב"ץ להיפך מזה, וכל מה שהאריך לסתור דעה זו הוא רק מן השפה ולחוץ מאימת המלכויות. וכן ר' יחיאל מפריס בויכוחו אמר שברכה זו נתקנה כנגד הצדוקים והביא לזה 'ראיות', ומובן מאליו שרק מיראתם אמר כן.

והנה היעב"ץ כתב שמי שאומר 'ולמלשינים' הוא משנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות ולא יצא ידי חובתו, וכן בספר תפלת דוד להגאון האדר"ת תמה מאוד איך יוצאין ידי חובה באמירת נוסח "ולמלשינים" הנהוג, שלכאורה הוא שינוי מהמטבע שתקנו חכמים בברכה זו. אמנם מדברי הכנה"ג והמג"א והמגן גבורים והמשנ"ב הנ"ל נראה שיוצאין בזה ידי חובה, וכן מנהג רוב ישראל היום לומר נוסח זה, ולכאורה תמוה אמאי לא הוי שינוי מטבע הברכה.

ולפי מה שנתבאר לעיל בכוונת ספר האשכול, אפשר לומר שכיון עיקר תיקון הברכה היה על המשומדים שהיו מלשינים על ישראל בפני המלכות, לכן אין זה כל כך שינוי ממטבע חכמים, וכעין זה תירץ האדר"ת שם בשם הגאון ר' יוסף זכריה שטרן שמי שבקי בקורות הימים ההם יודע שהמינים היו גם מלשינים גדולים.

אמנם בימינו שבחסדי ה' סרה אימת הצנזורה מכל וכל, תמוה מאוד למה לא נחזור אל הנוסח האמיתי המתוקן מאת אנשי כנסת הגדולה אשר רוח ה' דיבר בם, מה גם שראוי לחוש לדעת היעב"ץ שכל המשנה לא יוצא ידי חובתו.

ובתשובות והנהגות ח"ב סי' נ"ט האריך בענין נוסח ברכה זו, וגם הוא כתב שהנוסח הנכון הוא ולמשומדים כנ"ל, ושיש לחוש שהזכרת המשומדים או המינים היא לעיכובא כיון שעיקר הברכה נתקנה כנגדם, ובתוך דבריו כתב: "ושמעתי מפי הגריז"ס זצ"ל (הגאב"ד דבריסק) שאביו הגר"ח מבריסק זצ"ל נתלבט הרבה בברכת המינים היאך לומר שהנוסחאות משונים זו מזו ונגע בהם גם יד הצנזור, והחליט לסמוך על נוסח הרמב"ם לענין 'ומלכות זדון' ולא הזדים". עכ"ל. ולא כתב מה היתה דעת הגר"ח על הנוסח 'ולמלשינים', וכמדומה שבאחד מגליונות 'כאיל תערוג' כתבו בשם מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל שהגר"ח חשש שלא יוצאים בנוסח 'ולמלשינים' כי הברכה לא נתקנה עליהם (איני זוכר את הנוסח המדוייק, וצריך בדיקה).

ובשו"ת אמת ליעקב להגר"י קמינצקי זצ"ל (או"ח סי' קי"ט) בהערה 149 כתב המו"ל: "וכן נהג רבינו למעשה בתפלתו שהיה אומר 'ולמשומדים אל תהי תקוה' - מפי השמועה".

ומרן הגר"ח קנייבסקי זצ"ל נשאל על ענין זה הרבה פעמים, ורוב הפעמים השיב שאפשר לומר איך שרוצים, ובדעת נוטה תשובה קצ"ה כתב שלא חייבים לשנות מהנוסח הנהוג, וכתב שם העורך (בהערה 181): "שמעתי מרבינו שליט"א שטעמו כי אומרים בשם הגר"א שהנוסח הנכון הוא ולמלשינים". ובספר אבני שש עמ' 90 כתב שהגר"ח השיב לו "הגר"א כתב לומר ולמלשינים (יש מוסיפין ולמינים) מנהגנו כהגר"א". עכ"ל. וצ"ע היכן כתב הגר"א כך. ובדיוקים בנוסח התפילה מהגר"א (נדפס בשו"ע סוף או"ח ח"א ובמעשה רב סי' מ"ח) כתוב ("ברכת ולמלשינים) וכל הרשעה כו' וכל אויבך מהרה יכרתו והזדים כו", אך מה שכתוב שם ברכת ולמלשינים בסוגריים הוא כותרת ואין הכוונה שכך נוסח הגר"א, שאם כן היה צריך לכתוב "ולמלשינים וכו' וכל הרשעה וכו'". ואולי כוונתו למש"כ הגר"א באדרת אליהו פר' בלק (במדבר כד יז): "וכן הוא בתפלת י"ח. ולמלשינים. וכל עושי רשעה. וכל אויבי עמך. תעקר. תשבר. תמגר. ותכניעם. הם שבעה". אך נראה שכתב כן מפחד

הצנזור, שהיה קיים גם בימיו כידוע [והרד"ל ישב במאסר כמה חדשים משום שמצאו בכתביו דברים נגד הנוצרים עד שהוכיח שאין זה כתב ידו, כמסופר בתולדותיו]. וקשה להאמין שהגר"א נטה מנוסח כל הסידורים הקדמונים, כי תמיד נוסחאות הקדמונים ומנהגיהם יקרים בעיניו [ראה בביאור הגר"א או"ח סי' מ"ו ס"ט ד"ה ונהגו לסדר: "אבל ראיתי בכל הספרים קדמונים ואחרונים שהנוסחא מימי אבותינו אשר סדרו לנו הברכות" וכו']. וצ"ע אם באמת כתב הגר"ח"ק כך. וגם יש שמועה שהוא עצמו היה אומר בלחש את הנוסח 'ולמשומדים', וצריך בירור.

ובתשובות והנהגות הנ"ל הביא שיש שכתבו שע"פ קבלה צריך לומר 'ולמלשינים' והכוונה היא לשטן שהוא המלשין הגדול, ולכן צידד שראוי לומר 'למלשינים ולמשומדים', עכ"ד. וכן בספר דרך ישרה מובא שהגר"ש דבילצקי זצ"ל נהג לומר 'למינים ולמלשינים ולמשומדים' כדי לצאת ידי כל הנוסחאות.

ואיני יודע מי המקובל שכתב או אמר שע"פ קבלה צ"ל למלשינים, ותמוה מאוד איך יתכן שע"פ קבלה יש לומר נוסח אחר ממה שתקנו אנשי כנסת הגדולה, וממה שנהגו כל הראשונים וגדולי המקובלים. ואפשר שרצה רק ללמד זכות על המנהג. ואולי נמשך אחרי הפרי עץ חיים ועוד ספרי כוונות שכתוב בהם בכמה מקומות הנוסח ולמלשינים. אמנם ידוע שגם שם שלטה יד הצנזורה, ובכתבי האר"י המדוייקים כתוב בכל מקום הנוסח 'ולמשומדים', ראה במבו"ש (ש"ו ח"ב פ"ד) ובשער מאמרי רשב"י (פר' פקודי) ובשער התפילה (שנדפס מכ"י) ובמחברת הקודש (שער ר"ה). וגם בפרע"ח במקום אחד (שער העמידה פי"ט) כתוב פעמיים 'ולמשומדים', כנראה שם לא שלטה עין הצנזור. וכן בהרבה ספרי קבלה נזכר הנוסח 'ולמשומדים', כמו ספר הקנה, מאירת עינים, שושן סודות, מגלה עמוקות (ריש פר' חוקת), שמן ששון, ועוד רבים. ועל כן ברור שגם ע"פ קבלה יש לומר רק 'ולמשומדים' ואין צריך לומר למלשינים כלל.

ואין ספק שכאשר תאמר הברכה כתיקונה, בכל מילותיה ואותיותיה וצירופיה וסודותיה, אזי יגדל ויגבר כוחה לאין ערוך לכלות פשע ולהתם חטאת, להשבית ולהעביר מן העולם את קליפת אדום הרשעה, אשר כנגדה נתקנה ברכה זו.

ויהי רצון שנזכה במהרה לראות בקיום הכתוב "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה".

ויצבור יוסף / הרב יוסף צברי, רב ומו"צ בעיר אלעד, ומח"ס 'ויען יוסף', 'שלחן מלכים' וש"ס

אזהרת איסור הוצאה

וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּמַחֲנֵה לְאֹמֶר אִישׁ וְאִשָּׁה אֶל יַעֲשׂוּ עוֹד מִלְּאֲכָה (לו, ו)

בשבת (צ"ו ע"ב) איתא: "הוצאה גופה היכא כתיבא, א"ר יוחנן דאמר קרא: "ויצו משה ויעבירו קול במחנה", משה היכן הוה יתיב, במחנה לוייה. ומחנה לוייה רה"ר הואי, וקאמר להו לישראל לא תפיקו ותיתו מרה"י דידכו לרה"ר" וכו', עיי"ש. מבואר בגמ', שמשה רבינו הזהירם כאן על איסור הוצאה מרה"י לרה"ר.

וטעון ביאור, איזה צורך היה להודיע וללמד עתה על איסור הוצאה, הרי הוצאה מרשות לרשות היא אחת מל"ט מלאכות שבשבת, וכבר נצטוו על השבת במרה, ובין האיסורים היה גם הוצאה מרשות לרשות [ראה תוס' (שבת פז, ב ד"ה אתחומין)]. ועכ"פ בסיני במתן תורה בודאי נצטוו על השבת ול"ט מלאכות האסורות.

וביותר צ"ע, שהרי כבר אמר להם משה בריש פרשת ויקהל (לעיל לה, ב): "ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי וגו' שבת שבתון, ופירש"י שם: הקדים להם אזהרת שבת לציווי מלאכת המשכן, לומר דאינו דוחה את השבת, ע"כ. ובודאי גם איסור הוצאה בכלל, ושוב למאי הוצרך משה להזהירם כאן במיוחד על איסור הוצאה.

ת. הנחת השאלה, כי משה רבינו בא ללמד לישראל איסור הוצאה מרשות לרשות, אינה נכונה, כי כוונת הגמרא כאן היא, מנין לנו שמלאכת ההוצאה נחשבת בכלל מלאכה, וזאת כל הראיה שהבאנו בפסוק זה, שתיבת "מלאכה" נאמרת על ענין ההוצאה.

וכן מבואר מדברי התוס' רי"ד שם שכתב: "הוצאה גופא היכא כתיבא פי' משום דהוצאה לאו מלאכה היא מש"ה לא בעי היכא הות הוצאה במשכן כי היכי דבעי לעיל בפ' כלל גדול קשירה במשכן היכא הות קריעה במשכן היכא הות דהנהו ודאי דהוי מלאכות בעי היכא הוה הני מלאכות במשכן אבל המוציא מרשות לרשות שאינה מלאכה ואין ללומדה ממשכן שאם ההוצאה שהיו עושים כשהיו מביאים הנדבה היא חשובה מלאכה א"כ כל פסיעה ופסיעה שהיו עושים תחשב אותה מלאכה אלא ודאי לא תקרא מלאכה אלא מה שהיו עושים האומנים בגוף המשכן הילכך אם לא יאסור אותה הכתוב בפירוש אין לנו לאוסרה ומש"ה בעי היכא כתיבא. ואחר שלמדנוה מן המקרא לומדין תורתנו מן המשכן עכ"ל.

ולפי זה, כל המטרה שמשה רבינו לא באה לחדש וללמד דבר חדש, אלא להזהירם על הקיים, שלא ישכחו את איסור ההוצאה מרשות לרשות שידעו זה מכבר.

אמנם הפני יהושע שם יצא לבאר, כי כל המטרה של אזהרת משה רבינו היתה לחדש, שגם כאשר האדם עומד במקומו ואינו הולך, אבל בפועל גורם לעקירה והנחה מרשות

לרשות, גם ענין זה נכלל בכלל איסור הוצאה מרשות לרשות, עיי"ש שהאריך בראיות ותירוצים לבסס יסוד זה בדברי הגמ' ובכוונתה. ולפי דבריו מתורצת ממילא שאלה דידן, דמה שנצטוו ישראל בסיני הוא על הליכה והוצאה מרשות לרשות ממש, וכאן חידש משה על עצם מעשה העקירה וההנחה, גם ללא ההליכה ברגליו בפועל.

וז"ל שם: "ועל זה משני רבי יוחנן שפיר דילפינן לה מקרא דויצו משה וכו' וקאמר לא תפיקו וכיון דלעיקר הוצאה ממש שאדם עצמו יוצא ממקומו עם החפץ בלא"ה שפיר שמעינן לה מקרא דאל יצא דכתיב במן ועל זה לא הוצרך משה להזהירן במשכן אלא על כרחק דעיקר אזהרה במשכן היינו לאסור הוצאה בכל ענין אפילו לעמוד ברה"י ולמסור ליד הגיזבר העומד ברה"ר כדאיתא להדיא בירושלמי בריש מכילתין, וא"כ על זה מקשה הש"ס שפיר ממאי דבשבת הוי קאי דמש"ה פשיטא לרבי יוחנן דאיירי אפילו בהוצאה כה"ג וקרייה רחמנא מלאכה כדכתיב אל יעשה עוד מלאכה כמו שכתב רבינו חננאל דילמא בחול הוי קאי ומשום דשלימא עבידתא וא"כ הא דקרייה רחמנא מלאכה היינו משום דבהוצאה גמורה איירי שאדם עצמו יוצא מרשות לרשות עם החפץ כדרך רוב המוציאים ומתנדבים למשכן דבכה"ג ודאי מלאכה מיקרי ואסור בשבת מקרא דאל יצא" עכ"ל.

*

שליחות בצלאל מאת כל ישראל לעשיית המשכן

וְתָכַל כָּל עֲבֹדַת מִשְׁכַּן אֱהָל מוֹעֵד וַיַּעֲשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה בֶּן עֲשׂו (לט, לב)

משמעות לשון הכתוב, שכל בני ישראל עשו את המשכן. וצ"ע הלא רק בצלאל וחכמי לב עשו את המשכן.

ופירש האור החיים, וז"ל: "ויעשו בני ישראל" וגו', והגם שלא עשה אלא בצלאל וחכמי לב, שלוחו של אדם כמותו, ע"כ.

וצ"ע לדבריו, דהא בגמ' קידושין (מ"א ע"ב) דשקיל וטרי מנלן דין שליחות, ומצינו שם כמה ילפותות, אמאי לא ילפינן מדכתיב בפר' תרומה ותצוה כמה פעמים במלאכת המשכן וכליו שאמר הקב"ה למשה "ועשית" והיה העשיה ע"י אחרים, וכן מדכתיב: "ויעשו בני ישראל", נחשבו שכל ישראל עשו, משום דשלוחו של אדם כמותו.

עוד יש לעיין, דכי תדקדק בלשון האוה"ח מבואר, שלא עשו את בצלאל בפירוש לשליח, אלא נעשה שלוחם ע"י זכיה שהסכימו עליו שהוא יבנה את המשכן בעד כל ישראל. וזה צ"ע, דהא מבואר בקצה"ח (סי' ק"ה סק"א) דאפילו למ"ד דזכיה מתורת שליחות, אין זה משום אנן סהדי דניחא ליה דלהוי שלוחיה מחמת שיש לו הנאה במה שנעשה בשבילו, אלא גזירת הכתוב היא שיהא הזוכה לאחר מהני, כדילפינן בקידושין (מ"ב, א) מאיש זוכה, כלומר דזכיה מהני כמו עשאו שליח, עיי"ש, ומבואר דלא מהני מינוי שליחות ע"י הסכמה, שמסכים מי שנעשה הזכות בשבילו, שהרי זכיה אינה מועילה כלל משום אנן סהדי, אלא מצד גזירת הכתוב.

וא"כ מדוע כתב האוה"ח שבצלאל נעשה שלוחן של ישראל מסברא שהסכימו עליו ולא היה מינוי שליחות בפירוש, הא אין כח השליחות תלוי כלל בהסכמתם ומשום אכן סהדי, אלא הדבר תלוי במה שבצלאל זיכה אותם במצות בנין המשכן, דמהני הזכיה מטעם גזירת הכתוב דהוי כאילו עשו אותו להיות שלוחן, אע"פ שלא היה שום מינוי בפירוש.

ת. בפירוש "ברכת שמעון" על האוה"ח {מובא גם בפירוש מאורי החיים} דן בזה, ועיקר דבריו הם דלא קשיא, כיון דהגמרא בקידושין דיברה על אופנים שבהם צריך מעשה מפורש של האדם, כמו תרומה, קידושין, גירושין, ובזה אכן חידוש הוא שמועיל ששלוחו של אדם יעשה את הדברים שהוא עצמו חייב בהם, ולזה חיפשו מקור, שמעשה השליח מתייחס ממש להמשלח ונעשב כעשייתו.

אמנם כאן, במלאכת בניית המשכן, לא מצינו ציווי מפורש על ישראל לעשותו, ואדרבה, מצאנו ציווי ומינוי מפורש של הקב"ה דווקא לבצלאל וחכמי הלב שעיימו שהם יעשוהו. ונמצא שלא היה צריך כאן מעיקר הדין את "מעשה ישראל". אמנם היה צריך בזה את הסכמתם, שהם ירצו ויסכימו על עשייתו, כי סוף סוף בניית המשכן היא עבורם. ונראה שעל הסכמה זו כיון שהקב"ה באומרו בפרשת תרומה באופו כללי: "ועשו לי מקדש" בלשון רבים.

וכאן מצא הכתוב מקום לפרש, כי ישראל הסכימו על בניית בצלאל ועשייתו, ולזה אמר: "ויעשו בני ישראל", וביאר רבינו האוה"ח דזה משום שהוא היה שלוחם, והכוונה שלוחם של רבים לעשיית המשכן בהסכמתם וברצונם הטוב. אבל אין כל זה קשור לפרטי דיני שליחות ודין "שלוחו כמותו", אלא רק לאחדות העשייה הכללית.

ומכאן תתורץ ממילא הקושיא השניה, כי כל דברי הקצוה"ח נאמרים רק לדיני שליחות המפורשים, וכאן באמת אין אנו נכנסים לגדרי דינים אלה, אלא רק לאחדות המעשה כמבואר. {ועיי"ש במאורי החיים שהעיר בצדק, כי לפי ביאור זה אין מקום לפשוט מדברי האוה"ח את הספק, האם מצות בנים ביהמ"ק מוטלת על כל יחיד או רק על הציבור, כיון דכאן כך היתה צורת בניית המשכן, ע"י בצלאל והחכמי לב ובהסכמת ורצון ישראל}.

*

לישנא דקרא גבי הקטרת הקטורת

וַיִּשֶׂם אֶת מִזְבַּח הַזֶּהָב בְּאֵהָל מוֹעֵד לִפְנֵי הַפְּרָכֶת. וַיִּקְטֹר עָלָיו קֶטֶרֶת סַמִּים וּגוֹ'. וְאֵת מִזְבַּח הָעֹלָה שֶׁם פָּתַח מִשְׁפַּן אֵהָל מוֹעֵד וַיַּעַל עָלָיו אֶת הָעֹלָה וְאֵת הַמִּנְחָה (מ, כו-כט)

יש לדקדק, אמאי גבי מצות הקטרת הקטורת כתיב לשון "ויקטר", שהוא לשון המדבר בעצם מעשה ההקטרה, ואילו במצות הקרבת העולה כתיב "ויעל", שזה מדבר בענין תוצאת הדבר שהעולה יעלה למעלה לרצון, ולא כתיב לשון "ויקרב" שהוא לשון המדבר בעצם מעשה ההקרבה, ויש להבין מהו החילוק בין קטורת לעולה.

והנה המלבי"ם {בפירושו עה"ת בפרשת מצורע}, ייסד כי לשון העלאה נאמר בעולה רק כאשר היא בבמת יחיד או כאשר כאן חינוך ויסוד המשכן.

וזה לשונו: "והעלה הכהן את העולה אחרי הדרישה והעיון מצאתי שלא השתמש בספר התורה על הקרבת עולה בפעל העלאה בשום מקום. רק אם מדבר בבמה או בפעם הראשון שחנכו המזבח. שכן תמצא לשון זה בבמה (בראשי' ס' ח וכב שמות ס' כד ולב. ויקרא ס' יז. דברים ס' יב וכז) ובחינוך המזבח ויעל עליו את העולה (שמות מם) אבל בהקרבה על מזבח שבמקדש יזכיר לשון עשיה או הקרבה או הקטרה. ומ"ש לא תעלו עליו קטורת זרה, ר"ל אף לא תעלו וכ"ש להקטיר (ולא נמצא רק מ"ש השמר לך פן תעלה עולותיך בכ"מ אשר תראה כי אם במקום אשר יבחר שם תעלה עולותיך, והוא נגד לשון לא תעלה שמדבר בבמה, אמר שם תעלה. וגם אמר ושם תעשה), והגם שבנו"כ לא דקדק בזה, בספר התורה נשמר בלשון זה "עכ"ל. ולפי זה מה שנאמר שם לשון "והעלה הכהן את העולה", באו בספרי לחדש שהפסוק מדבר על כהן שהעלה זאת שלא לשמה.

וכן כתב בפרשת וירא, וז"ל: "ועוד התבאר אצלי בס' התורה והמצוה (מצורע סי' ס"א) שלא השתמש בספר התורה על הקרבת העולה בשום מקום בלשון העלאה רק אם מדבר בבמה או בפעם הראשון שחנכו המזבח, אבל בהקרבה על מזבח שבמקדש, יזכיר תמיד לשון עשיה או הקרבה או הקטרה, ומזה הוכיחו חז"ל שמש"ש והעלה הכהן את העולה, מדבר בעולה שנשחטה שלא לשמה, שעיקר הרבותא שיעלה אותה, שאם הוא כבר על המזבח אין זה חידוש דכל הפסולים אם עלו לא ירדו" ע"כ.

יש לציין כי יסוד זה נשמר לא רק בספר התורה, אלא גם בספרי הנביאים, שבכל פעם שדיברו על עולות לפני יסוד בית המקדש, נקטו לשון העלאה בעולות. וכגון הפס' בשמואל {א', י"ג, ט'}: "וַיֹּאמֶר שְׂאוּל הַגִּישׁוּ אֵלַי הָעֹלָה וְהַשְּׁלָמִים וַיַּעַל הָעֹלָה". וכן בשופטים {כ', כ"ו}: "וַיַּעֲלוּ כָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְכָל הָעָם וַיָּבֵאוּ בֵּית אֵל וַיִּבְכוּ וַיֵּשְׁבוּ שָׁם לִפְנֵי ה' וַיִּצְוּמוּ בַיּוֹם הַהוּא עַד הָעֶרֶב וַיַּעֲלוּ עֹלוֹת וּשְׁלָמִים לִפְנֵי ה'". וכן שם {כ"א, ד'}: "וַיְהִי מִמֶּחֶרֶת וַיִּשְׁפְּימוּ הָעָם וַיָּבִנוּ שָׁם מִזְבֵּחַ וַיַּעֲלוּ עֹלוֹת וּשְׁלָמִים". וכן בדברי הימים {א', כ"ט, כ"א}: "וַיִּזְבְּחוּ לָהּ זִבְחִים וַיַּעֲלוּ עֹלוֹת לָהּ לְמַחֲרַת הַיּוֹם הַהוּא פָּרִים אֶלְפָּה אֵילִים אֶלְפָּה כְּבָשִׂים אֶלְפָּה וְנִסְפִיָּהֶם וְזִבְחִים לְרַב לְכָל יִשְׂרָאֵל".

ונראה שהטעם הוא, כי רק כאשר קרבן העולה מגיע כחיוב קרבן מן הדין, על המזבח בבית המקדש, שייך בו לשון "הקרבה", אבל כאשר הקרבן נקרב לא לשם חיוב מסויים, אלא לשם הודאה לה' וכל כיו"ב, לא נאמר בו לשון הקרבה, דאינו כקרבן חיוב, אלא רק לשון העלאה. ולכן בכל המקומות שהוא בא בבמת יחיד, שאינה אלא מרצונו של האדם, נאמר בו לשון העלאה בלבד.

ומשום כך אף כאן, כאשר חנכו את המזבח וחפצו לחנכו בקרבן עולה, שלא נעשה לשם חיוב פרטי מסויים, נקט הכתוב ג"כ לשון העלאה, ולא לשון הקרבה.

חזרת הש"ץ / הרב אברהם שץ, ראש כולל טהרות 'תפארת שלמה' בשכונת רמת שלמה, ירושלים

עיה"ק

האם ויתר הקב"ה על חטא העגל או לא

אַלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁפָּן מִשְׁפַּן הָעֵדֻת אֲשֶׁר פָּקַד עַל פִּי מֹשֶׁה עֲבַדַּת הַלְוִיִּם בְּיַד אִיתָמָר בֶּן אֶהֱרֹן
הַפֶּהֶן (לח, כא)

וברש"י: משכן העדת - עדות לישראל שויתר להם הקדוש ברוך הוא על מעשה העגל,
שהרי השרה שכינתו ביניהם.

ובמהר"ל בגור אריה כתב וז"ל: אבל נתינת הלוחות לישראל אינו עדות, מפני כי התורה
היא עול לישראל, וכפה עליהם הר כגיגית עד שהוצרכו לקבל, אבל השכינה בישראל הוא
עדות, שאין אחד דר אצל שונאו כי אם אצל האוהב, ודוחה השונא ממנו, ולכך ראייה
שויתר להם עון. ועוד, כי כאשר ישראל עשו את העגל, היו כמו אשה שמזנה תחת בעלה,
דבקו באלהי נכר, ואמרו (סוטה כח.) כי האשה המזנה אסורה עוד לבעלה, ואין היכר
שנתרצה להם אלא כאשר היה שכינתו ביניהם, ואם כן נראה כי לא נטמאו, רק ערב רב
הם שעשו וגרמו לישראל לחטוא, ולפיכך כאשר חזר הקדוש ברוך הוא אל ישראל,
והשכינה עמהן, אם כן נתרצה להם, בעבור שלא היה החטא מן ישראל רק מן ערב רב,
כמו שפירש רש"י בפרשת תשא.

ויש להוסיף דבגמ' כתובות דף ס"ב מדמה את בנין המשכן לבנו של רבי שנשא את אשתו
מיד מרוב חיבת כלתו וכן הקב"ה שהשרה שכינתו ונשא את כנסת ישראל מיד מרוב חיבתם
לפניו ולא המתין לא"י וא"כ הוי עדות ודאי שהקב"ה ויתר להם דאלא"ה לא היה לו חיבה
גדולה כ"כ.

ובספר משכיל לדוד (ממפרשי רש"י) כתב וז"ל: מה שכתב רש"י לשון ויתור לפי שלא
היתה מחילה לגמרי אלא ויתור לפי שעה שלא לכלותם אבל אמר (לעיל ל"ב ל"ד) וביום
פקדי ופקדתי עליהם חטאתם. עכ"ל.

ובאמת זהו דוחק מאד שכל הויתור היה שלא לכלותם כפי שהבאנו מהגמ' בכתובות
שהמשכן נבנה במדבר מרוב חיבתם לפניו. ובאמת תלמידו בספר באר בשדה (ממפרשי
רש"י) השיגו וכתב: דייק רש"י לומר לשון ויתור להורות שהיתה מחילה גמורה שמחה כעב
פשעם כאילו לא היה וחזר לחבבם ולאוהבם כבראשונה וזה מוכח ממה ששיכן שכינתו
עמם כדאיתא בתנחומא משל למלך שנשא אשה והיה מחבבה ביותר ע"ש. וכבר הרמד"ל
בספר שתי ידות הוכיח שהויתור נאמר על מחילה גמורה ע"ש דפח"ח. ומה שכתב מורי
הרב דרש"י נקט לשון ויתור לפי שלא היתה מחילה גמורה, עמו הסליחה דהוא להיפקר.

ואע"ג דכתיב וביום פקדי היינו כשחוזרים לחטא אך אם אין חוזרים לחטא כבר נמחל לגמרי.

ולכאורה הוא תירוץ פשוט דכל מה דכתיב וביום פקדי ופקדתי היינו כמו שכתב רש"י שם ותמיד תמיד כשאפקוד עליהם עונותיהם ופקדתי עליהם מעט מן העון הזה עם שאר העונות, ואין פורענות באה על ישראל שאין בה קצת מפרעון עון העגל. עכ"ל. מבואר כפי שכתב דהכל רק כשיהיו להם עונות אחרים אך על חטא העגל לבד לא יפקוד עליהם.

אך הקשה הגאון רא"ב פינקל דבמדרש תנחומא איתא (כי תשא כ"ו) אר"ח כל מי שאומר רחמנא ותרן יתותרון בני מעיו אלא מאריך אפו וגובה שנאמר וביום פקדי ופקדתי. ומבואר שהקב"ה לא ויתר ואילו הכא כתב רש"י עדות לישראל שויתר להם ומבואר שכן ויתר. וזוהי קושיא עצומה האם ויתר או לא ויתר.

אמנם כל המימרא שאסור לומר שהקב"ה ותרן צ"ע שהרי הקב"ה מוחל וסולח למי שעשה תשובה ואם תאמר שתשובה שאני א"כ גם על חטא העגל מבואר בחז"ל שעשו תשובה שלמה ובגמ' ע"ז דף ד' איתא שכל מה שחטאו בעגל היה להורות שהקב"ה מקבל את תשובת החוטאים. וביותר קשה דבמדרש תנחומא ממשיך מיד לאחר האיסור לומר שהקב"ה ותרן, שמשא אמר להקב"ה שמא בלבך על עמך כלום, א"ל לך עלה מזה, דהיינו שהקב"ה מחל מחילה גמורה ויותר להם וקשה הא כתיב וביום פקדי ופקדתי ואסור לומר הקב"ה ותרן ומאידך מבואר שהקב"ה ויתר.

ונראה דודאי הקב"ה ותרן לאחר התשובה וגם זה חשיב ויתור כי שאלו לחכמה ולמלאכים וכו' וכולם אמרו דתשובה אינה מועלת ורק הקב"ה מוותר אך גדר את הויתור מחמת התשובה וזהו ויתור גדול אך התשובה צריכה להיות תשובה שלמה ומי שאומר הקב"ה ותרן אין תשובתו שלמה כי סומך על הויתור של הקב"ה ולכך יוותרו מעיו, ולכך צריך לידע דאין הקב"ה ותרן, ואז התשובה היא שלמה שמוכנים אף למות בשביל החטא, וכדאיתא ברמב"ן בכי תשא (ל"ג ו') בביאור מה שהורידו את עדים מעליהם, שחגר להם הקדוש ברוך הוא בשעת מתן תורה כלי זיין להנצל מכל פגע ומלאך המות, כמו שדרשו (שמו"ר לב א) חרות על הלוחות (לעיל לב טז), חירות ממלאך המות, והם שמותיו של הקדוש ברוך הוא. והנה ישראל קבלו עליהם את המיתה ברצון נפשם מפני עונש העגל, וזה ענין תשובה גדולה וחרטה בחטאם. עכ"ל. וזהו תשובה שמועלת, וגם זה ויתור, אך אם באמת חוזרים לחטא עוקרים את התשובה ושוב נפרעים מהם גם על העגל וזהו שהקב"ה אינו ותרן ורק אם יש תשובה הוא מוחל.

נמצינו למדים כתירוצו של הבאר בשדה דיש חילוק עם חוטאים אי לאו, וויתור הוי מחילה גמורה כאילו מעולם לא חטאו רק דצריך להיזהר מלחטא כי אחרת חוזרים להיפרע מחטא העגל וכנ"ל.

ובאמת הקב"ה ויתר להם לגמרי על מעשה העגל כמו שכתב רש"י והמשכן עדות לזה שמרוב חיבת ישראל השרה שכינתו ולעולם אין בלבו כלום עלינו רק שהכל תלוי בנו שלא נשוב לחטא שאם אנו שבים לחטא אף שהקב"ה מותר זהו רק אם אנו רוצים את הויתור

דהיינו הקורבה לה' אך אם ח"ו חוטאים ואין רוצים בקרבת ה' א"כ הקב"ה מוציא את שכינתו מתוכינו ונפרע גם על חטא העגל.
יה"ר שנזכה לשוב בתשובה שלמה ושנזכה לראות עין בעין את חיבת ה' אילינו בהשראת השכינה במהרה בימינו אמן.

להתענג על ה' / הרב יעקב מנשה, מגיד מישרים

בשכונת פסגת זאב

משכן - משכון

אלה פקודי המשכן משפן העדת (לח, כא)

רבותינו (תנחומא ב) כתבו לבאר כפילות המקרא: "אלה פקודי המשכן משכן העדות". לפי שבית המקדש עתיד להתמשכן שני פעמים, בית ראשון ובית שני. וזהו שאמר הכתוב: "חבול חבלנו לך". (נחמיה א, ז). אין 'חבול' אלא 'משכון' כמו שנאמר: "אם חבול תחבול שלמת רעך עד בא השמש תשיבנו לו". (שמות כב, כה). וכיון שלא שמרנו את המצות ואת החוקים ואת המשפטים, "חבול חבלנו". דהיינו שנלקח מאתנו המשכון פעמיים. ולכך כתיב "אלה פקודי המשכן משכן העדות". לרמז על מה שמושכן ב' פעמים¹⁰.

ובדרך נוספת ביארו שם במדרש את טעם הכפילות: זה שאמר הכתוב "ה' אהבתי מעון ביתך ומקום משכן כבודך". (תהלים כו, ח). זה ההיכל שהוא מכוון במקום משכן כבודך, אמר רשב"י זאת אומרת שההיכל שלמטה מכוון כנגד היכל של מעלה שנאמר "מכון לשבתך פעלת ה' מקדש ה' כוננו ידיך". (שמות טו, יז). אל תקרי 'מכון' אלא 'מכוון'.

עוד אמרו שם במדרש דבר אחר [שמשמע שהוא בא לתת טעם לכפילות המקרא]: "אלה פקודי המשכן משכן העדות". עדות היא לכל באי העולם, שאין סליחה אלא לישראל, שנתרצה הקב"ה לישראל, שנאמר ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (שמות כה, ח). שכיון שעשו ישראל את העגל, היו סבורים אומות העולם שאין הקב"ה מתרצה עוד לישראל, כיון שעשו המשכן והשרה שכינתו ביניהם ונהיה להם לעדות שנתרצה להם הקב"ה עכ"ל. ומבואר שבתחילה אמר אלה פקודי המשכן, דהיינו החשבון של הדברים, ושוב אמר משכן העדות לומר שהיה בו הוכחה לסליחה על חטא העגל.

ויש להתבונן בג' דרשות חז"ל אלו.

א. במה שאמרו שהמשכן הוא כמו 'משכון'. משמע שעם ישראל היו 'בעלי חוב' להקב"ה. ויש להתבונן מה בדיוק 'לווינו' מהקב"ה שלקח משכון עבור 'ההלוואה'. וביותר יש לתמוה שהרי 'המשכון' אינו שלנו, אלא הוא ביתו של הקב"ה, וכיצד שייך לקרוא לזה שעם ישראל 'משכון' את המשכון, שהוא ביתו של ה' - 'עבורם'.

¹⁰ וכתב רבינו בחיי שבת יבבות "המשכן משכן העדות". נרמזו מספר השנים שעמדו בהם הבית מקדש. 'המשכון' עולה 415 ויחד עם האותיות עולה 420. כנגד בית שני. 'ומשכון'. עולה 410 כנגד בית ראשון. ותיבת 'העדת'. [חסר וא"ו] עולה 479 כי מבניית המשכון בשנה השנית ליציאת מצריים, ועד שבנה שלמה את בהמה"ק הראשון עברו 479. ובכלי יקר כתב רמז אחר. שהיות ובבית מקדש שני היה חסר ה' דברים, לכך בפעם השניה אמר משכון בלא ה"א.

- עוד יש להבין שבניית בית המקדש שני היה החזרת 'המשכון'. הרי היה זה 'בית' אחר לחלוטין, שהרי חסרו בו ה' דברים מבית מקדש ראשון. וכיצד חזר 'המשכון'.
- ב. יש להתבונן בסמיכות הדרשות. לומר שהמשכן מכוון כנגד היכל של 'מעלה'. לדרשה שהוא 'משכון'. וכן מה שדרשו שהמשכן היה עדות לכפרה על חטא העגל.
- ג. עוד יש להבין למה רמזו דבר זה בפרשתנו, שלכאורה היה מוצדק יותר לרמוז כל דברים אלו בתחילת הציווי לבנות המשכן או בעת הקמתו.

ממי נוטלים 'משכון'

וביאור הדברים¹² בדרך כלל אדם שנותן 'משכון' על הלוואה, אין מדובר באדם עני, שאין לו סיכוי להחזיר את ההלוואה, כי במצב כזה אף אחד לא נותן לו הלוואה עבור 'משכון' אלא הוא מוכר את החפצים במחיר זול. ורק אדם עשיר שנקלע לקשיים בפרנסה, ויש לו נכסים יקרים שאינו רוצה להיפרד מהם, הוא ממשכן אותם בתקווה שיבואו ימים טובים יותר, ואז יוכל הוא לפדות בחזרה את המשכון.

וכמו כן בנמשל עם ישראל, כשיצאו בזמן יציאת מצרים, 'התעשרו' מאוד וכמו שאמר הכתוב "כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולתיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה". (ירמיהו ב, ב). וכן בשעה שהגיעו להר סיני והקדימו נעשה לנשמע. באו מלאכי השרת וקשרו לכל אחד ואחד מישראל שני כתרים, (שבת פח.).

אבל כשחטאו בעגל לא רק שהפסידו את 'העושר' וניטל מהם 'הכתרים'. **נהפכו לבעלי חוב** להקב"ה על חטא זה, [שלצערנו לא נפרע לגמרי עד ימינו אנו]. וח"ו עמדו בפני כליה רח"ל על חטא זה, וכמו שאמר הכתוב "ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם". (לעיל לב, י). אבל עדיין עמדה להם זכותם שהלכו במדבר. ועל ידי תשובת המשקל שנתנו הזזה והכסף למשכן זכו ששרתה בו שכינה. והיה בזה עדות לכל באי עולם שהקב"ה 'סלח' לעם ישראל על עוונם.

ואמנם היה זה בתנאי שאם יחזרו שוב לחטאם יפקד עליהם גם עוון העגל. וכמו שאמר שם "וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם". (שם לד). דהיינו שבזמן שיעשו שוב 'עגל' ממילא יפקד עליהם גם העוון הראשון. אך הקב"ה ברחמיו עלינו, עשה את המשכן כמשכון, כדי שאם ח"ו יחטאו, לא יעניש אותם בגופם, אלא יקח מהם המשכן בחובם.

וזה שאמר: "אלה פקודי המשכן משכן". דהיינו מה שאמרת: "וביום פקדי ופקדתי". אותה פקידה תהיה על ידי שיקח מהם את המשכן אבל לא יקח את גופם. ובזה מיושב מדוע נרמז כל עניינים אלו בפרשתנו, ולא מיד בתחילת הציווי על המשכן או בעת הקמתו, שכיון שתחילת הפרשה עסקה בפיקודי - דהיינו 'החשבונות' של המשכן, רמז עניין 'הפקידה' ולקחת המשכון אם לא ישמרו המצוות בתוספת 'החשבון' של העבירות הקודמות.

¹² ביאור זה כתבתי מתוך דברי 'הכלי יקר' וספר 'אזנים לתורה'. (לגאון רבי זלמן סורצקין זצ"ל) בשינוי ובתוספת נופך.

ולכן כששבו לסורם וחטאו בזמן בית ראשון והקב"ה לקח 'המשכון'. היה זה רק כלפי העצים והאבנים, אבל הנשמה של המקדש עלה למעלה השמימה. וכמו דרשו חז"ל בסמוך שלכך כפל 'משכן - משכן'. כי המשכן מכון כלפי המשכן למעלה. ולכך שחזרו בתשובה בגלות שניה אף שלא היה זה אותם עצים ואבנים, מ"מ השכינה ששרתה שם הייתה מאותו מקדש של 'מעלה' שלא חרב לעולם. וכמו שלעתיד לבוא אמרו חז"ל (תנחומא סוף הפרשה) שהקב"ה יוריד לנו את בית המקדש מן השמים. דכתיב "מקדש ה' כוננו ידיך". (שמות טו, יז).

ואכן מן הדין היה שבזמן שבנו את המקדש השני, שבית המקדש הראשון 'שנשמתו' עלתה לשמים 'כמשכון' יחזור מן השמים, וממילא השכינה הייתה שורה בו כמו הראשון, [ולא יחסר בו ה' דברים]. וכמו שאמרו חז"ל (ברכות ד.) ראויים היו ישראל להיעשות להם נס בימי עזרא - 'אלא שגרם החטא'. דהיינו שכיון שעשו תשובה רק מיראה. וכמו שנאמר "וייראו העם מפני ה'". (חגי א, יב). וכיון שכן הזדונות נהפכו להם לשגגות, ולא נהפכו למצוות (יומא פו:). ולפיכך לא זכו שנשמת המקדש הראשון ירד 'בשלמות'. שאף שכביכול שילמו על 'החוב', עדיין היה חסר להם 'זכויות' לקבל את 'המשכון' לגמרי.

ולכן אמר להם הנביא שם: "כה אמר ה' צבאות שימו לבבכם על דרכיכם. עלו ההר והבאתם עץ ובנו הבית וארצה בו ואכבדה אמר ה'". שלכאורה כיון שמצווה עליהם לבנות הבית, מהו שאמר לבדוק דרכיהם?

ואמנם כוונת הדברים שישמו על לבבם שאינם ראויים שנשמת בית המקדש ירד בשלמות, וזה שאמר: "עלו ההר והבאתם עץ ובנו הבית וארצה בו". ולא נאמר "ושכנתי בתוכם". כיון שלא זכו לשוב מאהבה לא היה השכינה כמו בית ראשון, אבל בגאולה האחרונה נאמר: "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות". (מיכה ז, סו). כי אז נשוב אל ה' תשובה מאהבה, שאז זדונות יעשו לזכויות, ויהיה לנו רכוש גדול עד כדי פדיית 'המשכון'. ואז הקב"ה יוריד לנו ברחמיו את המקדש באש מן השמיים, דהיינו באותו דרגה שהיה בבית מקדש ראשון שהתמשכן בעונותינו, במהרה בימנו אמן^כ.

הקמת המשכן - רמז לג' מקדשות

ואכן ג' בתי מקדשות נרמזו בפרשה, במה שנאמר על הקמת המשכן. שבתחילה נאמר: "ביום החודש הראשון באחד לחודש תקים את משכן אוהל מועד". (מ, ב). ואח"כ נאמר:

^כ יש לעורר שכמו שבית מקדש ראשון ושני נבנו ע"י בני"א, כך גם בית המקדש השלישי יבנה ע"י בני"א, ורק 'שנשמת' בית המקדש היא שתירד מהשמיים. וכמו שאמר הקב"ה לעם ישראל על יד חגי הנביא: "העם הזה אמרו לא עת בא עת בית ה' להבנות. ויהי דבר ה' ביד חגי הנביא לאמר העת לכם אתם לשבת בבתיכם ספונים והבית הזה חרב ועתה כה אמר ה' צבאות שימו לבבכם על דרכיכם.. פנה אל הרבה והנה למעט והבאתם הבית ונפחתי בו, יען מה נאם ה' צבאות יען ביתי אשר הוא חרב ואתם רצים איש לביתו". ואף שהייתה להם טענה, שנראה שעדיין לא הגיעה עת הגאולה, והקב"ה טרם הוריד בית המקדש משמים, מ"מ גער ה' בהם. שביתי חרב הוא, ואתם אינכם שמים על לבי? ועל כל אלה הדברים אמר ושנה הנביא "שימו לבבכם על דרכיכם".

"ויהי בחדש הראשון בשנה השנית באחד לחדש הוֹקֵם המשכן". (שם יז). ואח"כ נאמר: "וּיִקָּם מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן". (שם יח).

וכתב הכלי יקר שלכך נאמר בב' הפעמים הראשונות בלשון פעולה, 'תקים - הוקם'. כי בית מקדש ראשון ושני היו תלויים בזכותם של ישראל, שמתוך שחזרו התשובה זכו לבית שני, אבל בית המקדש השלישי אינו תלוי בזכות, שהרי אפילו בדור שכולו חייב יבוא הגואל. ואם כן אינו תלוי בפעולה אנושית אלא מאליו יבנה לכך נאמר בו 'הוקם' ומשמע מאליו.

'אחטא ואשוב'

בשו"ת חכם צבי (חדשים סימן ס"ו) כתב לבאר שהטעם שסמכו ב' המאמרים יחד, שהרי אמרו רבותינו (יומא פה:): 'האומר אחטא ואשוב' - אין מספיקין בידו לעשות תשובה. וא"כ קשה כיון שעם ישראל חטאו פעמיים, כיצד הקב"ה השיב להם את בית המקדש.

ולזה סמך מיד: 'עדות לבאי העולם, שאין סליחה אלא לישראל'. שהטעם שהקב"ה החזיר להם את בהמה"ק כיון שחזרו בתשובה. ואף שחזרו בתשובה מתוך צער הגלות, מכל מקום תשובתם מתקבלת, כיון שבאמת הרצון הפנימי של כל יהודי הוא לעשות רצון הקב"ה אלא שהיצר הרע הוא שמעכב ועל ידי הכפיה מתגלה הרצון האמיתי. וכמו שכתב הרמב"ם (פ"ב מגירושין ה"כ) וז"ל: אבל מי שתקפו יצרו הרע לבטל מצוה או לעשות עבירה והוכה עד שעשה דבר שחייב לעשותו או עד שנתרחק מדבר שאסור לעשותו אין זה אנוס ממנו אלא הוא אנוס עצמו בדעתו הרעה. לפיכך זה שאינו רוצה לגרש מאחר שהוא רוצה להיות מישראל רוצה הוא לעשות כל המצות ולהתרחק מן העבירות ויצרו הוא שתקפו וכיון שהוכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני כבר גרש לרצונו. עכ"ל. וזה שאמר 'אלא לישראל' כי תשובה מתוך ייסורים אינה מועילה באומות העולם אלא רק בעם ישראל.

מקדש - או משכון

והנה יש להתבונן שכאן התורה קוראת למקום השראת שכינה בשם 'משכן'. ואילו בפרשת תרומה נאמר: "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". וביותר תמוה שמיד אחר שאמר מקדש אמר שם: "ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכון ואת תבנית כל כליו וכן תעשו".

וביאר בספר ברית שלום עפ"י דברי הגמ' בב"מ (קיג:): שבעל חוב שאין לו מה לשלם על חובו 'מסדרין לו' דהיינו שלא לוקחים לו את כל מה שיש לו אלא משאירים לו כדי חיו, והוסיף רש"י עוד פירוש 'משרדין' מלשון שריד ופליט, אבל אם הלווה נתן משכון למלוה, נוטל את כולו ואינו משייר ממנו 'שריד' ללווה.

וכיון שאמרו חז"ל שהמשכון נקרא מלשון משכון שהתמשכון בעונותיהם של ישראל, א"כ היה זה רעה גדולה לשונאי ישראל, כי אז ח"ו לא ישתיר ממשכון שריד. ולזה אמר הכתוב בתחילה ועשו לי 'מקדש' כי אם היה נקרא רק משכון, ח"ו לא היה תקומה לישראל, ואמנם עתה שנקרא גם 'מקדש' שהקב"ה שורה בתוכו. אין הקב"ה מייחד על רעה. וכמו שנאמר

"בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך". (שמות כ, כא). וממילא אף שהמשכן הוא 'משכון' מ"מ כיון שהוא גם 'מקדש' לא יהא כליה גמורה לעם ישראל. ובזה מבואר מה שאמר: "ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו". שהיות והוא 'משכון'. הרי שאין מסדרין לבע"ח וממילא המשכן על כל כליו ממושכן לה'. ואם עם ישראל יחטאו לא ישתייר כלום ממנו לישראל.

ושמעתי כי חנון אני

וכיון שהמשכן הוא בתור 'משכון' ככול דינו משכון, ושמעתי בשם הגר"ח פלאג"י זצ"ל שאמר שהרי נאמר במשכון: "אם חבל תחבל שלמת רעך עד בא השמש תשיבנו לו. כי הוא כסותה כסותו לבדה הוא שמלתו לעורו במה ישכב והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני". (לעיל כב, כו).

וא"כ יש ללמוד מזה גם לביהמ"ק שהוא משכון ביד הקב"ה, ואם כלל ישראל היו מרגישים בחסרון בית המקדש, כמו עני שמרגיש חסרון בכסות יום ביום, עד כדי מצב של **במה ישכב??** אז הקב"ה היה מחזיר לנו את 'המשכון' כדין תורה של משכון.

ושו"ר בספרו מועד לכל חי (סימן יט קה) שכתב על צאת יום הכיפורים וז"ל: ואמינא ולא מסתפינא כי במצב זה שבאו כל ישראל ביום הכפורים יום אדיר בימי שנה קדושים וטהורים, ובצום ובכי ובתשובה גמורה ובהתלהבות גדול בכל מדינה ומדינה ובכל עיר ועיר קהלות קהלות שקרבים בחמש תפילות, **דאילו היו כולם כאחד אחר שגמרו סדר תפילתם לערוך שיחה לפני אלקיננו מרחם באמור אליו עת כזאת להיות כל ישראל בקדושה ובטהרה ובתשובה שלימה אי אפשר להמצא, ואם כן עת שערי רצון לגאול אותנו גאולה שלימה, כי עת כזאת שאתה מצוי עמנו ואנחנו עמך על דרך 'אני לדודי ודודי לי'. לא נמצא ולא ימצא כשעה הזאת, ואם כן אין אנחנו זזים והולכים לביתינו לאכול ולשתות עד שתגאל אותנו, ואין ספק כי היתה תפילתינו מקובלת בעת ובעונה ההיא.**

אבל אחרי שמבקשים למהר ולצאת הרצים יצאו דחופים ולומר תפילת נעילה במהירות, וכמו כן תפילת ערבית במרוצה ובחפזון כדי למהר ולצאת מבית הכנסת כתינוק הבורח מן הספר, אי אפשר לעשות כדבר הזה. עכ"ל. ודפח"ח.

מי הדעת - תלמוד תורה בפרשת השבוע / הרב יוסף קסלר, מח"ס 'משנת ברכה', מודיעין עילית

ביאור הדין ודברים בין מרדכי לאסתר

וּתְשַׁלַּח בְּגָדִים לְהִלְבִּישׁ אֶת מְרַדְכֵי וּלְהַסִּיר שָׁקוֹ מֵעַלְיוֹ וְלֹא קָבַל (אסתר ד, ד)

הדבר טעון ביאור מה חשבה אסתר בשליחת הבגדים, והרי אף אם לא ידעה עדיין על הגזרה אך ודאי יש למרדכי את הסיבה בלבישת שק ואפר ומה יועיל לשלוח לו בגדים, אלא שבפשטות ביקשה שיבוא לבית המלכות לדבר עמה ולכן שלחה בגדים שילבשם רק כדי שיוכל להכנס לבית המלכות.

אך צ"ב א"כ מדוע מרדכי באמת לא קבל ולא הסכים להפסיק בלבישת שק ואפר אף לזמן מסוים, ומשמע שיש כאן משא ומתן בין מרדכי לאסתר בענין וראוי לבאר במה היה הנידון.

תפילה בעת צרה

והנה ידועה המחלוקת הרמב"ם והרמב"ן בדין זעקה בעת צרה שהרמב"ן מפרש (סה"מ מצוה ה') המצוה "ולעבדו בכל לבבכם" על תפילה בעת צרה והרמב"ם מפרש שמצות "ולעבדו בכל לבבכם" נאמרה על חיוב תפילה שבכל יום, אמנם גם דעת הרמב"ם שיש מצות עשה לזעוק בעת צרה אלא שנלמדה מהפסוק "ותקעתם בחצוצרות וכו'" כמבואר ברמב"ם ריש הלכות תעניות.

גדר הדין - תפילה או תשובה

אמנם נראה שיוצא מחלוקת בין הרמב"ם לרמב"ן במהות חובת הזעקה בעת צרה שלדעת הרמב"ן יסוד המצוה הוא תפילה כדילפינן מהפסוק "ולעבדו בכל לבבכם" אמנם הרמב"ם כתב בהלכות תעניות (פ"א ה"ב) ודבר זה מדרכי התשובה הוא שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להם וכו' וזה הוא שיגרום להם להסיר הצרה מעליהם עכ"ל ואף שלכו"ע צריך לשוב בתשובה וגם צריך תפילה.

אך נראה שנחלקו הרמב"ם והרמב"ן ביסוד ומהות המצוה ולרמב"ם יסוד הזעקה הוא התשובה כמש"כ שבזמן שיזעקו ידעו הכל שבגלל מעשיהם וכו' אך לרמב"ן עיקר המצוה הוא תפילה כדילפינן מ"ולעבדו בכל לבבכם", ועיין בגמ' בתענית (טז.) שהזקן אומר להם דברי כיבושים לא שק ותענית גורמים אלא תשובה ומעשים טובים גורמים.

ונראה שזה היה הנידון בגדר השק ואפר שלובשים בעת צרה האם יסודו מדין תשובה וכך סברה אסתר דאף שהבינה שיש צרה מ"מ השק ואפר הוא מדין התפילה וא"כ כשמרדכי יבוא לדבר עמה יכול להסיר השק ואפר שהרי הוא דין בתפילה ויש ללובשו רק בעת התפילה, אלא שמרדכי סבר שהשק ואפר הוא מדין תשובה ולא שייך להפסיק בזה כמו שבתענית א"א להפסיק הוא הדין בשק ואפר לא שייך הפסקה כיון שהתשובה היא בכל היום.

ובזה יבואר המשך הפסוקים שאחרי שלא קבל הבגדים שלחה להתך "ותצוהו אל מרדכי לדעת מה זה ועל מה זה" כמבואר בגמ' (מגילה טו) א"ר יצחק שלחה לו שמא עברו ישראל על חמישה חומשי תורה דכתיב בהם "מזה ומזה הם כתובים", ועל זה השיב "ויגד לו מרדכי את כל אשר קרהו" ובמדרש מבואר בן בנו של קרהו בא עליכם וכו', והיינו שהגזירה באה מחמת שהיתה קרירות בישראל כמבואר בגמ' שרפו ידיהם מן המצוות.

והיינו שאחרי שהבינה אסתר שהוא בתורת תשובה שאלה על מה זה דהיינו על איזה חטא הוא בא. ועיין בילקוט שמעוני (תתננו) ומרדכי ידע וכו' ידע לרפאות את המכה מאיזה חטא לקו וידע על שאכלו בישולי עכו"ם. ומבואר שידע מרדכי על איזה חטא וכיצד לתקן ע"י תשובה.

ומדויקים הדברים בלשון הפיוט "אשר הניא" שיסודו קדום מאד וז"ל כראות מרדכי כי יצא קצף ודתי המן נתנו בשושן, לבש שק וקשר מספר וגזר צום וישב על האפר, מי זה יעמוד לכפר שגגה ולמחול חטאת עוון אבותינו. נץ פרח מלולב הן הדסה עמדה לעורר ישנים. ומבואר שאצל מרדכי נקט לשון תשובה וכפרת עון ואצל אסתר נקט תפילה. ואף שגם אסתר הסכימה לבסוף אך תחילת ההתעוררות לתשובה היה על ידי מרדכי.

ולפי המתבאר יתכן לפרש גם המשך המשא ומתן בין מרדכי לאסתר שאסתר בתחילה לא הסכימה לילך אל אחשוורוש ושלח לה מרדכי "אם החרש תחרישי וכו' " ואח"כ שלחה אסתר שיצומו ג' ימים וצ"ב בכל הנידון בזה

אלא י"ל שאסתר סברה שהשתדלות כזו היא כנגד דרכי הטבע לגמרי כיון שהנכנס שלא ברשות אחת דתו להמית, אלא שמרדכי ידע מלכתחילה על איזה חטא הוא בא וידע דרכי התשובה לכך אלא שצריכים ישראל להתוודע לגזירה ולשוב בתשובה, שהרי הגזירה נחתמה בטיט ולא בדם ועל ידי תשובה ראויה תתבטל הגזירה ולכן סבר שאם ישראל יעשו תשובה תתבטל הגזירה ואף יעשה נס שלא כדרכי הטבע שאחשוורוש יקבלה בסבר פנים.

ולכן השיבה למרדכי לך כנוס את כל היהודים וכו' ובפשוטו צ"ב היכן עיקר תשובתה שתלך לאחשוורוש, אלא שבאמת זו עיקר תשובתה שאחרי שיעשו ישראל תשובה תוכל להכנס אל המלך.

ומצאתי שהדברים מדויקים להפליא בפייט לרבי יהודה הלוי [נהנהוג לאמרו בעדות המזרח] כשמפרט דברי מרדכי ואסתר וזה לשונו: בתשובתה אמרה להשיבו - דע כי בן מוות אשר לא יקרא ויבא - לבד מאשר יושיט לו המלך את שרביט זהבו - בקרב איש להשתחוות לו: יקיר כשומעו דברי הדסה - זעק אהה כי אין מנוסה - זעף ה' אשא - כי חטאתי לו: שלח לה לאמר אל תדמי להמלט בית המלך מכל לאומי - כי את תאבדי ואילו עמי - אחרי נמכר גאולה תהיה לו וכו' עי"ש הכל בהרחבה.

ויש להתבונן שקודם תשובת מרדכי לאסתר אומר הפייט "יקיר כשומעו דברי הדסה זעק אהה כי אין מנוסה זעף ה' אשא כי חטאתי לו" ואח"כ אומר את תשובתו לאסתר, ותמוה מה שייכות דברים אלו.

ולהמתבאר מובן היטב דוזה היה יסוד טענת מרדכי שהכל תלוי בתשובה וכיון שידעו ישראל כי "זעף ה' אשא כי חטאתי לו" דהיינו שישוּבו בתשובה ודאי תבוא להם ההצלה ובטוחים הם בנס. וכפי שהיה לבסוף כמבואר בגמ' גדולה הסרת טבעת יותר ממ"ח נביאים, וע"ז נאמר קיימו וקבלו היהודים שהיה קבלת התורה מאהבה. וידוע מהתיקון"ז כי "פורים כיפורים" וכפי שמפרש הגר"א חציו לה' וחציו לכם דקאי על פורים ויוה"כ, וכל זה כיון שיסודו היה ע"י התשובה.

*

תלמוד תורה וקיום המצוות

כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה (לט, א)

בפרשתנו פרשת פקודי מונים אנו לשון מעין זה **שבעה עשר פעמים!**

שבעה עשר פעמים שהוזכר לשון מעין זה "כאשר ציוה ה' את משה".

בספר דליות יחזקאל (ח"א) העמיד ההתבוננות בדבר נפלא זה, שהרי גדולה חשיבות מלאכת המשכן שהוא מקום להשראת השכינה, ואחר כל השתלשלות הדברים שהתורה מבארת את התרומה שנדבו עם ישראל למען בניית המשכן וכל מעשה המלאכה, הרי מה שהתורה מדגישה שוב ושוב הוא שהכל נעשה "כאשר ציוה ה'", לומדים אנו עוצם החשיבות של עצם העשיה בציווי ה' שהתורה מאריכה בו וחוזרת על ענין זה יותר מעצם הענין בהקמת המשכן עצמו.

בפרשת ויקרא בפרשת הקרבנות כתוב (ויקרא א - ט) ריח ניחוח לה', והביא רש"י מהספרי "נחת רוח לפני - שאמרתי ונעשה רצוני".

ומבואר שהנחת רוח מעבודת הקרבנות הוא עצם קיום ציווי ה'.

מצות תלמוד תורה - יסודה קיום המצוה או מציאות מצד עצמה

ויש להתבונן האם במצות תלמוד תורה יסודה הוא המצוה עצמה שיש בלימוד התורה - קיום מצות תלמוד תורה, או שיסוד מצות תלמוד תורה שונה ואין קיום המצוה נחשב ליסודה של תלמוד תורה.

ברכת התורה כנגד מקרא ומשנה ומדרש

הנה בגמרא בברכות (יא:) מאי מברך וכו' אקב"ו לעסוק בד"ת ור"י מסיים בה הכי הערב נא וכו' ורב המנונא אמר אשר בחר בנו וכו', אמר רב המנונא זו היא מעולה שבברכות, הלכך לימרינהו לכולהו.

וכתב הבעל המאור פי' שלש ברכות וכו' כנגד תורה ומשנה ומדרש רבי ישמעאל בי"ג מדות וכו' אבל בספר תורה אנו תופסין כדרב המנונא שהיא מעולה שבברכות עכ"ל.

והראב"ד בהשגותיו השיג ע"ד הבעה"מ אטו כל ענין תורה לאו ענין אחד הוא ולמה צריך ברכה לכל אחד ואחד, ועוד אם צריך ברכה לכל אחד ואחד כעין שלש מצות יברך ויקרא והיכן מצינו כלל לברכות בשביל מצות הרבה.

]ועוד כתב הראב"ד דאף שאין ספק בברכות דרב המנונא שהיא מעולה שבברכות ומדוע לימרינהו לכולהו, אלא שיש בברכת הערב נא בקשה שלא נכשל קצת שאנו צריכים לה לפיכך אין אנו רוצים להניחה. וצריך ביאור].

אשה בברכת התורה

והנה בשולחן ערוך (או"ח מ"ז י"ד) נשים מברכות בתורה, ומקורו מהאגור, ומפרש האגור דאף דנשים פטורות מתלמוד תורה, ולא עוד אלא הוי כמלמדה תיפלות הני מילי בתורה שבעל פה אבל לא בתורה שבכתב, ועוד שהם חייבות לומר פרשת התמיד שהוא במקום הקרבן, וכל שכן לסמ"ג שהם חייבות ללמוד דינים השייכים להם, וכתב הגר"א וז"ל עיין מג"א בשם אגור, ודבריהם דחויים מכמה פנים וקרא צווח ולמדתם את בניכם ולא בנותיכם היאך תאמר וצונו ונתן לנו אלא העיקר עפ"י מ"ש תוספות וש"פ דנשים מברכות על מ"ע שהזמן גרמא וכו' עכ"ל.

ומתבאר שהקשה הגר"א דאף שיש להם שייכות לאמירת הקרבנות וללימוד הדינים אבל אכתי אין הם שייכות בציווי על לימוד התורה ואיך יאמרו וצונו, ולכם הכריע הגר"א דזה שייך רק לשיטות דנשים מברכות על מ"ע שהז"ג.

אמנם קשה עדיין בדעת השולחן ערוך שפוסק דאין נשים מברכות על מ"ע שהז"ג כיון שהם פטורות ואיך יאמרו וצונו, ומ"מ הכא כתב דמברכות ברכות התורה.

ברכת התורה על החפצא דתורה

ובעיקר הקושיא כיצד נשים מברכות בתורה אף שפטורות ממצות ת"ת, מבואר בשם הגר"ח דיסוד ברכת התורה אינו כברכת המצוות אלא הוא הלכה דהתורה טעונה ברכה, והברכה היא על עצם מציאות התורה דהחפצא דתורה טעונה ברכה, ולכן נשים מברכות דודאי הם שייכות למציאות דתורה.

ובאמת יש להוכיח כיסוד זה ממה שנחלקו בגמרא (יא:) על איזה לימוד צריך לברך די ש מ"ד דדוקא במקרא מברך ויש מ"ד אף למדרש ויש מ"ד אף לתלמוד וקיי"ל דעל כולם מברך, אך קשה מה הסברא לומר שאין מברך על כל לימוד והרי ודאי מקיים מצות ת"ת בין במקרא ובין במשנה ובין בתלמוד וכו'.

אלא דאם נפרש דהחפצא דתורה טעונה ברכה ואין הברכה דוקא על המצוה, אתי שפיר דאז י"ל דהברכה נתקנה דוקא על מקרא.

וכן יתיישב בזה קושיית הגר"א על מש"כ השו"ע (מ"ז ס"ד) שמהרהר בד"ת א"צ לברך, והגר"א (ס"ק ב) הקשה וז"ל אבל כ"ז צריך עיון דכאן מברך על המצוה וכי ליכא מצוה בהרהור והלא נאמר והגית בו כו' ר"ל בלב כמ"ש והגיון לבי וכו' עכ"ל.

ולדברי הגר"ח יתיישב דאף שמצות ת"ת מתקיימת אף בהרהור אך הברכה נקבעה על החפצא דתורה ובוזה שייך לומר שדוקא בדיבור של תורה נקבעה הברכה שבזה יותר ניכר החפצא דתורה.

תלמוד תורה וקיום המצוות

ובאמת נוסח הברכה מורה שאין זה כברכת המצוות שהרי יש בו אריכות בשבח התורה וישראל כדברי רש"י בברכות(יא:), והטור כתב שיכוין בברכה על מעמד הר סיני איך בחר בנו וכו' עיי"ש.

וכן מוכח מדברי הבעה"מ שמברכים שלש ברכות כנגד מקרא משנה ומדרש והקשה הראב"ד דהרי אין זה שלש מצוות אלא הכל מצוה אחת, אך ביאור דברי הבעה"מ שהברכה נאמרה על החפצא דתורה ולכן שייך לקבוע ברכה לחלק במקרא ומשנה ומדרש.

ובב"ח מבואר שברכה ראשונה נאמרה על המצוה וברכה שניה על נתינת התורה. אמנם לכאורה אין זה מיישב עדיין את כל הסוגיות שהרי לא מצאנו בנשים חילוק בין הברכות ומה שמבואר דנשים מברכות היינו את שני הברכות, וכן החילוק בגמ' בין מקרא למשנה ותלמוד לא נאמר דוקא על ברכה אחת מהם, וכן לגבי הרהור שהקשה הגר"א מדוע לא יברך והרי מקיים מצות ת"ת בהרהור, והרי מבואר דפטור משני הברכות ויקשה מדוע לא יברך עכ"פ את הברכה על המצוה.

עוד קשה דמבואר בגמ' דפעמים שיוצא י"ח באהבה רבה, וקשה דהרי לא הוזכר בברכת אהבה רבה נוסח של ברכת המצוות ואיך יוצא בה י"ח ברכת המצוות, וה"נ קשה דהברכה העיקרית היא אשר בחר בנו כמבואר בפוסקים והרי לא הוזכר בה ברכת המצוות ואיך יתקיים בה דין ברכת המצוות.

בדברי הראשונים מוכח שדין ברכת התורה כברכת המצוות

ויש להקשות על דברי הגר"ח ממשמעות דברי הראשונים שדימו ברכת התורה לברכת המצוות וכמבואר בתשו' הרשב"א (ח"ז תק"מ) שהקשה מדוע אין מברכים לאחר הלימוד ברכה שלאחריה ותירץ דאין בברכת המצוות ברכה לאחריה, ומבואר שנקט שיסוד ברכה"ת הוא מדין ברכת המצוות, וכן משמע בבית יוסף (מ"ז - ז - י) שהקשה על הדין שנפטר בברכת אהבה רבה שהרי לא למד מיד לאחר הלימוד ומדוע לא הוי הפסק וכמו בברכת האכילה וכמו בברכת המצוות שאם הפסיק לא יצא וצריך לחזור ולברך עיי"ש מה שתירץ וחזינן דמדמה ברכה"ת לברכת המצוות, וכן מתבאר בתוס' בברכות (א:) שהקשו מאי שנא ברכה"ת מברכה על הסוכה שמברך בכל פעם שנכנס לסוכה, וחזינן שדימו הראשונים את ברכת התורה לברכת המצוות עם הכללים שנאמרו בברכת המצוות.

ובעצם קושיית הראשונים מדוע נשים מברכות ברכת התורה מוכח שהם נקטו שיסוד הברכה הוא מדין ברכת המצוות ולכאן אינו כדברי הגר"ח, ובאמת צ"ב עיקר דברי הגר"ח שהרי הרמב"ם מבאר בהלכות ברכות שישנם שלשה סוגי ברכות א. ברכת הנהנין ב. ברכת המצוות ג. ברכת השבח, ומהיכי תיתי הלכה נוספת של ברכה על תורה מצד ברכה על החפצא דתורה, ואף שיש מקור בגמ' (בברכות כא.) מקרא דכי שם ה' אקרא, אך לא נתבאר ברמב"ם גדרי ברכה זו בכלל הברכות.

והנה מבואר בירושלמי (ריש פ' כיצד מברכין) שהמקור לכל ברכת המצוות הוא מברכת התורה וכדאמרינן שם ומנין שכל המצוות טעונות ברכה וכו' הקיש תורה למצוה מה תורה

טעונה ברכה אף מצוה טעונה ברכה, [והפמ"ג כתב שלדעת הירושלמי ברכת המצוות מה"ת אך הפנ"י והמנ"ח כתבו שהוי אסמכתא ומדרבנן].

מצות תלמוד תורה חלוקה במהותה משאר המצוות

והנראה דבאמת יסוד ברכת התורה וגדרו הוא כדין ברכת המצוות וכדמוכח בראשונים אלא דשאני מצות תלמוד תורה שהיא חלוקה במהות המצוה משאר הצוות ויסוד מצות ת"ת הוא מכח עצם המציאות של התורה ואינה תלויה דוקא בקיום המצוה כמו שאר המצוות אלא התורה היא מציאות לעצמה, ולכן חלוק הברכה של ברכת התורה דאף שיסודה כשאר ברכת המצוות מ"מ חלוקה במהותה משאר ברכות המצוות כיון דהמצוה של ת"ת היא עצם המציאות של תורה ולא כשאר המצוות שכל יסודם הוא קיום המצוה.

ויסוד הענין דמצוה אינה מציאות לעצמה אלא דוקא מכח הציווי והקיום וכשאינן ציווי אין מצוה ואין מציאות למעשה מצד עצמו לולא המצוה אך בתורה הרי התורה היא מציאות לעצמה שניתנה לישראל ואף בלא קיום מצות תלמוד תורה.

וזה החילוק שנתבאר בהגדרת "לשמה" דבמצוות הגדר לשמה הוא לקיום המצוה, אך בת"ת הגדר הוא להוסיף לקח ופלפול (נפה"ח) או לשם התורה (רוח חיים - אבות) כיון דזה מהות המצוה - עצם מציאות התורה.

והנה במצוות מצאנו חילוק בין המצווה ועושה ובין מי שאינו מצווה ועושה, ויש לצדד דבתלמוד תורה לא שייך חילוק זה כיון שאף מי שפטור מת"ת הרי הוא שייך בעצם מציאות התורה, ועוד נראה דבמצוות אף שיש מושג של אינו מצווה ועושה, זהו משום שיש תורת מעשה מצוה שהרי אחרים מחוייבים בה ורק הוא פטור ולכן נחשב עכ"פ מעשה מצוה, אך בדבר שאף אדם אינו מצווה ודאי אין כאן מציאות של מעשה מצוה כלל דלא שייך מציאות מצוה בלא ציווי, אך בתורה אינו כן ולו יצוייר שהיה מציאות שאין ציווי באופן מסויים על אף אחד מישראל (זמו שהוא לא יום ולא לילה) מ"מ יש כאן עדיין מציאות של תורה כיון שהתורה היא מציאות מצד עצמה אף בלא ציווי.

וראה מה שכתב הגרי"א וינטרוב זצ"ל בקונטרס אש דת (ענף ח') לפרש החילוק בין תורה ומצוות וז"ל וכמ"כ נחלקת ממצות במהותה, **דכל דין המצוות אינם גוף הקדושה, וגם לא תשמישיה, משא"כ תורה היא גוף הקדושה**, ומצד התחלקות זו מתחלקת ג"כ יסוד דין הלשמה בהם, דבמצות הוא לשם פעלם, היינו לשם הציווי עצמה לבד, אבל בתורה יש חשיבות עצמית מלבד קיום הציווי על לימודה, ועל כן טעונה דין לשמה בעצמותה. וכן מתחלקים הם בנקודת הדבקות בו ית"ש דבמצוות אין הדביקות עצמית רק מצד דזהו ציווי ושלוחיו נינהו ושלוחו של אדם כמותו, משא"כ תורה הוי העסק בה בעצם דביקות בו ית' וכו', ומצד זה היא עצם הקדושה לא כלי ואמצעי להשראת הקדושה כמצות, ומלבד קיום מצות ת"ת הרי האדם דבוק אז בכלי חמדתו ית"ש שהיתה גנוזה בגבהי מרומים, ונמצא דאין הציווי עליה מהוה חשיבותה רק נהפוך הוא דמצד חשיבותה יש ציווי עליה ודבר בהן לשמן עכ"ד.

תלמוד תורה וקיום המצוות

ובזה יתבאר דאף שיסוד ברכת התורה הוא מדין ברכת המצוות מ"מ חלוק מהות המצוה דתורה ממהות כל המצוות דבתורה עצם מציאות התורה היא יסוד התורה וממילא הברכה שלה היא כמהות התורה שהיא עצם מציאות התורה משא"כ שאר המצוות שיסודם ומהותם הוא הציווי והקיום של המצוה ממילא גדר הברכה הוא מצד המצוה עצמה.

ובזה יתיישב דנוסח הברכה אינו כברכת המצוות אלא יש בו אריכות שבח על התורה כיון שאף שיסודו ברכה"מ אבל מהות המצוה הוי המציאות של תורה ולכן אף נוסח הברכה שונה שבא לברך על מציאות התורה. וזה גם הטעם דמפרש הבעה"מ שיש בו שלשה ברכות כנגד מקרא משנה ומדרש שקבעו לומר בשחרית, והטעם דאף יסודו ברכת המצוות אך קבעו חילוק ברכות על מקרא משנה ומדרש כיון שזה מבטא את המציאות של תורה שיש בה שלשה חילוקים אלו.

ויתיישב שפיר דאף דחזינן שהראשונים דימו ברכה"ת לברכת המצוות בכללי הברכות ודנו לענין הפסק והיסח הדעת כדין ברכת המצוות אך מ"מ חזינן לענין כמה דברים שהברכה עצמה נאמרה על מציאות התורה ואין בזה סתירה דיסוד ברכה"ת כברכה"מ אלא שיש חילוק מהותי בגדרי המצוה דתורה לשאר המצוות וממילא חלוקה מהות הברכה.

ומיושבים דברי השו"ע דנשים מברכות ברכה"ת, ובדברי האגור מפורש יסוד הדין משום דאשה שייכת באמירת הקרבנות וכן בלימוד הדינים השייכים לה. אך הקשה הגר"א שהרי פטורה היא ממצות ת"ת.

ולהמתבארי תיישבו דברי השו"ע והאגור דשפיר שייך לומר כדברי הגר"ח דכיון דנשים הם בכלל מציאות התורה שפיר שייכים הם לברכה, ואף דמוכח בראשונים דגדרי הברכה הם כברכת המצוות מ"מ מהות הברכה היא על עצם מציאות התורה ושייך שפיר באשה שהרי אין היא מופקעת ח"ו מעצם מציאות התורה ושפיר שייכת היא בברכה. (ודברי האגור לפרש מצד ששייכות באמירת הקרבנות ולימוד הדינים באים יופרש כיצד יש לה שייכות בפועל למציאות התורה.)

ויש לפרש דבאמת יסוד שיטות ר"ת דאשה מברכת אף על מ"ע שהז"ג, דס"ל דאף שהיא פטורה מהמצוה אך היא שייכת לעצם המצוה כיון דאנשים הם מצווים וס"ל דאף במצוה שהיא פטורה מ"מ שייך בה קיום ושייכת היא באמירת וצונו, אך הרמב"ם ושו"ע חולקים וס"ל דאין היא שייכת אף בעצם המצוה, וממילא י"ל דבת"ת מודים הרמב"ם ושו"ע דאשה היא בכלל מציאות המצוה כיון שתורה היא מציאות מצד עצמה ושפיר שייך בה לומר וצונו כיון שהיא בכלל מציאות התורה.

ובזה מובן משנ"ת דמצינו שמהות הברכה הוא על החפצא דתורה ולכן יש מ"ד בגמרא לחלק בין מקרא ומשנה ומדרש וכן זה הטעם שבהרהור אין מברך כיון שהברכה נקבעה על החפצא דתורה ומאידך מצינו בראשונים שגדר הברכה דומה לברכת המצוות אך להמתבאר א"ש דאף שיסוד המחייב בברכה הוא כדין ברכת המצוות ומכח המצוה אבל מהות הברכה שונה כיון שמהות המצוה שונה ולכן הברכה היא על עצם מציאות התורה.

תלמוד תורה וקיום המצוות

ויתכן לומר דאף הגר"א מודה שמהות הברכה על עצם החפצא דתורה, אמנם ס"ל דכיון דיסודו מצוה לא שייך לברך בנשים דלא שייך לומר וצונו, וכן ס"ל מאידך דשייך אף לברך על הרהור כיון דמקיים מצות ת"ת, וס"ל דענין זה תלוי בעצם מצות ת"ת ואף שנוסח הברכה נאמר על החפצא דתורה.

משאת משה / הרב מנחם ישראל חזן, מודיעין עילית

ענן כבוד ה'

כִּי עָנַן ה' עַל הַמִּשְׁכָּן יוֹמָם וְאֵשׁ תִּהְיֶה לְיָלֵה בּוֹ לְעֵינֵי כָל בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּכָל מִסְעֵיהֶם (מ, לח)

על המשכן, היה 'ענן'.

גם במתן תורה היה ענן: 'וְעָנַן כָּבֵד עַל הָהָר'.

וכבר ביציאת מצרים הוא הופיע: 'וְהָ ה' הֵלֵךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם בְּעַמּוּד עָנָן'.

ועוד: 'וַיִּשְׁקֶף ה' אֶל מִחֲנֵה מִצְרַיִם בְּעַמּוּד אֵשׁ וְעָנָן'.

וגם בפרשת המן: 'וְהָיָה כְבוֹד ה' נִרְאָה בְּעָנָן'.

- ועוד. במקומות רבים.

ובפרשת נח, לאחר המבול, ה' נותן ברית בינו 'ובין כל נפש חיה' (עי' בראשית ט, יב).

ולברית הזו יש 'אות': הקשת.

והקשת - נראית ב'ענן'.

וזה לא הענן שאנחנו מכירים, כי הקשת נראית גם בלי עננים כאלו (עי' רבינו בחיי שם יג).

- זה אותו הענן של כבוד ה'. ענן מסוג אחר.

והוא נקרא - 'ענן'.

כנראה, שהענן 'שלנו' - הוא בבחינת משל לענן ההוא. אחרת לא היו קוראים לו כך.

ננסה להבין.

*

כבוד וצניעות

מה מתגלה ב'ענן'?

- כבוד ה'.

לה', יש 'כבוד'. והוא מתגלה.

- מהו כבוד?

היום חסרה לנו ההבנה במושג הנכבד הזה, 'כבוד'.

העולם שב'חוץ', כבר איבד את זה לגמרי. הכבוד אינו קיים שם כלל.

- וזה משפיע גם עלינו.

יתכן שזה עובד הפוך. שחוסר הכבוד אצלנו - משפיע גם עליהם. ויתכן ששניהם 'מפריים' זה את זה.

לדוגמא:

מי האדם הכי מכובד בעולם?

לכאורה - נשיא המעצמה הגדולה בעולם. ארצות הברית.

ומי האדם הכי מפורסם בעולם, זה שכל תנועה שלו מצולמת, וגם מופצת לכל רחבי העולם?

- אותו אחד. נשיא ארצות הברית.

אז 'כבוד', ו'פרסום' - הולכים שלובי זרוע. מי שלא מכובד, הוא גם לא מפורסם. ומי שמפורסם - זהו כבודו.

ולהבדיל. כמה שיותר הבדלות.

מי האדם הכי מכובד בתורה?

- כהן גדול.

הוא האדם הכי נעלה. בעל הדרגה הגבוהה ביותר בעם ישראל.

והיכן הוא המקום המכובד ביותר?

- קודש הקדשים.

ופעם בשנה שניהם 'נפגשים'. האדם המכובד, במקום המכובד. וזה גם בזמן הכי מכובד - יום הכיפורים.

ושוב - להבדיל:

אם היה זה נשיא ארצות הברית, שעושה משהו במקום המכובד ביותר בארצו. מה היה קורה אז?

- קודם כל - עשרות מצלמות. מכל כיוון אפשרי.

ועל יד המצלמות הללו, היו מתאספים כתבי כל העיתונים. והמדיה. וקוי הניעס. ושאר ירקות.

גם אזרחים רגילים היו שם. באלפיהם. אולי בעשרות אלפיהם.

וכל 'ניד' שלו - היה מצולם. ומוסרט. ומתועד. ונכתב. ונידון ב'פאנלים' שונים ומשונים.

נשוב לכהן הגדול. להבדיל.

קודש הקודשים. הכהן הגדול נכנס.

- ואין שם אף אחד!!

לא כתבים, לא מצלמות. ואפילו לא עיתונאי אחד.

- 'וְכָל אָדָם לֹא יִהְיֶה בְּאֵהָל מוֹעֵד בְּבָאוּ לְכַפֵּר בְּקִדְשׁ עַד צֵאתוֹ!
כל אדם שהוא. אין 'פרוטקציות'.

- ומדוע באמת אין? שיהיה שם לפחות 'מקורב' אחד! מישהו שיוכל 'להדליף' לתקשורת
הצמאה!

השאלה הזו מתבססת על הנחה מוקדמת. והיא:

גם אם הפרסום אינו 'כבוד' בדוקא, עדין - הוא לא מעלה ולא מוריד בכבוד. ואם כן, קצת
פרסום - לא יזיק.

- וזה לא נכון!

כי הפרסום עצמו - הוא היפך הכבוד ממש. הוא הבזיון בהתגלמותו.

- 'כל מכבדיה היזילוה - כי ראו'!

כשרואים, אז זה נעשה 'זול'.

ספר התורה שלנו, החפץ המכובד ביותר - הוא נמצא בתוך 'מעיל'. ובתוך ארון. ומאחורי
פרוכת. ובתוך בית הכנסת.

וכשמוציאים אותו - זה רק בזמנים מיוחדים. צריך לקרוא, להתייחד עם הכתוב ועם
הכותב; אבל כל שאר הזמן, הוא מוצנע. הכי מוצנע שיש.

הנהגת ה'חוץ' - היא שקר.

האמת, נמצאת כאן. בתורה שלנו. ביהדות שלנו.

ובתורה שלנו מבואר, שהפרסום - הוא חוסר כבוד; והצניעות, היא עצמה הכבוד.

*

לפזר את הערפל

יש 'בעיות נפש'.

ולצערנו, כיום - הן נפוצות מאוד.

למשל - חרדות. [הכותב עוסק בייעוץ, ומכיר את הנושא מקרוב.]

האדם חרד, מלהיכנס אל תוך מעלית. מלנסוע באוטובוס. מהמלחמה.

הפחד הזה, הוא סוג של 'ענן'. בלתי מוגדר. האדם המפחד - לא יודע בדיוק מה מפחיד
אותו. גם אם הוא חושב שהוא יודע.

אחת מדרכי הטיפול היא - לחשוף את מקור הפחד. לא להשאיר אותו עמום.

נשאל אותו - מה מפחיד אותך. התשובה הראשונה תהיה - המעלית!

נמשיך לשאול. מה מפחיד במעלית. מה יש שם. מה יכול להיות.

והמטרה בשאלות הללו היא - לא להשאיר שום דבר בתוך ה'ענן'. שהכל יהיה מוגדר
ברורות. שהכל 'יתלבש' בתוך מילים.

שיאמר ברור - מעלית עלולה להיתקע!

- אז נגיד שהיא תיתקע. ואז מה יהיה?

- האויר עלול להיגמר.

- ואז מה יהיה?

אם נעשה את זה נכון (ואסור לעשות את זה בלי הכשרה נכונה. זה עלול להחריף את המצב); אם נעמיד את הרגשות הללו תחת 'פרוץ' קטור' רב עוצמה, ש'איר' את הכל בבירור - זה יכול לפתור את הבעיה.

- מנסיון רב.

וגם אם זה לא יפתור לגמרי, כעת יהיה קל הרבה יותר 'לעבוד' עם זה.

כי כעת אתה עובד מול משהו מוגדר. לא מול 'ענן' גדול וכבד, כזה שאין לו 'מילים' בכלל. ויותר מזה.

כח ה'רע', במהותו, הוא 'ריק' אחד גדול. 'העדר' מוחלט.

והמומחיות שלו היא - לתת תחושה כזו כאילו ש'יש' לו מה להציע. כאילו - שזה 'יש'. לא 'אין', כמו שהוא באמת.

הענן הזה שלו, מסתיר את ה'ריק' הזה. כשהכל מטושטש, ומעורפל, ולא מוגדר - אז קשה למצוא את האמת האחת, שזה בעצם 'אין' גמור.

ורק כשמפזרים את הערפל אפשר לגלות את האמת הזו.

גם ה'יצר' שלנו יודע להשתמש ב'ענן' הזה.

יצר התאוה, למשל.

הוא לא 'מסביר' לנו מאומה. הוא רק - 'מושך' אותנו. יש תחושה פנימית כזו, שזה טוב. שזה כדאי. שיש שם עונג.

התחושה הזו, היא 'ענן'.

כי היצר יעשה הכל, כדי שלא תחשוב. כדי שלא תשאל אותו - מה הוא בדיוק נותן לך. כדי שלא תתעקש לענות על זה ברחל ביתך הקטנה.

- יש מקומות שאסור לעשות את זה, כי היצר יודע כיצד להיכנס אל תוך השאלות הללו, ולהפעיל אפילו שם את ענני הדמיון שלו; אבל הרעיון עצמו - נכון. 'הוי מחשב'.

ואם היינו יכולים לקחת דף ועט, ולרשום בברור את כל מה שהיצר מציע לנו - היינו יכולים להתגבר עליו הרבה יותר בקלות.

כי מול 'ענן' - קשה להתמודד.

- אבל מול משהו מושכל, אפשר.

ולו רק בגלל העובדה, שכשזה 'מושכל' - זה נעשה הרבה יותר 'קטן' מאשר הענן הגדול
ההוא.

וגם אופן ההתמודדות שלאחר מכן יהיה באותה השיטה - לחשוף את האמת הזו עד
הסוף. לחשוף - שכל היצר הזה, הוא 'ריק'. הוא 'אין'.

וה'יש' - נמצא אך ורק בצד השני.

קשה להאמין. הרי זה כל כך נוצץ, כל כך נראה 'יש'.

- זה הכח של היצר. לעשות מ'אין' - כאילו 'יש'.

והעולם כולו נוהר אחרי השקר הזה.

יש טכניקות פשוטות לפזר את הערפל, ולמצוא את ה'אין' הזה שבפנים. ומי שינסה אותן
- יוכח שזו האמת.

*

להסתיר את הריק

לענן, יש כח חזק - של הסתרה.

והכח הזה, הוא הרבה יותר מאשר החושך, למשל.

כי את החושך, אפשר להאיר בנר אחד קטן. ב'מעט מן האור'.

- אבל את הענן - אי אפשר להאיר.

הענן, הוא משהו ממשי. מוחשי. והוא חוסם את האור. כמה אור שתדליק כנגדו - זה לא
יעזור.

כך גם המילים. כמה שהם יהיו יותר 'מאירות', לא יכולות ל'ענן' הזה. אין להן את הכח
להתמודד איתן.

ורק כשמפזרים את הערפל, ומוציאים לאור את מה ש'בפנים' - אז אפשר להשתמש עם
מילים.

ואגב, זו הסיבה שאי אפשר לומר לאדם שיש לו 'חרדה' - 'אל תפחד'. או 'אין לך ממה
לפחד, זה לא כמו שאתה חושב'.

- זה לא יעזור. ה'ענן' ההוא לא נמצא באותו 'שדה קרב' של המילים. זה רק יתסכל אותו
יותר.

הענן, מסוגל להסתיר את ה'ריק'. זה הכח שלו.

הוא מסתיר, כך שלא תוכל לראות את מה שיש בפנים. את מה ש'אין' בפנים.

נשאל:

- האם ה'עירפול' הזה, הוא רק 'רע'? האם אין בו צד טוב?

אז התשובה היא - שיש בו צד טוב.

- ומה הצד הטוב הזה?

- 'כבוד ה' נראה - בענן'.

ומהו באמת 'כבוד ה'?

וכיצד אפשר להסתיר אותו?

ולמה צריך להסתיר?

*

גילוי והסתרה

כבוד, הוא 'גילוי' ערך פנימי.

- ולאחר שהגדרנו 'גילוי', אנחנו עומדים מול סתירה:

מצד אחד - זהו אכן גילוי. אתה צריך לגלות את הערך.

ומצד שני, אתה חייב הסתרה. הצנעה. 'וכל אדם לא יהיה'. בלעדיה - לא יהיה כבוד כלל.

אז זה בדיוק מה שעושים:

מגלים - שיש כאן משהו נסתר. משהו נעלה.

- משהו שהוא גבוה יותר מכל מה שאפשר להשיג ב'עין' גשמית.

משהו, שהעין הגשמית עלולה לקלקל אותו. שה'גילוי' המוחלט הורס את הערך האמיתי שלו.

יתכן שזו הסיבה שיש חלקי תורה שאין מגלים אותם אלא ל'חכם ומבין מדעתו'.

- אתה לא יכול לבטא את זה במילים. להגדיר. להוציא אל הפועל עד הסוף.

חייבים להשאיר את זה קצת עמום. קצת בלתי מוגדר. קצת לא ברור.

- וה'חכם' - יבין את מה שצריך להבין, מדעתו שלו.

אותם חלקי תורה, הם תמיד ככה. אף פעם אתה לא מבין באמת עד הסוף. אין לנו את

הכלים להבין את זה 'עד הסוף'.

ויתכן שהסיבה לכך היא - שכך נוכל לתת להם את הכבוד הראוי.

יש 'מילים' לתורה הזו.

אבל מה שהן מסתירות מאחוריהן - זה תוכן עמוק הרבה יותר ממה שמילים יכולות

להביע.

וכשאנחנו שומעים משהו, אנחנו חושבים - ששמענו את הכל. שהבנו את הכל.

וכשמדובר בדברים שצריכים 'כבוד' - זו בעיה.

כח השמיעה שלנו, מסוגל איכשהו להבין - שהוא לא מבין. כי כשאני שומע מילה, אני

יודע שיש עוד מילה לאחריה, אותה עדין לא שמעתי.

- האוזן מבינה - שהיא לא שמעה הכל.

מה שיותר בעייתי, הוא כח הראיה שלנו. העין קולטת את הכל.

- כך היא לפחות חושבת. כך זה 'נקלט' במוח שלנו.

ולכן, כשאנחנו אומרים משהו חשוב - כמו קריאת שמע למשל - עלינו לעצום את העין הזו. שלא תפריע לנו.

לדעת - שבאמת אמרנו משהו; גילינו משהו, ראינו משהו; אבל זה ממש לא הכל.

- לדעת, שיש כאן 'ענן' גדול, שמסתיר - את 'כבוד ה'.

*

להיות חסר

'כבוד ה'', זו - השכינה.

- ה'מלכות' של ה' יתברך.

הבורא, הוא אחד ויחיד. אין עוד מלבדו.

וכ'בורא' - הוא לא 'מתגלה'. כ'אין עוד מלבדו', כפי שהיה קודם הבריאה, אין 'גילוי'.

- כי כדי לגלות - צריך גבול. אי אפשר 'לתפוס' מציאות חסרת גבולות.

וה', רצה - להתגלות.

אז הוא מתגלה - בשמו. בכבודו.

זו ה'שכינה'. הוא 'שוכן' כאן. בעולם. בבית המקדש, בבית הכנסת. ובכל בית יהודי.

- וגם ביהודי עצמו. בליבו. במהותו.

ה'מלכות' היא מהות כזו, שכל כולה - גילוי מה שמעליה. גילוי כזה, שמכבד את מה שמעליה.

- איך המלכות היא גילוי?

- כך זה במלכות בשר ודם. המלכות היא זו שמגלה - את המלך. את כוחותיו, את רצונו.

רק כשהוא מלך, הוא יכול להוציא את כל אלו - אל הפועל.

וכך גם במלכותו יתברך, היא מגלה - אותו. את רצונו. את שמו. את כוחותיו.

המלכות, מעצמה, אין לה מאומה. היא רק - כח גילוי של אחרים. אין לה 'תוכן' משלה,

אותו היא יכולה לגלות.

כל כוחה הוא - 'לקבל' את המציאות שמעליה, ולגלות אותה. להוציא אותה אל הפועל.

כמו למשל - אדמה.

האדמה עצמה, היא היסוד הנמוך בבריאה. 'עפר'.

- וכשהיא לעצמה - אין לה שום דבר 'להציע' לנו.

ומצד שני, היא מסוגלת להיות גבוהה מאוד. הלא יש לה את הכח להצמיח את האילנות הכי גבוהים, הכי חזקים. את הפירות הכי עסיסיים. ה'מקבל', מצד אחד, הוא הכי נמוך. כך זה כשהוא לעצמו. ומצד שני, הוא גבוה מאוד. הלא הוא יכול להוציא את הכי 'גבוה' - אל הפועל. להביא אותו אל המציאות.

זה כמו 'אדני המשכן'. הם היו בחינת ה'מלכות' במערכת המשכן. - ומה היה בתוכם? - מעצמם - כלום. הם היו 'כלי' ריק לגמרי. אבל היתה להם את היכולת - 'לקבל'. - לקבל את כל המציאות הגבוהה הזו, שנקראת 'משכן'. להעמיד אותה. והם היו 'אדני כסף'. כסף - זה מלשון כיסופין. הכלי, הוא תמיד - 'נכסף'. הוא רוצה תמיד - לקבל. להתמלאות. וככזה, הוא גם מתבייש. 'איכסיף'. - כי להיות 'חסר', זה באמת מבייש. אבל זה שווה...

*

קודש הקדשים

ה'שכינה', היא בחינת ה'אשה' העליונה. - האשה הגשמית - היא 'דוגמת' השכינה. ואשה, כל כולה - 'מקבל'. היא מקבלת את מה שיש לבעלה לתת לה, ומוציאה את זה אל הפועל. אשה, היא ה'מקביל' ללבנה. לאדמה. 'לית לה מגרמה כלום'. אבל יש לה את הכח הגדול ביותר שיש: - לקבל - את ההכי גבוה, ולהוציא אותו אל הפועל. אמרנו, שהעין - מטעה אותנו. היא חושבת שהיא רואה את הכל. 'נראה' לה, שכל המציאות - זה רק מה שהיא רואה. שאין כאן תוכן יותר עמוק, שאין כאן משהו שהיא - לא רואה. וכשאנחנו רואים 'כלי', אנחנו רואים - חסר. אין. ריק. - אנחנו לא רואים את כח הקבלה העצום. את הכח להיות הכי גבוה שיש, 'להכיל' את הכי גבוה שיש.

ואם לא יהיה כאן 'ענן', אז ה'כבוד' הזה - שהוא השכינה הקדושה - עלול להיראות 'ריק'.
חלילה.

אם לא נסתיר ונעמעם את האור, לא נדע להעריך את 'כבוד ה'' כלל.

כך זה, כשמדובר בכבוד ה'. בשכינה הקדושה.

- וכך זה גם - כשמדובר בנו. עם ישראל.

אנחנו אחוזים - בשכינה הקדושה. היא שוכנת בנו, בתוכנו. היא חלק מאיתנו.

והשבח הגדול שלנו, זה להגדיר את עצמנו - ככלי ריק. ריק לגמרי!

- מוכן ומזומן 'לקלוט' ולקבל את האור העליון. את קודשא בריך הוא.

זו גם מהותה של ארץ ישראל. היא ה'ארץ', האדמה. הכלי - שמקבל, ומצמיח. ומגדל.
ובונה.

והנפשות של עם ישראל, מחוברות לארץ הזו (עי' היטב ביאודה"ג לשיה"ש א, ג).

עלינו לזכור את המהות שלנו. את התפקיד שלנו.

אנחנו עצמנו - מכילים את כבוד ה' יתברך!

- והכבוד הזה - מכיל את שמו הגדול. את קודשא בריך הוא.

וזה תמיד נשאר - ב'ענן'. מכוסה. נסתר. עמום.

- עד - שמגיעים לקודש הקדשים. ליחוד השלם.

עד שמגיעים לחדר הפנימי, בו אין הסתרות. בו יש אחדות שלמה, המחייבת את הסרת
כל המחיצות.

- במהרה בימינו, אמן ואמן.

לתגובות: 0533127133m@gmail.com

מתורתו של הצפנת פענח / הרב אברהם ישעיהו הכהן בירנהק, מו"ל 'צפנת פענח החדשות', מודיעין עילית

עבודה שנעשית ע"י חלל ללא בגדי כהונה

אֶת בְּגָדֵי הַשָּׂרָד לְשָׂרֵת בְּקֶדֶשׁ אֶת בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ לְאַהֲרֹן הַפֶּהָן וְאֶת בְּגָדֵי בְנָיו לְכַהֵן (לט, מא)
רבינו הרוגוצ'בער זצ"ל נוקט שדין לבישת בגדי כהונה נאמר רק לאהרן ובניו, וכל שאינו
מזרע אהרן או שאינו נחשב לזרעו גם אם שייך בעבודה אינו לובש הבגדים לעבודה. ומביא
מדברי רש"י בע"ז דף ל"ד ע"א דאף אם משה רבינו שימש כל ימיו בכהונה (ע"ש פלוגתא
בזה) מ"מ לא שימש בבגדי כהונה שניתנו לאהרן ובניו דוקא. (וכן כתב השיטמ"ק בכורות
דף ד').

וכן חלל שעבד דבדיעבד עבודתו כשרה (עיין קידושין דף ס"ו ע"ב) אין מעכב בו בגדי
כהונה כיון דאין עליו גדר זרעו של אהרן כמבואר ביבמות דף ע"ד ע"ב וכמו שכתב תוס'
קידושין דף ל"ו ע"ב גבי נשים.

והנה עיין באתון דאורייתא (כלל י"ט) שחקר אם בגדי כהונה צריכים להם גם מצד עצם
העבודה, או רק כדי שהכהנים העושים את העבודה יהיו בכיהונם ולא תיעשה העבודה
בזרות. ובספרו בית האוצר (מערכת ב-ג כלל י"י) הוסיף בזה והראה דהמהרי"ט ז"ל למד
בתוס' קידושין הנ"ל דאף דלא נתחללה העבודה בנשים שלא נצטוו על לבישת בגדי כהונה,
מ"מ העבודה עצמה בלא בגדי כהונה היא פסולה. ומהאור החיים (שמות כח ב) שהוכיח
מע"ז דף ל"ד ע"א (הנ"ל) גבי משה רבינו דהעבודה כשרהכט.

ורבינו הרוגוצ'ובער זצ"ל כתב לחלק בין העבודות. דב'קבלה' שם נתרבה מקרא דבעינן
בגדי כהונה לעצם העבודה (כן ביאר הסוגיא בזבחים דף י"ג ע"א ויישב הנידון ברש"י ותוס'
למה בעינן שם קרא מיוחד ללמוד דבעינן כהנים ובגדי כהונה, די"ל דבא לאשמעינן דעצם
העבודה מחייבת בגדי כהונה) וכן גבי קמיצה מדויק בתוספתא פ"א דמנחות דבעינן לה כלי
שרת - בגדי כהונה היינו משום עצם העבודה, משא"כ גבי מליקה דלא נקט שם בכלי שרת
וכן בזבחים דף ס"ה ע"א נקט רק לקבוע לו כהן מדויק דלא בעינן בגדי כהונה מצד עצם
העבודה אך מצד כיהונו של כהן צריך בגדי כהונה, אבל חללים שעשו זה בלא בגדי כהונה
העבודה כשרה. (וע"ש שדן בגדר מליקה אם הויא עבודה, וכן דן לגבי פרה אדומה).

^{כט} וע"ע בתורת הקודש ח"א סי' נ"ג אות ה'.

ובמנחת חינוך (מצוה צט) לא חילק בין העבודות אבל חילק דאמנם אינו חייב מיתה כיון שלא נצטוו ללבוש הבגדים, אבל אין העבודה כשרה כיון שנעשתה בלא בגדי כהונה.^ל והנה ישלא שתלו ענין זה במקור הכשר עבודת חלל. דהנה בקידושין דף ס"ו ע"ב הובאו ג' מקורות להכשר עבודת חלל: אמר רב יהודה אמר שמואל דאמר קרא (במדבר כה-יג) והיתה לו ולזרעו אחריו בין זרע כשר ובין זרע פסול. אבוה דשמואל אמר מהכא (דברים לג-יא) ברך ה' חילו ופועל ידיו תרצה אפילו חולין שבו תרצה. רבי ינאי אמר מהכא (דברים כו-ג) ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם וכי תעלה על דעתך שאדם הולך אצל כהן שלא היה בימיו אלא זה כשר ונתחלל. והנה להסובר דלמדים מקרא דברך ה' חילו פירושו של דבר שהכשירה תורה עבודתו אפילו שאינו נחשב כהן, וממילא לא יתחייב מיתה על שלא לבש בגדים בעבודה כיון שאינו נקרא כהן. אך להסובר דלמדים מהיתה לו ולזרעו [ולענ"ד גם להסובר דלמדים מהכהן אשר יהיה בימים ההם] פירושו של דבר שהתורה החשיבתהו ככהן לענין זה, א"כ מצווה הוא גם ללבוש בגדים כשעובד ואם לא לובש חייב מיתה.

ולכאורה גם לענין הכשר העבודה יהיה תלוי בזה, דאם העבודה כשרה משום שהכשירתו תורה לכהונה לענין זה א"כ העבודה צריכה שתיעשה בכהן בכיהונו, ובלא בגדים אין הכהן בכיהונו כמבואר בסנהדרין דף פ"ג ע"ב ובזבחים דף י"ז ע"ב ד"בזמן שבגדיהם עליהם כהונתם עליהם אין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם". אבל אם הכשירה התורה את העבודה לא מצד שנחשב ככהן אלא משום גזירת הכתוב שתהיה עבודתם כשרה בדיעבד, אם כן אין צריך כאן כיהונו של כהן ולא צריך לבישת בגדי כהונה^{לכ}. [מקורות: צ"פ מהדו"ת דף מ"ד טור א' ע"ש ודף ע"ד טור ב' ע"ש ומכתבי תורה מכתב פ"ז]

לתגובות ומסירה או הודעה על חומרים כתבים אגרות תולדות מסמכים ותמונות הקשורים לרבינו יוסף ראזין - הרוגוצ'ובער זצ"ל:

tp089744873@gmail.com

^ל ומורנו הגאון ר' יצחק צפתמן שליט"א העיר בזה דמה שייך לבישת בגדי כהונה כשלא נצטוו ללבושם, וצ"ע. ^{לא} חתן סופר שו"ע ח"א שער הקרבנות והכפרה פ"א אות ד' ועיין גם בס' חשבונות של מצוה להאדר"ת ז"ל מצוה צ"ט.

^{לב} אמרתי להוסיף בזה דבר נחמד. הנה בספר ראש המזבח (זבחים דף כ"ג ע"ב ד"ה ומיהו) כתב דמקרא והיתה לו ולזרעו אחריו (כדביאר הריטב"א ז"ל קידושין דף ס"ו ע"ב) נתרבו גם חללים, ולפי"ז גם בקרא דמכנסיים דכתיב בו (כח מג) והיו על אהרן ועל בניו בבאם אל אהל מועד או בגשתם אל המזבח לשרת בקדש ולא ישאו עון ומתו חקת עולם לו ולזרעו אחריו. נתרבו גם חללים. ועפ"י דבריו יתכן לומר דכיון שנתרבו רק גבי מכנסיים (לפי הר"י מאורלייניש והרמב"ן ז"ל דלהלן דלא כרש"י ז"ל), רק בחסרון מכנסיים יחלל עבודה ויחויב מיתה. אבל גבי שאר בגדים לא נתרבו וליכא חסרון בגדים בהם.

עוד יש להסביר לפי מה שראיתי (ראה ברמב"ן שמות כ"ט ובמשך חכמה שם ובתוס' זבחים דף כ"ד ע"א ד"ה אימא) בדברי הר"י מאורלייניש ז"ל ובס' חבצלת השרון פ' צו עמו' תרמח-ט תרנא) לחלק מכנסיים משאר בגדים לענין מחוסר בגדים דבשאר בגדים זהו חסרון דאין כהונתן עליהן, משא"כ במכנסיים הוא דין מיוחד שלא יהיה מחוסר מכנסיים. (ראה בשפ"א זבחים דף י"ז ע"ב ד"ה אין) ובחזו"א או"ח סי' קכ"ו סק"ד וגם בשיעורי הגרי"מ פיינשטיין זצ"ל זבחים דף י"ז ע"ב אות ט"ו).

לפי"ז י"ל דכיון דבחלל שעבד ליכא חסרון דורות א"כ אף דל"ב לשאר בגדים משום כהן בכיהונו, מ"מ מכנסיים שלבישתם אינם משום כהן בכיהונו אלא דין מיוחד שפיר נתרבו אף חללים בהך קרא מחקת עולם לו ולזרעו אחריו.

נגוהות בפרשה / הרב ישראל מאיר אסטריק, מח"ס

יאמר ישראל (רחובות)

סוד ההשפעה

וּלְקַחְתָּ אֶת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וּמִשְׁחָתָה אֶת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בּוֹ וְקִדְשָׁתָה אֹתוֹ וְאֶת כָּל כְּלָיו וְהָיָה קֹדֶשׁ. וּמִשְׁחָתָה אֶת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת כָּל כְּלָיו וְקִדְשָׁתָה אֶת הַמִּזְבֵּחַ וְהָיָה הַמִּזְבֵּחַ קֹדֶשׁ קְדָשִׁים (מ, ט-י)

מדוע רק מזבח העולה נקרא 'קודש קדשים'

בסוף הפרשה מתואר בתורה קידוש כלי המשכן על ידי משיחתם בשמן המשחה. ומצינו חילוק בין כל הכלים לבין מזבח העולה. שעל כל הכלים נאמר (פרק מ פס' ט) "וּלְקַחְתָּ אֶת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וּמִשְׁחָתָה אֶת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בּוֹ וְקִדְשָׁתָה אֹתוֹ וְאֶת כָּל כְּלָיו וְהָיָה קֹדֶשׁ", ואילו על מזבח העולה נאמר "וּמִשְׁחָתָה אֶת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת כָּל כְּלָיו וְקִדְשָׁתָה אֶת הַמִּזְבֵּחַ וְהָיָה הַמִּזְבֵּחַ קֹדֶשׁ קְדָשִׁים". [וכן מבואר לעיל (כט לז; ל כט יעו"ש ברש"י)]. ויש להבין במה נשתנה מזבח העולה שנקרא "קודש קודשים", ובפרט שכל הכלים היו בקודש הקדשים או בהיכל, שהם מקומות יותר קדושים מאשר העזרה שם עמד מזבח העולה, ובכל זאת רק הוא נעשה קודש קדשים.

ובהערה זו עמד הרמב"ן (מ י) וביאר, שהתואר 'קודש קדשים' משמעותו, שאינו קדוש בעצמותו אלא שכל קדושתו רק לעניין קידוש אחרים, ובזה חלוק המזבח משאר כלים, שכל הכלים היו קדושים בעצמותם, ולכן נאמר שהיו 'קודש', אולם מזבח העולה שלא היה קדוש בעצמו, אלא כל קדושתו הוא רק לעניין שהיה בכוחו לקדש אחרים, לכן נאמר בו 'קודש קודשים'.

אך יש להעיר, שמזבח הזהב, שבוודאי היה כלי שרת הקדוש מצד עצמו נאמר עליו (לעיל ל י) "וּכְפָר אֶהְיֶה עָלַי קִרְנֹתָיו אֶחָת בַּשָּׁנָה מִדָּם חַטָּאת הַכֹּפָרִים אֶחָת בַּשָּׁנָה יִכָּפֵר עָלָיו לְדֹרֹתֵיכֶם קֹדֶשׁ קְדָשִׁים הוּא לֵה", ולדברי הרמב"ן שכלי הקדוש מצד עצמו נקרא קודש יש להבין מדוע נקרא קודש קודשים ולא קודש. עוד יש לעיין, שאף שלעיל נאמר על מזבח הזהב שהיה קודש קודשים, הרי שבפרשתנו נכלל, כאמור, עם המשכן ויתר הכלים שנאמר עליהם "וְהָיָה קֹדֶשׁ" (מ ט), ולא 'קודש קדשים'.

יסוד - כדי להשפיע צריך להיות בשלימות גמורה

ונראה לבאר עניין זה בדרך הרמז, וכדרך רבותינו (אברבנאל מלבי"ם ועוד) המבארים את כל פרשת המשכן בדרך הרמז. שהנה, סיפר המגיד מדובנא (אהל יעקב ר"פ תזריע) ששאל את רבו הגר"א מוילנא כיצד היא הדרך הנכונה לאדם להשפיע על אחרים. וביאר לו במשל, שיש שתי דרכים כיצד למלא כלים קטנים מכלי גדול. האחת, להטות אותו על צידו ולשפוך ממנו לאחרים, ובאופן זה ככל שמתמלאים הכלים הקטנים כך מתחסר הכלי הגדול. אך יש אופן נוסף, אם שופכים לכלי הגדול וממלאים אותו עד שעולה על גדותיו, הרי שממילא

כל מה שיישפך מכאן ואילך, ימלא את הכלים הקטנים שסביבו. וכך היא הדרך להשפיע על אחרים, כאשר האדם כולו מלא וגדוש בתורה ויראה עד שהוא כביכול עולה על גדותיו, רק אז יוכל להשפיע על אחרים מבלי שהדבר יחסיר ממנו מאומה.

ומסופר על החפץ חיים שבהגיעו למקווה שאל את הבלן האם המים שבתוכו חמים. השיב לו הבלן, שזה עתה שפך חצי מהדוד של המים הרותחים לתוכו. כשנכנס הח"ח למקווה, ראה שהמים עדיין קרים. הלך ומצא שבדוד של המים הרותחים היו מים חמימים ולא רותחים. אמר על כך הח"ח, כשם שאם הדוד היה רותח כך המים במקווה היו חמים, אך כשהדוד פושר, המים שבמקווה קרים. כך אדם הרוצה להשפיע על אחרים, אם הוא עצמו רותח בעבודת השם יתברך, יש סיכוי שהמושפעים ממנו יהיו חמים. אבל אם הוא עצמו פושר, המושפעים ממנו ודאי יישארו קרים.

ביאור מזבח העולה ומזבח הקטורת עפ"י היסוד הנ"ל

ועל פי יסוד זה - שכדי להשפיע על אחרים צריך המשפיע להיות בשלימות גמורה - נראה לבאר את ההבדל בין מזבח העולה לשאר הכלים. כל הכלים שבמקדש היה להם תפקיד עצמי אחד אותו הם פעלו, לעומת זאת למזבח העולה היה תפקיד כפול, מלבד מה שהיה צריך שתהיה עליו אש תמיד, עוד היה לו תפקיד לטהר את החוטאים מטומאת עוונותיהם, על ידי נתינת הדם והקרבת הקרבנות. וכפי שנתבאר כדי להשפיע על אחרים צריך המשפיע להיות בדרגה גבוהה ומזוככת יותר, וזאת רמזה התורה בכך שנקטה שקדושתו של מזבח העולה הוא "קודש קדשים", ללמדנו, שכדי להשפיע צריך האדם להיות קדוש וטהור בתכלית. נואף שכל הכלים השפיעו על כלל ישראל, וכדוגמת אור המנורה שהשפיע אור חכמה, מכל מקום רק מזבח העולה, השפעתו הייתה באופן ישיר ולא עקיף].

ואם כנים הדברים, מתבאר היטב מדוע מזבח הזהב פעמים נקרא בתורה 'קודש', ופעמים 'קודש קדשים', שכשעוסקת התורה בהזאת דמים של חטאות פנימיות שהיו עליו וכגון פר ושעיר של יום הכיפורים שאז הוא משפיע על אחרים, נקרא "קודש קדשים" וכמבואר לעיל (ל י) "וְכִפֵּר אֶהְרֶן עַל קַרְנֹתָיו אֶחַת בְּשֵׁנָה מִדַּם חֲטָאת הַכֹּהֲנִים וְגו' קֹדֶשׁ קִדְשִׁים וְגו'". אך כשעוסקת התורה בהקטרת הקטורת, שהיא עבודה פנימית של מזבח הזהב ואינו משפיע באופן ישיר לאחרים, שם מכונה בתורה בשם 'קודש' כשאר הכלים שבמשכן. (קונטרס מעין גנים)

נחלי מים - נושאים בפרשת השבוע / הרב דב יעקב

ברטמן, טורונטו

אלה פקודי המשכן משכן העדות

אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פקד על פי משה עבדת הלוים ביד איתמר בן אהרן
הפיהן (לח, כא)

מִרְן הַגָּאוֹן רַבִּי מֹשֶׁה פֵּינְשְׁטֵיין זצ"ל בִּסְפָרוֹ "דַּרְשׁ מֹשֶׁה" כּוֹתֵב שֶׁמָּה שֶׁהַתּוֹרָה כּוֹתֵב בְּפִירוּט רַב אֶת הַחֲשׁבוֹן שֶׁל כָּל הַתְּרוּמוֹת וְכָל מָה שֶׁעָשׂוּ עִמָּהֶם, בֵּא לְהוֹרוֹת שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם לַעֲשׂוֹת חֲשׁבוֹן עַל כָּל דָּבָר שֶׁנִּתֵּן לוֹ הַשֵּׁי"ת, בֵּין עַל זְמַן הַחַיִּים, מָה עָשָׂה בְּזִמְן הַיָּקָר שֶׁקָּצַב לוֹ הַקֶּב"ה, אִם הִקְדִּישׁוּ לַתּוֹרָה וּמִצְוֹת אוֹ ח"ו לְאִיבּוֹד. בֵּין עַל שִׁפְעַת הַפְּרִנְסָה, מָה עָשָׂה בְּמִמוֹנּוֹ. וְאִם עַל הַצְּדָקָה, אִיזָה עֲנִינֵי צְדָקָה עָשָׂה. שֶׁלֹּא יִחְשׁוּב הָאָדָם כִּי בְּמָה שֶׁנִּתֵּן לוֹ הַשֵּׁי"ת, יִכּוֹל לַעֲשׂוֹת מָה שֶׁרוּצָה, דִּהְרִי אִמְרָה תּוֹרָה פְּרִטֵי דִינִים כִּי צָדַד יִנְהַג בְּמִמוֹנּוֹ, כִּגוֹן, שֶׁאֲסוּר לוֹ לְהַשְׁחִית אִם פְּרוּטָה אַחַת שֶׁלֹּא לְצוֹרֵךְ וְכו'. וְלִכֵּן, צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת חֲשׁבוֹן עַל כָּל דָּבָר, וְכִמוֹ כֵּן, מָה עָשָׂה בְּכָל הַכּוּחוֹת וְהַכְּשָׁרוֹת שֶׁנִּתְּבָרַךְ בָּהֶם, אִם הִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם כְּרִצּוֹן ה' יִתְּבָרַךְ לַתּוֹרָה וּלְמִצְוֹת. עַד כֹּאן דְּבַרְיִו.

רַבֵּנוּ בַּחַיִּי מְבִיא אֶת דְּבָרֵי הַמְּדַרְשׁ תְּנַחּוּמָא (אֲשֶׁר הוֹבֵאוּ גַם בְּפִירוּשׁ רַש"י) שֶׁכְּתוּב בְּפִסּוּק פְּעַמִּיִּים אֶת הַמִּילָה "מִשְׁכָּן", לְפִי שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ עֵתִיד לְהִתְמַשְׁכֵּן שְׁתֵּי פְעַמִּים, דִּהְיִינוּ חוֹרְבֵן בֵּית רֵאשׁוֹן וּבֵית שֵׁנִי. [נִרְאֶה בְּסֵפֶר דַּעַת תּוֹרָה לְר' יִרוּחָם לִיּוּוֹאוּוִיץ בְּטַעַם הַעֲנִין שֶׁמְכַנִּים אֶת חוֹרְבֵן הַבַּיִת בְּלִשׁוֹן מִשְׁכָּן].

וְכּוֹתֵב רַבֵּנוּ בַּחַיִּי שְׁבַמְלִים "הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכָּן הָעֵדֻת" יֵשׁ רֵמֵז לְמִסְפַּר הַשָּׁנִים שֶׁעִמַּד בֵּית רֵאשׁוֹן וּבֵית שֵׁנִי, וְכֵן מְזַמֵּן שֶׁבּוּ בָּנוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן עַד שֶׁבִּנְהָ שְׁלֵמָה אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ; כִּי "הַמִּשְׁכָּן" בְּגִימַטְרִיא הוּא אַרְבַּע מֵאוֹת וְחֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה, וְאִם תִּצְרֹף אֶת מִסְפַּר הָאוֹתִיוֹת שֶׁהֵם חֲמֵשׁה, יֵצֵא אַרְבַּע מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים, שֶׁהֵם הַשָּׁנִים שֶׁעִמַּד בֵּית שֵׁנִי. וּמִילַת "מִשְׁכָּן" עוֹלָה בְּגִימַטְרִיא לְאַרְבַּע וְעֶשְׂרֵה, שֶׁהוּא מִסְפַּר הַשָּׁנִים שֶׁבִּית רֵאשׁוֹן עִמַּד עַל מְכוֹנּוֹ. וְכֵן מִילַת "הָעֵדֻת" שֶׁעוֹלָה אַרְבַּע מֵאוֹת שְׁבַעִים וְתֵשַׁע, וּמַעַת שִׁיִּצְאוּ מִמִּצְרַיִם עַד שֶׁבִּנְהָ שְׁלֵמָה אֶת הַבַּיִת הָיוּ אַרְבַּעִים וְשִׁמוֹנִים שָׁנָה, אִמְנֵם אֶת הַמִּשְׁכָּן בָּנוּ בְּשָׁנָה הַשְּׁנִית לְצֵאתָם מִמִּצְרַיִם, הָרִי הַחֲשׁבוֹן מְדוּיִיק. "וְכָל אֱלוֹ הַחֲשַׁבוֹנוֹת רָאָה אוֹתָם מֹשֶׁה בְּרוּחַ הַקּוֹדֵשׁ".

הַחֲתָם סוֹפֵר (תּוֹרַת מֹשֶׁה) מְבִיא אֶת דְּבָרֵי הַרְּבֵנוּ בַּחַיִּי וְכּוֹתֵב עֲלֵיהֶם "וְהוּא דָּבָר נִפְלָא", וּמְבַאֵר מְדוּעַ חָסַר מִנִּין ה' מִמִּסְפַּר בֵּית שֵׁנִי הַמְּרוּמָז בְּמִילָה "הַמִּשְׁכָּן", עַד שֶׁצָּרִיךְ לְצַרֵּף אֶת מִנִּין חֲמֵשׁת הָאוֹתִיוֹת שֶׁל הַמִּילָה "הַמִּשְׁכָּן" כְּדִי לְהַגִּיעַ לְמִסְפַּר אַרְבַּע מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים, וּמְבַאֵר שֶׁזֶה מְרַמֵּז לְחֲמֵשׁה דְּבָרִים שֶׁחָסְרוּ בְּבֵית שֵׁנִי, כְּמִבּוֹאֵר בְּמִסְכַּת יוֹמָא, וְלְפִיכֵךְ חָסַר הַגִּימַטְרִיא חֲמֵשׁ, וְצָרִיךְ לְהַשְׁלִים אֶת זֶה עִם מִנִּין הָאוֹתִיוֹת.

שְׁמוֹת לֹט, לֵב: וְתִכְּלֵל כָּל עֲבֹדַת מִשְׁכָּן אֶהְל מוֹעֵד וַיַּעֲשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה בֶּן עָשׂוֹ. הַתּוֹרָה מֵיִיחָסֵת אֶת עֲבוֹדַת הַמִּשְׁכָּן לְכָל כְּלָל יִשְׂרָאֵל, זֹאת לְמַרְוֹת שֶׁרַק

בצלאל וחכמי הלב עבדו בפועל, ואילו שאר העם הביאו הנדבה. מה פשר הדבר? האור החיים מבאר שהכתוב מלמדנו "כי בני ישראל יזכו זה לזה והתורה ניתנה להתקיים בכללות ישראל - כל אחד יעשה היכולת שבידו". הכתוב מייחס לכל העם את עשיית המשכן, כי מצות התורה ניתנו להתקיים ע"י הכלל - כל אחד עושה את המצווה עליו, ונחשב שכולם קיימו את המצווה.

על דרך תשובה זו יש לבאר ענין נוסף: כתוב בחז"ל שישראל נצטוו בתרי"ג מצות. והנה מן הנמנע שימצא באדם אחד - קיום כל תרי"ג מצות, כי יש מצות המיועדות לכהנים ואינן שייכות לישראל, ויש מצות לישראל שאינן לכהנים, וכן בלויים וכן בנשים. לאור זאת שואל האוה"ח: מה מציאות יש לקיימם להשלים תיקון לרמ"ח איבריו ושס"ה גידיו אשר יכווננו להם? אלא ודאי שתתקיים התורה במחברת הכללות ויזכו זה מזה. התורה ניתנה להתקיים ע"י הכלל, כי עם ישראל הוא כגוף אחד, ומתוך הגוף הזה כולו, מתקיים התרי"ג מצות. וכדי שיחשב שכל האנשים קיימו את כל המצות ויהיה תיקון לכל איברייהם, מזכים זה לזה את קיום אותם מצות.

שמות לט, מג: **וַיֵּרָא מֹשֶׁה אֶת כָּל הַמְּלָאכָה וְהִנֵּה עֹשׂוֹ אֹתָהּ פְּאֶשֶׁר צִוָּה ה' פֶּן עָשׂוּ וַיְבָרֶךְ אֹתָם מֹשֶׁה:** כתוב במדרש ילקוט שמעוני שמשה ברך את ישראל בפסוק, "ה' אלקי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם. ובספר פנים יפות לבעל ההפלאה מבאר את המדרש בחשבון נפלא, על פי מה שכתוב שם בילקוט שביום הקמת המשכן, היו עומדים כל ישראל בחצר המשכן, בתוך חמישים אמה על חמישים עמה, ומשתחוים על פניהם, והיה לכל אחד רווח כדי ארבע אמות. וכידוע שרוחב אדם הוא אמה, ולפי זה ברוחב החצר יש מקום לחמישים בני אדם, וכאשר תיתן לכל אחד ארבע אמות באורך, נמצא שבאורך ארבעים ושמונה אמות, יש מקום ליי"ב אנשים. ושתים עשרה כפול חמישים, שווה שש מאות. ומכיוון שחצר המשכן הכילה שש מאות אלף איש, נמצא שהייתה הברכה אלף פעמים.

וממשיך בעל הפנים יפות עם חשבון גאוני, שאם תדקדק עוד, הרי נשארו ב' אמות באורך החצר (כי הרי י"ב אנשים תופסים אורך של מ"ח אמות, ואורך החצר הוא נ' אמה), על פני חמישים אמה רוחב, שזה מאה אמות, שזהו מקום לעוד כ"ה איש (כל אדם תופס אמה רוחב על פני ארבע אמות אורך), וכיון שהלויים היו כ"ב אלף, וגם בישראל היו עוד שלושת אלפים איש יתירים על שש מאות אלף, הרי עוד עשרים וחמשה אלף איש שנכנסו במקום שמכיל רק עשרים וחמש איש, ושוב הברכה היתה בחשבון של "אלף פעמים". וזהו שברכם משה, שכשם שהמקום התברך בברכת אלף פעמים, כך יברך ה' את עם ישראל.

נחשבה / הרב יחיאל הלוי נוביק, ראש כולל דעת

יוסף - אשדוד, עורך ספרי מרן הגר"ש רוזובסקי

זצ"ל

איש אמונים רב ברכות

וְאֵת הָאֱלֹף וְשִׁבְעַת הַמֵּאוֹת וְחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים עָשָׂה וְיָוִם לְעִמּוּדִים וְצִפָּה רְאִשִּׁיהֶם וְחִשֵּׁק אֲתָם
(לח, כח)

ברבינו בחיי ובכלי יקר הביאו את המדרש תנחומא, כשבא משה לתת חשבון על כל דבר ודבר חסרו מן המשקל אלף ושבע מאות וחמשה ושבעים שקלים ושכח ולא היה יודע מה עשה מהם, יצאה בת קול ואמרה ואת האלף ושבע המאות וחמשה ושבעים עשה ויום לעמודים, לקיים מה שנאמר (במדבר יב, ז) לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא, ע"כ.

ובכלי יקר פירש דהיינו דכתיב "ואת האלף ושבע המאות" בשני ההי"ן, ולכאורה מאי קמ"ל בזה, ואמר דעל פי המדרש אתי שפיר, דבא לומר דאותם האלף ושבע המאות הידועים שהיו חסרים למשה רבינו, מהם עשה ויום לעמודים וציפה ראשיהם וחישק אותם.

ובספר "התוספות השלם" הביא בשם בעלי התוספות שהביאו מנהג מענין שנהגו בעלי הקריאה. וכך כתבו שם: הקוראים הדייקנים רגילים לקרוא בקול רם, ואת האלף וז' מאות וע"ה עשה ויום לעמודים.

ונראה הטעם לפי שמשה רבינו עשה חשבון לגזברים להיכן הוציא כל הזהב וכל הכסף, אז שכח הווים ואז נחסר לו מן הכסף אלף וז' מאות וע"ה, והיו חושדים בו שהוא לקחו לעצמו והיה מצטער עד מאוד, עד שלבסוף נזכר על הווים, ואז צעק בקול רם, הנה שכחתי את האלף וז' מאות וע"ה, ועל כן נהגו אף עתה לקרוא הפסוק בקול רם. עכ"ל.

עוד כתבו בעלי התוספות שם בתחילת הפרשה על הפסוק משכן העדות: העדות, שהוא עדות לדורות שנתרצה הקב"ה על מעשה העגל וכו', וי"א שהיה עדות למשה, כי בשעה שחשדוהו שגנב שקלים ממלאכת המשכן, אמר אני רוצה שיהיה המשכן עדות, וחזרו ומנו ומצאו שהושמו ויום לעמודים ודריש ליה והמלאכה היתה דים קח ר"ת ויעלו ט"ו, ומיד נתן משה ט"ו שבחים להקב"ה, והם בישתבח, וכנגדו ט"ו ברוך בברוך שאמר, וכנגדו ט"ו ויום באמת ויציב. עכ"ל.

ונמצינו למידין שבכל יום ויום אנו מרמזין רמיזות על אותן האלף ושבע המאות וחמשה ושבעים, שנשכחו מתחילה ונזכרו לבסוף. ועושין זכר להט"ו שבחין ששיבח משה רבינו לבוראו. והדברים נזכרין ונעשים בכל יום ויום בשני מקומות, האחד בישתבח, ט"ו שבחין, והשני בויציב ונכון וכו' בט"ו ווי"ן של מילות קיומה של תורה ואמיתותה של תורה. וצריך לומר שהוא לזכר הבת קול שיצאה לאמר בכל ביתי נאמן הוא.

והנה יש להבין מדוע בכלל נגזר על משה רבינו מתחילה לשכוח את האלף שבע המאות וחמשה ושבעים, ושאחר כך תצא בת קול מיוחדת על כך? או שהמשכן הוא עדות.

ויתכן לבאר בזה כך, שמשה רבינו על ידי ששכח וביקש לדעת מה עשה בהם, הוכיח כמה היה חשוב בעיניו שכל תרומה של כל אחד ואחד מבני ישראל תבוא אל יעודה ואל מטרתה המסוימת. ולכן מצינו גם שאמר משה רבינו בפרשת ויקהל "איש ואשה אל יעשו עוד למלאכה" וגו', כי משה רבינו אינו לוקח שום תרומה שלא נצרכת לאותה מטרה שהוכרזה עליה. והטעם בזה שכל התרומות שכלל ישראל הביאו היה בשביל התכלית של ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, דהיינו בניית המשכן והשראת השכינה בישראל על ידו, ואם אין להתרומה היעוד המסוים שיועד לה, הרי היא צריכה, מטבע הדברים, להישאר אצל הנותן והוא אמור לעשות עם התרומה דברים אחרים לכבוד שמים. ועל כן משה רבינו נצטער על הדבר, ששכח ולא ידע מה עשה בהם. ואגב היה בזה גם כן גילוי שכל מה שנטל היה בכוונה שלימה, בשביל השראת השכינה בלבד. ולכן יצאה בת קול וגילתה שאין הכי נמי, וגם אותם האלף ושבע מאות וחמשה ושבעים הגיעו לאותה מטרה. **וְאֵת הָאֵלֶף וְשִׁבְעֵי הַמֵּאוֹת וְחֲמִשָּׁה עָשָׂר וְשִׁבְעִים וְעֶשְׂרִים וְצֵדִים וְצֵפָה רְאִשֵׁיהֶם וְחֶשֶׁק אֲתָם.**

והנה סיום הבת קול המופיע במדרש היה, לקיים מה שנאמר "לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא". והיינו שכאן נתגלה כח הנאמנות של משה רבינו עליו השלום.

והנראה עוד בזה, דענין זה הוא ממש כעין מתן תורה מחדש. דכשם שבמתן תורה נקרא משה רבינו עבד נאמן, וכך אנו אומרים בתפלת שבת, **ישמח משה במתנת חלקו כי עבד נאמן קראת לו**, וזה קאי על מתן תורה כי בשבת ניתנה תורה כמבואר בטור אורח חיים. כמו כן גם בעשיית המשכן נתגלה ענין זה. וזהו על דרך מה שכתבו הרמב"ן והראשונים דענין המשכן הי' גילוי כבוד השם בנסתר, מה שהי' בהר סיני בגלוי. ועל כן גם במשכן התגלה במשה רבינו ענין זה ש"בכל ביתי נאמן הוא", וכעין שהי' במתן תורה ששם נאמר "אנכי עומד בין ד' ובינכם" וגו'. וכמו כן כאן משה רבינו עומד בין הקב"ה לכלל ישראל בבניית המשכן. ועל דבר זה נצטער אותו צדיק עד שיצאה בת קול ואמרה "בכל ביתי נאמן הוא". והבן היטב.

והנה כמה חיזוק יש לקחת, כמה צריך להשתדל בכל דבר ודבר שעושים שיצא ממנו כבוד שמים, בדקדוק.

רגע חושבים / הרב בנימין טאובה, קרית ספר

הקלעים - צורך העבודה

בסוף הפרשה מסופר על הקמת המשכן על ידי משה רבינו ביום א' ניסן בשנה השנייה. וכתוב שלאחר שהקים את המשכן והכניס את כליו אל תוכו, הוא בנה את המזבח, והקים את הקלעים, ובוז הוא סיים את הקמת המשכן, ושרתה בו השכינה.

וזה קשה מאוד, למה הוא בנה את המזבח קודם הקמת הקלעים. שהרי על אף שמשה רבינו לימד את בצלאל לעשות את הכלים ואח"כ את המשכן, מ"מ בצלאל שכיוון לרצון ה' אמר שצריך לבנות את המשכן ואח"כ את הכלים, ומשה רבינו העניו מכל אדם הודה לו. (ואע"פ שלא היה זה אלא בזמן עשיית המשכן שהסתיים בכ"ה בכסלו, והכל הולך בינתיים ל'מחסן', מ"מ יש בזה פחיתות כבוד לעשות את הכלים לפני שיש משכן להכניס אותם. ואף בהו"א של מרע"ה לא אמר אלא בבנייתו ולא בהקמתו)

וא"כ מדוע בצלאל בנה את המזבח בפרשת ויקהל לפני הקלעים, ויתירה מזו, כאן בפרשתנו משה רבינו הקים את המזבח לפני העמדת הקלעים, שיש בזה בוודאי פחיתות כבוד?

ואפ"ל עפ"י הגמ' בעירובין ב: וכן בזבחים נ"ח: שהגמ' שואלת לר' יהודה דאמר שהמזבח היה בגובה עשרה אמות, איך יתכן שהקלעים היו נמוכים יותר מהמזבח, והכהן יעמוד ועבודה בידו, ויהיה נראה לעומד מבחוץ. ומסיקה הגמ', שהקלעים היו בגובה חמש עשרה אמה, ומש"כ קלעים חמש אמות, 'ההוא משפת מזבח ולמעלה הוא דכתיב'. ונראה מזה שמטרת הקלעים היתה כדי להסתיר את עבודת הכהנים מהעומד מבחוץ.

ויש לדמות לזה את הגמ' בכתובות ק"ו. שבכל שערי העזרה היו פרוכות שנארגו מתרומת הלשכה, ולא מבדק הבית כמו שהיה נראה בפשטות. משום שמדינא לא צריך לשים פרוכות בפתחים, והסיבה שתולים אותן הוא 'לצניעותא בעלמא' שלא ייראה עבודת הכהנים לחוץ. וא"כ אי"ז מחיובי הבנין שנוטלין שכרן מבדק הבית, אלא מצרכי העבודה, שנוטלין שכרן מתרומת הלשכה. ומכל זה נראה שמדיני העבודה שתהיה בצניעות בלא שתיראה לבחוץ. (ולפי דרכנו למדנו, שה'עבודה' צריכה להיעשות בצניעות בלא לחפש פירסום)

וא"כ י"ל שיש חילוק גדול בין המשכן וכליו, לבין המזבח וחצר העזרה. לפי שכלי המשכן אינם יכולים לעמוד בפני עצמם, ורק לאחר שנבנה המשכן אפשר היה להכניס את הארון לתוך קודש הקדשים, ואת השולחן והמנורה להיכל, וכו'.

אך המזבח לא חייב להיות בחצר העזרה, אלא שלאחר שהוקם המזבח צריך היה להקיף אותו בקלעים משום צניעותא, כדי שלא יהיה כהן עומד ועבודה בידו והוא נראה מבחוץ. ולכן הסדר הנכון הוא לבנות את המזבח ואח"כ להקיפו בקלעים.

ואפ"ל שזהו הביאור במ"ד מקריבין אע"פ שאין בית, (וכן פסק הרמב"ם) משום שאין חומת
העזרה אלא לצניעותא בעלמא ולא מעכב.

לתגובות: bztaube@gmail.com

שבט מישראל / הרב ישראל פרידמן, רב קהילת טשארטקוב, מח"ס 'שבט מישראל', מאנשעסטער

לשמוח בחודש אדר גם בזמנים הקשים

כשם משנכנס אב ממעטין בשמחה, כך משנכנס אדר מרבים בשמחה (תענית כט).

המפרשים שאלו מהו הדמיון בין מיעוט שמחה באב לריבוי שמחה באדר, עד שהוצרך הגמרא לדמותם ביחד ולומר "כשם" כאילו יש צד השווה ביניהם. ושמעתי פעם פירוש נפלא הנוגע לנו ביותר בשנה זו. אם היינו רואים איזה יהודי בתשעת הימים בחודש אב, והוא יושב בסעודת רשות עם בשר ויין וגם שומע לקול מוזיק, היינו שואלים אותו בתמיה, מה אתה עושה ואיך אתה אוכל בשר ויין וכו', והוא מראה לנו שהבשר כשר בתכלית ההידור עם הכשר מהדרין למהדרין וכן היין, וגם המוזיק אינה ח"ו שום קול אשה או מוזיק של שירי נכרים וכדומה אלא שירי חסידים ואנ"ש ומפני מה אתה ברוגז עלי, והיינו משיבים לו שאין הנקודה עכשיו כשרות המאכלים והמוזיק, אלא עצם הדבר שאתה אוכל בשר ויין ושומע למוזיק בימים אלו אסורה.

וכן הוא הדבר לגבי עבודת חודש אדר, כשם שאנו מבינים שבחודש אב אנו חייבים למעט בשמחה, ומי שאינו עושה כן הוא בעינינו כבעל עבירה רח"ל, כך וכדמיון הזה הוא האדם שמסתובב בחודש אדר עם פנים עצובים ומרה שחורה רח"ל, וכל אדם צריך לעבוד על עצמו להיות בשמחה, וכמו שהוא מבין שבחודש אב הוא מחוייב למעט בשמחה, כן הוא מחוייב עכשיו להרבות בשמחה.

הרבה פעמים קשה לאדם להיות בשמחה, הוא מרגיש שיש לו הרבה צרות רח"ל, ודברים רעים מפריעים את מנוחתו ויש לו הסתרות שונות, ושומעים מגזירות קשות המתרחשות בעולם ושנאת הגוים אלינו וכו' ואיך יתכן להיות בשמחה, ולשמוח כראוי בשמחה שלימה אמיתית.

ביאור עבודת "עד דלא ידע"

אמנם זהו עבודתינו לעבוד את ה' גם מתוך ההסתרה ומתוך הטירדות הרבות, ולהאמין שהכל לטובה בין אם אנו רואים ומבינים את זה ובין אם אין אנו רואים ואין אנו מבינים את זה, ובדרך הזה ביאר הרה"ק מברדיטשוב זי"ע בספרו קדושת לוי (פורים קדושה רביעית) המאמר שכבר נשתברו עליה הרבה קולמסין "חייב אינש לבסומא בפוריא עד דלא ידע בין ארור מרדכי לברוך מרדכי" (מגילה ז:), ותמוהו כל המפרשים בהבנת מאמר זה, דאיך שייך ויתכן שלא ידע האדם בין ארור המן וברוך מרדכי, ועוד איזה תכלית יש בזה שלא ידע להבחין בניהם.

וכתב הקדושת לוי וז"ל: "גדלה הנס דפורים, שכל הדברים שעשה המן וכונתו היה לרעת ישראל, והוא היה הכל לטובת ישראל, אשר עשה העץ לתלות ואשר יעץ להרוג את ושת, וזהו היה הכל לטובת ישראל ולמפלתו כמו שאיתא בתנא דבי אליהו, לטובתי נשברה רגלי

פרתי, מזה יחשוב שבאם יבוא לאדם איזה רעה יחשוב לו שהכל הוא לטובה שצריך האדם לחשוב שכל המאורעות בא מן הבורא ברוך הוא, ואם כן בודאי הוא טובה, כי הוא המלך הטוב ובודאי לא יבא שום רעה ממנו. וזה הוא הארת פורים שמכל הרעות של המן בא טובות.

זהו חייב אינש לבסומא בפוריא עד דלא ידע וכו', מחויב להתענג בהארת פורים שיאמר שאיננו בעולם כלל שום רעה. שבין הדברים רעים, שהוא בכלל ארור המן, ובין הדברים הטובים, שהוא בכלל ברוך מרדכי, הוא הכל טוב ואין שום רע כלל בעולם, וזהו עד דלא ידע. כלומר שכל הדברים אף על פי שנראין רע אין הכוונה רק טוב ואין שום רע, כי הכל מהבורא ברוך הוא המלך הטוב. וזה דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, שכולם המה טובות לישראל ולא יש שום דבר רע כמו בימי מרדכי ואסתר שמכל המחשבות רעות נתהפך הכל לטוב".

והנה לבוא למדריגה זו צריך בינה יתירה להבין ולהשכיל איך שהכל לטובה ואפילו דברים הנראין לרע הם גם לטובה. וזהו עבודת פורים לבוא לידי אמונה זו שהכל לטובה ו"כל מה דעביד רחמנא לטב עביד", וכל המאורעות הם הכנה לימות המשיח, וכדביארו המפרשים הברכה בא"י בונה ירושלים, שכתוב בלשון הווה, שבכל יום ויום הקב"ה בונה ירושלים, וכל מעשה טוב של כל יהודי הולך ומשלים בנין ירושלים.

דורנו חשוב וחיביב יותר מדורות הקודמים

והרה"ק מקארמנא זי"ע בספרו כתר אופיר על המגילה פירש הפסוק "ויאהב המלך את אסתר מכל נשים וישם כתר מלכות בראשה וימליכה תחת ושת"י" דהיינו שהקב"ה אוהב "אסתר", הדור של הסתרת פנים אע"פ שאינם במדריגת הראשונים, "מכל הנשים" יותר מכל דורות אחרים, "וישם כתר מלכות בראשה" ודוקא הם יזכו לכתר מלך המשיח, "וימליכה תחת ושת"י", שאז יסיר הקב"ה הממשלה מהגוים ויעבירה לאסתר בב"א.

ויסוד דבריו מובא מאדמו"ר הזקן מטשארטקוב זי"ע שאמר על דורו שהם חשובים יותר מדור המדבר וז"ל"ק בספרו דברי דוד: "אני אומר שהדור הזה אשר הקב"ה מתנהג עמנו בהסתרה גדולה הוא יפה ונאה יותר מדור המדבר, הכי רבותא הוא שהדור המדבר היו בעלי השגה גבוהה, ודור דיעה אחרי שהיה להם התגלות גדול כזה, שראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל הנביא (מכילתא בשלח פ"ב), והיה להם מוחות גדולים וכוחות חזקים, ורבים היה משה רבינו ע"ה. אבל עכשיו בהסתרה גדולה כזו, ובמוחות קטנים, וכוחות מעטים כאלה, ועכ"ז כשישראל מרגישים איזה מעט התגלות המה מתרוממים ושמחים, לזאת מה יפה בעיני הדור הזה. ואומר אני שהדור הזה יפה הרבה מדור המדבר".

ובדברי אדמו"ר הזקן מבואר מאמרם ז"ל (סנהדרין כ.). "מאי דכתיב שקר החן והבל היופי, שקר החן זה דורו של משה, והבל היופי זה דורו של יהושע, יראת ה' היא תתהלל זה דורו של רבי יהודה ברבי אילעאי, אמרו עליו על רבי יהודה ברבי אילעאי שהיו ששה תלמידים מתכסין בטלית אחת ועוסקין בתורה". הרי שחז"ל שיבחו את דורו של רבי יהודה בר אילעאי שהיה בזמן הגלות אחר חורבן בית המקדש ולמדו תורה מתוך הדחק שהיו יותר

חשובים מדור המדבר.

ובספר משחת שמן (פר' בא עמ' קכז) מהגר"ח קופמן זצ"ל מגייטסהעד, אחר שמביא דברים הנ"ל מאדמו"ר הזקן, הוסיף ואמר: וכך צריך כל אחד לחשוב ולחקוק בעומק לבו שיראה שבשעה שהנסיונות וההסתרות מתגברים עליו לא יתייחס אליהם כאל מפריעים הרוצים להפריעו מן העבודה ולהכשילו, אלא כעל עוזרים שבאו לסייע לו להתעלות יותר ממה שחשב ולרוממו להשגות נעלות ונשגבות מאוד, וידע לנכון שעבודה זו מתוך קושי זוהי העבודה החשובה והמקובלת ביותר לפני כסא הכבוד, ובמחשבה זו יקל לו להתחזק ולעמוד איתן מולם באופן שבסופה של עבודה יזכה לתקן את נפשו כראוי, ע"כ ממשחת שמן.

למה קיבלו התורה באהבה דוקא מאהבת נס פורים

ובדברי אדמו"ר הזקן יש לפרש דברי הגמרא (שבת פח.). "ויתיצבו בתחתית ההר אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא מלמד שכפה הקדוש ברוך הוא עליהם את ההר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם אמר רב אחא בר יעקב מכאן מודעא רבה לאורייתא אמר רבא אף על פי כן הדור קבלוה בימי אחשורוש דכתיב קימו וקבלו היהודים קיימו מה שקיבלו כבר", וביאר שם רש"י "בימי אחשורוש - מאהבת הנס שנעשה."

ולכאורה קשה להבין האם היה חסרה ניסים בזמן קבלת התורה ובזמן שהותם במדבר, הלא הבאר והמן וענני הכבוד וכל מאורעות חייהם וקיומם היה רק בניסים גילויים, ובמאי עדיף נס נסתר זה בימי אחשורוש שאז קיבלו התורה ברצון, יותר ממה שראו כל שנות שהותם במדבר שלא קיבלו התורה מאהבת הניסים שראו מדי יום ביומו?

ולפי דברי אדמו"ר הזקן מטשארטקוב מיושב, שאם כי היו נסים הרבה במדבר, אבל היו גם אנשים גדולים בעלי השגה, משא"כ בזמן מרדכי הצדיק שהיה זמן הסתרה גדולה ועכ"ז זכו לנס, לכן היה אהבת הנס הרבה יותר.

ובדבריו מבואר למה דוקא בנס פורים 'הדור קבלוה מאהבה' (שבת, פח.). ולא בניסים אחרים, שאז ראו בעליל איך שהקב"ה אוהב אותנו אהבה שאינה תלויה בדבר, שבאותו רגע שהם היו חוטאים ונהנים מסעודת אחשורוש, הקב"ה היה משפיע עליהם ומצילם מכל רע, ומחמת הכרת נס זה קיבלוה מאהבה. לכן פורים גדול מיוה"כ (עי' ישמח ישראל, פורים תרפ"ד - בשם הסב"ק מרוז'ין זי"ע) ש'כל הפושט יד נותנים לו' (ירושלמי מגילה פ"א, ה"ד דף ה.), שיש בו בחינה זו שמתרצה הקב"ה גם לשאינם ראויים כלל, כמו כן אנו מתנהגים במידה זו לתת לכל אחד הפושט ידו ואין מדקדקים לראות אם הוא ראוי או לאו.

ועל דרך זה כתב השפת אמת (פורים תרל"ה) וז"ל "הקב"ה עשה זה הנס בלי זכות ישראל רק מצד שאנחנו עמו וחוסים בו תמיד לכן עליו להושיע לנו בעת צרה, ונראה שלכך תקנו לבסוף עד דלא ידע וכו', להראות שאין היום טוב מצד זכות ישראל ורק בחסדו השי"ת הצילנו ולכן קבלו אחר זה התורה בלב שלם כמ"ש הדר קבלוה בימי אחשורוש".

בזמנים קשים נחוץ ביותר לחזק א"ע בעבודת השמחה

ולעת כזאת צריכים להתחזק ביותר במצות "עבדו את ה' בשמחה באו לפניו ברננה" (תהלים פר' ק), וחז"ל במדרש שוחר טוב (תהלים פרק ק') שאלו דכתוב אחד (פר' ב) אומר "עבדו את ה' ביראה" וכתוב אחד (פר' ק) אומר "עבדו את ה' בשמחה", והאיך יתקיימו שניהם. וברוקח (בפירושו על הסידור על מזמור לתודה) כתב תירוץ הנוגע לנו לעת הזוה, ששני הפסוקים מדברים בשני אנשים שונים ושני זמנים שונים וז"ל "אם אדם צעור (ר"ל שהוא בצער) שלבו דוה עליו בתפילתו, יעמוד בשמחה כדי שיכוין לבו בתפלתו וכן לדבר הלכה, אבל אם לבו שמח יותר מדאי אז יעבוד ביראה שיזכור שמו".

דמי שנפשו עגומה עליו רח"ל והוא שרוי בצער, אדם כזה צריך לחזק את עצמו ביותר לעבוד את ה' במידת השמחה כדי לגרש את העצבות מלבו, אבל מי ששמח יותר מדאי ויש חשש שריבוי השמחה יביא אותו להוללות רח"ל, אז צריך הוא לעבוד את ה' ביראה כדי שלא יהא ריבוי השמחה מכשול בשבילו.

הרי שדוקא בזמנים הקשים יש חיוב יותר לאדם לחזק את עצמו לעבוד את ה' בשמחה לחזק את עצמו בבטחון שלא יטוש ה' את עמו וברוך אתה ה' הנפרע לעמו ישראל מכל צריהם הא-ל המושיע.

הרגשתי שנהפכתי לאיש אחר ושחזרו אלי נשמתי ורוחי

וכך הם דבריו הנפלאים של הגה"צ מפאטיק זצ"ל (הובא בהקדמה לספרו בית אהרן עה"ת עמ' טו) שתיאר ראשית בואו אל ביתו של האדמו"ר מסקולען זצ"ל בשנת תש"ד, שהיה גר אז בעיר טשערנוביץ, והרב מפאטיק היה שבור ורצון לגמרי מכל המאורעות הנוראים שעברו עליו במשך שנות השואה, והיה זה עבודת השמחה והשירה של הרבי מסקולען שנפח בתוכו חיות חדש ושירגיש עוד הפעם כמו אדם חי ולא כגברא קטילא, וז"ל הנפלא שם:

באתי לבית האדמו"ר מסקולען שבור ורצון, הלכתי על מקלות קוליעס לא יכולתי לראות טוב וגם שמועתי היתה לקויה. ברם בביתו נחתי וב"ה נתרפאתי לגמרי. היה זה נס מן השמים שהגעתי לבית האדמו"ר מסקולען.

אי אפשר לתאר מה שהיה בשבילי השהייה בבית האדמו"ר הצדיק זצוק"ל לאחר זמן כה ארוך של שהייה ביער כשכל יום ויום עברו עלינו פחדים נוראים וחיינו היו תלואים לנו מנגד, כאשר הרבה פעמים היה כפסע בינינו ובין המות, מי מלל ומי פלל שעוד נזכה לחיות חיים אנושיים ושנרגיש עוד הרגשים של אנשים חפשים כדי שנוכל לעבוד את ה' במנוחת הנפש.

והנה נקלעתי לחנות בושם כשכל פנה ופנה מלאה מאהבת ישראל והרבי בעצמו מטיף נטפי נוחם בכל חמימות לבבו ובכל רגשי רחמנותו באהבה בלי מצרים ובידידות ורעות כה עזים הרגשתי שנהפכתי לאיש אחר ושחזרו אלי נשמתי ורוחי, בפרט בהגיע ימי השבת אשר הרבי זצ"ל שיתף אותי בהכנות לשבת בלימוד אוה"ח הק' בלימוד הסה"ק באר מים חיים ועוד גם שר אתי יחד שירותיו המלאות ערגה לה' וכיבדני לשורר שיר חדש על גאולתי

ופדות נפשי. כל זה עשה עלי רושם כביר אשר עד היום אני מודה לה' שהנחני בדרך אמת בית הרה"ק מסקולען זצ"ל.

הרי שהכח של עבודת ה' בשמחה ושירותיו הק' פעל עליו להחזירו להרגיש כאדם חדש אחרי שנות נדודיו ביער, וזה הגביה אותו שלא יפול רוחו ונפשו מכל מה שעבר עליו! ודייקא בעת צער וצרה צריך האדם לחזק את עצמו לעבוד את ה' מתוך שמחה בבחי' ויגבה לבו בדרכי ה'.

ועל דרך זה כותב הרה"ק ממונקאטש זצ"ל (דברי תורה ח"ה אות כג) להסביר דרכי "כמה צדיקים קדושי עליון זי"ע שהיה דרכם לדבר גדולות ולהתפאר עצמם, והטעם ידוע יען כי היה לבם נשבר לאלף שברים מפני הרדיפות שעשו להם ועל כן יראו מפני העצבות ח"ו שלא יפלו, לזאת חפצו במידת ויגבה לבו, עכ"פ בדיבורם כדי שיוכלו להתחזק כמובן".

ובספר ראשית חכמה (שער הענוה פר' א אות ח) מביא בשם הזוהר הק' לגבי דוד המלך: דוד היה מעטר את עצמו כעין הלבנה, לפעמים הוא עני ולפעמים הוא בעשירות על הכל. כלומר שפעמים שהיה משבח את עצמו ופעמים שהיה משפיל את עצמו. ומשום זה היה אומר "צעיר אנכי ונבזה" ועם כל זה "פקודיך לא שכחתי".

ע"י עבודת אדר שני יכולים להתגבר על עשו וישמעאל

והנה אנו נמצאים עכשיו בשנה מעוברת בחודש אדר שני, ובשנת העיבור ובחודש העיבור הזמן מסוגל להתגבר על כח של הבני עשו וישמעאל וכדביאר המהרש"א בארוכה במס' סנהדרין (יב.). וז"ל: "נשיאי ישמעאל היו י"ב כמו שנזכר בסוף פרשת חיי שרה אבל למעלה עליהם נשיאי ישראל, כי נשיאי ישמעאל אין להם יחוס אב מאברהם רק יחוס שפחה מאמם הגר, וז"ש בהם (בראשית כה, טז) 'שנים עשר נשיאים לאמותם', דר"ל מצד אם, אבל נשיאי ישראל יש להם יחוס אב למשפחוחם לבית אבותם, ועל כן על פי היחוס אב שממנו נמשך הבכורה נעשה מהם י"ג נשיאים על ידי הבכורה שיש ליוסף שנחלק לשני שבטים ונשיאים, וזהו סוד עיבור שישראל מחשבים י"ב חדשי הלבנה נגד י"ב שבטים ועוד חדש עיבור נגד שבטו של יוסף שנחלק לב' שבטים והם ב' אדרים שמזלו דגים כברכתו של יוסף ידגו לרוב וגו'.

ולזה אמרו שאין זרעו של עשו נמסר רק ביד זרעו של יוסף שנאמר והיה בית עשו וגו' והוא לפי שבקניית הבכורה ונטילת הברכה נתן ליעקב להיות מושל באחיו עשו וכל זה נתן יעקב ליוסף שנאמר ואני נתתי לך שכם אחד כמפורש בפרק יש נוחלין, ולזה אף שישמעאל שיש לו י"ב נשיאים לאמותם ובמלחמותם לפעמים מנצחים את עשו אבל לא יעשו לו כלה עד לעתיד שיגדל זרעו של יוסף ומשיחו וע"י ינצחו את עשו, שישראל יהיו במעלה ביותר מישמעאל שיהיו י"ג נשיאים ע"י יוסף שנחלק לב', וזהו סוד העיבור כמ"ש שיהיה שנת ישראל י"ג חדשים והוא גדול יותר משנת עשו י"ב חדשים לחמה".

בני ישמעאל נתערבו עם זרע עמלק

הרי שעל ידי עבודת שנת העיבור יכולים אנו להתגבר על כוחו של עשו וישמעאל, ויש לציין שבפרקי דר' אליעזר (סוף פר' מד) איתא "ר' יוסי אומר כשבא סנחריב לארץ ראו כל

העמים שסביבות ארץ ישראל מחנה סנחריב ונתייראו הרבה מאד וברחו איש ממקומו שנאמר ואסיר גבולות עמים וכו' ועמלק נכנס למדבר ונתערבו עם בני ישמעאל וכולם היו עשרה עמים שנאמר (תהלים פג ז-ט) 'אהלי אדום וישמעאלים מואב והגרים גבל ועמון ועמלק פלשת עם יושבי צור, גם אשור נלוה עמם היו זרוע לבני לוט סלה'. וכולם עתידים לנפול ביד בן דוד כאש להבה שנאמר (תהלים שם טו-ז) 'אלקי שיתמו כגלגל כקש לפני רוח כאש תבער יער וכלהבה תלהט הרים כן תרדפם בסערך':

וברש"י בספר זכריה (ה, יא) כותב וז"ל 'ראיתי במדרש תלים שד' מלכויות הללו ששעבדו בישראל כפולות היו, בבל וכשדים, מדי ופרס, אנטיוכס ומוקדון, אדום וישמעאל'. ובילקוט ראובני (פר'סוף פר' כי תצא) בשם ספר עמק המלך 'ולכן עשו נשא בת ישמעאל ויצא מכח שניהם עמלק, וזה סוד שצוה הקב"ה לא תחרוש בשור וחמור יחדיו'. והחיד"א בפתח עינים (מגילה יג:) הביא את דבריו ושאל 'קשה דעמלק מאליפו ואמו עדה ואינה בשמת, אך תמנע ממזרת והיא בתו של אליפו כמו שאמרו ז"ל ואם כן עמלק ממזר'.

נס פורים היתה בשנה מעוברת

ובדברי המהרש"א יש להבין מה דאיתא בגמ' ירושלמי (מגילה פר"א הל' ה) "אמר ר' לוי בשם ר' חמא בר חנינא אותה השנה (של נס פורים) היתה מעוברת", ובבני יששכר (אדר ד, אות יא) מבאר הדברים דאיתא בגמ' סנהדרין (י:;) לגבי האופן שבית דין מעברין השנה "כיצד, אמר רבן שמעון בן גמליאל בשלשה מתחילין ובחמשה נושאים ונותנים וגומרין בשבעה", שנעשה העיבור כעין תכסיסי מלכות בשבעה וחמשה ושלשה וכדביאר שם ביד רמה (סנהדרין י:;) "בירושלמי מפרש יבוא גה"ז ויבטל גה"ז, כלומר תבוא זכות שלשה חמשה ושבעה שעוסקין במלאכת שמים, ותבטל גזירת שלשה וחמשה ושבעה רואי פני מלכי האומות שגוזרין גזירות על שונאי ישראל".

ויש לציין שפירוש רבינו יהונתן מלוניל (סנהדרין בפ"י על המשנה ב' א) כתב "יבא גה"ז כלומר בשכר מצוה זו שיש בו גה"ז, יתבטלו גה"ז שרי מלכות אדום וישמעאל". הרי שעיבור החודש היא מתכסיסי המלחמה כדי שנתגבר על השונאי ישראל.

וממשיך שם הבני יששכר שגזירת המן היה על אדר שני, "ונ"ל דמאת הש"י היתה נסיבה שיפול לו הפור על חודש אדר שני, דהנה המן היה מכשף גדול ועשה הכל על פי כשפיו, והנה כתב רבינו אפרים אין כישופים שולטים במי שנולד באדר שני, ונ"ל הטעם, להיות הכישופים נעשים הכל על פי עתותי המזלות ביום פלוני ובשעה פלונית, ואדר שני אין לו מזל, והוא הנעשה על ידי ישראל המעברים השנים, אין מזל לישראל (שבת קנו.) כי בשנת עיבור עיקר אדר הוא בשני, והנה היוצר כל הוא אלקינו הוא אשר סיבב הישועה קודם הגזירה, היינו אשר בהשגחתו נפל הפור על חודש הזה אשר ישראל המה היוצרים אותו ואין מזל לו, ואיש לא עמד בפניהם כי נפל פחדם על כל העמים (אסתר ט ב), כביכול כעין פחד אלקי, וזהו ג"כ הנרצה על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור, כי הפור היה עיקר הישועה וכן"ל":

שימו לב אל הנשמה / הרב נפתלי שמואל רייך,

משפיע דישיבת 'תורת דוד', מונסי ניו יורק

**יסוד החיים וחיזוק הגדול ביותר של יהודי: 'כאשר ציווה ה'
את משה'**

לאחר שבפרשת ויקהל התורה הקדושה פירטה את כל פרטי מרכיבי המשכן וכליו, בפרשת פיקודי, אנו לומדים על הביצוע והרכבת המשכן וכליו לכל פרטיו ודקדוקיו. והנה, כפי שכבר דיברנו בעבר, הפרשיות האלו העוסקות בענין מלאכת המשכן לא נאמרו רק לשעתן אלא טמונים בהם מסרים נצחיים עבור כל אחד מאיתנו בעבודתו בבניין משכנו הפרטי.

כידוע, לכל יהודי תפקיד לבנות משכן לה'. וכדרשתו המפורסמת של האלשיך הק' עה"פ יעשו לי מקדש ושכנתי בתוכם': "בתוכו לא נאמר אלא בתוכם - בתוך כל אחד ואחד". ומפרשיות אלו שעוסקות בבניין המשכן, עלינו לקחת ולהפיק לקחים כלפי העבודה של בניין המשכן האישי שלנו.

והנה בפרשה הקודמת דיברנו על מהות המשכן, שהדבר העיקרי שבו הוא ה'תוכו רצוף אהבה', ה'זהות', זו מהותו של המשכן, וממילא כאשר אנו עסוקים בבניין המשכן האישי שלנו, ורוצים להתחבר לקב"ה, הדבר החשוב ביותר הוא הרצון ונדיבות הלב שעולה על גדותיו מרוב אהבה, זוהי מהות המשכן שבלב והדבר שמחבר אותנו אל הקב"ה.

השבוע, ברצוני להרחיב בנושא נוסף - חשוב לא פחות - שילמד אותנו לקח איך להחזיק מעמד בדרך אל בניין המשכן שלנו.

חז"ל (ברכות לב ע"ב) אמרו, ארבעה דברים צריכים חיזוק ואחד מהם הוא דרך ארץ. וביארנו בזה, כי דרך ארץ אינו רק להיות נימוסי ו'מענטש', אלא זה לעשות 'דרך' ב'ארץ' שלנו, לסלול הנהגה נכונה במסע החיים שלנו בעולם. בדבר הזה כולנו צריכים חיזוק, וכמדומני שכאן בפרשת השבוע ישנו לקח ומסר שיש בו חיזוק עצום בדרך אל היעד ולקראת התכלית הגדולה שלנו.

*

מצינו בפרשת השבוע דבר מאוד מעניין, כאשר בכל פרט ופרט שמספרת התורה הקדושה מהרכבת המשכן וכליו, היא מדגישה שעשו זאת: "כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה". ולא זו בלבד, אלא בסוף הפרשה, התורה חוזרת שוב פעם ומודיעה: "כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה בֵּן עֲשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת כָּל הַמְּלָאכָה וְהִנֵּה עֲשׂוּ אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' בֵּן עֲשׂוּ וַיְבָרֶךְ אֹתָם מֹשֶׁה" (לט, מב-מג).

וצריך להבין, למה יש צורך לחזור שוב ושוב בכל מלאכה, שהוא נעשה 'כאשר ציווה ה'?'
הרי בתחילת הפרשה כבר נאמר: "אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הָעֵדוּת אֲשֶׁר פָּקַד עַל פִּי מֹשֶׁה...
וּבְצִלָּאֵל בֶּן אוּרִי בֶן חוּר לְמִטֵּה יְהוּדָה עָשָׂה אֵת כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה."

עוד צריך להבין כפילות הלשון שמצינו כאן, "וַיִּרְא מֹשֶׁה אֶת כָּל הַמְּלָאכָה וְהִנֵּה עָשׂוּ אֹתָהּ
כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' - בֶּן עָשׂוּ". מהי משמעות כפילות הלשון 'כן עשו' שנראית לכאורה
כמיותרת?

ונראה לבאר בזה על פי ביאור שראיתי מהמגיד הנודע הגה"צ ר' שלום שוואדרון זצ"ל
לבאר קושיה דומה בספר יהושע.

בספר יהושע (פ"ד), לפני הכניסה לארץ ישראל דרך נהר הירדן, הקב"ה מצוה ששנים
עשר אנשים, איש אחד מכל שבט, יקחו כל אחד אבן. אבנים אלו יעבירו איתם ויניחו במלון
אשר ילינו בו בלילה, בהר עיבל, והן ישמשו לאות ולזיכרון לדורות הבאים על הנסים
הגדולים שעשה ה' עם ישראל בהובישו את מי נהר הירדן לפניהם בעת הכניסה אל הארץ.

וגם שם נאמר (יהושע ד, ח): "וַיַּעֲשׂוּ כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוֹשֻׁעַ וַיִּשְׂאוּ שְׁתֵּי עֶשְׂרֵה
אֲבָנִים מִתּוֹךְ הַיַּרְדֵּן כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה' אֶל יְהוֹשֻׁעַ לְמַסְפַּר שְׁבֻטֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲבְרוּם עִמָּם אֶל
הַמְּלֹךְ וַיִּנְחֹם שָׁם". וגם כאן צריך להבין, למה נאמר שוב: 'כאשר דיבר ה' אל יהושע'?

אומר ר' שלום שוואדרון רעיון נפלא:

הגמ' בסוטה (לד, א) אומרת שהתנאים אבא חלפתא, רבי אליעזר בן מתאיא וחנניא בן
חכינאי ראו את האבנים האלו שעמדו בגלגל והן היו כבדות מאוד - משקל ארבעים סאה
כל אחת! והנה, הדרך מהירדן להר עיבל ארוכה מאוד - שישים מיל! ושנים עשר האנשים
הרימו את האבנים הענקיות האלו ונשאו אותן לפני ארון ה' כל הדרך! ולכאורה, איך יכלו?
הרי זה למעלה מכח האנושי!

אומר ר' שלום, כי על כך נאמר: וַיַּעֲשׂוּ כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוֹשֻׁעַ... כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה'
אֶל יְהוֹשֻׁעַ. כלומר, כח הציווי - 'כאשר דיבר ה' אל יהושע' - הוא שנתן להם את הכח
ואיפשר להם לשאת את האבנים!

בני ישראל קיימו ציווי ה' - **כאשר דיבר ה' אל יהושע**. הם הלכו עם אמונה פשוטה כי אם
זה מה שציווה ה' - זה מה שהם צריכים לעשות! גם אם על פי דרך הטבע אין שום היגיון
שיצליחו בדבר. ומכח האמונה הזאת הם אכן הצליחו והעבירו את האבנים דרך נהר הירדן
ועד הר עיבל!

*

לכשנתבונן בדברים, טמון כאן מסר חשוב מאין כדוגמתו עבורנו. שתיים עשרה האבנים
היו 'מצבה', עדות לדורות לנס שעשה הקב"ה שהוביש את מי הירדן בכניסה לארץ ישראל.
"ויהיו שם עד היום הזה" (שם פסוק ט). ולכאורה תמוה, למה הקב"ה בחר להנציח את הנס
של העברת ישראל את הירדן וירושת הארץ דוקא בצורה ובדרך הזו?

אבל כאן במילים האלו: "וַיַּעֲשׂוּ כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוֹשֻׁעַ", מונח הכל!

יהושע בן נון חילק כאן לכלל ישראל, כולל לכל הדורות הבאים - חיזוק עצום והכרחי שנצרך לנו 'עד היום הזה'! משה רבינו אמר ליהושע: "רק חזק ואמץ", "חזק ואמץ", וחזר על כך עוד פעם ועוד פעם. ויהושע מעביר את החיזוק הזה לבני ישראל. ומהו החיזוק הגדול שהוא מוסר לבני ישראל?

הנה, כולנו נמצאים במסע בארץ החיים, ואנחנו צריכים לעבור את הירדן. 'ירדן' זהו נהר החיים, וזה מושך אותנו למטה. ירדן מלשון יורד. נהר הירדן יורד מהר חרמון עד ים המלח. וככה זה העולם הזה: אם נותנים לזרמים לסחוף אותנו אזי נמשכים לתוך ים המלח... לתוך המים המרים שהם כנהר של דמעות מלוחות.

והנה, כאשר אנו עוברים הירדן, את ים החיים - אנו אוחזים באבנים גדולות. בדומה לשנים עשר האיש שהכין יהושע, גם אנו סוחבים אבנים גדולות... אבנים שלפעמים נדמה לנו כי הן מעבר ליכולת כוח אנושי לשאת אותם, ובתוך ליבנו פנימה משתחלות כל מיני מחשבות של ייאוש: רבש"ע, אני לא יכול, לא מסוגל, אתה מנסה אותי מדי קשה! אולי אפסיק כבר להילחם... הזרמים מדי חזקים עבורי לעמוד מולם, אתן לירדן לסחוף אותי איתו...

מול המחשבות הפסולות האלו, יש לנו את החיזוק הנצחי של יהושע בן נון ושנים עשר האיש, שכל אחד מהם נשא על שכמו אבן גדולה של ארבעים סאה! והעביר אותה כל הדרך עד למקום שהן צריכים להיות בהר עיבל, מקום הברכה והקללה, שהוא משל ליעד הסופי של כל יהודי. היכן שחיים את ה'אמן אמן'...

וכמו שהקב"ה הוביש את מי הירדן עבור כלל ישראל והם יכלו לקחת את האבנים ולהשתמש איתן לבנות מזבח לה', והן היו היסוד של מזבח המשכן - כמו כן כל אחד מאיתנו מסוגל לשאת ולסחוב את הניסיונות והאתגרים שאנו מתמודדים איתם בחיים.

אך כל זה בתנאי אחד! שאנו חיים עם היסוד של "כאשר דיבר ה' אל יהושע כן עשו!". כאשר בני ישראל הרימו את האבנים האלו, הם לא היו מורתעים, הם לא פחדו; הם היו חדורים באמונה וכח עילאי נמסך בתוכם, כי הם ידעו שזה מה שה' אמר ליהושע לעשות, ובידיעה הזאת הם חיזקו את עצמם והצליחו לעמוד במשימה.

וכן הדבר לגבינו ביחס לאבנים הכבדות שאנו צריכים לשאת והירדן שאנו צריכים לעבור. הקב"ה נותן לנו כוח להיות מוביש את מי הירדן, שנוכל לצלוח את נהר החיים. "כי במקלי עברתי את הירדן הזה". יעקב אבינו כשעבר את הירדן בדרך לבית לבן - הוא הכין את הדרך עבור כל יהודי שיוכל לעבור את מסע החיים שלו בבית לבן עד 'והשיבותיך אל האדמה הזאת' - שיוכל לחזור לארץ החיים לצור מחצבתו מכסא הכבוד. אבל עלינו מוטל התפקיד להחזיק באותו מקל, שמרמו למידת האמונה, כמובא בספה"ק, בעת שאנו עוברים את הירדן. אין דרך אחרת לעבור את הירדן ואין דרך אחרת לשאת אבנים כה כבדות.

*

על דרך זה, כלל ישראל, כשנצטוו לבנות את המשכן, הרי זו היתה עבורם משימה בלתי אפשרית. הם הרי היו עם של עבדים שרק זה עתה נגאלו משיעבוד כה קשה ומפרך של

מאות שנים, מהיכן היו להם היכולות והידיעות כיצד לטוות את היריעות ואיך לבנות את הארון השולחן והמנורה. "זר זהב סביב" - עבודה כזאת עדינה. "והנשים אשר טוו את העיזים", שהיו צריכות לטוות את הצמר כאשר הוא עדיין מחובר לעיזים, כמובא בחז"ל. ועוד כהנה וכהנה הוראות מיוחדות במלאכת המשכן שדרשו כישרונות אדירים ונדירים, מהיכן למדו את זה? איך עשו את זה? זה נראה לגמרי על-טבעי!

אך התשובה לכך, שהם לא עשו חשבונות! הם שמעו בקול ההוראה! הקב"ה ציווה למשה שכך היא המלאכה - וממילא: **עשו אותה כאשר ציווה ה'!** והתורה הקדושה מדגישה לנו בכל פעולה ופעולה פרט חשוב זה, שעשו אותה כאשר ציווה ה' את משה, כי באמת זהו פרט חשוב ויסודי בכל מלאכה ומלאכה, שאילולא פרט זה, באמת לא היה בידם לקיים את המלאכה. ורק על ידי שהם עשו את מה שמוטל עליהם, מתוך ביטול ואמונה, על ידי זה נשפעו להם יכולות אדירות לא אנושיות, לגמרי מעבר לכוח האנושי!

וזהו גם ביאור כפילות הלשון "וְהָיָה עָשׂוֹ אֶתָּה כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' בְּנֵי עָשׂוֹ". כלומר, לא רק שעשו את כל מה שציווה ה' לעשות, אלא 'כאשר ציווה ה' - כן עשו', את הכל הם עשו מתוך כוונה קדושה זו של 'כאשר ציווה ה'".

*

זהו מסר עצום ויסוד שעלינו להפנים והוא הכרחי למען מילוי תפקידנו בעולם. כי כאמור, כולנו בונים משכן ולכולנו יש את המלאכה שהוטלה עליו לעשות כאן בעולם הזה כדי לבנות את המשכן שלו. אכן, לפעמים נדמה כי האבנים כבדות מדי עבורנו ואנו קורסים תחתן, המלאכה היא מלאכת מחשבת שאין לנו את הכלים והיכולות לעשותו - אבל זהו עצמו החיזוק הגדול ביותר: האמונה כי אתה ה' הוא זה שנתת לי את האבן הזאת! הידיעה של 'כאשר ציווה ה' - לי, באופן אישי! אין לך חיזוק גדול מזה, כי אין אדם מתנסה בניסיון שהוא גדול ממנו, כי אחרת אין טעם בניסיון.

הגמ' בכתובות (לג ע"א) אומרת: "אילמלי נגדוה לחננאל מישאל ועזריה, הווי פלח לצלמא" - אם חננאל מישאל ועזריה לא היו נזרקים לתוך האש באופן חד פעמי של מעמד קידוש ה', כפי שאירע להם, אלא שהיו מלקים בהם, מענים אותם, אזי 'הווי פלחי לצלמא' - הם לא היו עומדים בניסיון והיו משתחוים לצלם.

התוס' שואלים, הייתכן? הרי זה איסור עבודה זרה. אבל ה'חידושי הרי"ם' מסביר: הם היו משתחוים, כי הם לא קיבלו את הכוחות לעמוד בניסיון כזה! הם נוסו בזריקה לאש, וממילא קיבלו את הכוחות לעמוד בניסיון - כי זה היה הניסיון שלהם. אבל למה שהם לא נוסו - הם לא קיבלו את הכוחות.

אדם מקבל את הכוחות המדויקים עבור הניסיון שעמו הוא צריך להתמודד! ואפילו שלפעמים נראה לנו כי אין לנו את הכוחות, אבל אם יש לנו את האמונה כי זהו ה'כאשר ציווה ה'", אז זה מוכיח ומראה לנו כי יש לנו את הכוחות ואנו כן מסוגלים!

*

ישנה מימרא ידועה מבעלי המוסר, שאם היו מבקשים מכל אחד בעולם שיניח על השולחן את כל חבילת עסקת החיים שלו, עם שלל הבעיות והצרות, האתגרים והניסיונות שלו, ולכל אחד ניתן הבחירה לבחור באיזו חבילה שירצה שהיא תהיה החיים שלו - בסופו של דבר, כל אחד יבחר בחבילה שלו!

וזה לא רק כי כאן יש את השטן שאנו מכירים ואילו אצל השני יש את השטן שאיננו מכירים... אלא כי כאן יש את המלאך שאנו מכירים!

עמוק בתוך הנשמה שלנו אנו יודעים את האמת כי המשימה האישית שניתנה לנו בחיים היא המשימה המיוחדת שיועדה בדיוק עבורנו, וזה כאן בתוך עסקת החיים שלנו שמונח המלאך שאנו יכולים, מסוגלים, ומוכרחים להיות! ואף אחד אחר לא יכול לעשות את זה! אף אחד אחר יכול להיות המלאך הזה!

ואמנם יש לפעמים שאנו נכנסים לבלבולים, מחשבות של קנאה וטרוניה משתלטות עלינו, ואנו חושבים: אילו היו לי את תנאי החיים של פלוני או אלמוני, כמה טוב היה לי... אבל למעשה, ברגע האמת, אף אחד אינו מוכן להחליף עם מישהו אחר, ואם היה לנו זכות הבחירה, היה כל אחד מאיתנו, באופן תת-הכרתי, נמשך אחרי החבילה שלו ותנאי החיים שלו.

ולכן, ניקח את השק הזה ונרים אותו וננשק אותו, ונדע כי 'זה שלי', זהו האתגר שלי, אלו ההורים שלי, אלו התכונות שלי, אלו תנאי החיים שלי, האשה, הילדים, הבריאות וכו' וכו' - זוהי האבן שאני צריך לשאת ואני אשא אותה לעבר הירדן ואניח אותה במקום שצריך! אשא אותה עד שאגיע לארץ המובטחת, לארצות החיים שלי!

*

כולנו צריכים חיזוק, אפילו הגדולים שבגדולים. גדול תלמידי האריז"ל היה כידוע רבי חיים ויטאל. האריז"ל העיד על עצמו כי כל ביאתו לעולם לא היתה אלא כדי ללמד את רבי חיים ויטאל. וכפי שמסר רבי חיים כהן, מגדולי תלמידיו ומהאריז"ל שבחבורה, שהאריז"ל היה מלמד רק לרבי חיים ויטאל, והוא היה מוסר את הדברים לשאר התלמידים. האלשיך הק', שהיה רבו של מהרח"ו בנגלה, הגיע להאריז"ל בבקשה שילמד אותו סתרי תורה, אך האר"י סירב ואמר לו שהוא הגיע לעולם רק כדי ללמד את רח"ו. הרי שאין לנו כל השגה מי היה רבי חיים ויטאל. ואמנם רבי חיים ויטאל עצמו כותב (ספר החזיונות ח"ב אות טז) שלאחר הסתלקות האריז"ל, היה בא אליו בחלום כמעט כל הלילות ומחזקו לבל יתייאש! וזה נמשך עשרים שנה! ולאחר מכן המשיך להתראות אליו רק מפעם לפעם. תמיד בכל החלומות, מלבד שהיה מלמדו סתרי תורה, היה מנחמו ומחזקו לבל יתייאש מחמת פטירת רבו!

אנו רואים מכאן כמה ענין החיזוק הוא קריטי לכל אחד, ואפילו יהושע בן נון, משה רבינו אומר לו שוב ושוב: "חזק ואמץ, רק חזק ואמץ".

כולנו צריכים חיזוק, אבל צריך לדעת מה זה חיזוק. רובנו נוטים לחשוב על חיזוק כמילות עידוד בעת נפילת הרוח. כאשר אין לי כח, אני מרגיש מיואש, אני לחוץ - אני חש שאני

צריך "חיזוק", מישוהו שיאמר לי מילה טובה ויחזק את רוחי. אבל באמת זהו נוסח שטחי ביותר של חיזוק. 'חיזוק' זה להתחבר למקור, לחזק את האמונה.

כולנו יודעים עמוק בפנים כי הקשיים והניסיונות שלנו זה התפקיד שלנו, זוהי המשימה שלנו, כל אחד עם החבילה הייחודית שלו. אבל אין די בידיעה שטחית ומעורפלת, כדי לעמוד בניסיון ולא להתייאש. אנו צריכים לחיות את הדברים! לשמוע את הבת קול של 'כאשר ציווה ה' כן עשו!' ולשם כך אנו זקוקים לחיזוק וזוהי תכלית החיזוק, להתחבר מחדש לשורש העליון שלנו, עד שנרגיש בחוש כי זהו המשא הייחודי שלנו 'כאשר ציווה ה'', המשא של המסע.

וכאשר אנו יודעים זאת והקשר מחוזק, אז: 'כן עשו!' כמו כלל ישראל במדבר, אנו מקבלים את הכוח והיכולת לעמוד בתפקיד - אפילו לעשות מלאכה שנראית בלתי אפשרית.

*

משיח שיבוא במהרה בימינו, מובא במדרש, שעיקר פעולתו תהיה להגביה אותנו. "יגביה קומתו וקומת דורו" (פסיקתא רבתי פל"ו). מה הכוונה להגביה? זהו ענין של הרמת ראש, לראות את החיים מתוך מבט מגבוה. 'כי תשא את ראש בני ישראל'.

לפעמים אנו מרגישים שאנו סוחבים אבנים כבדות וזה ללא תועלת. לא מבינים מה התכלית של כל זה. אבל כאשר יש הרמת ראש, הכל נראה אחרת. רואים ומבינים שהחיים הם מסע, מסע אל התכלית שלנו. או-אז הכל מקבל רוח אחרת, יש לנו מרץ וכוח, כי אנו מבינים שכל הניסיונות שלנו בחיים הם אמצעים שיובילו אותנו אל המנוחה ואל הנחלה, לנחלה בלי מיצרים' האישית שלנו.

ואמנם גם כאשר טרם זכינו להרמת ראש, אבל אנו יודעים עמוק בפנים כי זהו ציווי ה'. 'כאשר דיבר ה' אל יהושע', 'כאשר ציווה את משה', ומכוח זה אנו מקבלים כוחות וצועדים בדרך מסע החיים הייחודי שלנו.

ה' יעזור שיהיה לנו את הכוח לראות את 'אלה פקודי המשכן', הפקודות, הציוויים המוטלים עלינו בבניין משכננו הפרטי. שנחוש שאלו הציוויים שלנו מאת ה'. ונקיים את המלאכה האישית שלנו, את התפקיד הייחודי שלנו בעולם, 'כאשר ציווה ה'.

והנה, לאחר שבני ישראל הביאו לפני משה את כל המלאכה שעשו כאשר ציווה ה' - משה רבינו בירכם, "ויברך אותם משה". ומבואר בדברי חז"ל (תו"כ שמיני פ"א), שאמר: "ויהי נועם ה' אלוקינו עלינו ומעשי ידינו כוננה עלינו, יה"ר שתשרה שכינה במעשי ידיכם".

וכן גם אנו, כאשר נזכה ל'כאשר ציווה ה' כן עשו', תתקיים בנו הברכה: ויהי נועם ה' אלוקינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו. ומתוך החיבור והאיחוד הגמור עם רצון ה', כאן בעולם הזה, נזכה שתשרה שכינה במעשה ידינו.

שלהבת התורה / הרב שלמה משי זהב, מח"ס שלהבת התורה, מחשבת שלמה, מחיית עמלק

פריקת ובניית המשכן בשבעת ימי מילואים, איך הותר בשבת

וַיְהִי בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ הַיּוֹקֵם הַמִּשְׁכָּן (מ, יז)

בספרי (במדבר ז, א) ויהי ביום כלות משה, מגיד הכתוב שכל שבעת ימי המילואים היה משה מעמיד את המשכן, ובכל בוקר ובוקר מושחו ומפרקו, ואותו היום העמידו, משחו ולא פרקו.

בפרדס יוסף הביא קושיית אחרונים דבתוך ז' ימים יש שבת, ואסור להעמיד ולפרק, והביא מס' ברכת אהרן (מאמר י') לדון אם שייך לומר לשון "כל" (כל שבעת ימי מילואים) אם חסר אחד, וכתב ליישב עפ"י מה שהביא רש"י דהקמת משכן ע"י משה היה בדרך נס, ובשבת אסור רק מלאכה טבעית ולא נסית עיי"ש.

בניין לשעה האם הוא בניין.

ויש לתרץ עוד איך משה רבינו העמיד ופירק המשכן בשבת דהוה בניין לשעה, דהנה מלאכת בונה בשבת נלמדת מהקמת המשכן (שבת מ"ט ע"ב), בירושלמי (פרק כלל גדול, סוף ה"ב, נ"ב ע"ב) נחלקו אמוראי אם בנין לשעה הוא בנין או לא, ויסוד מחלוקתן הוא אם בנין המשכן שממנה ילפינן מלאכת בונה הוא בנין לשעה או לא, דלר' יוסי מתוך שהיו נוסעים וחונים עפ"י הדיבור, כבנין עולם הוא ואינו בנין לשעה, ולר' יוסי ב"ר בון מכיון שהבטיחן הקב"ה להכניסן לארץ הוא בנין לשעה.

וז"ל הירושלמי, מה בניין היה במשכן, שהיו נותנין קרשים על גבי אדנים, ולא לשעה היתה, א"ר יוסי מכיון שהיו חונים ונוסעים על פי הדיבור כמי שהיא לעולם, א"ר יוסי בי רבי בון מכיון שהבטיחן הקדוש ברוך הוא שהוא מכניסן לארץ כמי שהוא לשעה, הדא אמרה בנין לשעה בנין.

האם הבבלי חולק על הירושלמי.

דנו בראשונים ובאחרונים איך נקטינן להלכה, והאם הבבלי חולק על הירושלמי.

דברי הירושלמי הובאו באור זרוע (שבת ריש סי' ע"ח), ברשב"א (שם ק"ב ע"ב ד"ה ירושלמי), ובמאירי (שם ד"ה אמר המאירי), ריטבא (שם), אולם הביאו רק את הדעה השניה שאומרת 'מכיון שהבטיחן המקום שהוא מכניסן לארץ כמי שהוא לשעה', וכן הביאו את המסקנא 'הדא הוא דאמר בנין לשעה הוא בנין', משמע מדבריהם שנקטו להלכה כדעה זו.

אולם החתם סופר (שו"ת או"ח סי' ע"ב) הוכיח דהבבלי ס"ל כדעה הראשונה בירושלמי דבנין המשכן נחשב כבנין עולם, וממילא בנין לשעה לא הוה בנין, דבגמ' (שבת ל"א ע"ב) אמר עולא בדעת ר' יוסי דסותר על מנת לבנות במקומו הוא סותר, על מנת לבנות שלא

במקומו לא הוּי סותר, והקשה לו רבה, מכדי כל מלאכות ילפינן להו ממשכן והתם סותר על מנת לבנות שלא במקומו הוא, וא"ל דשאני התם, כיון דכתיב "על פי ה' יחנו" כסותר על מנת לבנות במקומו דמילג, ולא השיבו בגמרא שכיון שהבטיחם להיכנס לארץ ישראל חשיב כסותר על מנת לבנות שלא במקומו, וכתב החת"ס דראיה מכאן דלפי הבבלי בנין המשכן נחשב כבנין עולם, וממילא בנין לשעה לא הוה בנין.

ומתוך כך דן לענין הפאראסאל (מטריה) בשבת, שכתב הנוב"י (תנינא או"ח סי' ל') די שחש איסור תורה בפתיחתה, ונחלק עליו החת"ס וכתב דלא רק שאין בזה איסור תורה אלא אפשר דמותר לכתחלה, והנה החת"ס שם כתב שודאי אין איסור תורה בפאראסאל כיון דהוי בנין לשעה ל"ד.

באהל אברהם (שאג, סי' ו) הקשה על ראיית החתם סופר שהרי מה שאמרו בגמרא שסתירת המשכן היא סתירה על מנת לבנות במקומו משום שעל פי ה' יחנו, אין זה משום שהמשכן הוא בנין לעולם, אדרבה בעצם סתירת המשכן התברר שאין זה לעולם, ורק אמרו שכל החניות במדבר יש להם דין מקום אחד, וא"כ לא היה מקום לדחות שכבר הבטיחם שיכניסם לארץ ישראל, ואין דברי הגמרא ענין למחלוקת בירושלמי, ועל דרך זה כתב באור שמח (שבת פ"י הי"ג) שדברי הגמרא הם גם לצד שבנין לשעה הוי בנין, שכיון שחנו על פי ה' הרי זה סותר על מנת לבנות בנין לשעה במקומו.

א"כ לפי הצד דבנין לשעה לא הוה בנין אתי שפיר הא דמשה רבינו פירק והעמיד את המשכן כל שבעת ימי מילואים, גם בשבת, דאינו עובר על איסור בנין אם הוא רק לשעה, אבל לצד שבנין לשעה הוה בנין הדרא קושיא לדוכתא איך פירק והעמיד משה רבינו את המשכן גם בשבת.

בנין לשעה האם הכוונה לכמה ימים או אפילו ליום אחד.

ויש לתרץ עפ"י מה שכתבו המג"א (סי' שי"ג סקי"ב) והט"ז (שם סק"ז) דמותר לכסות כלי במכסה המתברג אף באופן שההברגה תקועה בחווק, ואין בזה איסור בונה או מכה בפטיש, והטעם משום שעיקר תשמישו של הכלי הזה הוא על ידי פירוק תמידי ולכן אין זה נקרא גמר מלאכה.

---

¹⁵ בביאור העניין דסתירת המשכן נחשב כעל מנת לבנות במקומו, בשביתת השבת (פתיחה, פ"א אות א) הביא בשם האר"י שבכל מקום שהיו חונים במדבר היה שם אויר ארץ ישראל והמקדש, ולכן בכל המסעות היתה הסתירה נחשבת כסותר על מנת לבנות במקומו, וראה עוד שיחות מוסר (הגר"ח שמואלביץ זצ"ל, תשל"ג מאמר כב, בנדב"ח מאמר לג) שביאר ענין זה כתינוק הנמצא על גבי אמו, שגם כשהיא מהלכת נחשב התינוק במקומו, ואין מקומו מתייחס למקום שאמו עומדת עליו, כך בני ישראל מדבר היה מקומם 'אצל הקב"ה' ולא היו מתייחסים לשינוי המקומות שציום הקב"ה לחנות בהם.

¹⁶ השאלה אם מותר להשתמש במטריה בשבת, עיין עוד בשו"ת מכתם לדוד להגאון ר' דוד פארדו שהיה בן דורו של הנודע ביהודה (או"ח סימן א') שגם הוא אוסר אך מתיר לפותחו ע"י גוי. ועיין עוד בשו"ת גבעת פנחס לבעל ההפלאה (או"ח סימן ז' בסוף התשובה) שכתב דאם פתחו בערב שבת והעמידו בענין שהוא אהל מותר להשתמש בו להגן עליו מפני הגשם, ע"ש.

ובביאור דבריהם נחלקו האחרונים, הגר"ז (סי' שי"ג סכ"א) נוקט כפשטות לשונם של הט"ז והמג"א דכל כלי אשר רגילים להרכיבו ולפרקו תמיד אין בר איסור בונה, וכתב הגר"ז שאם הוא עשוי לפרקו באותו יום אין בו אפילו איסור דרבנן, ואם אינו עשוי לפרקו באותו יום אלא נשאר כך ליותר מיום אחד הרי זה אסור מדרבנן, אך אינו אסור מהתורה כיון שאינו עשוי להתקיים זמן ממושך.

והחזו"א (סי' נ' סק"ט ד"ה והא) כותב דיסוד ההיתר של המג"א והט"ז הוא משום שהכלי וכיסויו אינם נידונים כלל כמאוחדים, דאף כאשר הכלי מכוסה אנו דנים את הכלי ואת כיסויו כשני כלים חלוקים, אבל כלי אחר של פרקים אפילו דרך לפרקו תמיד יש בו מלאכת בונה.

ובביאור דברי הגר"ז יש לעיין האם אינו ס"ל כירושלמי דבניין לשעה הווה בניין, וס"ל לגר"ז דבניין לשעה לא הווה בניין, או די"ל דהגר"ז כן ס"ל כירושלמי, אלא דביאור דברי הירושלמי דבניין לשעה הוה בניין הכוונה היא בניין העשוי לכמה ימים או לכמה שבועות כמו במשכן שבמדבר, אבל אם בונה ומיד באותו יום סותר את הבניין אולי גם לירושלמי אינו בניין כאשר הווה לזמן כה קצר, דאינו דומה לבניין המשכן.

ועל דרך זה מבואר בשו"ע (סי' שי"ג סעי' א) פקק החלון כגון לוח או שאר דבר שסותמים בו החלון יכולים לסתמו ולא אמרינן דהוי כמוסיף על הבנין, כיון שדרכו בכך לפתוח ולסגור תמיד (מ"ב סק"ב), אם אינו עומד לפתוח אלא לעתים רחוקות אסור (ביה"ל ד"ה ולא), ולא נתבאר מהו שיעור 'תמיד' ומהו 'לעתים רחוקות', ובשו"ע הרב (סימן תקי"ט סעי' ד') כתב לבאר שאין עשוי לקיום שלא לפתחו רק לעתים רחוקות, אלא דרכו לפתוח ולנעול בכל יום, אמנם גם לדבריו אין הכוונה שבפועל יפתחוהו בכל יום, אלא כל שדרכו בכך, וניכר על צורת הדבר שעשוי ועומד לכך, אפילו אם יארע שיעבור איזה משך זמן בלתי מוגבל בלא שיפתחוהו ויסגרוהו, אין בו משום איסור בונה וסותר.

ומאידך, דבר שעשוי ועומד על מנת להשאירו לימים רבים, גם אם יהיה כוונתו לפרקו מיד, וגם כן יעשה, מכל מקום יש עליו איסור בונה וסותר, ובתהלה לדוד (סי' שי"ז סקי"ז) דן אם איסורו מדרבנן או מדאורייתא.

א"כ המשכן אף שעשוי לעמוד ימים רבים, בשבעת ימי המילואים שמשה רבינו הקים ופרקו כל יום לצד אחד של התהלה לדוד אין בזה איסור מדאורייתא, וראה זה מצאתי בספר כלכלת שבת (לבעל תפא"י) שכתב דאפילו לדעת האומר בירושלמי שבנין לשעה הוי בנין, מ"מ פחות מח' או מט' ימים אפילו בנין לשעה לא הוי.

אלא שהדברים נסתרים מדברי הסדר עולם רבה, דמבואר שם דבני ישראל הגיעו לרעמסס בט"ו בניסן, ויסעו בני ישראל מרעמסס סכתה (שמות יב, לז) היה בט"ז בניסן, ויסעו מסכת ויחנו באתם (שמות יג, כ) היה בי"ז בניסן, וישבו ויחנו לפני פי החירות (שמות יד, ב) היה בי"ח ניסן, הרי מבואר דחלק מחניית בני ישראל במדבר היה למשך יום אחד, והקימו את המשכן ליום אחד, ועל זה מבואר בירושלמי דס"ל דבניין לשעה הוה בניין אע"ג שהיה רק לזמן קצר מאוד ליום אחד.

וכן מבואר בכת"ס (או"ח סימן עב) שלדעת האומרים בנין לשעה הוא בנין גם אם בדעתו לסתור באותו יום עצמו הוא בנין, וכן נראה מדברי הנודע ביהודה שאסר את המטרייה מדאורייתא אע"פ שהיא ליומה בלבד.

וראיתי בשו"ת הר צבי (בונה א') שכתב שדעת הירושלמי להלכה היא שבניין לשעה לא הוא בניין, וז"ל, וזה מימים אמרתי להביא ראיה מסתימת דברי הירושלמי פ"ק דיומא דבנין לשעה לא הוא בנין, דאיתא שם כל שבעת ימי המילואים היה משה מעמיד את המשכן ומפרקו, והאיך עשה בשבת, ואין לומר דכיון דהוי לצורך דחי שבת, דהא אמרינן (יבמות ו) דאין בנין המקדש דוחה שבת, ולכאורה ראיה מהירושלמי הנ"ל דבנין לשעה לא הוא בנין עכ"ל, ובשירי קרבן שם כתב דבשבת לא היה מפרק, (ויש מבארים שאף שבניין בית המקדש לא דוחה שבת, ימי המילואים שאני, והקמתו ופירוקו בהם, דוחה שבת).

*

לע"נ אבי ר' משה בן הר"ר מנחם מנדל ז"ל : לע"נ ר' אברהם בן הר"ר בן ציון ז"ל
לע"נ מנחם מנדל בן הר"ר חיים דוד ז"ל : לע"נ שרה זיסל בת הר"ר יוסף ז"ל

תאיר נרי / הרב חיים מאיר נריה

מדוע הבית השני הוזכר ראשון בפסוק

אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁפַּן הָעֵדוּת אֲשֶׁר פָּקַד עַל פִּי מֹשֶׁה עֲבַדַּת הַלְוִיִּם בְּיַד אִיתָמָר בֶּן אֶהֱרֹן הַפֹּהֵן (לח, כא)

א. כתב רש"י: המשכן משכן - שני פעמים, רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבנין על עונותיהן של ישראל (ומקור דבריו מהמדרש תנחומא בפסוק זה).

ונראה שענין זה נרמז לא רק בכפילות הלשון "משכן", אלא גם בשינוי בין ה"משכן" שהוזכר בראשונה, שאינו משכן העדות, ל"משכן העדות" שהוזכר בסוף. ונראה שה"משכן" שהוזכר ראשון רומז לבית השני, שלא היה בו ארון וכפורת וכרובים, ולא היה משכן ללוחות העדות, והמשכן שהוזכר השני הוא הבית הראשון, שהיה בו את הארון, והיה משכן ללוחות העדות. (וכן כתב הספורנו לפסוק זה, ע"פ פירושו, שהבית השני לא היה "משכן העדות", כיון שלא היה בו ארון).

ואם כנים הדברים, צ"ב מדוע הוזכר פסוק הבית השני קודם לבית הראשון.

ב. ויש לבאר בשני אופנים:

א. בדברי המדרש תנחומא בפרשת משפטים מבואר כי בית המקדש אינו משכון שנגבה, וחוב נפרע על ידו, אלא משכון הנמצא אצל ה'מלוה' עד שייפרע החוב, בביאת המשיח במהרה. וכתב המדרש תנחומא שאמר הקב"ה לירמיהו כך:

"...אם אני מחריב את עולמי איני מגרש ישראל וכו', תנאי התניתי עמהם שאם יחטאו יהא בית המקדש מתמשכן על ידיהם שנאמר (ויקרא כו) ונתתי משכני בתוכם, ונתתי משכוני, וכן בלעם אומר (במדבר כד) מה טובו אוהליך יעקב כשהן בנויות ומשכנותיך כשהן חרבות. אמר הקדוש ברוך הוא לא שאני חייב לאומות העולם אני ממשכן להן מקדשי אלא עונותיכם גרמו לי וכו', וכן התניתי עם משה עליהם אם כסף תלוה את עמי שאם עברו על המצות אני ממשכנך שתי משכונות שנאמר אם חבל תחבל, א"ל משה רבינו עד מתי, א"ל עד בא השמש עד שיבא משיח שנאמר (מלאכי ג) וזרחה לכם יראי שמי"

ועפ"ז מבואר היטב מדוע המקדש השני הוזכר לפני המקדש הראשון, כיון שבחטאינו ועוונות אבותינו, הבית השני משמש כמשכון כבר אלפי שנים, ואילו הבית הראשון שימש כמשכון רק שבעים שנה^{לה}.

^{לה} ויש להוסיף בענין זה:

הנה ידועים דברי הירושלמי [יומא, פרק א, הלכה א. וכן הוא במדרש שו"ט סי' קלז בסופו] "כל דור שלא נבנה בימיו מעלין עליו כאילו החריבו". ומבואר שאין חורבן בית המקדש מאורע חד פעמי, ובכל דור ודור בית המקדש השלישי מוכן ומזומן לירידתו, ואיננו זוכים לו רק משום חטאינו. ויתכן לומר שבכל דור ודור מתקיים גם ענין ה"משכון" שבבית המקדש, שכשאיננו זוכים למקדש מפני חטאינו, יש בכך משום כפרת העוונות, וחובנו לקב"ה אינו נגבה כיון שהמקדש שאינו נבנה משמש כמשכון. וצריך מקור לחידוש זה

ב. הגור אריה (בפסוק זה) עמד בשאלה מדוע הוזכר ענין המשכון שבבית המקדש דווקא בתחילת פרשת פקודי. ועיי"ש במה שכתב בזה. ולענ"ד נראה לומר שבית המקדש משמש כמשכון עבור ישראל כיון שנעשה על ידיהם, ובא מממונם, ולכן במקום שבאה התורה לכתוב את התוצאה מכל תרומותיהם של בני ישראל למשכן, שפרוטה ופרוטה מכל אחד ואחד הצטרפה לחשבון גדול, נכתב גם הענין שבית המקדש משמש כמשכון עבור בני ישראל, להפרע ממנו על חובותיהם.

ולכאורה ענין זה התקיים בעיקר בבית השני, שבא מנדבת ממונם של בני ישראל, כמבואר בספר נחמיה, אבל הבית הראשון בא ממונו של דוד המלך, ונקרא על שמו, כמו שדרשו חז"ל על הפסוק (מלכים א פרק יב) "עתה ראה ביתך דוד". והמלך עומד במקומם של כל בני ישראל, וגם את מקום הבית קנה דוד מכספם של כל ישראל, כמבואר בזבחים קטז: מכל מקום נראה שבבית השני ענין זה התקיים ביתר שאת.

ויתכן שמשום טעם זה הוזכר הבית השני בפסוק זה קודם לבית הראשון.

*

האם הגוי מסדר הפרקים למד את פירוש הרמב"ן

וּמִן הַתְּכֵלֶת וְהָאֲרָגְמָן וְתוֹלַעַת הַשָּׁנִי עָשׂוּ בְּגָדֵי שָׂרָד לְשֵׁרֵת פְּקֻדֵשׁ וַיַּעֲשׂוּ אֶת בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר לְאַהֲרֹן כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה. (ב) וַיַּעֲשׂ אֶת הָאֶפֶד זֶהָב תְּכֵלֶת וְאֲרָגְמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְיֵשׁ מְשֻׁזָּר (לט, א-ב)

כתב רש"י:

ומן התכלת והארגמן וגו' - שש לא נאמר כאן, ומכאן אני אומר, שאין בגדי שרד הללו בגדי כהונה, שבבגדי כהונה היה שש, אלא הם בגדים שמכסים בהם כלי הקדש בשעת סלוק מסעות, שלא היה בהם שש.

וכדבריו פירשו האבן עזרא והחזקוני. וכ"כ רש"י לעיל (פרק לא' פ"י), וכ"כ גם הרשב"ם שם ועוד ראשונים. ופירשו בפשטות כך, כיון שבגדים אלה נאמרו בפני עצמם - "בגדי השרד לשרת בקודש", ובגדיו של אהרן נאמרו בפני עצמם.

אבל הרמב"ן (בפרק לא', פ"י) כתב שמדברי הגמ' ביומא עב' עולה שבגדים אלה הם בגדי כהונה, ועוד תמה כמה תמיהות על פירוש רש"י, ולכן הסיק שבגדים אלה הם בגדי שרד של אהרן, ולשון "שרד" היא כלשון "שריד" ובאה לציין את חשיבותו של אהרן שהוא יחיד משאר אחיו, וכתבה התורה ב' מעלות בבגדיו של אהרן, שהם מיוחדים לכה"ג, ושהם מיוחדים לעבודת הקודש. והתקשה בלשון הפסוק (שם) "ואת בגדי השרד ואת בגדי אהרן", שהיו"ו יתירא, וכתב שמצאנו בכמה מקומות שבאו ווי"ן יתירים בכתוב.

ורש"י כנראה סבר שהגמ' ביומא היא בדרך דרש, ומפשטות הפסוקים עולה שבגדי השרד אינם בגדי כהונה, וכמו שפירשו רוב מפרשי הפשט. ואף בחלוקת הפרשיות נראה מאד כרש"י, שבגדי השרד הוזכרו יחד עם האדנים והיתדות וכו', ולאחר מכן הפסק פרשה, ולאחר מכן הפסוקים הדנים בבגדיו של אהרן.

והגוי מסדר הפרקים התחיל את פרק לט' פסוק לפני הפסק הפרשה, כדרכו לסטות מהחלוקה המקובלת מסיני, ומסידור פרשות התורה.

לתגובות: C053312259@gmail.com

תבונות שורש - הארות בפרשה על פי שורשי התיבות / הרב אשר זאב שרייבר, מח"ס תבונות כפיו, תבונות מועד

וְהָיָה קֹדֶשׁ

ענין משיחת המשכן וכליו והעובדים בו, וענין משיכת מלכים ומלך המשיח - לברר שהחומר הארצי יכול להזדכך ולהתקדש ולהכיר שכל ענינו הוא להיות 'משרת עליון', זהו רצונו האמתי, וצריך להאיר בעולם את האור הזה

וְלִקְחֶתָּ אֶת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וּמִשְׁחָתָּ אֶת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בּוֹ וְקִדְשָׁתָּ אֹתוֹ וְאֶת כָּל כְּלָיו וְהָיָה קֹדֶשׁ (מ, ט)

בהמשך לפסוק זה מתואר בפסוקים בפרטות איך שמשה משח את המזבח וכליו, ואת הכיור וכנו, את אהרן ואת בניו.

ויש להבין מהו ענין ה'משיחה' המקדשת הזו, ובפרט שיש בתנ"ך תיאורים של מינויים בשם משיחה גם ללא משיחה בפועל. [ענין רד"ק (מלכים א יט, טו) על פסוק 'ומשחת את חזאל למלך על ארם וגו' שכתב "לפי שמנוי המלוכה או הגדולה היא על-ידי משיחה ברוב [המקומות], נאמר [לשון זה גם] למנוי אף על פי שאינו על-ידי משיחה בלשון משיחה, לפיכך אמר ומשחת את חזאל, וכן אמר תמשה לנביא תחתיך, וכן אמר על האבות אל תגעו במשיחי, וכן למשיחו לכורש".]

עוד יש להבין כי הנה מסדר הפרשה נראה שהחלו בעבודת הכלים לפני המשיחה, שהרי בפרשה לפני פסוק זה מתואר סדר העמדת המשכן וכליו במקומם, וכן כתוב וְהִבֵּאתָ אֶת הַשְּׁלֶחָן וְעִרְכָתָּ אֶת עֲרֻכּוֹ וְהִבֵּאתָ אֶת הַמִּנְחָה וְהִעַלִּיתָ אֶת נִרְתִּיהָ וּגּו' ורק אחר כך נאמר וְלִקְחֶתָּ אֶת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וּגּו', ולכאורה הרי ענין המשיחה הוא לקדש את הכלים להכשירם לעבודה, ואיך יערוך את הלחם והנרות לפני שנמשחו השולחן והמנורה.

גם לא מובן מה צריך הפסוק לסיים 'והיה קודש', ובמהרי"ל דיסקין כתב שהכונה שעל ידי המשיחה יתקדש השמן, ולכאורה אם השמן עצמו צריך קדושה כדי לקדש היה צריך לקדש אותו למשיחה הראשונה עצמה.

משח - רמזי המשיחה והארתה

ונראה שענין ה'משיחה' אינו רק 'הכתרה' או 'מינוי', אלא הוראה למהות ה'מינוי', כי הנה כאשר ממנים אדם על עבודה מסוימת, הרי זה מפני שסומכים על דעותיו ורעיונותיו ויכולותיו וכו', כי כל הכישורים הללו נותנים הבנה שיש על מי לסמוך וכו' -

אבל ענין ה'משיחה' רומז, שהמינוי אינו תלוי כלל בכישורים והכוחות שהתגלו אצל פלוני, אלא להיפך כל היכולת לבצע את תפקידו יגיעו מאור ה', מהשראה עליונה, ה' יכוון

וְהָיָה קִרְשׁ

אותו ויתן לו את הדעה והעצה והמהלך הנכון בכל ענין השייך לתפקידו, וככתוב 'לב מלכים ושרים ביד ה' -

שהרי ידוע ש'שמן' רומז לחכמה, וההסבר הוא כי 'שמן' הוא נוזל היוצא מפרי, אולם יש לו כח שאין לנוזלים היוצאים מפירות אחרים, וזהו הכח לדלוק ולהאיר, הוא נוזל כמו שאר הנוזלים, אך במהותו גלום כח נעלם, כח להאיר -

וכמו כן ה'חכמה' כוללת את כל הידיעות המהותיות השרשיות, למשל אדם יודע שיש מוצר של 'עפר', וכן יודע שיש מוצר של 'מים', מרגיש את המהות של כל אחד, ומרגיש את החילוק בין זה לזה, והנה כאשר יערב אותם וייצר טיט, זה כבר מוצר חדש שאפשר להבין אותו ב'בינה', אפשר להסביר מה גורם לתוצאה הזו, מה שאין כן ידיעת ה'מהות' הראשונה של כל דבר זהו ה'חכמה', וכלשון הפסוק 'כולם בחכמה עשית', וכן כל הידיעות הפשוטות הראשונות כמו שאדם רעב צריך לאכול וכו', הכל שייך לחכמה, והפסוק אומר 'חכמת אדם תאיר פניו', כי הנה יש לפנים הרבה סוגי הבעות, יכול ליהראות שמח או מודאג וכו', וכל ההבעות הללו מגיעים מזה שאדם כבר עוסק במחשבה של בינה המתכננת ומבררת וכו', אולם כאשר רואים אדם עם אור על הפנים, אדם חי, נהנה מעצם החיים, זה בכח ה'חכמה' הממלאה אותו עם כל הידיעות הראשיות, שהם האמונה ב'ואתה מחיה את כולם', החכמה המרגישה את כל האמת של המציאות מרגישה את האמונה, מרגישה את ה'ויפח באפיו נשמת חיים', הנשמה הממלאה את האדם מרגישה את האלוקות שנפח אותה, וזה מרגיע ומרומם את הגוף, הגוף מקבל 'אור'.

וכמה שאדם מתעסק יותר עם החומרים הארציים והמורכבות שלהם אם כל הרצונות המתחדשים והחששות כך גם מתלהב או דואג יותר, וזה מסלק את ה'אור' הפשוט של החכמה, לפעמים נעשה כמו אש בוערת, ולפעמים נעשה חשוך ודואג.

וכאשר מושחים אדם בשמן, מורים לו בזה, שהמבוקש ממנו הוא לא להיות נגרר אחר חשבונות ותכניות וכו', אלא עיקר תפקידו הוא להיות כמו 'שמן', מוצר שמהותו מאירה, כך גם הוא יקשיב לנשמה שלו, לאמונה, יקיים עליון שמת מעונך, יתמלא בבטחון ואור, ומתוך הפשטות הזו יעיין מה ישר ונכון לעשות...

והשמן הזה היה 'מבושם', כי הנה הכח של 'בושם' הוא שאדם עסוק בעניניו, אך כאשר מרגיש ריח טוב, הכל נעצר, המחשבה שלו מתפנה להתמקד במקור הריח, והענין של 'שמן המשחה' הוא להיות במצב שכאשר נזכר באמונת ה', במהות של נשמתו הקשורה למעלה, צריך להרגיש את הריח הנפלא הזה הסוחף את האדם אחר הנעימות הזו, עוצר את כל מחשבותיו ועיסוקיו.

ונרמז בזה גם שהמשוח צריך להשרות את האור הזה בתוך העולם התחתון, שכל המתקרבים אליו ירגישו את נעימות האור הזה, יתרוממו גם הם.

ומה נפלא לפי זה מה שנאמר על מלך המשיח (ישעיה יא, ג) "...וְהָרִיחוּ בְיָרְאֵת ה' וְלֹא לְמִרְאֵה עֵינָיו יִשְׁפּוּט וְלֹא לְמִשְׁמַע אָזְנוֹ יוֹכִיחַ" כי כח המשפט שלו יהא מזה ש'יריח את יראת ה'', זה ירומם אותו מכל השקר הארצי, ירגיש את האמת בטהרתה...

משיח אלקי יעקב...

והפסוק (שמואל ב כג, א) אומר: וְאֵלֶּה דְבָרֵי דָוִד הָאֲחֻרָיִם נְאֻם דָּוִד בֶּן יִשׂי וְנָאם הַגָּבֵר הַקָּם עַל מְשִׁיחַ אֲ-הֵי יַעֲקֹב וְנָעִים זְמִירוֹת יִשְׂרָאֵל: הפסוק נותן שני תיאורים לדוד, האחד 'משיח אלקי יעקב', והשני 'נעים זמירות ישראל', ולפני כן הפסוק אומר פעמיים 'נאום' - 'נאום דוד בן ישי', 'נאום הגבר הוקם על', ומשמע מהפסוק שדוד המלך מדבר מתוך שני מעמדים שיש לו, האחד, מצד שהוא 'דוד בן ישי', והאחד מצד שהוא 'הגבר הוקם על', ומסתבר ששני התיאורים שבהמשך הם זה כנגד זה, כי מה שהיה 'משיח אלקי יעקב' הוא מפני שהוא 'דוד בן ישי', ומה שהיה 'נעים זמירות ישראל' הוא מפני שהיה 'הגבר הוקם על' (עייין באורך ב'מבוא לספר תבונות כפיו על תהלים').

ואפשר להסביר כך, כי ידוע שהתואר 'יעקב' הוא הקטנות של יהודי, [הגדלות מכוונה 'ישראל'], והקטן הוא זה שעדיין עסוק עם החומרים הארציים החיצוניים, השכל לא בשל להכיר את השורש והמהות והאמת של כל ענין, וקטן צריך לגדול, להגיע להשגה, להיות כמו יעקב אבינו שהגיע לדרגת ישראל [-כאשר משח מצבה בשמן], וכמו כן 'דוד בן ישי' היה ילד כמו כל הקטנים, אלא שגדל בהשגה בקירבת ה', עד שהשיג את האור של 'משיח', אור הבטחון האיר מפניו - 'דשנת בשמן ראשי'.

אולם אחר שנעשה 'הגבר הוקם על', שהוכתר למלך על ישראל, אז נעשה 'נעים זמירות ישראל' - כי האיר את האור הזה לישראל, האיר להם את האמונה בה' בכל מצב מדאיג וכיוצא בזה, כאשר יהודי מרגיש את האור הזה בתוך החשיכה שלו הוא בבחינת 'ישראל' כי הוא בדרגה של אור והשגה, וזה נעשה על ידי 'זמירות' שמעיין בתוך הבלבול ומזמר משם את כל המחשבות המטרידות ומבלבלות, מגלה את הנקודה הטובה המתקנת המסתתרת בתוך הרע, ואז מרגישים את ה'נועם' השקט המתלווה לכל המצב.

משיחת הכלים

וכל זה שייך לענין משיחה של כהנים ומלכים, ועדיין לא מיישב מהו ענין המשיחה ב'כלים', אולם אפשר לומר ש'בא זה ולימד על זה', שהאדם צריך לדעת שהגוף שלו הוא כלי לנשמה, הגוף צריך לקבל את אור הנשמה, זהו השלמות של הגוף-הכלי, בזה יתקדש לעבודת בוראו, אם לא יחפש את האור הזה - ילך וינבול חלילה, ואם יחפש את האור הזה יתקיים בו 'בלותי בשמן רענן', יקבל חיות ורעננות... וכמו כן כל הענין של המשכן היה לעשות דירה בתחתונים להורות שגם הארציות יכולה לקבל את אור ה', יכולה להפוך לקודש, להיות כלי שרת לה', זהו ענין משיחת הכלים, להורות שאינם גושי חומר אלא כלי שרת, יש להם תפקיד רוחני בעולם, ונמצא שמשיחת הכלים מלמדת שגם כלי יבש יכול להתקדש ולשרת את ה', ומשיחת האדם מלמדת שגם האדם אשר נראה לו שיש לו כוחות ויכולות וכו', אין זה עושה אותו אדון לעצמו, אלא עליו להקשיב לאור ה' החופף עליו. גם הרמב"ם מקיש את הכלים לכהנים העובדים שכתב בספרו 'הלכות כלי המקדש והעובדים בו', תיאר את העובדים כמו כלים, ואת הכלים כעובדים.

ובזה מובן מאד מה שנאמר בפרשת כי תשא 'על בשר אדם לא ייסך', והקדמונים למדו מפסוק זה, שתואר 'אדם' הוא תואר הנשמה ולא תואר הבשר, שהרי מבואר שהבשר הוא רק 'בשר אדם' כמו 'לבוש האדם', ולמה דוקא בפסוק זה הורתה התורה את היסוד הזה? כי כאן מלמדת התורה שצריך שה'אדם' הרוחני ישלוט וינהל את הבשר כפי שמשיג באור נשמתו ולא חלילה להיפך...

ישוב השאלות

ומובן גם כן למה מצינו תואר 'משיח' גם על מי שלא נמשח, כמו 'אל תגעו במשיחי', כי עצם הדבר שהמתמנה מבין שהמינוי שלו הוא לעשות שליחות ה' בארץ, וכל מחשבתו צריכה להיות 'מהו רצון ה'', בזה נעשה כ'משיח', ומסתבר, שגם מה שאמרו בספרים הקדושים שכל אחד יש לו נקודת משיח וצריך לגלותה - זוהי הנקודה הזו, להרגיש שאין לו מעצמו כלום, כולו ככלי ביד ה'.

וכן מובן למה היה צריך להקים את המשכן לפני המשיחה, להורות שמדובר בכלים שמצד חיצוניותם הינם מותאמים ומוכשרים ומזומנים לעבוד את ה', ובכל זאת צריכים משיחה, כדי להודיע שהקדושה שלהם מגיעה מהאור הרוחני הממלא בשמחה לעבוד את העבודה הזו בבחינת 'ישמחו השמים ותגל הארץ'.

ומישוב גם כן למה היה צריך להניח את הלחם והשמן לפני המשיחה, כי הנה המזבח הפנימי והחיצון והכיור הם כלים המשמשים לעבודת העובדים החפצים להתרצות לפני ה', הם כלים המוכנים להקריב את עבודת האדם לפני ה'... אך השולחן והמנורה הענין שלהם הוא להורות על שפע ה' היורד מהשמים לארץ, הברכה והאור, לכן דוקא לאחר שהכלים הללו כבר טעונים עם השפע שלהם, אז מבררים שהם מקודשים לה', השפע שלהם מגיע מלמעלה, אין זה משהו הנעשה בכח שלהם.

ומה שהפסוק מסיים 'והיה קודש' מתפרש כך, שאחר המשיחה יתברר שהכלי כבר היה קודש לפני כן, כי המציאות שה' ממלא כל עלמין, ואין שום מציאות ארצית ללא הרוחניות המחיה אותה, אלא שהיא נעלמת עד כדי שנראית כמתכחשת, אולם לאחר שמתעסקים במשיחה ומאירים את אור הידיעה הזו בעולם, מתברר שגם ההסתרה שלפני כן היתה טעות בלבד.

להלן ב'דְבָרֵי שִׁיר' יבואר יותר ענין זיכור העולם הנעשה על ידי הבירור של 'והיה קודש'.

*

'דְבָרֵי שִׁיר' על 'תומר דבורה' (ו)

(לרפואת הרב צבי בן שרה פעסיל שליט"א)

פרק רביעי - האיך ירגיל האדם עצמו במדת הבינה

...והרי אם קין שב בתשובה ונתקן, הנה זרון אדם הראשון שבו הוליד את קין - קינא דמסאבותא - היה נחשב לו זכות בסוד ברא מזכה אבא, אמנם לא רצה לשוב, ולכך כל

סטרא דשמאלא נמשך משם, וכל ענפיו עתידין להתמתק והם שבים ומתקנים, והיינו ממש מן הטעם שפירשנו שהאדם משריש בעצמו סוד הרע וממתקו ומכניסו אל הטוב...

נחזור בקצרה על המתבאר מדברי רבנו לעיל, כתב, שהתלהבות שיש בעולם מקורה מהקדושה, מהתלהבות להיות קשור לה' ולעבוד את ה', אלא שכאשר האדם נפגש עם החיצוניות של עולם הזה, ההתלהבות נגררת אחר זה, [כמבואר בגליון פרשת כי תשא], ואחר כך הוסיף רבנו שגם החוטא המתחרט על חטאיו ומתברר לו שחשקו האמתי הוא להיות קרוב לה', הריהו מתקן את החטא עצמו, כי מתברר שהרצון שהביא לחטא הוא בעצם רצון להיות קרוב לה' [כמבואר בגליון פרשת ויקהל].

ובקטע שלפנינו יבואר שהנה היה אפשר לחשוב: שהבשר והחומר שייכים לארציות ולחטא, אלא שהלהבה הפנימית הקדושה אמורה להלהיב את הבשר לחפוץ להיות קרוב לה' ודבוק בו, אבל האמת היא שגם הארציות עצמה נוצרה על ידי ה', וגם הגשמיות עצמה יכולה להרגיש את הטהרה הזו, שבעצם לא צריך כח התלהבות המושך כלפי הקודש, אלא פשוט כל המציאות הינה קודש, וזהו הענין המבואר במאמר על הפרשה לעיל, שאחר שמאיר אור האמונה, רואים שהכל שייך לה', הכל נעשה לשרת את ה', הכל חי ומתקיים בכח הרוחני - 'והיה קודש' - מתברר שהכל כבר היה קודש מתחילת יסודו.

אך נשאלת השאלה כיצד נוצר מצב שנראה שהחומר חפץ ברע? התשובה היא שזה נעשה מחטא עץ הדעת, שזוהמת הנחש התלבשה בחוה, והתולדות שלה מעורב בהם הזוהמה הזו, מרגישים את הרצון הרע כאילו הם ה'נחש', וידוע מהזוה"ק (בראשית נד, א) והמקובלים שחלק מחטא עץ הדעת הוא בזה שבא אדם על חוה לפני שנטהרה מזוהמת הנחש, ונולד מזה קין עם כל הרע שבו, ורבנו מכנה אותו 'קינא דמסאבותא', שכמו שיש 'קין' של צפור שבו מתגדלים העופות ולומדים להכיר את עצמם, כך נוצר בעולם 'קינא דמסאבותא' שהוא חומר גס שכל הגדלים בתוכו מתלמדים להשתייך לרע, להרגיש מסואבים ומרוחקים מהקדושה [בחנינת 'הן גרשתי אותי היום ומפניך אסתר'], הקן הזה משריש בבשר החומר את התודעה שלא שייך להתקדש ולהתעלות ולהיות שייכים ומשועבדים לה', וכבר ביארנו שהרגשת החולשה הזו היא המכונה 'סטרא דשמאלא', כי צד שמאל הוא הצד החלש, וכאשר אדם מרגיש חלש מלהתקדש לה' ולשוב לה', זאת היא שייכות לצד השמאל, צד החינוך של 'קינא דמסאבותא'. ובעצם אילו היו אדם וחוה שבים בתשובה, לא היה נוצר כלל 'קין', אלא שגם הם הרגישו חולשה מלשוב, כנראה גם החולשה שלהם היתה מזוהמת הנחש...

אולם אילו היה קין שב בתשובה היה כל שורש הרע הזה מתבטל, הכל היה מזדכך, וכמו שאמר לו ה' 'אם תיטיב - שאת' [כמבואר בגליון הקודם], ורואים שגם החומר עצמו יכול להתהפך לטובה, ואז, היה גם הזדון של אדם הראשון מתהפך לזכות, כי נמצא שהזדון שלו שהגיע מתוך חולשת הנחש, גרם לברר את השקר של הנחש, כי הנה 'עור הנחש' הופך ל'כתנות אור', הגוף החומרי מכיר שהוא לבוש ל'אור' האלקי הממלא את הבשר, זהו התכלית המקורית של הבשר, וזהו 'סוד ברא מזכה אבא', כי כאשר רואים בן עם שורשים רעים תולים את זה במחשבות רעות וכו' של האב, וממילא כאשר רואים שהבן הצליח

להזדכך מהרע, זהו סימן שגם שורש הרע של האב לא היה באמת רע, אלא ההתחלה שלו היתה מרצון טוב [וכמבואר בגליון הקודם], ונמצא של האב פוגם את הבן, אלא הבן מזכה את האב. אולם היות ו'קין' לא רצה לשוב, ממילא חיזק את הפגם של האב, והמשיך לעולם את החולשה של 'סטרא דשמאלא'.

אולם ממשיך רבנו ואומר שהאמת והסוף הוא שהעולם יבא על תיקונו, האמת תתגלה, וכל ענפיו של קין - עתידין להתמתק, וכבר עכשיו במשך הדורות הם שבים ומתתקנים, כי כל חוטא השב בתשובה, וזוכה להרגיש נועם ה', גם החומר שלו משיג שרצון החומר המקורי הוא להיות דבוק בה', וההסבר לכך הוא כי באמת אין שורש האדם רע, אלא האדם עצמו מצד חולשת השמאל שלו משריש בעצמו סוד הרע, סבור ששיך הוא לרע, ואחר כך ממתקו ומכניסו אל הטוב על ידי מהלך מחשבת הבינה הנזכר בדברי רבנו לעיל, ובזה נעשה התיקון, ולאור זאת מסיים ומסכם רבנו את הנקודה שהתחיל בה שעל ידי כח ה'בינה' שהיא הרואה את האמת המתבררת ב'תשובה' - מתתקנים כל הפגמים ואומר:

לפיכך [על ידי ה'בינה'] **האדם מטהר יצר הרע ומכניסו אל הטוב והוא משתרש בקדושה למעלה, יש כאן שלשה נקודות, האחד הוא טהרת יצר המבואר כאן לפנינו שגם החומר שנראה שהוא אחד עם היצר הרע, נעשה טהור הראוי להתקשר עם הרוחניות, והשני הוא ענין ההכנסה אל הטוב, שמברר שכל החשק והתשוקה שהיו כלפי הרע, החשק האמתי שלהם היה כלפי הטוב [כמבואר בשבוע העבר], והשלישי הוא מה שהיצר 'משתרש בקדושה למעלה', וזה מתבאר מהענין שכח האש וההתלהבות מגיע מהקדושה בצירוף המבואר לפנינו כאן, כי הנה ה'בינה' הוא המקום הרואה שני צדדים, רואה את עולם האמת ואת עולם השקר, ומייצר את הלהבה הצריכה להיות כלפי האמת אך יכולה להימשך כלפי השקר, אבל הביורור שגם הארציות שייכת לקדושה, זהו אור של ה'חכמה' כמבואר במאמר על הפרשה, ושם הוא מקום המברר שה' אחד ושמו אחד, שהכל אחדות אחת, אין כלל שני צדדים, וכח ההתלהבות האמתית הינו כלפי ההתעלות להשגה הזו, וכאשר מתלהבים ומתעלים לשם מתגלה שהכל מושרש בקדושה למעלה, וכל ענין היצר היה רק כדי שיתבדה השקר ותתברר האמת, ומתברר שגם לפני הביורור היה הכל קודש - והיה קודש!**

וזו היא מעלת [מחשבת] התשובה [המגיעה מתוך בירור האמת של הבינה], שהאדם המתנהג בה [-במדה הזו] צריך שבכל יום ויום יהרהר בה ויעשה תשובה בצד מה כדי שיהיו כל ימיו בתשובה [כך יטהר ויזכך תמיד את העולם ואת עולמו יותר ויותר].

הלכות שבת למעשה

הלכות שבת למעשה / הרב יהודה אייזנשטיין, מרבני ישיבת מיר, ירושלים

תשובה מעשית בענין 'תוספת שבת'

שאלה: כמה זמן צריך להוסיף מבעוד יום בעבור מצות 'תוספת שבת'? והאם צריך לקבל את ה'תוספת' בדיבור?

תשובה: מצות 'תוספת שבת' חלה ממילא, על ידי שהאדם פורש מכל מלאכה לשם תוספת שבת. [ויש חוששים לשיטות הראשונים שהמצוה חלה רק בדיבור, ולכן מקבלים את התוספת בדיבור].

שיעור זמן ה'תוספת' המינימלי - הוא כ-2 דקות, אך כל המוסיף מוסיפים לו חיים^ל. ומצינו דברים מבהילים ונוראים על צרות ואסונות שארעו מחמת אי קפידא על 'תוספת שבת'^ל.

*

נבוא להרחיב בעניני 'תוספת שבת':

[א] **מצות 'תוספת שבת'** - לדעת רוב הראשונים^{לח}, גם בשבתות וימים טובים, יש מצות עשה של "תוספת" כמו שיש ביום הכפורים^{לט}.

[ב] **כמה זמן זה ה'תוספת'** - הזמן של מצות ה'תוספת' הוא משך זמן מסויים לפני בין השמשות^מ (לפני שקיעה). ולא נתפרש בבירור כמה הוא משך הזמן, ומדברי המשנה ברורה עולה שהוא לכה"פ כ-2 דקות^{מא}.

^{לו} כ"כ הפמ"ג (א"א רמו, א). וכ"ה בזהר (תיקו"ז מד דף פה): "וצריך למיהוי מוסיף מחול על הקודש, וכל המוסיף מוסיפין ליה נפש יתירה בשבת, וכל הגורע גורעין ליה ההיא נפש יתירה חס ושלום.

^{לז} ניתן לקבל את כל המקורות במאמר בשם "פניא דמעלי שבתא" שנכתב על ענין זה.

^{לח} הביה"ל (רסא, ב ד"ה י"א) מבאר שהשו"ע שם כתב את הדין של "תוספת" בלשון של 'יש אומרים' מאחר שהרמב"ם חולק על זה. ומביא בשם הא"ר שלדינא נקטינן כה"א הזה, משום שכל הראשונים סוברים כן. והגר"א (שם) כותב, שגם לדעת הרמב"ם, עכ"פ מדרבנן ודאי יש מצות תוספת, מדין התקיעות שהיו תוקעין בער"ש.

והנה שנינו במשנה בשבת (יח, ב) "בית הלל מתירין עם השמש" (דהיינו שיותר לעשות מלאכות עד שקיעה), וצ"ב להיכן נעלם מצות התוספת. ומכח זה הוכיח הרמב"ן (תורת האדם ענין אבילות ישנה אות קה) כשיטת רבינו תם שגם אחרי השקיעה זה עדיין יום. והגר"א (שם) כותב מכח זה, שבהכרח לפי הגאונים נקטינן כדעת הרמב"ם שאין מצות תוספת בשבת. והביה"ל (שם) כותב שצ"ל שלא דוקא עם השמש ממש, אלא מעט קודם משום תוספת. עוד יישבו בכמה ספרים, שהנה עיגול השמש עצמו לוקח לו כג' דקות לשקוע, ואנן נקטינן שבה"ש מתחיל רק בשקיעת כל העיגול כולו, ומצות התוספת מתחילת שקיעת העיגול, והו"ע עם השמש" (והארכנו בכל זה במקו"א).

^{לט} ביה"ל (רסא, ב ד"ה י"א). וגם בימים טובים יש מצות תוספת כמו בשבת כמבואר בלשון שו"ע הרב (רסא, ד) והמשנ"ב (שם, י). וראה בקצה המטה (תרכה, לב) שכותב שראוי להזהיר ע"ז מאוד, כי בעיני ההמון קיל יו"ט, שחושבים שאין בו דין תוספת.

^מ ראה בב"י (תרח, א) בשם הרא"ש שכותב: "ותוספת זה צריך שיהא קודם בין השמשות, דאילו בין השמשות ספק יום ספק לילה הוא כו' ואינו נקרא תוספת, דבלאו ריבויא דקרא צריך לפרוש מספק כו'". וראה בביה"ל (שמב, א ד"ה מותר לו) שלפי הצד שבה"ש הוא יום, אז התו"ש יכול להתקיים לפני צה"כ.

^{מא} בביה"ל (ד"ה איזה) מכריח שזה ודאי לא יותר מ-13.5 דקות (שיעור בה"ש). ולמעשה מדברי המשנ"ב (רסא, כב) ושעה"צ (שם אות כא) עולה שזה כ-2 דקות. וע"ע בדה"ח (סי' רסא) שיש שם גירסא שזה דקה וחצי.

[ג] מאיזה זמן ניתן לקבל 'תוספת' - מפלג המנחה ואילך (שהוא שעה ורבע זמנית^{מב} קודם שקיעת החמה^{מג}), יכול האדם לקבל על עצמו 'תוספת שבת'. אבל קודם הזמן הזה - גם אם קיבל כותב המשנה ברורה^{מד} שאין בקבלתו כלום.

[ד] האם צריך לקבלה בפה - מצות ה'תוספת' מתקיים בזה שהאדם פורש מכל מלאכה לשם 'תוספת'^{מה} [ורק באופן שרוצה האדם להרחיב את התוספת יותר מהזמן המינימלי, אז צריך לקבלו בדיבור^{מז}]. ויש שחוששים לדעת הראשונים^{מי} שמצות תוספת שבת חל רק בדיבור, ולכן מקבלים את התוספת בדיבור.

[ה] בואי כלה מבעוד יום - יש לומר "בואי כלה" מבעוד יום לשם כבוד שבת^{מח}.

[ו] במה חל קבלת שבת - 'קבלת שבת' חל על ידי עניית "ברכו" של תפילת ערבית^{מט}, או על ידי אמירת "מזמור שיר ליום השבת". ויש מקומות שמקבלים גם על ידי אמירת "בואי

^{מב} משנ"ב רסג, יט.

^{מג} הגם שהמשנ"ב מזכיר בכמה מקומות, שיש מחלוקת האם הפלג הוא שעה ורבע לפני שקיעה או לפני צה"כ, מ"מ מבואר בשעה"צ (רלג, יד) שלפי מנהגינו כדעת הגאונים, הפלג הוא שעה ורבע לפני השקיעה ואכמ"ל (ויש לוחות ספרדים שמחשבים שעה ורבע לפני צה"כ של הגאונים).

^{מד} כ"כ המשנ"ב (רסא, כה). וע"ע בספר הלכות שבת בשבת (פ"ד הע' 21) שכותב שמי שקיבל ע"ע ב' שעות לפני השקיעה יש לו לחוש לחומרא שחל קב"ש, וזה עפ"ד הרמ"א (רסא, א) בשם האו"ז דומיא דשמיטה, ובמקור הדברים מבואר דלא כהבנת הב"ח (רסא, ב) מחצה"ש (שם, ט) והביה"ל (רסא, א שעה; רסג, ד ד"ה קודם) שהבינו זאת ע"פ שיטת היראים, וע"ע בתשובות והנהגות (ה, סט), וצ"ע למעשה.

^{מה} כ"מ בחיי"א (ה, ב) ובשעה"צ (רסא, כא) ובערוה"ש (שם, ב). וכן מוכח מדברי המשנ"ב (שמב, א) שכותב שכל הקולות שנאמרו בשו"ע לגבי השבותים ב"בין השמשות", זה נוגע רק לאדם שלא קיבל שבת [וי"א שזה אפילו בקבלת יחיד], ותמוה, וכי הך דינא קאי רק לפרשעים שלא קיבלו שבת, ובהכרח שתו"ש מתקיים גם בפרישה ממילא, ולכן כל שלא קיבל להדיא מותר בשבותין.

^{מי} משנ"ב (רסא, כא; ויעו"ש אם מועיל לזה גם קבלה בלב), וכמש"כ בספר או נדברו (ח"א עמ' יג) ובספר אמרי יושר (ברכות כז, ב ד"ה מש"כ). וכן מבואר להדיא בחי' הרא"ה (ברכות כז, א): "וכיון שאין לתוספת זה שיעור מן התורה בכל שהוא יצא י"ח, ואם בא להוסיף יותר בשקיבל תוספת זו בתפילה או בקידוש חלה עליו קדושת היום מה"ת" - ומבואר להדיא, שרק כלפי הרחבת התוספת נאמר שצריך לקבלו בפה. ודברי השש"כ (פמ"ו ס"ב) ושונה הלכות (רסא, ג) צ"ע טובא.

^{מז} ראה בחלקת יואב (סי' ל) שציין לדברי הריטב"א (ר"ה ט, א ד"ה ותוספת): "ותוספת זה אינו בדברים וביטול מלאכה בלבד אלא שיוסיפו בדברים של קדושה או בתפלה או בקידוש". וע"ע בספר או נדברו (ח"א עמ' יד) שציין לדברי האור זרוע (ח"ב הל' ע"ש סי' כ) והרוקח (הל' שבת סי' לז). וע"ע בספר תוספת שבת (רסא, יג) בשם המרדכי. וכ"כ הבא"ח (ח"ב פר' וירא אות ו): "והמאחר לומר קבלת שבת (בואי כלה) בין השמשות כו' הפסיד מצות התוספת". וע"ע במקראי קודש (ימים נוראים סימן לח).

^{מח} כ"כ השו"ע (רסב, ג) ע"פ הנהגת רבי ינאי [וע"ע בערוה"ש (רמב, ה-מ) שכותב בשם השל"ה שע"פ קבלה יש לזהר לומר "מזמור שיר" קודם שקיעה, כי האומרו אחר שקיעה מביא סכנה רבה]. וראה בערוה"ש (רמב, מ) שכותב שסדר "קבלת שבת" לא נועד לשם "תוספת שבת" אלא נתקן מצד דין "כבוד שבת". וז"ל הרמב"ם (פ"ל מהל' ה"ב): "איזהו כבוד כו' ומתעטף בציצית ויושב בכבוד ראש מיחל להקבלת פני השבת כמו שהוא יוצא לקראת המלך וחכמים הראשונים היו מקבצין תלמידיהן בערב שבת ומתעטפים ואומרים בואו ונצא לקראת שבת המלך". ומקורו בגמ' בב"ק (לב, ב) שרבי ינאי הוה מתעטף וקאי ואמר "בואי כלה בואי כלה". ומבואר מזה שסדר "קבלת שבת" הוא משום לתא ד"כבוד שבת" ולא משום לתא ד"תוספת שבת" - וא"ש שלא תיקנהו בערב יו"ט (וע"ע בשע"ת רע, ב). ולכן מובן שלא בהכרח מקבלים בזה שבת (וכמש"כ בסמוך), וא"ש גם אלו שנוהגים לאומרו גם אחרי שקיעה ואלי גם אחרי מעריב (עי' קצוה"ש עו, טו). ואולי לצורך כבוד שבת ניתן לסמוך על ר' יוסי שבה"ש מתחיל רק כהרף עין לפני צה"כ.

^{מט} ולא מועיל תנאי בתפילה, מכיון שהזכיר בה קדושת שבת (משנ"ב רסג, נ). וראה בהג' רע"א מש"כ לגבי תנאי בעניית 'ברכו' (וע"ע בקצוה"ש בדה"ש עז, ז ובאג"מ או"ח ג, לז). וע"ע בשו"ת זרע אמת (א, לג) שמצדד שלא מועיל תנאי ב'מזמור שיר', וזהו חידוש גדול, ואין טעם לדמותו כלפי זה לתפילה וצ"ע.

כלה"י. וכן חל שבת על ידי אמירה של "הריני מקבל על עצמי כו'". וראה מש"כ בהערה"א
אם מועיל התרת נדרים על "תוספת שבת".

*

על כל שאלה למעשה יש להיוועץ במורה הוראה!

לתגובות והוספות: 5322906@gmail.com

להאזנה לשיעורים: 0733718134 (שלוחה 4)

י משנ"ב (רסא, לא). וראה בבא"ח (וירא ש"ב אות ה) שכותב: "כפי דברי רבינו האריז"ל, עיקר קבלת שבת היא באמרו
"בואי כלה" ואז נאסר בעשיית מלאכה אע"פ שלא אמר עדיין "מזמור שיר ליום השבת". ומש"כ מרן ז"ל בשולחנו
הטהור (רסא, ד) דנאסר בעשיית מלאכה משיתחיל לומר "מזמור שיר ליום השבת", היינו מפני שבימיו לא נתפשטו
דברי רבינו האריז"ל, או יתכן דהיה מנהגם לומר "בואי כלה" אחר אמירת המזמור. ואנחנו אין לנו אלא דברי רבינו
האריז"ל דקבלת שבת חלה באמירת "בואי כלה". ובשו"ת הלק"ט (סי' נב): "שאלה: בואי כלה שאומרים בערב שבת
אי היא קבלה. תשובה: כך נראין הדברים שעל מנת כן מתאספים ואומרים ו"בתוך אמוני עם סגולה בואי כלה שבת
מלכתא". אך הקצוה"ש (בדה"ש עו, ב) תמה מדברי הפמ"ג שמבואר מדבריו (א"א רסב, ג; רסז, א; ריש סי' תפח) שהיו
נוהגים בזמנו לומר "לכה דודי", ואעפ"כ כותב שקבלת שבת זה ב"מזמור שיר". ובספר שבות יצחק (פי"ז הע' מט) הביא
בשם הגריש"א, שבמקומות שמנחמים אבלים בין "בואי כלה" ל"מזמור שיר", הרי זה מוכיח שלא מקבלים שבת עד
אמירת "מזמור שיר" (וע"ע בשש"כ פס"ה הע' צ). ומבואר מכל זה, שיתכן שהגם שאומרים "בואי כלה", אעפ"כ לא
חל בזה תוספת שבת. והגם שאומרים נוסח של "בואי כלה" כותב המאמר מרדכי" (רסא, ז): "והמנהג פשוט בינינו
לאומרו (בואי כלה) ואעפ"כ מדליקין נרות וכיוצא עד אמירת "מזמור שיר". ונראה דמעיקרא הכי קבילו עליהו שלא
לקבל תוספת שבת באמירת פיוט "לכה דודי". וגם מנוסח "בואי כלה" נראה שאי"ז קבלה גמורה אלא מכינין עצמם
לקבלו". וכ"כ בשו"ת משפטי צדק (סי' לו), שבודאי גם בזמן הבית יוסף היו נוהגים גם הם ובכל מקום לומר "בואי
כלה", שהרי נזכר בתלמוד ובשו"ע סי' רסב, וא"כ מסתייה לן ד"בואי כלה" אינו אלא הזמנה בעלמא ולא קבלת שבת
גמורה.

י"א הנה בלבוש (רסג, יז) ובשו"ע הרב (קו"א רסא, ג) מבואר, שמועיל התרה בקבלת שבת. והכה"ח (רסא, כב) מחלק
בין קב"ש על ידי אמירת "לכה דודי" שלא מועיל התרה (מאחר שכאמור מבואר באריז"ל שזה קב"ש ממש) לקב"ש על
ידי אמירת "הריני מקבל" שמועיל התרה (וראה מש"כ במאמר הבא לגבי מי ששכח וקיבל שבת ונזכר שלא התפלל
מנחה). אך יש להעיר בזה, מדברי הפמ"ג (רסג, ג; מובא בביה"ל רסא, ד) שמחלק, שמשקיעה ואילך זה לתא דאורייתא,
ומפלג ואילך זה לתא דרבנן מצד נדר, וא"כ י"ל ש"התרה" תלויה בשני הזמנים הללו. ובמקו"א ביארנו, שיתכן שגם
לדידן יש את שני הזמנים הללו וסמוך לשבת (י"א חצי שעה) הוי לתא דאורייתא, ואז טפי י"ל שלא יועיל התרה, וצ"ע
בכל זה.

חינוך

חינוך בפרשה / הרב יחיאל מיכל מונדרוביץ, מפקח בתלמודי תורה ומרצה חינוכי

טוב להודות!

קבצן עיוור ישב בצידי כמדרכה ברחוב הומה בעיר. העמיד לפניו שלט שהכריז "אני עוֹר, נא לתרום". פרוטות מעטות בלבד נאספו לפניו, שהרי אנשים אצים רצים... איש טוב עצר, שלשל מספר מטבעות. לקח את השלט, הפכו וכתב משהו אחר, והחזירו לפני הָעוֹר. התרומות התרבו! עוד ועוד עצרו ותרמו! בערב, כִּשְׁהָעוֹר קם ללכת, ביקש מעובר-אורח "הקרא לי מה כתוב בשלט שלי?" האיש הקריא "היום יום יפהפה, בהיר וזורח, אך אני עוֹר, איננו זוכה לראותו".

ב"ה מעטים הם העיוורים מבחי' פיזית, שאינם רואים בפועל. אך יש עוֹרוֹן נוסף, עוֹרוֹן נפשי. לא רואים את האחר, לא רואים מעשיהם הטובים של הזולת, ומתוך עיוורונם אינם מעריכים ואינם מוקירים אחרים. אינם אומרים תודה.

פר' פקודי מסכמת וחותרמת רצף של חמש פרשות שעוסקות במלאכת המשכן. לאחר התרומות וההתנדבות, וסיכום הנתינה העצומה, מתארת התורה 'שטף' של עשייה חרוצה. בפרשתנו נאמר 16 פעמים - כמעט בזה אחר זה - וַיַּעֲשׂוּ. כל אלה בנוסף ל- 'עֲשׂוּ' (7 פעמים), וַיַּעַשׂ (5 פעמים), ועוד מילות פועל רבות: וַיִּתְּנוּ, וַיִּרְכְּסוּ, וַיִּבְיֵאוּ, וַיִּמְלְאוּ, וַיִּרְקְעוּ... משה רבינו רואה את עמלם, הוא מעריך את עבודתם, את מסירותם: וַיֵּרָא מֹשֶׁה אֶת כָּל הַמְּלָאכָה וְהִנֵּה עָשׂוּ אֹתָהּ... ותיכף ומיד: וַיִּבְרַךְ אֹתָם מֹשֶׁה. הוא מודה להם על עשייתם, ומברכם: יְהִי רָצוֹן שְׁתַּשְׂרָה שְׁכִינָה בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם, וַיְהִי נֶעַם ה' אֵל עֲלֵינוּ... (רש"י). והנה, למרות היותו הוא 'הממונה', המנכ"ל, נוהג בהם בעין טובה, ואומר "... בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם".

שבת זו קרויה 'שבת הפסקה', בהיותה מפסיקה את רצף 'ד' הפרשיות. צדיקים דרשו (על משקל דברי חז"ל) "מה הפסקות משמשות? ליתן ריווח להתבונן בין פרשה לפרשה ובין ענין לענין...". החיים שלנו רצופים ורדופים 'עניינים' רבים. חובה לעצור מדי פעם, ליתן ריווח לנפשנו להתבונן: למי נודה? מי מסייע לנו במסע החיים? מי תומך בנו ומעודדנו? מי מתאמץ למעננו? שלמה המלך מלמד (משלי כב) טוב עין הוא יְבַרְךָ, דרשו חז"ל 'אל תיקרי יְבַרְךָ, אלא יְבַרְךָ!' (סוטה לח:)

חשפתי בימים אלה מטמון בלשון רש"י הק' (סנהדרין מא:): חכמי ישראל מתבטאים לא' מחבריהם "מחמת שאתה טוב ועניו ומודה לנו...". הרי שמידת ההודיה באה מתוך טוב וענוה'. התנא אומר (אבות ד ד) 'מָאד מָאד הָוֵי שְׂפֵל רוּחַ', ומצאנו במשנה בסוף ברכות (ט ה) 'הָוֵי מוֹדֵה לוֹ בְּמָאד מָאד'. ככל שאדם ענוותן - מכיר בטובת האחר, ומרבה להודות.

ישבתי בשבוע שעבר בדיון עם אנשי חינוך בכירים. שאל מנהל: "מלמד פונה אלי: 'המנהל! קשה לי! יש תלמיד שמוציא אותי מדעתי...'. מה לעשות עם מלמד זה? וכי רוצה שאני אפתור לו כל קשייו?". השיבו מחנך בר-דעת: "מה הוא רוצה? הוא רוצה ממך

הערכה, הוא פונה מתוך רצון שהמנהל יבחין בעשייתו הַרְבָּה, ויעריכו! "למלמדים ברור שתלמידים והורים צריכים להודות להם (מחכים כבר למשלוחי מנות...), הורים מצפים שילדיהם (הצעירים והבוגרים) יוקירו ויודו להם. הודיה היא הדדית! גלגל החזור! גם הבוגר יודה לצעיר, המחנך יודה לתלמידים, והורים לילדיהם! "אם אינך רואה סיבה להודות - הבעיה היא בך". 'טוב וענוה' מעוררים הודיה. **מרוב 'גובה' לא מבחינים באחרים, הנמוכים...**

זיהוי **הטוב** שבכל דבר ובכל אדם, והבעת תודה עליו, **מעצים** את 'הטוב' הזה. אמר החכם: "אנחנו יכולים **להתלונן** על שיש בשיח וְרָדִים - קוצים, או שאנחנו יכולים **לשמוח** שלשיחים קוצניים יש פרחים...". תודה על הפרח! על הטוב!

עובד במפעל היה ממונה ב'קו הייצור' על פריט מסוים. שנים רבות עשה מלאכתו כנאמנות ובמיומנות. לאחר שנים הבחין שאחרים קיבלו 'קידום' (הכולל העלאת שכר), ומילות הערכה (שלעתים חשובות כהעלאת שכר). החליט הפועל להיעדר יום אחד, דבר שמעולם לא קרה. הריהו מתאמץ ומגיע 'עם חום', וישר מ'חדר לידה'... 'קו הייצור' הושבת! אי אפשר יום אחד בלעדיו! בעל הבית התקשר "איפה אתה?". השיב הפועל "איפה אני? רציתי רק שתדע מי אני. נעים להכיר!"

ומי אינו זקוק להערכה? שמעתי כי הרה"ק ה'ישועות משה' מויז'ניץ הספיד זקן מחסידיו "בכל ליל שב"ק היה פונה אלי אחרי 'הטיש' ומשבח את דברי התורה שאמרתי!" קדוש עליון, צדיק נשגב, 'נהנה' ממחמאות שהשמיע חסיד...

בדוק ומנוסה - כאשר נודה לתלמיד על עזרתו בסידור הכיתה (וזהו התלמיד השובב והפעלתן שמפריע בשיעור) יעריך את הערכתנו וישתדל לרצותנו גם בשיעורים... כאשר נודה לחבר צוות (זה שמתנשא בחדר-מורים) יבחין בנו וינהג בכבוד... ובעיקר, כנאמר בספרים הק': כאשר נודה להקב"ה מאד מאד **על הכל**, יפתח לנו אוצרותיו וישפיע מטובו מאד מאד!

'בְּאוֹ שְׁעָרָיו בְּתוֹדָה' - פותחים שערים ע"י תודה. שערי שמים ולבבות בני האדם. תודה **היום לה' לעשרה בני אדם!**

בהצלחה בעבודת הקודש! יחיאל מיכל מונדרוביץ'

123ymm@gmail.com

חידות

פתשגן הכתב - חידה לפרשת השבוע/ מבית 'לא

יסור שבט מיהודה'

חידת 'פתשגן הכתב' לפרשת השבוע

עד, ולדבר לא יכל

אבל העיד בהשראה

השם יתברך מחל

על מה שעשו רעה

פתרון חידת 'פתשגן הכתב'

הפתרון: משכן העדות

חומש ורש"י תחילת פ' פקודי- משכן העדות- עדות לישראל שויתר להם הקב"ה על מעשה העגל שהרי השרה שכינתו ביניהם.

חידודי אספקלריא / חידון אל"ף בי"ת בפרשת

השבוע!

חידות 'חידודי אספקלריא' לפרשת פקודי

- 1 - מה היה בלילה על המשכן?
- 2- במה כיסו את האהל בזמן המסעות?
- 3 - מה שוויו של ככר של כסף, בשקלים? (יש לענות בגימטריא)
- 4- מאיזה שבט מגיע אליהב בן אחיסמך ?
- 5- "וסכותה על הארון" לשון?
- 6- כמה מאות מחצית השקל הביאו בני ישראל? (רק את ספרת המאות וגימטריא)
- 7- מה היא מידת אורכו ורוחבו של החושן? (אותו מידה)
- 8- באיזה אופן הכינו את החושן? ומעשה-
- 9- בתוך מה שמו את האבנים שבתוך החושן?
- 10- איזה סוג אבן היתה בסוף הטור השני?
- 11- איפו שמו את אבני השוהם?
- 12- "ויתן את העדות", למה הכוונה?
- 13- כמה ככר כסף לקחן כדי לצקת את האדנים?
- 14- באיזה צד שמו את המנורה?
- 15- איזה סוג קטורת הקטירו במזבח הזהב?
- 16- מה היה על המשכן ביום?
- 17 - מה היה בתוך הרימונים?
- 18- באיזה צד ממוקם השולחן?
- 19- מה עשה משה אחרי שמשך את הארון ואת כנו?
- 20- באיזה צורה בנו את החושן?
- 21- מאלו סוג אבנים הכינו את האבנים שרשום עליהם את שמות בני ישראל?
- 22- באיזה צבע היה "מעיל האפוד"

פתרונות חידודי אספקלריא פרשת פקודי

- 1 אש
- 2 בגדי השרד
- 3 ג אלפים
- 4 דן
- 5 הגנה
- 6 וו
- 7 זרת
- 8 חושב
- 9 טורים
- 10 יהלום
- 11 כתף האפוד
- 12 לוחות
- 13 מאה
- 14 נגב
- 15 סמים
- 16 ענן
- 17 פעמונים
- 18 צפון
- 19 קדש
- 20 רבוע
- 21 שוהם
- 22 תכלת

אספקלריא לדף היומי

אספקלריא לדף היומי - הארות במסכת הנלמדת

הרב יוסף דוב הערצאג, ארה"ב

בבא מציעא דף טז. מה שאירש מאבא. והנה לשי' רש"י קושית הגמ' שגם שם נימא בההיא הנאה וכשמת אביו יזכה אז מצד בההיא הנאה שאין כאן חסרון של לא בא לעולם שאז הוא כבר בעולם [ולפ"ז מדויקים דברי רש"י שהקושיא הוא דוקא מה שאירש מאבא ולא ממה שתעלה מצודתי שההיא הנאה הוי קנין כסף ומטלטלים אינן נקנים בכסף והריטב"א הביא בשם רש"י שהקושיא הוא משניהם] וע"ז מתרץ הגמ' ששם אין סומך עליו בכלל, והנה לקושית התוס' הקושיא הוא שעדיין לא יקנה מצד דשלב"ל ואפילו היכא שיש סברא של בההיא הנאה וע"ז מחדש הגמ' שהיכא שסמכא דעתיה ליכא החסרון של לא בא לעולם ומזה הוציאו האחרונים שכל החסרון של לא בא לעולם אינו אלא מצד שחסר בסמיכות דעת [עי' בשו"ת נודע ביהודה מהדו"ת אהע"ז נד' והקשו מדברי הכתובות נט. שמבואר שהחסרון הוא שחסר בבעלותו] ולשי' רש"י אין זכר לזה מכיון שהגמ' לא דן בכלל מצד לא בא לעולם שמקנה לו רק לאחר שקנה מהנגזל.

דף טז: כגון שהוחזק כפרן. וצ"ב אם כן למה בעינן מעשה בי"ד עי' בקצות סה' ה', ועוד הא למעשה איתרע בנפילה, ומבואר לכאורה שהגמ' למד עכשיו שכל הדין שחוששין לפרעון בריעותא של נפילה או מכיון שאין השטר ביד המלוה וכמו שכתב הרשב"א בתחילת הסוגין היינו רק מצד דין טענינן מכיון שאם היה כאן היה נאמן לומר פרעתי [והיינו שכיון שיש ודאי חיוב וספק פרעון אז היינו אומרים אין ספק מוציא מידי ודאי וכמו באיני יודע אם פרעתיך עי' בקובץ שמועות] ומש"ה בהוחזק כפרן שאבד כח הטענה שלו לא שייך טענינן ומחזירין השטר, ומובן לפ"ז שבעינן שיהא שטר מקוים שאם אינו מקוים שאז יש חשש שאולי לא היה כאן בכלל הלואה או שהוא מזויף אז הוי כאיני יודע אם נתחייבתי שעפ"י ספק א"א להחזיר השטר אפילו בלי טענינן.

דף יז. שכבר נמחל שעבודו. ונחלקו בזה הסמ"ע והלבוש סי' מח' אם פסול לגמרי שאין עליו תורת שטר והוי כמפיהם ולא מפי כתבם או שרק לענין לקוחות פסול אבל לגבות מבני חורין יש עליו תורת שטר ובפשטות מכיון שהשטר הוא בידו יש ראייה מצד שטרך בידי מאי בעי וביותר דהא העדים מעידים רק על דעת המתחייב שאם השטר יהא ביד המלוה אז הוא חייב לשלם [ואולי תלוי אם זהו הוי סתם הוכחה או כמ"ש הגר"ח שזהו מדיני השטר] ומדברי רש"י מבואר שלא הוי פסול רק כלפיה לקוחות ובאמת צ"ב שאם יש עליו שטר לענין בנ"ח למה הוא פסול לענין לקוחות [דהא משמע שיש כאן קול אלא שפסול מצד נמחל שעבודו] וכתבו לבאר עפ"י דברי הנתיבות בסי' ס' ס"ק כג' שלאחר שתקנו שמלוה ע"פ אינו גובה מן הלקוחות אז הפקיעו הדין שהלואה משעבדת וכל השעבוד אינו אלא מצד השטר וא"כ בנמחל שעבודו אין במה לחול השעבוד.

דף יז: לא אמר כלום. והיינו שר' יוחנן חידש כאן שני דברים שאפילו במקום שכותבין כתובה אם באה בעידי הגט בלי הכתובה [לפי מה שאוקמי ר"י פשט בהמשנה] גובה

כתובתה ואינו יכול לטעון פרעתי מצד מעשה בי"ד וכן אינו יכול לטעון שאינו רוצה לשלם רק כשתחזיר הכתובה והיינו מצד כותבין שובר ובאמת שני דינים אינן תלויים חד בשני אלא שלפי הבנתו במשנה מוכח שני הדינים ועי' במלחמות שהאריך ליישב שי' הרי"ף שסוגין כאן דן רק לענין דין מעשה בי"ד ולענין זה פסקינין כר' יוחנן אבל לענין שובר פסקינין כשמואל שאין כותבין שובר.

כמאן דנקיט שטרא בידיה. ועי' בתוס' הרא"ש שחכמים אלמוה למעשה בי"ד והיינו שכמו בשטר אינו נאמן לומר פרעתי רק עם ראייה כמו כן במעשה בי"ד מעיקרא תקנו שחייב כל זמן שאינו מביא ראייה שפרע, והמשל לשטר מובן עפ"י דברי הגר"ח שזהו מדיני שטר וזהו בכלל החיוב של הלוח שאינו נאמן לומר פרעתי רק עם ראייה כל זמן שהשטר ביד המלוה ועי' בהגהות מלוא הרועים.

דף יח. שאני אומר. ועי' בפנ"י שבלי חשש של נמלך היו מחזירין לאשה שתלנין שודאי נפל מיד האשה מצד לא מקדים ומשהה פורעניות לנפשיה, והא שחיישנין כאן לנמלך והגם שלשי' אביי לא חיישנין דאקרי וכתב היינו משום שכל הנך כשרים לכתחלה לכתוב בלי האשה והמקבל ועי' בחי' הר"ן לקמן, ומה שפירש המשנה הטעם ולעיל סתם כתב הרשב"א דלעיל אפילו בחייב מודה אין מחזירין אבל כאן כתב הטעם לומר שתלוי הכל רק בבעל ואם אומר תנו מחזירין ולפ"ז מיושב קושית התוס' ד"ה והא, ועי' ברעק"א כו"ח תניינא שהקשה למ"ד שחיישנין לשני יוב"ש א"כ למה הוצרך המשנה להחשש של נמלך תיפוק ליה שאין אנו יודעים אם זהו בכלל גט שלה אולי נפל מאחר דהא הכא הוי כיצחק בר אבדימי שכתבו התוס' שאין חילוק בין מצוי ללא ולפמ"ש התוס' ריד בגיטין דף כז. וכן הוא בשלטי גבורים שסגי בהוחזקו בשמות אנשים לחוד [וזה לכאורה דלא כמו שמבואר ברש"י בסוגיתנו] אז נחא שהיינו מחזירים לאותו שאנו יודעים שזהו שם אשתו.

דף יח: כגון דאמרי עדים. וברש"י בגיטין כתב שבא ליישב קושית רבה ור"ז אבל על תי' של רב אשי פירש שאירי שהשליח נותן סימן מובהק [ומה שנקט השליח ולא הבעל עי' בריטב"א הישן שא"כ למה באין הבעל מודה אין מחזירים לו ועי' ברש"ש גיטין ובחי' ר' שמואל שם כתב שבבעל מכיון שאין חשש משקר לא בעינן סימן מובהק] וצ"ב אם כוונתו לאוקמי שמשנתנו והברייתא איירי בשליח ולפ"ז יהא מוכרח ששייך בשליח חשש נמלך וצ"ב דהא גם התוס' בגיטין משמע שלמדו בחד צד שאירי בשליח ועיי"ש בתוס' שהביא עוד גירסא דקאמרי היינו שהעדים נותנים סימן מובהק לסלק החשש של שני יוב"ש וכן הוא בריטב"א כאן וכתב שדוקא עדים מהני דאל"כ יש חשש של משקר והקשה ע"ז דהא בסימן מובהק אין חשש משקר ועי' בקצות שכתב בטעם למה לא יהא סימנים דאורייתא או מצד שחוששין שאולי יש עוד אחד בהך סימן או מצד חשש של משקר והיינו שראה את החפץ אצל חבירו או כסומא בארובה ועיי"ש בקצות שכתב שלפי הך טעם לכאורה גם סימן מובהק לא מהני ולפ"ז הך גרסא שגרסי עדים למדו שלמ"ד סימנים דרבנן שני הטעמים אמת שחוששין למשקר ועוד שאולי יש עוד סימן כזה ומש"ה דוקא בעדים שאין שם חשש משקר מהני סימן מובהק [ועי' בקה"י].

דף יט. אירכס ליה גיטא. ופרש"י שהיה שליח ועי' ברעק"א למה הוצרך לזה ובפשטות אפשר לומר שכיון שבבעל אין חשש של משקר א"כ אפילו אם לא היה צורבא מדרבנן לא היינו חוששין ועי' בחי' הגר"ש בגיטין.

אי משום טביעות עינא. ועי' בקוה"ע סי' עז' שכתב שאין כאן בעיא של דבר שבערוה מכיון שאינו אלא מברר והוי רק גלוי מלתא בעלמא וצ"ב דא"כ למה לא יהא נאמן מצד ע"א דהא בכל ע"א אין שום חילוק בין צורבא מדרבנן או לא ועי' בריטב"א שכתב שהיכא שתובע שיחזיר לו החפץ אז גם מצד ע"א אינו נאמן והגם שנוגע וקרוב נאמן באיסורים אבל להעיד לעצמו לא ומש"ה דוקא בצורבא דרבנן שאין חשש משקר נאמן אבל לשי' רש"י שהיה שליח לכאורה א"א לומר כן וצ"ל שהסוגיא דן כאן מצד דין השבת אבידה שיש דין של דרשהו אם רמאי הוא ומכיון שאפילו בשליח יש חשש של משקר מצד שאינו רוצה להפסיד שכרו אינו נאמן רק בצורבא דרבנן שאינו חשוד לשקר ועי' בתורת גיטין סי' קלב' מ"ש בזה [וע"ע ברש"י בחולין דף צו. ובמ"ח ט"ז וש"ך ביו"ד סי' סג' לענין טב"ע באיסורים].

הניחא למ"ד זכות. ומבואר שהדין של עדיו בחתומיו זכין לו בנוי על דין של זכין לאדם שלא בפניו וביותר מבואר בתוס' שאפילו בגיטין היה מהני ורק מצד שאין חבין לא מהני והקשו דהא לכאורה בגיטין ודאי שיש דין נתינה והיאך היה מהני עדיו בחתומיו זכין לו, וכן להנך שי' שיש פסול של טלי גיטיך גם בשטר שחרור וצ"ב בכל זה.

דף כ. ש"מ איתא לדשמואל. ומדברי רש"י משמע כמו שכתבנו הראשונים דמה"ט כשכותבת בשובר התקבלתי אומרת בזה שאין לה עוד שום תביעה וזה גופה נחשב למחילה וממילא מן הדין אין הלקוחות יכולים לטרוף מהבעל [ועי' במהר"ם שיף שהקשה על מה שכתב רש"י בידה למחול] אבל מדברי התוס' משמע שהטעם הוא מצד מיגו שאם היא משקרת היתה יכולה למחול והריטב"א כתב שכיון שיכולה למחול א"כ רואים מזה שהיא נחשבת לבעלת הדבר עוד וא"כ הודאתה נחשבת להודאה שיש כאן הודאת בע"ד שאינה חייבת וממילא א"א לגבות מהלקוחות אלא שצ"ב דהא בחב לאחריני לא מהני הודאת בע"ד ועי' בר' שמואל שהאריך בזה.

דף כ: מאי מכריז מנין. ועי' ברש"ש ביאור קושית הגמ' ולמסקנת הגמ' מכריז שטרא וצריך ליתן שני סימנים מנין וכריכה וברא"ש מבואר שבעצם הסימן הוא מנין ורק שאם לא היו כרוכים אין כאן סימן מנין מכיון שאינו יודע שנפלו ביחד ומייאש עצמו מהשטר [ועי' בקצות שהאריך בזה לענין יאוש על חוב] וצ"ב לפ"ז שא"כ למה אמר ר' חייא תני כרוכים דהא קשר מהני שיהא המנין לסימן ואולי רצה לדחות שלא יהא ראייה שמנין הוי סימן ועי' במהרש"ל שכתב באופן אחר ויש שכתבו דהא שצריכים לשני סימנים היינו לפי מה שמבואר לקמן דבשטרות שהלוה מפסיד לא תקנו רבנן שיחזירו בסימן שאינו מובהק ומש"ה צריכים שני סימנים שאז הוי כסימן מובהק וע"ע בקצות שכתב דברים מחודשים בזה.

דלמא לקיומינהו. ועי' בריטב"א שאחד מהן לקח כל השטרות לקיים ונפל מידו וע"ז תי' הגמ' שכבר הוא מקוים ואז הדרך הוא שכל אחד לוקח מיד שטרו, ועי' בשטמ"ק אם הת"ק חולק על עצם דינו של רשב"ג.

דף כא: באיסורא אתא לידיה. ויש בזה שני מהלכים שי' התוס' בב"ק דף סו. שיאוש לא מהני אלא שלא יחול עליו חיוב השבה אבל אם כבר חל אז היאוש אינו מועיל שיפקע החיוב השבה [ועיי"ש מה שכתבו לענין גולן] ויש שכתבו שכיון שיש חיוב השבה א"כ אינו נחשב לאבוד וממילא לא מהני היאוש והרמב"ן לומד שיאוש לא שייך רק בדבר האבוד אבל חפץ שהוא ברשותו ואינו אבוד לא שייך יאוש [ומה"ט בקרקע לא שייך יאוש שכל היכא שאיתא הוא ברשות הבעלים ואינו אבוד] וכשהגביה האבידה נעשה שומר עליו ונחשב שהוא ברשות הבעלים ולא שייך בזה עוד יאוש והנ"מ אם אחר יכול לזכות בה ועי' בריטב"א.

רחמנא שרייה. ובשטמ"ק איתא שאינו מצד יאוש אלא היתר חדש אבל בראשונים וכן בירושלמי שלמד מכאן דין יאוש מבואר שלמדו שההיתר הוא מצד יאוש ואפילו בעומד וצווה לא מהני מכיון שבטלה דעתו אצל כל אדם וצ"ב לשיטתם למה מודה כאן אביי ומדברי הריטב"א וכן האריך בזה הנחלת דוד שאם בודאי ייטיאש לסוף גם אביי מודה שהוי יאוש ולא נחלק אלא בדבר שאין בו סימן שאין זה ודאי עומד ליאוש [וצ"ע מדברי הגמ' דהא מבואר בגמ' שאם יודע שנפל בודאי מייאש עצמו עי' בקה"י] ואפשר עוד לומר לפמ"ש הקצות שדבר שהוא אבוד מכל אדם בודאי ליכא חיוב השבה וכיון שליכא חיוב השבה לא שייך הטעם של באיסורא אתא לידיה וממילא מהני היאוש לסוף אפילו לאביי אבל מדברי הר"מ משמע שלא מהני אלא אם באמת נתייאש לסוף [נסותר עצמו בזה עי' בלחם משנה ובכסף משנה] ועי' ביונת אלם שכתב לבאר שי' הר"מ שאם אינו אבוד מכל העולם אז היאוש הוא שפועל ההיתר לזכות ומש"ה סובר אביי שא"א שיהני למפרע כמו בכל חלות אבל באבוד מכל העולם בעצם ההיתר הוא מצד שהוא אבוד מכל העולם ורק הר"מ סובר שכדי שיהא נחשב לאבוד גם אצל בעלים בעינין יאוש לסוף אבל זה רק גלוי מילתא שהוא אבוד גם אצלו ובזה גם אביי מודה שמהני למפרע גלוי דעת ועיי"ש היאך שמיישב סתירת דברי הר"מ ודפח"ח.

דהא לא ידע דנפל מיניה. והגם שנתייאש לאח"כ אבל הא באיסורא אתא לידיה ובאמת צ"ע דהא כשמוצא חפץ שאין בו סימן בפשטות לא חל עליו חיוב השבה דהא אינו יודע למי יחזיר [והגם ששייך ע"י עדים אבל התורה לא חייבתו אותן] וכן מבואר לקמן בחי' הר"ן וכן כתב הרעק"א וא"כ צ"ב מאי שייך כאן באיסורא אתא לידיה דהא אין עליו חיוב השבה ועי' באמרי משה בסי' לז' שעמד בזה ואולי שאה"נ שאין עליו חיוב להגביה החפץ ולהחזירו אבל אם הגביהו אז חל עליו חיוב השבה להחזיר החפץ ע"י עדים וצ"ב בזה.

דף כב: מה יתן לדעת. ועי' בשטמ"ק שכתב שבעצם היה צריך נתינה אלא שהתורה הקילה שגם יותן מהני אבל מכיון שבעצם בעינין נתינה אז בעינין הדעת בשעה שהמים עדיין עליו שאז הדעת מחשיבו כאילו נתן ועי' ברש"ש שכתב שהגמ' חידש שלא סגי בניחותא אלא צריך דעת והיכא שצריכים דעת אז לכו"ע לא אמרינן שמהני.

יתמי דלאו בני מחילה. וצ"ב דלמה לא הקשה כן מכל דבר שאין בו סימן ובפשטות שם היה פשוט שהולכים בתר רוב ואין בכלל לחוש שנפל מיתמי אבל כאן כוונת הגמ' אפילו באופן שידענין בודאי שיש באותו בקעה יתמי ואז יהא אסור וע"ז מתרץ הגמ' שמותר כמ"ש רש"י מצד שהולכים בתר רוב והגם שהוא קבוע אבל לאחר שפירש מן האילן הוי כבשר הנמצא, והגם שאין הולכים בממון אחר הרוב אבל כאן מכיון שאינו מוחזק הולכים בתר הרוב וכמ"ש התוס' לקמן.

סימן העשוי לידרס. ופרש"י שהבעלים חושב שנשחת הסימן ומכח זה מתייאש ומש"ה אפילו אם לא נשחת אינו חייב להכריז ועי' בשטמ"ק שהאריך בזה, ובפשטות נחלקו אם מתייאש מכח ספק או לא והתוס' שהקשו בריש פרקין שנימא שמספק מתייאש היינו משום שהולכים שם למ"ד שלא הוי סימן ולפ"ז היה אפשר לומר שגם המ"ח אם מקום הוי סימן תלוי בהך דהא מבואר לקמן שיש סברא שאולי עוד אחד אבד באותו מקום וא"כ הבעלים מתייאשים שחושבים שכיון שאולי עוד אחד אבד כאן וא"כ אין סימני סימן.

סיפור

בומרנג - דרמה סוחפת בהמשכים בעלת מסר חד

ביותר / הרב חנוך חיים וינשטוק

פרק מ"ט "מהומה על לא מאומה"

תמצית קצרצרה של הפרק האחרון:

פסח שולביץ גבאי "נר תמיד" מחליט לקחת את דודי סטוויצקי כחזן ויהי מה, רק כך יצליח לשבור את האופוזיציה שקמה כנגדו, הוא מברר את כתובתו של דודי ומטלפן אליו, אך דודי עדיין בכולל, במקומו עונה צילה אשתו, היא מדברת איתו באנגלית מצוחצחת מאד ומבהירה לו את מערכת הכללים על פיהן יבוא דודי לכהן כחזן, הכללים נוקשים למדי וכמעט אינם ישימים, אך פסח לא נואש, יש לו דרך איך לסלק את הבעיות בכל מיני דרכים, כולל אמצעים קוסמטיים, הוא משוכנע שדודי לא ישים לבו לדברים ובכך יקבע עמו חוזה לכמה שנים.

דמות חדשה נכנסת לתמונה, רב סרן שלמה לוי בוגר מדרשית נועם וכרם ביבנה, לאחר מיכן הוא מתגייס לצבא ומשרת בצנחנים ובסיירת מטכ"ל. הוא עולה שם במעלות הקצונה ויש לו עתיד גדול, אבל הוא לא מוכן להינשא רק דרך שדכן, הוא מציב תנאים למי שתהיה המוצעת, עליה להיות צנועה בכל הליכות ביתה וגם בעלת השכלה רחבה מאד, יצור כלאיים משונה זה אינו בנמצא, התוצאה הלא מרנינה, שלמה מתעכב בשידוכים עד שהוא כבר בן 35 שנים.

כשרואה שלמה שהמצב לא פשוט, הוא מוכן לגשת למקובל בצפון בשם רבי שלמה ענתבי שנוהג בחיי קדושה ופרישות עצומים, סיפורי מופתים מופלאים מסתובבים בין מעריציו על כוחו בברכות ויכולתו לראות דברים למרחוק, הוא לוקח איתו את חברו יוסף מועלם, בחור ביקורתי ביותר, הם נוסעים בשעת ערב מאוחרת כדי שלא לפגוש איש מהמעריצים של המקובל. הם מתקבלים אצלו,

המקובל מבקש את שמו ואת שם אמו, הוא מסתגר בחדר כעשר דקות ולאחר מיכן הוא מגלה לו בדיוק מי היא בת זוגו, סימה בת זוהרה פאני, זו משפחה חרדית ביותר אבל יש להם בת שנתקעה בשידוכים הוא צופה להם עתיד מזהיר אם ינשאו יחדיו.

*

לאחר נישואיהם, העבירה סימה מסר ברור לשלמה כי היא רוצה לראותו אברך כולל כאחיה וגיסיה.

"אני רוצה שתשב ותלמד בכולל טוב ותשלים את כל מה שהחסרת כששירתת בצבא."

"ומניין נתפרנס? שאל שלמה, את יודעת שבכוללים לא משלמים שכר כדי חיות?"

"יש לי חמישה גיסים ושני אחים שלומדים בכולל [גם הקטן מצהיר שיהיה אברך כולל לאחר שיתחתן] אני רואה שכולם חיים בטוב ובנעימים, לא בעלי ממון, אבל יש להם חיים

של תורה, הם נמצאים בעולם שכולו טוב, למה שתלך ותעבוד במקומות שרחוקים ממה שאני שואפת, אני רוצה בית של תורה כביתי".

"אבדוק אם הדבר שייך מבחינה ממונית, אני לא מוכן לחיות חיי עניות מנוולת, הורגלתי לחיים של שפע קשה לתבוע ממני לחיות חיים של עניות מרודה.

במידה וכן, לאיזה כולל תרצי שאתקבל? את יודעת שאני משתייך לחוג שונה מהאברכים של הכוללים עליהם נמנים גיסייך ואחייך, במידה ואלך לכולל של המזרחי לא תראה המשפחה זאת בעין יפה" הוריד שלמה את טענותיו בעדינות אך בתקיפות.

סימה הבינה שדרשה משהו חריג, שלמה צודק הוא לא יכול להתקבל לכולל סטנדרטי, לאן ילך?

לבסוף הגתה רעיון: שלמה תלך לבית כנסת ותלמד שם חצי יום עם חבר, גם אם תלמד עם חבר שמשתייך לחוגים שלך לשעבר, זה עדיין לא מטביע עליך חותם של דתי לאומי, יש הרבה חברותות כאלו, אתה מצטיין בתחום השענות, תפתח חנות כזו וממנה נתפרנס בכבוד בלי להסתובב במקומות לא רצויים".

"נראה לך שנוכל להתפרנס מזה לבד? עשרות שנים צריכים להשקיע כדי להצליח בתחום".

"אני רוצה לספר לך דבר שלא ידעת עליו עד עתה, אני עובדת כבר מספר שנים כעוזרת בית בכמה בתים, משלמים לי טוב מאד, אמשיך במלאכה זו, אזכה להיות זו שתגרום לבעלה שיוכל לשבת מספר שעות ביום ולהגות בתורה...כרחל שרצתה בכל מאודה שבעלה יגדל בתורה וזכתה שיצא ממנו תנא קדוש כרבי עקיבא"

"ומי יגדל לנו את הילדים? עד עכשיו לא היית צריכה להתעסק בתחום הזה, אבל בעזה"י נזכה ביחד לגדל בית שידרוש את תשומת הלב, אי אפשר ששני ההורים יהיו מחוץ לבית".

"ברור שזה לא ילך על חשבון הבית, אעשה זאת בשעות שלא על חשבון הבית, אם אצטרך יש לי אחיינית שמרטפית מעולה, היא עדיין צעירה מאד ועוד לא צריכה להקים בית בישראל, כל עוד יתאפשר הדבר, אעשה כל שביכולתי שתוכל לשבת וללמוד. וכולי תפילה שתצמח תלמיד חכם גדול כפי שראיתי במשפחתי משפחת טביב, כולם תלמידי חכמים גדולים יש לנו מסורת של שבע דורות, רבנים חשובים במרוקו חבל מרקש".

כשראה שלמה עד כמה שסימה נחרצת, החליט לפתוח חנות לשעונים ומעבדה לתיקונים, הוא היה אמן מיוחד בתיקונים, והבין באלו שעונים כדאי להתעסק, הפרנסה לא הייתה גדולה אבל גם לא דחוקה, סימה הלכה לעבוד במשק בית במספר מקומות, השכר שקיבלה היה נאות, היא דאגה בכל לבה שהילדים לא יקופחו, היה לה שם של חרוצה ומסורה, כל מי שהעסיק אותה היה מרוצה ממנה מאד, כך התפרנסו בצורה מכובדת.

נולדו להם במרוצת השנים שלושה ילדים, שני בנים ובת אחת, סימה מסרה את נפשה לגדל אותם בצורה האמהית ביותר, חייהם היו פשוטים מאד, רק מה שנדרש ולא מעבר לכך. שלמה קיים את הבטחתו לאשתו, הוא קבע חברותא עם חבר שלמד עמו בכרם ביבנה,

משה שוחט שהתקרב מאד לחסידות, הוא התאהב בחסידות "תולדות אהרן" ודבק בהם עד לאחת, הוא הבטיח לראשי החבורה שבבוא העת, יחליף את כל לבושו כפי שנהוג בחסידות "תולדות אהרן" אבל בינתיים הוא הולך עם כיפה שחורה, חליפה קצרה וחגור באבנט חסידי רחב.

במשרה האחרונה הייתה סימה ממונה על ניקיון משרדה של גב' הילה אבני (לשעבר קופרשטיין) גב' הילה שילמה לה בעין יפה מאד והמצב בבית הוקל מאד.

***

סימה הסתגלה לחיים עם שלמה, ניכר היה עליו שהוא טורח רבות לפרנסה אבל הוא לא מפספס שיעורי תורה וקביעות עיתים לתורה, למרות ששנים רבות נתלש ממסגרת לימודית, כוח הרצון העז שלו וכישוריו הברוכים עמדו לו לחזור לאווירה של לימוד בעיון. אבל עוברים זמנים ולשלמה החיים נעשים לא קלים, כפי שנראה היה בהתחלה. הוא הקים ברחוב בן יהודה חנות שעונים קטנטנה אך שכירותה רבה, הוא ניסה להכניס בה שעוני יוקרה מהמותגים המובילים, אך תיכף ראה שיש לו מתחרים ענקיים שיזללו אותו בגדול, היו שלוש חנויות מוכרות וידועות שהכילו את כל סוגי השעונים היקרים ביותר, הם לא התעסקו בשעונים זולים, זה מזלזל ברמה שלהם, היה להם מבחר עצום מה להציע, ראו בהן השקעה יוקרתית שהשתלמה לבעלים, תיירים רבים צבאו על פתחי החנויות הללו, מי יסתכל על חנות קטנה שהייתה בקרן זווית בלי שילוט מזהיר שיצעק על קיומה של חנות נוספת.

ההוצאות הכספיות הגבוהות של שכירת חנות במקום מרכזי אילץ את שלמה לסגור את החנות, הוא חיפש מקום זול יותר שיוכל להחזיקו, עתה הורע המצב שבעתיים, אמנם הוא מצא קונים, אבל הם היו מהמעמד הבינוני ומטה ממנו, הם לא אצו לשעוני יוקרה אלא לשעונים פשוטים ביותר שמהם לא עושים פרנסה בשפע, לא עברו ימים רבים עד שהחנות עמדה רוב היום ריקה, לא נותר לשלמה רק לומר הרבה פרקי תהילים וללמוד פרקי משניות לעילוי מעמד החנות.

שלמה נתפס במשבר עצום, הוא לא היה רגיל לחוש את עצמו שלימזל, תמיד היה בצד המצליחן והנה כעת נמצא במצב גרוע ביותר. בתקופה הראשונה ניסה להתעודד שאלו הניסיונות אותם עוברים כל המתחזקים למיניהם כשהם רוצים לעלות דרגה.

אבל חודש רודף חודש והמצב לא מאיר פנים, הוא הרגיש עייפות עזה בגופו, לראשונה חש חוסר סיפוק במה שהוא עושה. אבל בגבורה עילאית חסם את פיו מלספר לרעייה הנאמנה שתמיד חיכתה לו בבית עם חיוך גדול ושולחן ערוך בכל טוב. איך אפשר לצער אותה ולספר לה כי הוא חושב בכל יום לסגור את החנות ולחפש משרה יותר מועילה?

מחודש לחודש דחה את מועד ההכרעה, הוא לא רצה לבשר בשורה לא טובה לאשתו הטובה. עד שהגיע זכריה תנעמי והציף את הבעיה, עד שלא ניתן היה להימלט ממנה.

היה זה ביום גשום וזועף, איש לא נראה ברחוב, אפילו לא מהלכים על ארבע, רעמים וברקים וגשם סוחף הניסו את האנשים אל הבתים החמימים יותר, שלמה היה באותו יום בשפל מצב הרוח, מהבקר לא ראה פני איש, גם אדם חזק כמוהו הרגיש משבר, הוא עובד לריק, בלי שום טעם ועניין. עד מתי יגרר בעבודה שאינה שווה למלאות את הצרור שדומה כנקוב למטה?

לפנות ערב נפתחה לפתע הדלת, אדם צנום וגבה קומה נכנס מכוסה במעיל חורף כבד להגן מפני הצינה הירושלמית החזקה, מעלה אחת מעל האפס במודד צלסיוס, הרוחות הקשות הגבירו את הקור, עד לכ-3 מעלות מתחת האפס, רק מטורף הסתובב ברחוב.

שלמה תמה על הביקור המשונה, בדיוק ביום כזה הלה מחפש שיעון צעצוע? החוש השישי אמר לו שזו לא כניסה תמימה, אבל שלמה לא מקדים את המאוחר, הוא ימתין בסבלנות מה רוצה ההלך המוזר.

"אפשר להוריד את המעיל, הוא מסרב את תנועותיי, אני רוצה לבדוק את השעונים ביתר קלות".

"בבקשה, החנות לפניך, יש לך שני מתלים לתלות את המעיל, חוש בנוח בעת שאתה בודק, אשמח לכבד אותך בכוס תה מהביל שיחמם את עצמותיך הקפואות".

"תודה רבה, אשמח אם תוכל להוסיף לי עלי נענה, אם יש לך ושתי כפיות סוכר".

"יש לך טעם טוב" גיחך שלמה.

הוא רץ לחמם בקומקום שלו כמות מים שתספיק אפילו לשלוש כוסות. הוא הגיש את הכוס וביקש בעדינות את הבחור שיברך שהכל.

"או, לא חשבתי לרגע קט לא לברך! צדיק אתה ממש פגעת בי, אני נין ונכד לשלשלת גאוני צנעה, רבי דוד זכריה ובנו רבי יחיא, רבי שלמה ראצאבי ורבי סעדיה תנעמי, משפחות אלו השתדכו בינם לבין עצמם מספר פעמים, כך אני יוצא מכולם. אמנם אתה לא רואה אותי חבוש כיפה, אבל זה רק בחוץ, אבל אני מניח תפילין בכל יום, מתפלל שלוש תפילות ביום, בבית הכנסת של התימנים בשכונתי בקרית הרצוג בני ברק, מקפיד על כל ההלכות, אבל את ראשי אני לא מכסה מטעמים מסוימים שעדיין איני יכול לספר".

"אה אתה מהאנוסים של ספרד?" הצטחק שלמה.

"לא, חלילה וחס, אך אני מנוע כרגע מלספר, תן לי לראות מספר שעונים ואחרי זה אם ישאר זמן נדבר בחופשיות"

עתה הבין שלמה בלי כל ספק כי החיפוש הוא תירוץ, אבל הוא יתן לו ליהנות מהמשחק הגרוע.

הברנש התימהוני ניגש אל הארונות בהם היו מונחים השעונים ובחן אותם בקפדנות, הוא עבר במהירות על פני כמה סוגים, הוא הוציא כמה מהם בדק אותם מקרוב וניסה לענוד שנים מהם על ידו.

שלמה עמד מהצד, לא מתערב לא נותן עצות, הוא לא ילד, יש לו כוח בחירה שיעשה מה שהוא רוצה, אם יזדקק לעזרה ירתם לכך בכבוד.
אבל מרגע לרגע נראה היה שהקניין מחפש משהו אחר, הוא לא ניסה לומר, מחכה כאילו ששלמה יפתח בעצמו את הפה.

***

הילה הייתה לאחרונה דאוגה מאד, היא לא חשה את פעילות "חומת מגן" היא ניסתה לעקוב בכל הזדמנות, להרגיש אם ישנה איזו תחושת מיגון, אחרת בשביל מה לקחה את המשרד הזה?

היא לא חשה שום תחושת הגנה, למרות שבפועל לא הייתה מאוימת על ידי מומו, חוץ מהשיחה של אותו חוזליטו המקסיקני לא ראתה שום סימנים בשלהם הייתה צריכה לחשוש, אבל זה לא היה די בשבילה. לאחר ששמעה מפי כמה נעקצים על טבעו "נחש קוברא קטלני" שיכול להמתין בלי גבול לקורבנו בשקט מוחלט, הקורבן לא מתחיל לחשוש שיש נחש שמאיים על חייו, כך גם מומו מסוגל לרחרח בשקט מוחלט, בלי שיהיה סימן כלשהו שיעיד על קיומו, לא סמכה על השקט כסימן ביטחון, זה בישר לה את "השקט שלפני הסערה" היא צריכה לדעת היכן הם פועלים.

היא הרימה טלפון לעו"ד אבשלום עמיעד לקבל דיווח מפורט על הפעילות של חומת מגן. עו"ד עמיעד כעס לא מעט על הילה שמביעה חוסר אמון בחומת מגן, הוא מכיר את חומת מגן לפני ולפנים, הוא מכיר ויודע את פעילות כל הפעילים, את מוסי סלומון המנכ"ל הכיר מאז ששירתו שניהם בשריון, הוא זה שהביא לו את אריאל דגן וגדעון עוז שהיו בני דודיו משה ויצחק גולדהירש, הוא חיבב אותם מעת שהיו קטנים, הוא ידע שכל אחד מהם מיוחד במינו בביצועים, הוא היה מעורה בכל הפעילות שם וכמעט ידע כל פעילות שמתבצעת במקום.

הילה צריכה להתחיל לסמוך עליו שהוא לא מביא לה סתם צילינגערס (מאכערים שלא שווים כלום). אבל את הילה דבריו לא משכנעים, היא רוצה קבלות בשטח.

"אוקי אם את לא סומכת עלי, אעדכן אותך בקרוב בפעילות ההגנתית שלהם על משרדך. לאחר יומיים הביא לה סדרת סרטונים שהראו לה בעליל, איך היא יוצאת ונכנסת בכל שעה נתונה, כל פעילות שעשתה הייתה מוסרטת לפרטים ולפרטי פרטים, נראה היה שישנה מסרטה שמצלמת את המשרד מכל זווית וכיון בכל שעה.

עתה התחלפה הרגשתה מחוסר ביטחון לאימה, היא רצתה שתהיה פעילות מעולה סביב משרדה, אבל לא רצתה חדירה כה עמוקה למרכז חייה. הם הגזימו לכיוון השני, לא את זה רצתה.

"אבשלום הנכבד אם רצית להרגיע אותי הצלחת בכיוון ההפוך, רציתי משהו ביניים, אני לא אוהבת חטטנות יתר, מה שחשוב לי מאד השמירה על ביתי ומשרדי מפני אותו רוצח, אבל לא עד כדי כך.

אבשלום נגס את שפתיו ולא הוציא את מה שרצה לומר לה. אבל מניסיונו למד שהשתיקה עדיפה על הדיבור, בפרט אם הוא עלול לקלקל את הממון הרב שעליו להפיק.

***

פסח החל ליישם את המשימה להעביר את עזרת הנשים לגלריה העליונה. הוא לא דיבר מילה אחת עם איש, הוא ניצל את הסמכויות שלו כגבאי לעשות ככל העולה על לבו. הוא גייס מספר פועלים מחברת בניה מקומית שהתמחו לעשות שיפוצים ותיקונים, הוא הראה למנהל העבודה את התוכניות וביקש לבצע זאת במהירות האפשרית, עד שבת הכל צריך להסתיים.

הוא חשב לתומו שהשינויים שיעשו בתחילת השבוע לא יעוררו תשומת לב, בית הכנסת בימים אלו כמעט ריק לחלוטין. בקושי מתפללים שם עשרים איש זקנים חסרי תעסוקה שלא מוצאים דרך איך להעביר את יומם, חלק מהבילוי שלהם הוא סביב התפילה בבית הכנסת, הם כבר נמצאים בסוף העשור השביעי או השמיני, כמעט כולם הם "עובר בטל"ס" חסרי עניין להתערב במה שקורה לפנייהם.

כך סבר לתומו פסח שולביץ בצדק, אבל הפעם טעה לחלוטין, אחד מהמתפללים ישיש מופלג בשם יוסף טראוב (בגיל 88 לפי ההערכה המועטת ביותר, אך היו שנידבו לו עוד 11 שנים ואף בזה סבורים היו שמיעטו, כי לא רצו לגרום לעין הרע) הלה היה במסותרים איש שלומו של פיליפ מייזעס, הוא היה מעדכן אותו על כל פיפס קטן שקורה בבית הכנסת.

לאחר שראה שהפועלים מסתובבים בחופשיות ועושים שינויים גדולים במבנה בית הכנסת למעלה, הסתפק אם להודיע לפיליפ על כך, הלא לשם כך הוא מתגמל אותו בסכומים נאים לקניית משקאות חריפים שמשמחים את לבו ומעיו, בכך מגרשים את העצבות שלו בשהותו בין ארבע קירות ביתו, זה שני עשורים ומחצה.

ראשו היה צלול כיוון ויכול היה להרהר היטב בעניין, האם הדבר חורג וטעון הודעה, או שיש לתלות שכבר קיבל אישור מהפרזידנט, השכל שלו אמר שזו אזעקת שווא, לא יתכן שפסח יהיה כל כך חצוף לעשות צעד כה חריג לעין כל, בלי לקבל אישור.

אבל... אולי כן כדאי לשאול, הלא אם יתברר שפסח עשה מעשה חריג והוא לא הודיעו פיליפ יכעס עליו מאד ויפטר אותו מתפקידו כמלשן. אבל אם הזעיקו לשוא לא יקרה מאומה, אולי יצחק על הטרדת יתר אבל יראה את מחויבותו לתפקיד.

לאחר שעשה סיעור מוחות עם עצמו, הכריע קום ועשה עדיף.

בצהרים הרים טלפון לכבוד הפרזידנט ושאלו בתמימות, האם כל העבודות שנעשות בגלריה הן על דעתו?

פיליפ מייזעס כמעט השתבץ, החוצפה של פסח מרקיעה שחקים, לעשות שינוי כה דרסטי בלי לשאול את רשותו? לא יעלה על הדעת.

כדרכו להיות נרגן ומחרר ריב שכח [כביכול] שבישיבת ההנהלה לפני שנתיים וחצי הובאה כבר תוכנית כזו ורוב חברי ההנהלה כולל בניו ג'ק ומרטין הכריעו בעד, פיליפ

ומזכירו רוברט לוי מלחך הפנכה הקבוע הכריעו נגד, הישיבה ננעלה ברוב קולות, בעד הרחבת הגלריה והפיכתה לעזרת נשים מורחבת.

אבל מאז זרמו הרבה מים באוקיינוס האטלנטי, כיון ששנתיים לא נעשה דבר, סבר פיליפ שתוכנית זו צריכה לעבור אישור מחדש.

לא יעלה על הדעת שפסח יכול לעשות שינוי כה דרסטי בלי לקבל שוב את אישור ההנהלה. לכל הפחות היה עליו להודיע לחברי ההנהלה שבהתאם לתוכנית הוא מתחיל עבודות. אבל לפעול במחתרת ולנצל את תחילת השבוע בשעה שכמעט ואין נפש חיה, כדי לקבוע עובדות מוגמרות עד לסוף השבוע, זה סקנדל שלא ניתן לעבור עליו בשתיקה.

פיליפ לא איחר, הוא לקח עמו את שני בניו ואת המזכיר ובא לביתו של פסח בהפתעה גמורה בלי להודיע לו על הביקור, הם יעמידוהו במקום כפי שצריך.

פסח ישב באותה שעה בביתו עם אשתו ושתי בנותיו הנשואות ושלושה מנכדיו לארוחת ערב חגיגית, הייתה לו סיבה לחגוג, אורה מרים חגגה את יום הולדתה ה-55 היא סברה שזה תאריך יפה לחגוג אותו, בעלה הסכים עמה, הוא קרא לשתי בנותיו לבוא למסיבה, בנו היקר מיכי לא יכול היה להשתחרר מלימודיו באוניברסיטה, הוא שלח מסר טלגרמי ובו הביע את שמחתו הגדולה לרגל יום ההולדת המיוחד.

לפתע בתוך הקלחת נשמע צלצול במצילת הבית, יש מבקרים שמודיעים על רצונם לבקר. פסח היה מופתע מהביקור הלא צפוי, אבל הוא לא יכול להתעלם, פעמים ישנם אורחים חשובים מבין עו"ד שעובדים עמו, פעמים יש לו פגישה עם שופטים חשובים ופעמים ישנם אורחים חשובים אחרים, אסור לו לגלות חוסר התחשבות.

למרות ששאל מי הם המבקרים, לא נענה רק במשפט אחד: ביקור חשוב ביותר, עליך להכניס אותנו בדחיפות."

פסח נבהל, הקול לא היה ידוע לו, מי זה יכול להיות? הוא שמע ברקע קולות נוספים, זאת אומרת ישנה משלחת שלימה ועליו לקבלם.

כשפתח את דלת שער החצר נדהם לראות את כל המשלחת עומדת כשפניהם אינם מבשרים טובות, ניכר היה עליהם שהם באים לחולל מהומה. פסח הבין שבצעקות לא יועיל כלום, הוא פנה אליהם בחביבות ושאל למטרת בואם.

מרטין מייזעס פתח את השיחה בקול ארסי אך שקט.

"לפני הכל אנחנו לא אנשים זרים שאתה תשאיר אותם מחוץ לקורות ביתך, עליך להכניסנו לביתך ואז נדבר."

"אני מאד מתנצל, אבל אנו חוגגים לאורה מרים חגיגת "בירטד דיי (יום הולדת) יש לי אורחים ולא נעים לי מהם."

"אוקיי מי שאמר שאתה צריך להכניס אותנו לביתך ממש תכניס אותנו לגן הרחב שלך יש שם שולחן רחב עם הרבה כסאות, נוכל לנהל שיחה עניינית בלי שבני ביתך ירגישו בכך."

מצטער הם יודעים שיצאתי לרגע אחד הם חייבים לקבל את הידיעה שיש לי משלחת שממתינה לי בכך, אני לא יכול לעשות מבני ביתי צחוק, אלך להרגיע אותם שזה סיפור של כמה דקות ואחרי מיכן אשוב.

"בסדר גמור לך תרגיע את בני ביתך אבל היזהר והישמר, אל תעשה מזה סיפור, תחליק עניינים ותבקש מהם לא להיות סקרנים יתר על המידה".

"אוקי אני מסדר את העניינים ותיכף אשוב".

פסח מיהר להודיע לבני ביתו כי יש לו אורחים חשובים שממתינים עליו בגן, הוא מבקש מהם לשבת ברוגע הוא מקוה שכל הסיפור לא יקח יותר ממספר דקות. אורה מרים קלטה במוחה החריף כי בעלה הסתבך, אבל לא רצתה להכביד והניחה לו לצאת לחוץ ולסדר את העניינים.

פסח חזר כשלבו דופק הוא הבין שהם מכינים לו אמבוש לא קל, הוא הבין מיד על מה ומה המהומה, אבל החליט שלא יכנס לפניקה, עליו לזרום ברוגע וכך יצליח להקטין את הלהבות.

מרטין תפס את הפיקוד הוא פתח את השיחה בטון הארסי ביותר שיכול היה להפיק אבל הכל בשקט מרגיז ביותר.

"אדוני היקר פסח אתה ביצעת שינויים מופלגים במבנה בית הכנסת בלי ידיעת ההנהלה, דבר זה חמור מאד ולא ניתן לעבור עליו בשתיקה".

"הלו אני לא מבין, אתם הרי מכירים את הפרוטוקול בעל פה, הייתה ישיבת הנהלה אתה ואחיק הייתם מתוך הרוב המכריע שהכריע על עריכת השינויים והסבת הגלריה לעזרת נשים מורחבת, עתה הגיע עת היישום, במה חטאתי שהוצאתי את זה לפועל?"

"כבש תמים, אתה הרי יודע שעברו מאז שנתיים וחצי לא עשית כלום עם זה, חל על זה חוק ההתיישנות, אם רוצים לקבל מנדט מחודש צריכים לכנס את ההנהלה, אולי השתנו הנסיבות, בלי כינוס מחודש אין לך כל רשות לחדש את הבניה, על כך אנו קוצפים על מה שנטלת עצמאות יתר והראית לכולם כי אנחנו לא יותר מחותמת גומי".

"טוב להבא לא אעשה שוב את הטעות, אבל כעת השינוי כבר נעשה הגלריה הורחבה אי אפשר להחזיר את המצב לקדמותו, אז בוא נסכם שבעזה"י ת נעשה ישיבה מחודשת ונדון על יתר השינויים שברצוני לעשות כדי להרחיב ולשפר את הסינגוגה (בית כנסת) שלנו".

"התנצלותך לא תתקבל, אתה מפוטר בזה הרגע מכל תפקידיך" צעק פיליפ בקול ניחר מזעם.

"אי אפשר לפטר אותי במסיבת גן, עליכם לכנס את כל ההנהלה ושם תפטרו אותי, אבל תדעו לכם שלא אשתוק אני מגיש את הסיפור לבית המשפט, אתבע בחירות חדשות ולפי זה נראה עם מי דעת הקהל זורמת".

מרטין וג'ק הרימו את קולם: אנו לא מפחדים ממך, תנסה ליזום בחירות ונראה יד מי על העליונה"

סיפור / מתוך המדור 'אמונה ובטחון' באספקלריא

הנוכחי

מצא כסף בפי אמתחתו מדי יום!

האדמו"ר רבי אהרן ראטה זצ"ל בעל ה"שומר אמונים" סיפר על עצמו, שבימי בחרותו, כאשר למד אצל הגה"ק מוהר"ר ישעי' זילברשטיין זצ"ל האב"ד ור"מ דק"ק ווייטצן בעמ"ס "מעשי למלך", היה לו זמן אחד שלא קיבל מביתו שום תמיכה כספית, וממקום אחר לא רצה ליהנות (וידוע שבימים ההם לא היו פנימיות ובתי תבשיל בישיבות כהיום, וכל אחד אכל כל יום אצל בעל הבית אחר), ואת בית מלונו ויתר הצטרכויותיו היה צריך לשלם מכיסו, ולא היה אפילו שוה פרוטה לפרטה לכל הצטרכויותיו וגם לחלק לצדקה כדרכו בקודש, והיה בדחקות גדול ל"ע, ולא השגיח על מצוקתו, ושום דבר לא הפריע את התמדתו בלימודו ואת עבודתו בתפילתו, והתחזק בגודל בטחונו בה'. פעם אחת הציק לו מצבו מאד ויסב פניו אל הקיר ושפך שיחתו לפני קונו, שפתותיו נעות וקולו לא נשמע לשום אדם, וכך התפלל: "רבונו של עולם הזן ומפרנס לכל באי עולם מקרני ראמים עד ביצי כינים, הלא גלוי וידוע לפני כסא כבודך את כל דחקותי ומצוקותי, הזמן לי היום את כל הצטרכותי ולא אצטרך לידי מתנת בשר ודם", ועשה חשבון במחשבתו בבקשתו לפני יוצרו כמה ממון הוא צריך לאותו היום. וכאשר סיים תפילתו, התחזק מאד בבטחונו בה' אלוקיו, וצדיק באמונתו יחיה, ותיכף פתח את התיק שלו ומצא שם כסף בפי אמתחתו כפי הצטרכותו לאותו היום, וכה עשה מדי יום ביומו ומצא די מחסורו שנתנו לו מן השמים כפי שביקש מאת ה' יתברך וככה עבר עליו במשך חצי שנה!!

[הקדמת ספר שולחן הטהור, עמ' 180]